

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA
KATEDRA DĚJIN UMĚNÍ

OBOR: DĚJINY VÝTVARNÝCH UMĚNÍ

**ROBERT SMETANA A JEHO PŮSOBENÍ V OBLASTI MUZEJNICTVÍ
A PAMÁTKOVÉ PÉČE V OLOMOUCI V LETECH 1936–1946**

MAGISTERSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

Markéta Doláková

Vedoucí práce: PhDr. Marek Perůtka

Olomouc 2010

Prohlašuji, že jsem magisterskou diplomovou práci vypracovala samostatně na základě uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 18. 10. 2010

Děkuji PhDr. Marku Perůtkovi za odborné vedení magisterské diplomové práce a všem ostatním, kteří mi vycházeli ochotně vstříc při získávání potřebných informací a materiálů.

OBSAH

1	Úvod	5
2	Přehled pramenů a literatury	7
3	Biografie Roberta Smetany v datech	11
4	Soutěž na obsazení místa správce městského muzea v Olomouci	13
5	Olomouc počátkem roku 1936	18
5. 1	Olomouc versus Brno očima Roberta Smetany	18
5. 2	Muzea a galerie v Olomouci	20
5. 3	Olomoucké muzejnictví v širším kontextu	29
5. 4	„Organizace“ památkové péče v Olomouci	34
6	Robert Smetana a jeho působení v oblasti muzejnictví a památkové péče v Olomouci v letech 1936–1946	37
6. 1	Rok 1936 (konkrétní program olomouckých muzeí)	37
6. 2	Rok 1937 (dokumentace kostela sv. Mořice)	49
6. 3	Rok 1938 (systematické restaurování muzejních sbírek)	57
6. 4	Rok 1939 (plánovaná stavba muzejní budovy)	63
6. 5	Rok 1940 („Memorandum“ a výzdoba starostovy pracovny)	71
6. 6	Rok 1941 (hotel Tatra jako stánek umění)	77
6. 7	Rok 1942 („Nový věk v muzejnictví“ a rekvizice zvonů)	82
6. 8	Rok 1943 (výstava „Tisíciletá Olomouc“)	90
6. 9	Rok 1944 („Luftschutz“ a sloup Nejsvětější Trojice)	94
6. 10	Rok 1945 (spolupráce s Národním výborem)	99
6. 11	Rok 1946 (odchod z muzea a obnovení univerzity)	106
7	Průvodce památkami v Olomouci (1948)	111
8	Bibliografie Roberta Smetany	117
9	Závěr	125
10	Poznámky	135
11	Seznam zkratk	196
12	Seznam použitých pramenů a literatury	197
13	Summary	214
14	Seznam obrazové přílohy	215
15	Obrazová příloha	220

1 ÚVOD

V rámci širšího povědomí o kulturním dění v městě Olomouci ve 20. století je prof. PhDr. Robert Smetana, DrSc. (1904–1988) [1] obecně znám jako muzikolog, folklorista, univerzitní profesor, hudební organizátor a kritik, muzejní pracovník, znalec olomouckých památek a vášnivý fotograf. Zatímco Smetanův přínos pro hudební vědu, jeho hlavní profesní i zájmový obor, byl muzikology již několikrát oceněn, rozbořen činnosti v muzejnictví a památkové péči se dosud nikdo nezabýval, ač v této oblasti zahajoval svou pracovní dráhu a působil v ní nepřetržitě po dobu deseti let (1936–1946). Předkládaná diplomová práce si tedy klade za cíl doplnit mozaiku Smetanovy osobnosti právě o tuto chybějící „složku“ a současně ji pojmut v dobovém místním kontextu. Protože vymezené desetiletí se kryje s údobím Smetanova působení ve správě městského muzea, je této instituci (uměleckohistorickému oddělení) věnována podstatná část textu. A to tím spíše, že osud celého ústavu za okupace nebyl v odborné literatuře doposud významněji reflektován. Vzhledem k množství prostudovaného archivního materiálu lze snad práci proto považovat také za příspěvek k historii Muzea hlavního města Olomouce, v mnohem menším měřítku i za jakousi sondu do zdejší památkářské praxe a do reality „všedního dne“ kulturního života Olomouce ve třicátých a čtyřicátých letech 20. století.

Základní otázkou při sestavování práce byla volba vhodné struktury. Od původní představy tematického členění, kdy by jednotlivým kapitolám odpovídala prezentace Smetanovy osobnosti jako muzejníka, památkáře či fotografa, bylo nakonec upuštěno. Ve snaze dosáhnout co nejobektivnějšího a nejširšího závěrečného pohledu, ale i systematičnosti a přehlednosti byla nakonec zvolena metoda podrobnější analýzy a předložena archivními prameny ověřená fakta o Smetanově působení na základě chronologického klíče tak, že jednotlivé podkapitoly hlavní stati (kapitola šestá) rozebírají Smetanovu činnost vždy v jednom roce, a to jako správce městského muzea, památkáře, spolupracovníka městské správy a člena místních spolků. Nedodržení zvolené koncepce, zejména pro roky 1943 a 1944, a spojení či přímo prolnutí muzejní práce s památkářskou bylo podmíněno dobovými událostmi. Zpravidla největší rozsah těchto časově ohraničených podkapitol s pomocným názvem, vystihujícím hlavní „téma“ daného období, zaujímá první

část, informující o dění v městském muzeu za Smetanovy správy. I zde se objevuje snaha o dodržení jakéhosi hrubého schématu: nejprve jsou zmíněny záležitosti obecnějšího rázu (muzejní prostory, personální změny), poté věci interní (výzkum, údržba sbírek, inventarizace, výstavy, expozice, akvizice, spolupráce). S ohledem na dostupnost materiálu či zajímavost dané problematiky obecně platí, že některé údaje byly rozpracovány detailněji s vazbou na dobu a místo, jiné pouze konstatovány bez dalších souvislostí.

Formu podrobnějšího rozboru mají i obě kapitoly před hlavní částí (Soutěž na obsazení místa správce městského muzea v Olomouci, Olomouc počátkem roku 1936). Jejich úkolem je vytvořit jakési „podhoubí“ pro správné pochopení Smetanovy osobnosti či jeho postojů a pro evokaci představy o místních a dobových poměrech, panujících zejména v muzejnictví. Naopak velmi stručně je pojata již dříve prostudovaná a v mnohých hudebních časopisech několikrát otištěná Smetanova biografie. Jako samostatná část byla do práce zařazena kapitola sedmá „Průvodce památkami v Olomouci (1948)“, pojednávající o publikaci, která byla logickým vyústěním Smetanovy práce na tomto poli. Dále jsou připojeny ostatní nutné součásti, jako přehled bádání, Smetanova bibliografie, poznámkový aparát, seznam použitých pramenů, literatury a zkratek, obrazová příloha a samozřejmě závěrečná kapitola. Ta se snaží přinést souhrnný pohled na Smetanovo úsilí spojené s uměleckohistorickým fondem města Olomouce a poukázat na některé momenty, jež zůstávaly dosud stranou pozornosti.

Předkládaná práce není po stránce obsahové koncipována jako souvislý „příběh“, který musí být pro správné pochopení kompletně prostudován. Prezentuje spíše opomíjený archivní materiál vymezeného desetiletí k třem aspektům: k osobnosti Roberta Smetany a v návaznosti na něj k tématu olomouckého muzejnictví a památkové péče. Jako každá práce tohoto druhu zůstane i přes výchozí pramenovou základnu pouze interpretací svého autora, tudíž počítá s možností jiného náhledu.

2 PŘEHLED PRAMENŮ A LITERATURY

Základní materiál k poznání Smetanovy osobnosti a činnosti poskytuje jeho vlastní pozůstalost, uložená ve čtyřiceti kartonech v Archivu Národního muzea v Praze (dále ANM)¹. Z bohatého dokumentačního fondu, který je rozčleněn do šesti celků, má pro tuto práci hlavní význam část biografická a část obsahující Smetanovy rukopisy. Z nich pak především obsáhlé vzpomínky: *Paměti olomouckého muzejníka. Studie pro curriculum vitae* (1962)², *Památková péče v Olomouci v letech 1936 až 1976* (1981)³, životopisně laděné *Paměti* (1984)⁴, *Dvě olomoucké okupační památkářské vzpomínky* [1987]⁵ a nedatovaná *Vzpomínka na komisařského vedoucího Julia Rödera*⁶. Charakter memoárů mají také některé jeho vlastní rozsáhlejší životopisy či dopisy z pozdějšího období, které se v pozůstalosti zachovaly jen díky tomu, že již od počátku své profesní kariéry používal Smetana psací stroj a zejména v pokročilém věku si odeslanou korespondenci zajišťoval kopiemi. Vyjma nepočtený soubor dokladů pocházejících přímo z třicátých a čtyřicátých let 20. století lze souhrnně říct, že pro sledované téma uchovává Smetanova pozůstalost sice velmi cenné údaje, ale spíše retrospektivního a subjektivního rázu. Na jejím základě vznikla jakási pomyslná časová linie, nabalující na sebe obsahově i faktograficky nevyrovnané celky informací o Smetanově působení, o dění v olomouckém muzejnictví, o činitelích kulturního života, a to tak, že některé její úseky zůstaly prázdné nebo jen v náznaku, zatímco jiné jimi byly přeplněny. Hodnověrnost těchto údajů bylo nutno ověřit, doložit a hlavně doplnit prostřednictvím dobových spisů a záznamů z Archivu Vlastivědného muzea v Olomouci (dále AVMO), fond *Městské muzeum* (dále MM)⁷, ze Státního okresního archivu v Olomouci (dále SOkA), fond *Archiv města Olomouc* (dále AMO) a fond *Ústřední národní výbor Olomouc* (dále ÚNV) a konečně z Archivu Národního památkového ústavu (dále NPÚ), ústřední odborné pracoviště (dále ú. o. p.) v Brně, fond *Památkový úřad Brno* (PÚB). Některé další informace byly získány z pozůstalostí osob, s nimiž se Smetana setkával, jako například z fondu bývalého olomouckého starosty Richarda Fischera⁸. Ten ve čtyřicátých a počátkem padesátých let 20. století shromažďoval biografický materiál k vydání druhého dílu svého *Olomouckého památníku*, v němž hodlal představit osoby, jež se v období 1918–1945 přičinily o rozkvět Olomouce⁹. Pouhý fakt, že mezi ně zařadil¹⁰ také Roberta Smetanu, na-

značuje, že Smetanova dosavadní činnost byla registrována a v rámci širšího kulturního rámce kladně hodnocena. Stalo se tak patrně poprvé, i když neveřejně. K vydání plánovaného druhého dílu totiž nakonec nedošlo.

Formu pramenného dokladu má diplomová práce Ivany Fialové z roku 1992¹¹. Jako studentka hudebního oboru si vytkla za hlavní cíl zhodnotit Smetanův muzikologický přínos. Podle vlastních slov se však současně snažila zpracovat jeho „malou“ monografii a představit ho jako všestranného člověka. V životopisné části se objevuje zmínka o Smetanově účasti na ochraně olomouckých památek v době okupace, ale není již dále rozvedena¹². Slibně znějící název jedné z dalších kapitol (Regionální problematika) se v souvislosti se Smetanovým zájmem o místní výtvarné umění omezuje pouze na jednostránkový popis struktury jeho *Průvodce památkami v Olomouci* (1948). Ani stať o organizátorské činnosti není v tomto směru přínosem. O Smetanovi jako zaměstnanci městského muzea s podílem na ochraně zdejších památek se tak v podstatě nic nového nedozvíme, což je zapříčiněno skutečností, že autorka založila svou práci pouze na publikovaném materiálu, případně přímých informacích od Smetanových žáků či univerzitních spolupracovníků. Nutno ale uvést, že i přesto shrnuje její „monografie“ některá fakta (Smetanovo členství v různých radách, komisích, svazech či jeho vyznamenání), jejichž přehled se v takové ucelené podobě pravděpodobně jinde nevyskytuje. V roce 2002 vznikla diplomová práce na téma *Muzeum hlavního města Olomouce (v období mezi léty 1924 až 1939)*¹³. Vymezený časový rozsah naznačuje, že se autor musel konfrontovat i s osobou Roberta Smetany, spravujícího uměleckohistorické oddělení městského muzea od roku 1936. Při podrobnějším studiu práce však vyjde najevo, že přímo zvolenému tématu se věnuje jen jedna její třetina. Jednotlivé podkapitoly tohoto oddílu se zaměřují vždy na určitý aspekt instituce (personál, hospodaření, budovy muzea, knihovny, sbírky a výstavy). Jejich obsah je determinován snahou předložit souhrn historických dat, která bohužel nejsou už dále rozebrána. Například oddíl „Výstavy a expozice“ podává přehled výstav uspořádaných v třicátých a čtyřicátých letech 20. století s informacemi o místě a době konání, stručně o exponátech. Chybí však bližší údaje (motiv vedoucí k jejich vzniku, vazby na dobový kontext, charakter expozice a další), jež by alespoň u jedné z nich dokázaly evokovat představu o konkrétní podobě. Podobně je tomu u podkapitoly „Pracovníci Muzea hlavního města Olomouce“, kde se o Smetanovi dovídáme pouze základní fakta

(původním vzděláním muzikolog, při nástupu do muzea pověřen inventarizací sbírek). Jinde autor označil Smetanu za „propagátora moderních muzejnických metod“¹⁴. Svě tvrzení však ničím nepodložil.

Od padesátých let 20. století vyšlo množství článků zaměřených komplexně na celou osobnost Roberta Smetany. Jejich seznam podává sborník¹⁵, jenž byl sestaven z referátů přednesených na konferenci uspořádané k počtě Roberta Smetany v listopadu 2003. Jak vyplývá ze záznamu o závěrečné diskuzi i z příspěvků otištěných ve sborníku, neobjevil se mezi nimi ani jeden, který by představil Smetanovu práci v městském muzeu anebo v oblasti památkové péče. Statě publikované od padesátých let vznikaly většinou k příležitosti různých Smetanových jubileí. Jelikož se jedná převážně o texty muzikologů, zvláště Smetanových žáků či pozdějších kolegů, otištěné často v odborných časopisech o hudbě, seznamují se Smetanovou činností a přínosem zejména v této sféře. V žádném případě ho však neopominou připomenout také jako správce městského muzea, památkového pracovníka a fotografa. Protože některé z nich tuto informaci mírně rozšiřují poznámkou o jeho podílu na kulturním dění či poodhalují jeho charakterové rysy, lze na ně souhrnně odkázat¹⁶. Výjimku z tohoto okruhu představuje novinový článek *Olomouc profesora Roberta Smetany*¹⁷, který si snad poprvé povšimnul Smetanova působení v muzejnictví či památkové péči stejnou měrou jako jeho muzikologické práce. Vzhledem k určitým zde uvedeným faktům – nevole Vlasteneckého spolku muzejního v Olomouci (dále VSMO) ke Smetanovým novátorským metodám, zabezpečení sloupu Nejsvětější Trojice za války – se zdá pravděpodobné, že autor textu vycházel přímo z některých nepublikovaných Smetanových vzpomínek, anebo se s ním osobně znal, na což by poukazovala připojená přesvědčivě podaná sonda do Smetanova nitra. V rámci výše citovaných biograficky zaměřených statí se v každém případě jedná o první dosud zjištěné zhodnocení či přiblížení Smetanových zásluh na tomto poli.

Do poslední skupiny, v níž byl Smetana reflektován jako muzejník či památkář, spadají úseky textu či jen několik vět širěji pojatých kapitol větších publikací či kolektivních děl. V roce 1973 vyšla ve sborníku k 90. výročí VSMO stať, jež docela podrobně popisuje dějiny olomouckého muzejnictví¹⁸. Neznámý autor zde snad poprvé, i když ve velké zkratce, předložil některá důležitá fakta z historie městského muzea v letech 1936 až 1946. Zmínil Smetanovo úsilí o modernizaci

ústavu, který neustále trpěl nedostatkem vhodných prostor, převzetí muzea do německé správy a neopomněl poukázat také na Smetanův podíl při získávání nové muzejní budovy v době po osvobození. Z monografií, jež se v posledních letech soustředily ryze na dějiny města Olomouce, zaznamenala Smetanovu osobnost větší měrou jen ta poslední, vydaná v roce 2009 ve dvou svazcích pod názvem *Dějiny Olomouce*¹⁹. Opět se v ní objevila poznámka o Smetanově smyslu pro moderní uspořádání sbírek, připomenuty byly dvě události z doby válečné (zabezpečení sloupu Nejsvětější Trojice, Flegelovo zátiší), které Smetana popsal ve svých *Dvou olomouckých okupačních památkářských vzpomínkách*²⁰. Mimo to byla zmíněna i výstava „Tisíciletá Olomouc“ (1943), na jejíž přípravě se Smetana výrazně podílel. S odkazem na tuto krátkodobou expozici nutno na závěr dodat, že nejnověji a současně s největším záběrem se Robertu Smetanovi věnoval historik umění Marek Perůtka ve stati *Protektorátní výstava Tisíciletá Olomouc*²¹. Jako první zde zveřejnil některé úseky ze Smetanových vzpomínek, jejichž rukopisy (strojopisy) také vlastní²².

3 BIOGRAFIE ROBERTA SMETANY V DATECH

Během svého života sepsal Robert Smetana několik vlastních životopisů²³ odlišného rozsahu: od stručných jednostránkových po obsáhlejší komplexní zhodnocení vlastní osobnosti přesahující dvacet stran. Nejstarší z nich pochází z roku 1934, nejmladší jsou ze sedmdesátých let 20. století. Biografickou formu mají také některé dopisy z pozdního stáří adresované blízkým přátelům, přičemž tato tendence je oboustranná, i Smetanovi od nich přicházela korespondence životopisného rázu. Na základě tohoto materiálu je sestaven následující přehled základních dat ze Smetanova života.

1904 narozen 29. srpna v Kaiser-Ebersdorfu ve Vídni v rodině vojenského dílovedoucího – krejčího; otec František Smetana a matka Anna Marta Kadlecová původem z jihozápadní Moravy (Dačicko)

Studium:

1910–1915 obecná škola ve Vídni
1915–1923 středoškolská studia ve Vídni, v Olomouci, v Praze a v Brně
1923–1924 přírodovědecká fakulta Masarykovy univerzity (dále MU) v Brně, obor chemie a přírodopis
1924–1929 filozofická fakulta (dále FF) MU v Brně, obor hudební věda a estetiky
1925–1928 Státní hudební a dramatická konzervatoř v Brně
1934 doktorát z filozofie, hudební vědy a estetiky na FF MU v Brně; disertační práce na téma českého lidového zpěvu

Zaměstnání:

1924–1931 dobrovolný pracovník v Hudebním archivu Moravského zemského muzea (dále MZM) v Brně
1931–1932 úředník MZM v Brně
1932–1935 bez zaměstnání
1935 stipendista ministerstva školství, podpora nezaměstnané inteligence

1936–1946	správce uměleckohistorického oddělení Muzea hlavního města Olomouce
1941–1949	soudní znalec pro obor výtvarného umění
1946	přednosta kulturního oddělení ÚNV v Olomouci
1946–1973	katedra hudební vědy a výchovy FF Univerzity Palackého (dále UP) v Olomouci: od 1946 „smluvní profesor“, od 1951 docent, od 1965 univerzitní profesor, od 1967 doktor věd o umění
1964–1971	poslanec Okresního národního výboru (dále ONV) v Olomouci
1968–1971	předseda kulturní komise ONV v Olomouci
1971–1976	předseda památkové komise ONV v Olomouci
1973	odchod do důchodu
1988	zemřel 6. října v Brně

4 SOUTĚŽ NA OBSAZENÍ MÍSTA SPRÁVCE MĚSTSKÉHO MUZEA V OLOMOUCI

Dne 7. září 1935 ukončil téměř po deseti letech svou činnost správce historického a uměleckoprůmyslového oddělení Muzea hlavního města Olomouce František Doucha²⁴. Vzápětí nato, 11. září 1935, vypsala městská rada na popud muzejního kuratoria soutěž²⁵ na obsazení „smluvního úřednického místa pro správu městských muzeí“²⁶ s šesti požadavky kladenými na uchazeče. Kromě základních podmínek (československé státní občanství, tělesné a duševní zdraví spolu s trestní bezúhonností) měl být budoucí správce muzea mladší čtyřiceti let a měl dokonale ovládat český a německý jazyk. Ve spojení s vlastní interní prací se požadovalo vysokoškolské vzdělání na FF a praxe v muzeu. Do výběrového řízení se během necelého měsíce (termín podání žádostí končil 30. září 1935) přihlásili pouze tři zájemci – středoškolští profesori²⁷. Žádný se ale nemohl prokázat muzejní praxí a dva z nich byli dokonce již pensiováni.

Na základě této negativní zkušenosti dala si městská rada na vypsání nové soutěže mnohem více záležit. K šesti základním požadavkům, jež musel uchazeč splňovat, připojila důležitý dodatek: „*Osvědčí-li se ustanovený správce muzeí, může se smluvní poměr změnit v definitivní*“²⁸. Možnost zaměstnat budoucího správce na „definitivní“ pracovní úvazek namísto obvyklého smluvního měla značit, že by dotyčný tuto činnost neměl vykonávat jen jako vedlejší povolání, jak bývalo převážně zvykem²⁹. Naopak, nový správce se mohl stát stálým „profesionálním“ zaměstnancem s možností dalšího platového postupu. Jeho pozornost se měla soustředit ryze na muzejní činnost a vést ke všeobecnému rozvoji této instituce. Skutečnost, že práce v muzeu na „plný“ úvazek nebyla v tehdejší době samozřejmostí a že ústavů se stálým odborně vzdělaným personálem bylo v českých zemích poskrovnu, jasně dokazuje Špétovo³⁰ porovnání: v roce 1924 mezi ně patřila naše největší muzea v Praze, Brně a Opavě, dále pak několik muzeí městských (v Plzni, Klatovech, Českých Budějovicích, Hradci Králové a v Táboře); v roce 1939 se jejich počet nepatrně zvýšil o čtyři „české“ instituce v městech Chrudimí, Ostravě, Prostějově a také v Olomouci.

Vzhledem k prvnímu neúspěšnému pokusu bylo rozhodnuto také o větší propagaci konkurzu. Kromě německého a českého tiskopisu [2], informujícího o pod-

mínkách soutěže a vyvěšeného na úřední desku, odeslala městská rada také deset dopisů institucím, ústavům či jednotlivým osobám³¹, jež měly co do činění s muzejnictvím, a vyzývala je, aby o soutěži zpravily případné zájemce anebo doporučily přijatelného uchazeče. Tímto způsobem získala několik návrhů a tipů. Například přednosta Státního památkového úřadu pro Moravu a Slezsko v Brně Stanislav Sochor³² jmenoval³³ několik možných adeptů, mezi nimi komisaře téhož úřadu Karla Svobodu³⁴ a dva zaměstnance brněnských muzeí Václava Richtera³⁵ a Alberta Kutala³⁶. Ze zbývajících odpovědí adresovaných městské radě stojí za zmínku obsáhlejší dopis od Svazu československých muzeí (dále SČM)³⁷, seznamující s vlastní představou o kvalitách nového správce. V prvním odstavci pochválil městskou radu za péči, již vynaložila při snaze obsadit místo „odborným“ úředníkem, v dalších řádcích ale navrhl zúžit konkurz jen na žadatele s rigorózními zkouškami z oboru dějin umění a pravěké archeologie, protože „jsou nutným předpokladem pro zdárnou práci budoucího kustoda historického oddělení“³⁸. Navíc žádal o personální změnu ve vedení přírodovědného oddělení, které dosavadní kustod Jindřich Laus³⁹ spravoval podle mínění činovníků svazu nepřítliš uspokojivým způsobem⁴⁰. Kandidáty nakonec doporučil dva: Oleha Kandybu pro oddělení historické a Josefa Františka Svobodu pro oddělení přírodovědné. O soutěži informovala také krátká zpráva, jež měla být zveřejněna na stránkách nejen místního tisku (*Pozor, Moravský večerník, Moravský deník, Selské listy, Hlas lidu, Lidové noviny a České slovo*) s připojenou poznámkou, že další podrobnosti lze nalézt na úřední desce a ve *Věstníku hlavního města Olomouce*⁴¹.

Zvýšené úsilí vynaložené při vypsání nové soutěže a její propagaci se městské radě vyplatilo. Přihlásilo se celkem pět uchazečů, jejichž seznam byl spolu s dalšími doklady (žádostmi a doporučeními) zaslán muzejnímu kuratoriu k posouzení. I když kuratorium žádnou z nabídek nepovažovalo za plně vyhovující podmínkám soutěže, vybralo z nich dvě⁴². Na první místo jednohlasně zařadilo Roberta Smetanu, na druhé Oleha Kandybu. Osmadvacetiletý Oleh Kandyba (1907–1944), doktor filozofie (obor pravěká archeologie a dějiny umění) s šestiletou praxí⁴³ v oddělení pravěku Národního muzea v Praze, s doporučením od SČM a FF Univerzity Karlovy v Praze by i z hlediska současného pohledu představoval velmi slibného žadatele. Jediným „nedostatkem“, na který kuratorium důrazně poukazovalo, byla jeho cizí státní příslušnost (Ukrajinec).

U kandidáta číslo jedna Roberta Smetany, jehož osobnost a činnost jsou hlavním tématem diplomové práce, je nutno se pozastavit a podrobněji vylíčit okolnosti vedoucí ho k účasti v soutěži na pozici vymykající se zcela jeho profesní specializaci. Robert Smetana, pobývajícím od dvacátých let trvale v Brně, si v roce 1924 zapsal obor hudební vědy a estetiky na FF MU. Studium hudby pod vedením profesora Vladimíra Helferta⁴⁴ mělo pro jeho další vědeckou i pracovní dráhu velký význam. Důležitou roli v tomto směru sehrál Helfertův seminář probíhající v Hudebním archivu MZM⁴⁵. Byl nazván „Hudebně-vědecká cvičení“ a studenti v něm pracovali přímo s prameny, zabývali se jejich rozbořem a kritikou⁴⁶. Helfert tak účinně spojil teoretické přednášky na fakultě s praxí v Hudebním archivu. Praktická forma výuky musela Smetanu hodně zaujmout, neboť zde od počátku svého studia do roku 1931 působil jako „volontér“, později nepravidelně placená síla. Katalogizoval sbírky, knihovnu a podílel se na akvizicích⁴⁷. O činnosti ústavu také referoval do *Národní politiky*, kde se z článku „Péče o hudební památky na Moravě“⁴⁸ dovídáme mimo jiné o významném přírůstku do sbírek – o pergamenovém kodexu (kolem 1300) s bohatě zdobenými iniciálami. Během dobrovolnické činnosti v archivu zpracoval Smetana hudební fond premonstrátského kláštera v Nové Říši⁴⁹. Prostřednictvím těchto aktivit se seznámil s množstvím hudebního materiálu, mezi ním se starými tisky, které mohly být zajímavé také z hlediska výtvarného, jak značí i výše citovaný článek z *Národní politiky*. Z toho lze vyvodit, že první cenné a zásadní zkušenosti s „historickými“ památkami, jejich katalogizací i ochranou získal Smetana především v moderně vedeném Hudebním archivu MZM v Brně. V dalších letech měl možnost proniknout i do organizační sféry této druhé největší muzejní instituce českých zemí. Na nabídku ředitele Jaroslava Helferta⁵⁰ přijal místo úředníka ve správě muzea (1931–1932) a podílel se na inventarizaci sbírek (1934)⁵¹. Jaroslav Helfert se jako první pokusil o zajištění odborného vzdělávání pro budoucí muzejní pracovníky, když z jeho popudu došlo ke zřízení „muzejního lektorátu“ při brněnské univerzitě (1921). Smetana vzpomíná, že se těchto lektorátských přednášek během svého studia také zúčastnil⁵².

V době, kdy se v Olomouci vypisovala nová soutěž na správce městského muzea, neměl tehdy jednatřicetiletý Smetana žijící v Brně žádné stálé zaměstnání. Kromě jiných způsobů obživy si vydělával psaním příspěvků do brněnských novin a prací na společném projektu s literárním historikem Bedřichem Václavkem⁵³ [3].

Ten spočíval ve sběru, dokumentaci a kritické edici českých světských písní zlidovělých, přičemž Václavek se podílel na stránce textové a Smetana na hudební. Václavkovým nuceným odchodem z Brna do Olomouce (1933) se vzájemná spolupráce obou badatelů zkomplikovala. O vypsané soutěži na nového správce městského muzea byl Václavek dobře informován. Tím spíše, že jako zaměstnanec olomoucké studijní knihovny podléhal jejímu řediteli a současně jednateli muzejního kuratoria Bohuši Vybíralovi⁵⁴. Byl to právě Václavek, kdo Smetanu o volném místě zpravil a nabádal k přihlášení do soutěže: „*Dr. Vyb. [Vybíral] a jiní prosadili zřízení řádného místa, ne jen jako se to dosud dělalo levou rukou. [...] Práce je tam [v muzeu] prý málo. [...] Všechno je to celkem dobré, existenci byste měl slušnou a pro soukromou věd. práci vhodnou. [...] A nehnuli bychom se z Olomouce, až bychom do dělali ty písničky.*“⁵⁵ Z obsahu dopisu vyplývá najevo Václavkova představa o tom, že v případě Smetanova přijetí by se mladý badatel musel přestěhovat do Olomouce, čímž by se usnadnil jejich vzájemný kontakt a spolupráce, na kterou by nepřilíší zatíženému správci muzea zůstávalo stále dostatek volného času. Současně se tak mohla vyřešit Smetanova nepříznivá finanční situace (tou dobou bez trvalého úvazku). Hlavní Václavkův cíl byl jasný: pokračovat na započatém projektu a úspěšně ho dokončit. Nově vypsaný konkurz se stal vhodnou příležitostí, jak tohoto záměru snadněji dosáhnout. Václavkův dopis Smetanu vzhledem k jeho muzikologické specializaci sice překvapil, ale stál mu za úvahu: po úřednické kariéře netoužil, v případě přijetí doufal podobně jako Václavek ve zdárné dokončení edice světských písní zlidovělých a tím získání předpokladů pro habilitaci na univerzitě⁵⁶. I když jej při zvažování zda se do soutěže přihlásit či ne podpořili oba bratři Helfertové (od Vladimíra měl i doporučení), patrně se dlouho nemohl jednoznačně rozhodnout. Jeho žádost s dalšími potřebnými doklady došla městské radě totiž asi deset dnů po uplynutí vymezené lhůty. Nakonec však byla zařazena mezi ostatní, neboť uchazeč v podstatě splňoval všechny vytyčené požadavky. Nepočítaje základní předpoklady, absolvoval FF a stejně jako druhý vybraný kandidát Oleh Kandyba ji zakončil rigorózní zkouškou, zaměřenou ovšem na hudební vědu a estetiku. Požadovanou muzejní praxí se mohl také prokázat.

Nelze s jistotou říct, co bylo pro kuratorium a městskou radu při definitivním rozhodování tím hlavním motivem. Oba uchazeče, Smetanu i Kandybu, doporučily uznávané osoby či instituce, oba několik let pracovali v nejvýznamnějších českých

muzeích. Kandyba měl pro práci s historickými a uměleckoprůmyslovými sbírkami olomouckého muzea jako absolvent dějin umění a pravěké archeologie větší znalostní předpoklady. Smetana naproti tomu snad více intervencí, o čemž se ve svých životopisech a vzpomínkách ve spojitosti s Václavkem otevřeně zmiňuje. Jisté však je, že očekávané oznámení o jmenování novým správcem Muzea hlavního města Olomouce přišlo od městské rady Robertu Smetanovi, tomu, jehož v rámci posuzování všech žadatelů ohodnotilo kuratorium slovy: „*Jmenovaný jest sice odborníkem v lidové hudbě, kterýž obor není v museu městském zastoupen, avšak vzhledem k jeho studiu a inteligenci jest možno očekávati, že bude také pracovati v jiných oborech, jež jsou v našem museu hlavními.*“⁵⁷

5 OLOMOUC POČÁTKEM ROKU 1936

5.1 Olomouc versus Brno očima Roberta Smetany

Po čtrnácti letech života vyplněných studii a prvními pracovními zkušenostmi v centru Moravy v Brně „vkročil“ Smetana na půdu starobylého pevnostního města Olomouce. Jak velký kontrast v porovnání s Brnem tvořil v jeho očích tento nový domov, lze vyčíst z pozdějších vzpomínek. Brno Smetana považoval za město natolik malé, že všechny důležité čtvrti byly snadno dostupné a současně za město tak velké, že se v něm mohly tvořit vyrovnané zájmové spolky, tedy alespoň ty hudebně orientované. Moderní Brno mělo ve třicátých letech 20. století nejnovější tramvaje, vzorné osvětlení a vynikalo svou urbanistickou úrovní. Rovnoměrně se rozprostíralo od středu města k periférii, nová výstavba dosahovala vysokých kvalit. Po přestěhování do Olomouce začal Smetana nabývat vědomí, že právě vyspělý, vyrovnaný urbanismus města je nejen dílem jeho pokrokového společenství, ale zároveň své obyvatele silně ovlivňuje po stránce materiální i duchovní. Dospěl až k přesvědčení, „že dobré životní prostředí vyhlazuje v lidech to, čemu se souhrně říká maloměstství“⁵⁸. Z moderního prostředí, z něhož vyšel, se dostal do tzv. Velké Olomouce, utvořené roku 1919 připojením několika vesnic, dvou měst a třinácti předměstí. Tato předměstí nebyla s vnitřním městem urbanisticky propojena a i přes několik snah nedošlo do roku 1938 ke schválení žádného vypracovaného jednotného zastavovacího plánu. Nové budovy a čtvrtě tak vznikaly na základě dílčích projektů⁵⁹. Proto se Smetana snažil „marně pochopit tzv. Velkou Olomouc“, kde „novodobá německá zástavba organicky navazovala na středověkou Olomouc“, zatímco „pod okny finančních úřadů na Palackého třídě bují bezostyšně v hanácké úrodné černoze cukrová řepa a [...] padesát metrů pod náměstím Republiky [...] se vlní lány pšenice“⁶⁰. Podobně nedořešeno zůstalo i částečné dopravní spojení. V protikladu k brněnskému kvalitně dlážděnému veřejnému prostranství „zdobily“ povrch olomouckých ulic tzv. kočičí hlavy, třída Dobrovského dokonce žádnou dlažbu neměla. Co se týče společenské vrstvy obyvatelstva, v Brně se Smetana scházel především s hudebně či literárně orientovanou levicovou inteligencí z univerzitního prostředí. V Olomouci se náhle jako městský zaměstnanec dostal do středu buržoazní společnosti: mezi „starousedlické civilní měšťanstvo“, čímž mínil správu města s jejími úřady, a mezi „olomoucké spolkaře“, z nichž řada náležející

ke starší generaci byla členy několika spolků najednou. Smetana přitom nebyl jediný, kdo kriticky poukazoval na „zaostalost“ Olomouce. Nutnost modernizace města byla vnímána také mnohými dalšími. Například redaktor deníku *Pozor* na anketu starosty Richarda Fischera „Co Olomouc potřebuje a jak toho dosáhne?“ z počátku roku 1937 odpověděl: „*Potřebuje se zbavit lidí bezduchých, parazitů, či laciných kritiků, lidí „důležitých“, k slávě a dějinám Olomouce chladných a proto od případu k případu klopýtajících, chlebičkujících, nebo padesáti funkcemi ve všech možných spolcích zmožených pánů. Ano, potřebujeme v Olomouci lidi, kteří, jak jsem již několikrát psal, dovedou pochopit mozkem i duší postavení Olomouce, kteří se dovedou probít čestně, s otevřeným hledím nepřizní těch laciných kritiků*“⁶¹. Podobný názor zveřejnil i *Moravský večerník*: „*Co by tudíž Olomouc v první řadě potřeboval, bylo by zrychlení tempa modernisace města, čehož lze dosíci spíše s mladšími pracovníky – myslíme tím především mladé duchem*“⁶². Výčet negativních jevů, které Smetana v Olomouci hlavně zpočátku vnímal, lze uzavřít jeho podobně vyznívající myšlenkou: „*Olomoučanům stačilo k dokonale spokojenému životu to, co tu zanechala minulost, [...] znovu se vyjevovalo, že vývojově ustrnulé prostředí, město bez modernizujících potřeb a sil [...] u svých obyvatel [...] plodí také vysloveně negativní společenské vlastnosti a maloměšťáctví se všemi jeho zly.*“⁶³ I když tyto věty formuloval mnohem později, až byl schopen s nadhledem se vypořádat se svými reflexemi, evokují dobře naše povědomí o ideálech, s jakými do odlišného prostředí přišel. Na závěr je nutné poznamenat, že Olomouc nevnímal jen očima kritika. Dovedl ocenit její uměleckohistorický potenciál a stejně jako v Brně si také zde vytvořil okruh přátel z řad inteligence různých oborů.

5.2 Muzea a galerie v Olomouci

Pro představu o stavu olomouckého muzejnictví v době Smetanova příchodu lze částečně vycházet ze seznamu uvedeného v *Příručce školské a osvětové správy*⁶⁴, kde se ve stati o muzejnictví objevuje soupis veřejně přístupných muzeí a galerií v jednotlivých moravských městech. Podle *Příručky* by se jich v Olomouci mělo nacházet deset: Galerie Klubu přátel umění (dále KPU), Galerie umění Dra Ambrose, Katechetické muzeum, Diecézní muzeum, Školské muzeum, Zemědělské muzeum Hané, Muzeum VSMO, Městské muzeum, Průmyslové muzeum a Přírodovědné muzeum. Tento výčet není přesný, neboť jsou v něm zahrnuty jako samostatné celky i ty, které již dávno před rokem 1934, kdy byla *Příručka* vydaná, tvořily jednu instituci. Platí to například u tří muzeí (městského, tj. historického, průmyslového a přírodovědného), jež byla v roce 1924 sloučena v Muzeum hlavního města Olomouce. Další tři údajné ústavy (diecézní, školské a zemědělské muzeum) lze těžko blíže specifikovat. K seznamu muzeí z *Příručky školské a osvětové správy* jsou navíc přidána a stručně popsána další. Jejich řazení nepodléhá chronologickému hledisku. Nejprve jsou představeny galerie, poté muzea menšího významu a nakonec ty nejvýznamnější: Muzeum VSMO a Muzeum hlavního města Olomouce.

Galerie KPU⁶⁵ se od roku 1928 nacházela v kanovnické rezidenci č. 6 v ulici Křížkovského. Jednalo se pouze o provizorní řešení, k němuž se přistoupilo po dlouhodobých neúspěšných pokusech o vybudování stálých výstavních prostor. Krátkodobé expozice se do té doby instalovaly v Edelmanově paláci na Horním náměstí, v pavilonu ve Smetanových sadech, v prostorách olomouckých škol či ve výkladních skříních zdejších obchodů, zejména Prombergrova knihkupectví. Kromě vlastních sbírek klubu byla v galerii od třicátých let vystavována také díla z městského muzea. Obecně se o výběru exponátů, celkovém uspořádání a její návštěvnosti (otevřena v neděli a svátky dopoledne, ve středu a v sobotu po celý den; vstup volný) nemluvilo příliš pochvalně. Tato situace převládala patrně až do roku 1937, kdy došlo k její reinstalaci⁶⁶. I přesto, že od roku 1935 pronajímalo město KPU další výstavní prostory v druhém patře domu č. 5 na bývalém Mořickém náměstí, nepovažovala se ani jedna z těchto dvou expozic za řádnou uměleckou galerii Olomouce⁶⁷. Sály v ulici Křížkovského se nacházely v rezidenci světícího biskupa Jana Stavěla (1869–1938). Jednalo se v podstatě o tři místnosti, které bis-

kup klubu „ochotně“ poskytl k užívání⁶⁸. Prostory v domě na Mořickém náměstí nebylo podle Smetany možné označit za galerii, neboť „byly upraveny z bývalého bytu a měly s výstavními místnostmi, jak byly zařizovány jinde ve světě, společně jen to, že v nejvyšším patře domu měly skoro tzv. svrchní světlo a že byly obráceny na sever“⁶⁹.

Na základě finančního odkazu advokáta Julia Ambrose byla v roce 1925 ustanovena „Galerie dra Julia Ambrose“ s cílem „sbíratí a zachovávatí veškerá díla jakéhokoliv umění naší vlasti“⁷⁰. Její správu mělo zajišťovat devítičlenné kuratorium v čele s protektory, tehdejší olomouckým arcibiskupem a významným sběratelem umění Leopoldem Prečanem (1866–1947) a starostou města Richardem Fischerem. Jmění odkázané ústavu nedovolovalo postavit pro galerii novou budovu. Počítalo se s pomocí města, které by jí v rámci plánované koncentrace muzeí do jednoho komplexu poskytlo vhodné místnosti. Uvažovalo se také o úzké spolupráci s KPU. Ještě v druhé půli třicátých let však galerie nevlastnila žádné sbírky⁷¹. K jejímu skutečnému zřízení nakonec nedošlo.

Katechetické muzeum bylo založeno z podnětu stejnojmenného spolku roku 1931, aby sloužilo jako didaktický pomocný ústav kněžskému dorostu a učitelům náboženství. Za tím účelem shromažďovalo biblické obrazy, mapy, pohledy církevních památek, podobizny světců a další materiál tohoto druhu. Mělo vlastní knihovnu a plánovalo zřízení expozice seznamující s historií vyučování náboženství. Nacházelo se v přízemí budovy kněžského semináře, tzv. Salesiana na Žerotínově náměstí. Bylo přístupné zdarma každý všední den mimo sobotní odpoledne⁷².

V *Příručce* bylo do seznamu muzeí a galerií v Olomouci zařazeno také blíže neurčené Diecézní muzeum. Z nedatovaného dotazníku⁷³ zaslaného SČM Muzeu hlavního města Olomouce víme o existenci soukromé galerie v arcibiskupské rezidenci. V souvislosti se svým příchodem do Olomouce vyjmenovává Smetana muzea, s nimiž se tu setkal. Mezi nimi zmiňuje „nějaké církevní muzeum“⁷⁴. V obou případech je konstatován fakt, že se o určité sbírce církevního umění v Olomouci obecně vědělo. Ale pravděpodobně se jednalo pouze o soukromou sběratelskou zálibu, neboť jak uvádí krátká zpráva v časopise *Mojmírova říše* (1938)⁷⁵, měl olomoucký arcibiskup Leopold Prečan v úmyslu „diecézní muzeum církevních památek“ teprve zřídit a poté přidružit k Muzeu VSMO, které sbírku podobného rázu v roce 1936 již vlastnilo⁷⁶. Mimoto existovalo v Olomouci ještě tzv. Vzorkové mu-

zeum arcidiecézní památkové rady olomoucké. Bylo umístěno v prostorách kapitulního děkanství u dómu sv. Václava. Uchovávalo přes 200 fotografií sakrálních památek a návrhy na jejich „zkrášlení“. Mělo sloužit místní radě, ale i jiným zájemcům k posouzení a vypracování projektů na jejich obnovu⁷⁷.

Další muzeum, které nelze s jistotou přesně definovat, je tzv. Školské muzeum. V Olomouci sice existovalo Muzeum při nedělní škole pro tovaryše, avšak to zaniklo již v polovině 19. století. V souvislosti se školním nebo spíše univerzitním prostředím lze poznamenat, že na Cyrilometodějské bohoslovecké fakultě bylo k desátému výročí Československé republiky založeno biblicko-archeologické muzeum (1928). Náležela mu odborná knihovna, sbírka archeologických předmětů, fotografie, obrazy, mapy a další⁷⁸. V projektu na rozšíření budovy téže fakulty se v roce 1936 počítalo se zřízením blíže neurčeného muzea v zadním traktu dvora⁷⁹. Po následné adaptaci stavby byla místnost v křídle na nádvoří skutečně renovována pro tzv. fakultní muzeum a v něm instalována výstava „*historických památností olomoucké university s kolekcí rytin doktorských thesís (z konce 17. a počátku 18. stol.)*“⁸⁰.

Posledním ze tří v *Příručce* uvedených muzeí, jejichž „totožnost“ nebyla zcela odhalena, je Zemědělské muzeum Hané. Nejblíží paralelu k tomuto údajnému ústavu lze najít v zemědělském oddělení Muzea VSMO, které mělo zachycovat hospodářský rozvoj kraje a napomoci tak celé instituci podávat co nejúplnější obraz o krajinném rázu olomouckého regionu⁸¹.

V rámci celorepublikového „boomu“ zakládání legionářských či osvobozeneckých muzeí bylo také v Olomouci zřízeno Muzeum Národního osvobození (1933). Jeho hlavní aktéři se již dávno předtím soustředili na sběr legionářských dokumentů a památek na domácí odboj (fotografie, obrazy, knihy, mapy, výstroj a jiné). Z nich pak sestavili chronologicky řazenou expozici, kterou instalovali ve dvou místnostech náležejících muzeu VSMO [4–5]. Po slavnostním otevření (24. září 1933) bylo „muzeum“ oficiálně předáno VSMO a proměněno v jeho nové oddělení⁸².

Koupí obsáhlé sbírky loveckých trofejí Huga Moslera a jejím spojením s fondem Loveckého a kynologického spolku vzniklo v roce 1931 v Solných mlýnech v Holici Muzeum Loveckého a kynologického spolku. Za nejvzácnější kus se považovaly jelení parohy, uznané na mezinárodní výstavě ve Vídni (1910) za

nejdelší parohy v Evropě zastřeleného jelena. Údajně se jednalo o jedinečnou kolekci, která se mohla stavět na roveň sbírkám tohoto druhu v Praze a v Brně⁸³. Od počátku založení muzea se uvažovalo o předání nashromážděného materiálu městu Olomouc, jakmile se mu podaří všechny jeho muzejní sbírky soustředit do jedné budovy⁸⁴. Lovecký spolek svůj slib v roce 1936 splnil, k centralizaci městských sbírek však nedošlo.

Dne 12. srpna 1934 byla v kapitulním děkanství u dómu sv. Václava slavnostně otevřena tzv. Dvorana Přemyslovců. Myšlenkou na její zřízení se zaobíral místní kapitulní děkan Josef Kachník⁸⁵ již o dva roky dříve, kdy chtěl při příležitosti osmistého výročí posvěcení svatováclavského chrámu zpřístupnit veřejnosti místo, kde byl údajně zavražděn poslední Přemyslovec. O jejich prohlídku měli turisté (i cizinci) prý velký zájem⁸⁶. Tzv. Dvoranu Přemyslovců, jak ji Kachník nazval, tvořily tři místnosti v prvním patře děkanství s vystavenými reprodukcemi a fotografiemi listin, obrazů, soch a jiných „památek Přemyslovců“. V prostřední síni stál pomník Václava III., zhotovený sochařem Josefem Hladíkem⁸⁷ podle Přemyslovy pečeti na listině z olomouckého městského archivu. Na celkovou instalaci památníku se v průběhu jeho existence objevovaly protichůdné názory. Ročně ho prý navštívila (přístupný denně po ohlášení) tisícovka zájemců i ze zahraničí, na druhé straně však „*odcházel nejen zklamáni, ale mnozí přímo roztrpčeni*“⁸⁸, jelikož se zde nenacházel žádný originální exponát či dokument z přemyslovského období, jak název napovídal.

V roce 1883 bylo založeno Muzeum VSMO, první české muzeum na Moravě. Jako takové se stalo příkladem pro další zřizované moravské instituce. Za zakládající členy muzea i VSMO bývají považováni slezský buditel a historik Vincenc Prašek (1843–1912), spisovatel a vlastivědný pracovník Jan Havelka (1839–1886), dómský prelát a etnograf Ignát Wurm (1825–1911) a archeolog Jindřich Wankel (1821–1897). Téměř hned po svém založení vydával spolek vlastní časopis (od roku 1884). Zpočátku se muzeum orientovalo na sběr archeologických a národopisných památek. V letech 1935–1936, kdy VSMO předsedal Bohuš Vybíral, jednatelem byl středoškolský profesor Rostislav Bartoča⁸⁹ a mezi dalšími činovníky spolku se objevovala jména známých osobností města (protektor VSMO starosta Richard Fischer, zakládající člen architekt Jan Hublík, kustod keramiky Josef Kšíř⁹⁰, kustod církevního oddělení prelát Josef Vyvlečka, kustodka muzea Libuše

Kovářová⁹¹, kustod přírodopisného oddělení továrník Jaroslav Mastný, kustod numizmatiky a vrchní inspektor muzea Karel Němeček, kustod archiválií profesor František Filip a další), z nichž výše jmenovaní jsou zachyceni na společném snímku z roku 1933 [6], došlo k významným změnám. Po dřívějších neúspěšných pokusech získat pro obsáhlé sbírky vhodnější prostory než ty dosavadní ve Wurmově ulici č. 3 pronajalo (na dobu dvanácti let) městské zastupitelstvo VSMO nové místnosti v domě č. 2 v Purkrabské ulici. Asi po sedmiměsíčním stěhování mohlo být muzeum, jehož sbírky se nyní nacházely ve 13 místnostech, v dalších třech byla knihovna, kancelář a pracovna, znovu otevřeno (3. května 1936)⁹². Touto dobou mělo devět oddělení: národopisné [7–8], keramické, přírodopisné, numizmatické, archeologické, církevní, oddělení zbraní, archiválií a oddělení Národního osvobození. Plánovalo se zemědělské oddělení. Sbírkou bylo možné zhlédnout ve středu a sobotu dopoledne (10.00–12.00) a odpoledne (14.00–16.00), v neděli a svátky dopoledne (10.00–12.00) za 1 Kč (skupinová sleva 50 h)⁹³.

Muzeum hlavního města Olomouce vzniklo v roce 1924 spojením tří dříve samostatných celků: městského muzea uměleckoprůmyslového, městského muzea historického a přírodovědného muzea. Nejstarší uměleckoprůmyslové muzeum, původně zvané Průmyslové muzeum císaře Františka Josefa, bylo založeno roku 1873 z podnětu Obchodní a živnostenské komory. Pojmenování po císaři Františku Josefovi se vázalo k 25. výročí jeho vlády, které se ujal právě v Olomouci. Slavnostně se otevřelo až o dvě léta později (1875) ve třetím patře německé vyšší reálky v budově č. 5 na bývalém Mořickém náměstí. Zejména k reálce se vázal hlavní účel muzea: sloužit výukovým potřebám této, případně i ostatních olomouckých škol. Mimoto mělo podporovat domácí průmysl. V jeho odděleních (stavitelství a řezbářství) se nacházely sádrové odlitky architektonických detailů, například románských oken, a sochařských děl, mezi nimi modely a návrhy místních tvůrců. Sbírkou, jež kolem roku 1912 zahrnovaly přes 3 000 kusů, tvořily také keramické výrobky z různých moravských továren a dílen, porcelán (vídeňský, míšeňský), sklo, cínové předměty olomoucké provenience, staré zbraně, zámečnická díla, ale i hudební nástroje. V knihovně se dokonce uchovávala „vzácná“ sbírka mědirytin. V roce 1920 byly sbírky ze školní budovy „překotně“ stěhovány. Část se převezla na radnici, zbytek zůstal „složen na hromadách“ v různých místnostech reálky. Mnohé předměty se přitom poztrácely⁹⁴. Téměř souběžně s uměleckoprůmyslovým

muzeem vzniklo v roce 1874 (otevřeno 1879) Městské historické muzeum, první tohoto druhu na Moravě⁹⁵. Mělo se soustředit, jak napovídá název, na shromažďování materiálu souvisejícího s historií, ale i přítomností města a okolí. Jeho fond zahrnoval archeologické nálezy, bohatou sbírku mincí a medailí, památky cechů a městské správy (pečetidla, cechovní konvice, výzbroj obránců města od doby husitské a jiné), pohledy na město a další doklady, například i městskou knihu Václava z Jihlavy (1430). Sochařská díla či architektonické detaily (náhrobky, ostění dveří, domovní znaky), získané při renovaci význačných staveb, se uchovávaly v lapidáriu. Muzeum mělo také sbírku obrazů a rytin. Exponáty byly instalovány na radnici v nově zrestaurované kapli sv. Jeronýma, obrazy visely na chodbě a v zasedací síni⁹⁶. Na počest šedesátého výročí vlády císaře Josefa Ferdinanda bylo v roce 1908 jako poslední založeno Přírodovědné muzeum. Od počátku sídlilo v prostorách bývalého kláštera sv. Kláry a vlastnilo rozmanité sbírky od přírodovědných po numizmatické a egyptské památky. Tato rozličnost se dá vysvětlit původním označením, tedy i zaměřením ústavu: Přírodovědecké a umělecké muzeum Josefa Ferdinanda. Od svého založení po rok 1924 jej spravovalo kuratorium Společnosti přírodovědeckého a uměleckého muzea, poté přešlo do majetku města⁹⁷.

Nově zřízené Muzeum hlavního města Olomouce se mělo řídit stanovami, schválenými 4. března 1927⁹⁸. Podle nich bylo jeho hlavním úkolem shromažďovat, konzervovat a prezentovat předměty z oboru přírodních věd, archeologie, historie, vlastivědy, umění a průmyslu, vztahující se k městu Olomouc a jeho kraji. Tyto památky měl ústav sám vyhledávat a získávat. Všechny sbírky byly majetkem města, které pro ně mělo zajistit vhodné prostory. Muzeum spravovalo kuratorium v čele s předsedou starostou města a dále složené z osmi zástupců volených z městského zastupitelstva, ze zástupců korporací přispívajících muzeu částkou převyšující 1 000 Kč a ze zástupců z členů muzea. Ze svého středu si pak kuratorium volilo místopředsedu, jednatele, pokladníka, případně další potřebné funkcionáře⁹⁹. Bylo především poradním orgánem města v otázkách opatřování vhodné muzejní budovy, jejího zařízení a správním činitelem po stránce hospodářské. V každém prvním čtvrtletí nového roku se měla konat valná hromada, kde se přednášely zprávy o činnosti muzea za minulý rok a přikládaly účty. Příjmy muzea tvořil každoroční příspěvek města, státní či jiné subvence, dary, výtěžky ze vstupného. Kromě toho přispívali muzeu také jeho členové, kteří byli podle výše částky rozděl-

leni do čtyř skupin: zakladatelé (jednorázově alespoň 500 Kč či cenné dary), podporovatelé (roční příspěvek 60 Kč a výše), přispívatelé (roční poplatek od 12 Kč) a čestní členové, jmenovaní zastupitelstvem města. Mezi zakladatele patřili například starosta Richard Fischer, arcibiskup Leopold Prečan, restaurátér Josef Kunz, továrna na čokoládu Josef Mikšovský, Občanská záložna či akciová společnost Zora. V roce 1936 se mezi dalšími členy, jichž bylo celkem kolem sedmdesáti, objevila jména osob nejrůznějších povolání či rozličných firem (velkoobchod Ander a syn, továrník Adolf Heikorn, lékárník Karel Fuhrich, nakladatel Romuald Promberger, přednosta studijní knihovny Bohuš Vybíral, univerzitní profesor Jan Kabeřík a mnoho dalších)¹⁰⁰. Mohli se aktivně účastnit valné hromady, ve vymezených hodinách měli volný vstup, slevy na výstavy, přednášky a publikace.

Po sloučení tří původně nezávislých ústavů v Muzeum hlavního města Olomouce, se jejich sbírky proměnily na dvě nová oddělení: oddělení přírodovědné a oddělení historické a uměleckoprůmyslové. Spravovali je kustodi, jmenovaní na základě návrhu kuratoria. Vedení přírodovědného oddělení převzal jako bývalý kustod Přírodovědného muzea Jindřich Laus. Správa historického a uměleckoprůmyslového muzea byla svěřena Františku Douchovi. Oba se měli řídit instrukcemi sestavenými muzejním kuratoriem. Není známo, jaké pokyny pro Lause a Douchu v letech 1924–1935 platily, či zda vůbec muzeum tehdy nějaké vlastnilo. V archivních dokumentech byly zjištěny pouze nedatované „Instrukce pro kustoda městského muzea přírodopisného“, vložené do složky označené rokem 1936, a další nedatované „Instrukce pro správce městského musea“¹⁰¹. „Instrukce pro správce městského musea“ se v podstatě shodují s prvně jmenovanými pokyny pro přírodovědného kustoda. Ve vymezení sběrné oblasti jsou však obecnější, středem zájmu má podle nich být město Olomouc a jeho okolí. Mohly tudíž sloužit správcům obou oddělení. Jisté je, že vznikly před rokem 1940, kdy tehdejší dopisovatel památkového úřadu pořídil spolu s muzejními stanovami také opis¹⁰² těchto obecnějších instrukcí a zaslal ho brněnské pobočce Státního památkového úřadu v Praze. Jejich sestavení lze snad dát do souvislosti se zájmem kuratoria o „zprofesionalizování“ instituce a přijetím stálé placené síly koncem roku 1935, kdy se obrátilo¹⁰³ na ředitelství Národního muzea v Praze, zemského muzea v Brně a Opavě s žádostí o poskytnutí jejich pokynů pro kustody, podle nichž by si pořídilo své vlastní. Citované obecné instrukce z fondu městského muzea stanovily správcům povinnost starat se

o svěřené sbírky a doplňovat je. Nabídky přesahující částku 500 korun musel předkládat muzejnímu výboru ke schválení. Kromě toho měl popisovat vystavené předměty, provádět inventarizaci a evidenci sbírek a podporovat jejich „užívání“ odbornou i laickou veřejností. Správce podával také návrh na rozpočet pro příští rok, podle potřeby zprávu o sbírkách, pečoval o příruční knihovnu a mohl žádat o rozšíření personálu. Konkrétnější informace, například jakým způsobem předměty konzervovat či restaurovat, v instrukcích obsaženy nebyly.

Vlastní činnost správců byla podmíněna prostorovými možnostmi muzea. Ty již od počátku představovaly základní problém¹⁰⁴. Zejména historické a uměleckoprůmyslové oddělení se potýkalo s nedostatkem expozičních a depozitních místností. Zatímco přírodovědné oddělení mělo k dispozici několik prostor v bývalém klášteře sv. Kláry, zůstávaly sbírky druhého oddělení stále roztříštěny na několika místech. Veřejnosti přístupné byly expozice na radnici: část uměleckoprůmyslových sbírek ve slavnostním sále [9–10] v prvním patře severního křídla, sbírka historická v kapli sv. Jeronýma, o kterou se dělila ještě s archivem (vystaveny městské listiny), „galerie“ obrazů v síni druhého patra (staré umění) [11], v zasedacím sále zastupitelstva (současné umění) [12] a na chodbách¹⁰⁵. Ostatní předměty nemohly být pro nedostatek prostoru vystaveny a byly uskladněny v domě v Purkrabské ulici, v lapidáriu (tj. dvou sklepních místnostech německé obchodní akademie) a v budově vyšší reálky na Mořickém náměstí. Na radnici se nacházela také správčova pracovna s knihovnou společnou s městským archivem, a to až do roku 1935, kdy se archiv odstěhoval do prvního patra domu č. 2 v Purkrabské ulici¹⁰⁶. Knihovna se tak osamostatnila a přenesla do místnosti za slavnostním sálem¹⁰⁷. Od tohoto stavu se odvíjela i kustodova práce. Ze zpráv o činnosti muzea vyplývá, že se František Doucha soustředil na doplňování inventářů, katalogizaci a inventarizaci sbírek a také na jejich celkovou údržbu (očišťování předmětů). Pokud byla některá umělecká díla restaurována, zadávala se malířům Oscaru Hellerovi, Otakaru Pavlovskému či Oldřichu Lasákovi. Konkrétní zpráva o metodách, jež používali, patrně zachována není. Avšak základní představu o celkovém přístupu si lze přece jen vytvořit. V roce 1928 zadala městská rada Pavlovskému a Lasákovi konzervaci tří obrazů. Úkolu, který měl odhalit jejich schopnosti, se údajně zhostili velmi dobře, neboť „*nepodlehše malířskému pokušení, obrazy restaurovati, pouze je konservovali*“¹⁰⁸. Douchovo vedení historického a uměleckoprůmyslového oddělení městského

muzea ohodnotil revizor SČM v podstatě kladně. Vzhledem k „iluzorním“ podmínkám, v nichž musel Doucha pracovat, dodal oddělení „*rázovitou, systematickou a názornou instalaci*“¹⁰⁹, která dřívějším ústavům chyběla. Přírodovědné oddělení naopak příliš chváleno nebylo, neboť napříč svému sběratelskému programu stále uchovávalo egyptologickou a numizmatickou sbírku či etnografické předměty z Austrálie a Afriky, jež „*zkreslují a znetvořují charakter přírodovědeckého muzea*“ a sbírky pak „*jsouce přecpány, neskýtají názorného přehledu o přírodovědeckém rázu sev. a stř. Moravy*“¹¹⁰.

V roce svého založení (1924) vstoupilo Muzeum hlavního města Olomouce do SČM¹¹¹. Udržovalo úzké vztahy s Muzeem VSMO: ve spolkovém časopise byly otiskovány výroční zprávy či informace z valných hromad městského muzea, docházelo k přesunům předmětů z jednoho ústavu do druhého. To vše podmiňoval vzájemný členský podíl některých osob v obou institucích. Například František Doucha se současně s městskými sbírkami staral také o sbírky vlasteneckého muzea a působil v redakčním týmu jeho časopisu. Podobně předseda VSMO Bohuš Vybíral byl činný v kuratoriu městského muzea. Historické a uměleckoprůmyslové oddělení Muzea hlavního města Olomouce navazovalo kontakty i s KPU, v něhož „*galerii*“ v Křížkovského ulici byly instalovány některé městské exponáty. Stálé výstavní prostory tohoto oddělení, umístěné na radnici, mohla veřejnost navštívit pouze v dopoledních hodinách, ve všední dny od 9.00 do 12.00 hodin, v neděli a svátky od 9.00 do 11.00 hodin. Vstupné činilo 1 Kč, pro žáky 20 hal¹¹².

5.3 Olomoucké muzejnictví v širším kontextu

Alespoň pro letmé porovnání poměrů převládajících v olomouckých ústavech, zejména v městském muzeu, se stavem muzejnictví v jiných městech je dále nastiňena historie některých z nich s důrazem na podmínky, jež determinovaly jejich činnost ve dvacátých a třicátých letech 20. století. Jako příklady byly zvoleny instituce se stálými odbornými pracovníky: obě moravská zemská muzea v Brně a Opavě a městská muzea v Prostějově a Hradci Králové.

MZM v Brně¹¹³ bylo založeno v roce 1817 z popudu Hospodářské (dříve Moravskoslezské) společnosti pro zvelebení orby, přírodovědnosti a vlastivědy, zejména zásluhou kancléře společnosti Christiana Carla Andrého (1763–1831) a tří moravských aristokratů: ředitele Hospodářské společnosti Františka Hugo Salma-Reifferscheidta (1776–1836), podporovatele společnosti a zemského gubernátora Antonína Bedřicha Mitrovského (1770–1842), právníka a podnikatele Josefa Auersperga (1767–1829). Již zřizovací listina stanovila, že Františkově muzeu, jak bylo tehdy pojmenováno, budou bezplatně přenechány budovy Biskupského dvora pod Petrovem. Jednalo se zhruba o dvacet místností, v nichž se po adaptaci instalovaly sbírky historického a přírodovědného rázu způsobem poplatným své době – absence depozitářů nutila vystavovat co největší množství předmětů, zvláště rarit a kuriozit. Počátkem roku 1900 přešel ústav, do té doby spravovaný Hospodářskou společností, do majetku země (markrabství Moravského) jako Moravské zemské muzeum a na dobu dvaceti let (do roku 1921) se ho ujala nově utvořená Moravská muzejní společnost. Ani za této správy, kterou vykonávalo šestnáctičlenné kuratorium, nebyly podmínky pro růst instituce zcela ideální, avšak k určitým posunům přece jen došlo. Od roku 1901 vycházel *Časopis MZM*. Personál, sestávající v prvním desetiletí 20. století pouze z jednoho kustoda a sluhy, se postupně rozšiřoval o pracovníky z řad odborníků (Karel Absolon, Jaroslav Helfert, Magdaléna Wanklová a další). Pro rostoucí sbírky, které se měly nově doplňovat na základě soustavného výzkumu země a neponechávat příležitostným nákupům, byly získány další prostory v Dietrichsteinském paláci na Zelném trhu. Obavy z možné decentralizace sbírek, podmíněné živelným zakládáním nových muzeí, dovedly kuratorium a zemský výbor k nařízení (1908), podle něhož se MZM mělo stát ústředním metodickým a organizačním orgánem pro všechna moravská muzea. Ta mu měla předkládat seznamy svých sbírek a postoupit pro něj „důležité“ předměty. Ve skuteč-

nosti však nebyly k této spolupráci a sjednocené muzejní praxi dosud vytvořeny dostatečné předpoklady. Rok 1921 lze nazvat rokem přelomovým. Zemskému muzeu se dostalo prvního odborného vedení v osobě Jaroslava Helferta. Krátce po svém přijetí do řídicí funkce, kterou zastával do počátku okupace, s představou přeměny muzea ve vědecké pracoviště ústav zreorganizoval. Do vedoucích pozic jednotlivých oddělení (mineralogicko-geologické, botanické, zoologické a paleontologické, entomologické, národopisné, pravěké, uměleckohistorické s galerií) byli dosazeni vysokoškolsky kvalifikovaní zaměstnanci a sbírky instalovány podle moderních zásad. Oproti dřívějšímu dělení expozic podle materiálu a techniky se prosazovalo hledisko vědecké a chronologické. V roce 1929 se přistoupilo ke stavební úpravě Dietrichsteinského paláce¹¹⁴, jehož podkroví bylo přeměněno v třetí patro [13]. Prostory v nově vytvořeném patře posloužily zemské galerii, první poschodí moravskému pravěku [14] a druhé poschodí národopisu¹¹⁵. Toto rozčlenění se udrželo až do roku 1961. Ostatní sbírky se nacházely v budovách Biskupského dvora. Se snahou o modernizaci brněnského ústavu se pojil také Helfertův zájem o odbornění práce ostatních muzeí na Moravě. Vycházel ze starší koncepce, která MZM chápala jako středisko moravského muzejnictví, dohlížející na činnost menších ústavů. Snažil se prosazovat novější expoziční metody, kladl důraz na upřesnění sbírkového programu muzeí a na jejich vzájemnou spolupráci, například formou výměny exponátů. S tímto úsilím těsně souvisí konkrétní Helfertovy počiny jako zřízení muzejního lektorátu na MU (1921) či založení *Věstníku Moravského musea zemského v Brně* (vyšly pouze tři ročníky). Za jeho správy pracovala v muzeu řada univerzitních profesorů a znalců svého oboru. Mezi nimi lze jmenovat historika umění a pozdějšího kustoda obrazárny Alberta Kutala, archeologa a kustoda pravěkého oddělení Josefa Skutila¹¹⁶ či správce numizmatické sbírky Karla Černožského¹¹⁷.

Oproti MZM prošlo druhé zemské muzeum na Moravě komplikovanějšími historickými osudy¹¹⁸. Za předchůdce Slezského zemského muzea v Opavě bývá považováno tzv. Gymnaziální muzeum, nejstarší muzejní instituce v českých zemích, založené v roce 1814, jehož sbírky spíše přírodovědného charakteru měly původně sloužit jako didaktické pomůcky tamním studentům. Ve skutečnosti se však dějiny Slezského muzea pojí hlavně s dvěma ústavami vzniklými v 80. letech 19. století: Uměleckoprůmyslovým muzeem (1882) a Muzeem Matice opavské (1884).

Uměleckoprůmyslové muzeum bylo výrazně podporováno Obchodní a živnostenskou komorou, jež mu zajistila reprezentativní výstavní prostory, když pro něj v letech 1893–1895 nechala postavit samostatnou budovu v neorenesančním stylu [15]. Za přispění odborné správy, které se již roku 1897 ujal historik umění Edmund Wilhelm Braun¹¹⁹, se muzeum orientovalo na sběr evropského i světového umění a stalo se tak institucí mezinárodního významu. V roce 1911 byly jeho sbírky nově instalovány podle moderních zásad (uplatnění chronologického hlediska). Muzeum Matice opavské, vzniklé z vlasteneckých pohnutek, se naproti tomu soustředilo na dokumentaci české kultury a života v regionu. Po celou dobu své existence se potýkalo s velkými finančními problémy a nemohlo pro své sbírky najít vyhovující prostory (zpočátku sídlilo v budově gymnázia). V roce 1921 přešlo společně s Uměleckoprůmyslovým muzeem do majetku zemské správy jako Zemské muzeum, řízené Braunem. Tento akt si vynutil úpravu jeho sběrného programu, který se měl nyní v mnohem větší míře orientovat na uměleckou kulturu svého kraje – země Slezské. V tutéž dobu nastoupil do muzea Karel Černoorský a v roce 1935 převzal jeho vedení. Jak sám ještě před svým povýšením do funkce ředitele pronesl¹²⁰, muzeum tou dobou vlastnilo umělecky vysoce hodnotné předměty: gotické či barokní skulptury domácí proveniencie, téměř úplnou sbírku slezských mincí (také sbírku odlitků pečeti), italské renesanční práce a jiné. Nedostatky viděl v malé péči o národopisný fond, tvořený v podstatě jen třemi skříněmi s figurami ve slezských krojích. Příliš spokojen nebyl ani s muzejní budovou z konce 19. století, která současným potřebám ústavu již zcela nevyhovovala. Počátkem okupace prošlo muzeum další organizační proměnou. V roce 1939 bylo integrováno se zbývajícím muzejním ústavem ve městě (Gymnaziálním muzeem, Městským muzeem z roku 1896 a Zemědělským muzeem z roku 1924) do nově zřízeného Župního říšského muzea.

Mezi menšími moravskými institucemi vynikalo v třicátých letech 20. století Městské muzeum v Prostějově¹²¹. Založila ho Muzejní a průmyslová jednota v roce 1893. Jeho národopisné a archeologické sbírky našly první útočiště v místním zámku. V roce 1905 přešel ústav do majetku města jako Národopisné a průmyslové muzeum města Prostějova a Hané, byly mu přiděleny nové prostory v bývalé radnici na náměstí [16] a nová správa v podobě kuratoria. V roce 1928 se do jeho čela dostal tamní historik a archivář Jan Kühndel¹²². O rok později opustil své učitelské

povolování, aby se mohl jeho vedení ujmout na plný úvazek (až do roku 1949). Hlavním úkolem, který si nový ředitel stanovil, byla reinstalace muzejních sbírek. V roce 1931 podal návrh, podle něhož doporučoval rozdělení sbírek do čtyř oddělení (pravěké, uměleckohistorické, kulturněhistorické a přírodovědecké) s důrazem na sběr předmětů typických pro region. V souladu s moderními metodami muzejní expozice preferoval kvalitu nad kvantitou, to znamená prezentaci pouze vybraných předmětů. Jak vyplývá z revizní zprávy¹²³ z roku 1939, počet vystavených exponátů skutečně zredukoval a to tak, že vystavil jen typické ukázky, které chronologicky seřadil. Jeho zásah byl podle inspekce proveden v souladu se zásadami SČM. Zhruba tou dobou mělo muzeum v renesanční stavbě bývalé radnice k dispozici 14 výstavních sálů, 2 depozitáře, laboratoř, kancelář, knihovnu a 2 archivní skladiště. Podle Kühndela však tyto prostory muzeu nepostačovaly.

Jak je patrné, nebyl ani jeden správce jmenovaných ústavů spokojen s prostory, které muzea ve třicátých letech 20. století užívala. A to i přesto, že všem byla vyhrazena celá samostatná budova. V odlišné situaci se nacházela obě městská muzea (historické a průmyslové) v Hradci Králové¹²⁴. Vznikla v roce 1880 jako jeden ústav s dvěma odděleními: historickým a průmyslovým. První přístřeší našly jeho sbírky v přízemí budovy tamní reálné školy. Podobně jako jiná muzea nemělo ani hradecké tehdy přesně vymezený sběrný program, a tak se kromě regionálních památek soustředilo také na shromažďování kuriozit nejrůznější provenience. Poprvé byly jeho sbírky představeny veřejnosti až v roce 1885 v bývalé kapli sv. Václava v měšťanském domě č. 33 na Žižkově náměstí [17]. O jedenáct let později (1896) došlo k přeměně původních oddělení na dvě samostatná muzea: muzeum historické (spravované kuratorem) a muzeum průmyslové (spravované muzejním odborem). Jejich vedením byl krátce předtím pověřen městský tajemník Ludvík Domečka¹²⁵. Léta 1895–1937, kdy sbírky Domečka spravoval, bývají považována za dobu největšího rozkvětu. Díky Domečkovi se začal ústav výrazně orientovat na archeologické průzkumy¹²⁶, došlo ke zřízení první muzejní laboratoře pro konzervaci předmětů. V roce 1907 byl na plný úvazek přijat první stálý zaměstnanec muzea František Žaloudek, který již dříve vypomáhal při archeologických pracích, věnoval se fotografování hradeckých památek a založil temnou komoru. Během několika let vzrostly sbírky natolik, že se musely ukládat, zvláště archeologické nálezy, do nejrůznějších prostor na několika místech. Začalo se tedy jednat o no-

vostavbě, jež by neuspokojivý stav vyřešila. Iniciátorem monumentální budovy muzea, která vznikla v letech 1909–1912 podle projektu [18] architekta Jana Kotěry (1871–1923), byl Domečka. Třípatrová stavba, na jejíž výzdobě se podíleli významní umělci (Stanislav Sucharda a Jan Preisler), měla zcela sloužit potřebám muzea. Suterén byl navržen pro technické zázemí (dílny, skladiště, lapidárium), přízemí využívala správa muzea a veřejnost (ředitelna, knihovna, velký přednáškový sál), první patro s rozměrným výstavním sálem s horním světlem bylo vyhrazeno uměleckoprůmyslovým sbírkám, druhé patro expozici historického fondu a třetí patro fotografickému ateliéru, temné komoře, laboratořím a konzervačnímu sálu. Pracovny kustodů a další skladiště se nacházely v prvním a druhém patře. Trvalo však ještě několik let (opozdění zapříčinila také první světová válka), než se muzejní činnost v těchto nových prostorech naplno rozvinula. Teprve v roce 1931 mohly být všechny sbírky zpřístupněny veřejnosti. Jak vyplývá z dobových fotografií [19–20], zejména z pohledu do prehistorické expozice, získání moderních reprezentativních prostor nutně ještě neznamenal, že se v tomto duchu bude rozvíjet i způsob instalace muzejních sbírek. Ta zde stále podléhala starým pravidlům, podle nichž chtěla diváka ohromit množstvím nashromážděného materiálu.

5. 4 „Organizace“ památkové péče v Olomouci

V roce 1920 vznikl Státní památkový úřad pro Moravu a Slezsko v Brně v čele s přednostou Stanislavem Sochořem a přidružil se tak ke Státnímu památkovému úřadu v Praze¹²⁷ s působností v oblasti Čech. Oběma úřadům byl k dispozici Státní fotoměřičský ústav (1919)¹²⁸, Státní archeologický ústav (1919) a síť konzervátorů¹²⁹.

Od počátku se na ochraně památek společně s památkovými úřady podílely také muzejní instituce. Zdeněk Wirth¹³⁰ ve svém projevu¹³¹, předneseném na sjezdu muzejníků v Olomouci v roce 1926, uvedl, že muzejnictví a památkovou péči lze chápat jako jeden celek se společnými metodami. Obě „části“ tohoto celku podléhaly ministerstvu školství a národní osvěty a spojoval je stejný cíl: evidence (sběr) památek a jejich ochrana. Do sledového období, doby kolem roku 1936, neexistoval i přes několikaleté úsilí obou stran žádný samostatný zákon¹³² definující pojem „památky“ v užším smyslu. Za památku se považoval *„movitý či nemovitý předmět (nebo také skupina či soubor takových předmětů), vytvořený lidskou rukou nebo přírodou“*¹³³. Mezi památky tak bylo možno zařadit širokou škálu „možností“ od lidských výtvorů hmotného charakteru (architekturu, sochařství, malířství, archeologické nálezy, rukopisy a jiné) přes díla duchovní (lidová píseň, zvyky) až po přírodní krásy a zajímavosti. V podstatě se mohlo jednat o vše, co mělo *„dějinný, umělecký, vědecký či kulturní význam a zasluhuje proto ochrany a zabezpečení v zájmu veřejném“*¹³⁴. Z uplatňování konzervační analytické metody vyplývala snaha zachovat památku na jejím stávajícím místě. Jen v případě jejího předpokládaného zániku ji bylo možné přemístit. Jednalo-li se o objekt movitého charakteru, tak do muzea. Společný zájem obou instancí na ochraně památek se projevoval například také v pravomoci muzejního správce, který mohl podobně jako konzervátor sestavovat posudky o uměleckých předmětech, na jejichž základě vydával památkový úřad potvrzení o „památkovém charakteru“ věci, měla-li být vyvezena do zahraničí¹³⁵. Samotní zaměstnanci muzea, zejména správci, bývali často jmenováni konzervátory památkových úřadů. Například v roce 1936 jich takových na území Čech a Moravy působilo stotřicetjedna¹³⁶.

Státní konzervátorem PÚB pro historické památky města Olomouce a jeho okresu s platností od 1. ledna 1936 do 31. prosince 1938 byl koncem roku 1935 jmenován místní archivář Václav Nešpor¹³⁷. Opis Nešporova jmenování zaslal¹³⁸

přednosta PÚB olomoucké městské radě a žádal o podporu konzervátorovy činnosti související s ochranou památek.

Kromě Nešpora se o tuto problematiku živě zajímala zdejší komise pro ochranu uměleckých památek¹³⁹. Tvořilo ji deset členů, přičemž bývalo zvykem, že byl do ní volen vždy jeden výtvarný umělec. V roce 1936 předsedal komisi Bohuš Vybíral. Z dalších členů, osob různého profesního zaměření (učitelé, lékař, stavitel), lze jmenovat sochaře Josefa Havlíčka (1909–1972). Komise se scházela několikrát v roce a projednávala případy spojené s ochranou či úpravami památek spolu s jejich okolím, návrhy na nové stavby či sochařská díla v exteriéru města, zajímala se o celkový vzhled Olomouce (čistotu, zeleň) a její propagaci. Fungovala jako poradní sbor městské rady a podle zápisů z jednotlivých schůzí měla být informována o všech akcích a změnách týkajících se místních památek. Jak dosvědčují časté stížnosti adresované správě města, bývaly její závěry často přezírány.

Druhým městským zřízením, jehož činnost se pojila s péčí o památky, byl stavební úřad. Ve spojení se zachováním nemovitých objektů měl na starost zaměřování a zhotovování plánů či nákresů, připravování rozpočtů na opravy a dozor nad prováděnými pracemi¹⁴⁰. Do jeho kompetence tedy spadaly technické záležitosti, v Olomouci konkrétně opravy či stavby škol, městského divadla, kostelů, krematoria, městských činžovních domů, radnice, ale i vyměřování a kreslení plánů nutných pro celkový zastavovací plán. Podrobnější průzkum tohoto plánu či jeho změny prováděla regulační komise. Při úřadu existovala ještě zvláštní komise pro pojmenování ulic¹⁴¹.

Na náklad městské rady začal od dubna 1935 vycházet čtrnáctideník *Věstník hlavního města Olomouce* s cílem informovat občany o důležitějším dění ve městě¹⁴². Od prvního čísla do roku 1940, kdy byl jeho tisk pozastaven (vydáván znovu až po okupaci v roce 1947), tvořila jeho součást rubrika zvaná „Ochrana památek, muzea a archívy“. Avšak pouze první číslo prvního ročníku v ní přinášelo text, jehož obsah skutečně odpovídal zvolenému tématu a seznamoval čtenáře s problematikou umístění městských muzejních sbírek a se soupisem památek ve Velké Olomouci¹⁴³. V následujících číslech a ročnících už žádné zprávy o ochraně památek, o muzeích či archivech nenajdeme. Namísto nich se do rubriky dostaly úryvky z publikací místních autorů¹⁴⁴.

Do ochrany památek se zapojovala také tzv. arcidiecézní památková rada. Její činnost lze doložit například v třicátých letech 20. století, kdy měla k dispozici své vlastní „vzorkové muzeum“ na kapitulním děkanství u dómu sv. Václava, ale i později v letech čtyřicátých¹⁴⁵.

O příkladný vzhled města pečoval od roku 1924 Okrašlovací spolek. I když se jeho hlavní zájem upíral na zeleň (údržba stromořadí, sadů, květinová výzdoba domů), staral se také o úpravu prostranství kolem pomníků a významných památek. Snažil se přispívat k vytvoření prostředí přitažlivého pro turisty a tím ke zvýšení cizineckého ruchu¹⁴⁶.

Na ochraně olomouckých památek mělo svůj podíl i Muzeum hlavního města Olomouce. V první řadě se tato ochrana vztahovala na vlastní sbírky, jejich zabezpečení, a to formou konzervace „předmětů podléhajících zkáze podle návrhu Věstníku svazu“, jak bylo uvedeno v dotazníku¹⁴⁷ zasláném SČM správcem Františkem Douchou. Položka téhož formuláře s číslem „22“ se doslovně tázala na péči muzea o památky v jeho kraji. Odpověď byla obecná, podle ní mělo muzeum evidovat významné památky města (památky v kraji pak Muzeum VSMO) a záležitosti s nimi spojené oznamovat PÚB. Z odpovědi na tutéž otázku v dotazníku vyplněném některým z funkcionářů Muzea VSMO se dovídáme, že spolek pojímal ochranu památek jako evidenci archeologických nálezů, o nichž informoval příslušný památkový úřad. Dále se zde uvádí, že ústav „zakročuje svými činovníky všude a ihned kdekoliv je toho zapotřebí“¹⁴⁸.

6 ROBERT SMETANA A JEHO PŮSOBNÍ V OBLASTI MUZEJNICTVÍ A PAMÁTKOVÉ PÉČE V OLOMOUCI V LETECH 1936–1946

6.1 Rok 1936

Muzeum hlavního města Olomouce za správy Roberta Smetany

Do úřadu správce městského muzea vstoupil Smetana pod slavnostní přísahou 2. ledna 1936 jako magistrátní koncipista archivní a knihovní služby města Olomouce¹⁴⁹. Stal se prvním stálým zaměstnancem této instituce. Očekávala se od něj proto důkladná revize materiálu, zavedení jednotné katalogizace, vhodná instalace a využití bohatého sbírkového fondu k občasným výstavám a publikování. Kuratorium věřilo, že tato nová síla přinese „*velký prospěch v opravdové musejní práci, která se dostává tímto okamžikem do nového stadia.*“¹⁵⁰

Smetanovi připadla péče o oddělení historické a uměleckoprůmyslové¹⁵¹. Činnost tohoto oddělení v roce 1936 je ve fondu *Městské muzeum* bohatě zdokumentována. Během roku se totiž konaly čtyři schůze kuratoria, na nichž oba kustodí přednesli zprávu o činnosti ve svém oddělení a podali návrhy na akvizice. Kromě zpráv čtvrtletních sepisovali ještě jednu, která shrnovala práci za celý rok. Ta se spolu se zprávami jednatele a pokladníka předkládala na valné hromadě, rekapitulující dění za uplynulý správní rok a pořádané v prvním čtvrtletí roku následujícího¹⁵².

Novému správci muzea byla přidělena „úzká“ a „tmavá“ pracovna na radnici v místnosti za slavnostním sálem. Její mobiliář tvořil „*dámský psací stůl na rozviklaných útlých nohách, dvě židle a krom toho asi tři skříně sahající až k vysokému stropu, na jejichž dně se válely nějaké staré knihy. Brzy jsem se přesvědčil, že tu mám co dělat se systémem, který dokonale souhlasil s ekonomickou bází sbírek olomouckých starožitností*“¹⁵³, napsal později Smetana. Pracovní prostor místnosti zabírala provizorně uložená knihovna, která až do roku 1935 sloužila dohromady městskému muzeu i archivu. Smetana svou pozornost zaměřil nejprve na ni. Nechal ji očistit, roztrždit, provedl soupis periodik, časopisů a nejhodnotnější z nich zadal do vazby. Poněvadž čísla či ročníky některých tiskovin scházely, podal návrh na stanovení komise s pravomocí určit, které časopisy budou doplněny a zařazeny do knihovny a které vyloučeny. Kuratorium žádost schválilo¹⁵⁴ a tímto úkolem pověřilo svého jednatele Vybírala, pokladníka Kyase a samotného Smetanu. Během roku

byla knihovna za pomoci dočasně zaměstnané výpomoci zkatalogizována. Letošní přírůstky vyložené historického rázu se přenechaly městskému archivu.

Již od počátku svého působení si byl Smetana vědom základního problému instituce, a to nedostatku prostor. Po neúspěšných pokusech v minulých letech se nyní po přestěhování městského archivu (1935) a vlasteneckého muzea (počátkem 1936) do Purkrabské ulice č. 2 objevila nová naděje. Kuratorium věřilo, že se do téže budovy podaří soustředit i městské sbírky¹⁵⁵. Patrně ale až Smetanova žádost¹⁵⁶ o přemístění muzejní kanceláře do vedlejšího domu č. 4, v jehož prvním patře se měl v nejbližších dnech uvolnit čtyřpokojevý byt (v druhém patře uloženy další sbírky Muzea VSMO), celou záležitost urychlila. Po „delší rozpravě“ a následných jednáních se podařilo zmíněné prostory získat do pronájmu. Po stavebních úpravách sem byla přestěhována správčova pracovna, ostatní místnosti se proměnily v depozitář pro sbírku numizmatiky, kreseb, rytin a nově uspořádanou knihovnu. O něco později zde Smetana zřídil také temnou komoru. Spolu s postupně získanými fotografickými potřebami (fotoaparát, speciální filtry pro reprodukci olejomalb, osvětlovače, stativ a jiné) se stala základem fotografického oddělení, které zde Smetana začal počínaje rokem 1936 soustavně budovat. Nově založil také archiv negativů a sbírku fotografických kopií¹⁵⁷. První negativy se v muzeu archivovaly sice již v roce 1924, avšak teprve Smetana jim dal systematickou organizaci¹⁵⁸ a fond neustále doplňoval. Letos si například vyžádal zapůjčení velké sbírky starých negativů z majetku Františka Krále, zachycující pohledy na olomoucké památky či kulturní dění ve městě (slavnosti, výstavy). Z nich pak pořizoval kopie. Sám zhotovoval nové snímky pro muzejní účely¹⁵⁹.

Do výzkumné činnosti muzea spadaly archeologické vykopávky na území města¹⁶⁰. Za Smetanovy správy se na tuto starší „tradici“ navázalo. V červenci 1936 byla při výkopových pracích objevena zchovalá zdobená hlaveň děla s datací 1652. Městský stavební úřad oznámil nález správci muzea, který se dostavil na místo a „zařídil vše potřebné“¹⁶¹. Spolu s dalšími zjištěnými méně hodnotnými předměty nechal hlaveň děla očistit a uložit do muzejních sbírek. V souladu s platnou vyhláškou o ochraně „předvěkých nálezů“¹⁶² byl o celé věci informován brněnský památkový úřad¹⁶³.

V průběhu roku se Smetana věnoval inventarizaci sbírek. Zaměřil se na fond uměleckoprůmyslový, přičemž stihl překontrolovat asi polovinu jeho materiálu.

Všímal si i popisů jednotlivých kusů. Podle dotazníku¹⁶⁴ zasláného městskému muzeu v době Douchovy správy měly mít jednotlivá oddělení zvláštní inventáře. Doucha měl inventáře kontrolovat a zavádět lístkový katalog, jak bylo doporučováno SČM. V roce 1935, kdy z městského muzea odcházel, zanechával po sobě lístkové katalogy oddělení historického a uměleckoprůmyslového, v konceptu sbírky mincí, přírůstkový katalog a katalog uměleckoprůmyslové sbírky. Inventář lapidária nebyl již dříve nalezen. Kromě toho převzal Smetana vázané katalogy bývalého historického muzea, bývalého uměleckoprůmyslového muzea, sbírky obrazů, numizmatiky a jiných. Vázané katalogy měly různé formáty, patrně i rozličné způsoby zápisů, v některých případech i nedatované¹⁶⁵. Smetana proto navrhl zavést moderní způsob inventarizace, zvláště pro přírůstky. Založil jeden generální inventář, do nějž se měly zapisovat nabyté předměty v takovém pořadí, v jakém se staly majetkem ústavu. Pomocí písemných znaků roztřídil přírůstky do sedmi tématických skupin (A–G): pracovní zařízení, knihovna, městské památky, uměleckoprůmyslové památky, galerie, sbírky mincí a medailí, lapidárium. Této formě podřídil i inventáře ostatní. Zevrubný popis památek měl podat lístkový katalog s inventárním číslem i signaturou dané skupiny. Druhý úkol (zavedení lístkového katalogu) vyžadoval větší časový prostor. Hodlal se mu věnovat v pozdější době¹⁶⁶.

Sbírky, jež pro nedostatek prostoru nemohly být vystaveny na radnici, se skladovaly na různých místech. Jedno z nich představovaly sklepy německé obchodní školy na Mořickém náměstí, sloužící jako lapidárium. Nejednalo se o ideální řešení, předměty ve vlhkém prostředí značně trpěly. Mezi kamennými architektonickými detaily se tu nacházely také zbraně a dřevěné skulptury. Ty se rozhodl Smetana ze sklepa vynést. Zbraně nechal očistit a konzervovat, skulptury, mezi nimiž se objevila pozdně gotická madona, přenést do výstavních prostor KPU¹⁶⁷.

Již v dřívějších letech usilovalo kuratorium o instalaci starého orlojového stroje a jeho zpřístupnění veřejnosti¹⁶⁸. Realizace myšlenky však připadla až Smetanovi. Novou expozici, která se měla nacházet v místnosti přímo za zdí s funkčním orlojem, začal připravovat už od počátku roku. Některé části starého stroje byly doposud uskladněné v lapidáriu a napadeny plísní. Musely se proto nejprve očistit, konzervovat a teprve poté přenést do této tzv. orlojové jizby. Po nové výmalbě prostoru sem byl instalován soubor několika předmětů: hodinový stroj z roku 1737, planetárium, zvonkohra, dřevěné sošky z bývalé výzdoby, kalendárium a další. Ko-

lekcí, u které se počítalo s dalším postupným rozšiřováním, obohatil správce nově pořízenými fotografiemi osob, jež se o orloj zasloužily, pohledy z různých období a listinami¹⁶⁹. Vzhledem k časovým i prostorovým možnostem nemohl Smetana do stávajících expozic na radnici významněji zasáhnout. Jeho činnost se v tomto směru omezila pouze na jejich doplnění některými dosud deponovanými předměty. Jedním z nich byl také model sousoší Nejsvětější Trojice, uložený v lapidáriu. Smetana ho nechal vynést, zrestaurovat a poté ho vystavil ve slavnostním sále¹⁷⁰. Jak je patrné z dobové fotografie [21], působil model, pro jehož exponování byl na Smetanovo přání zhotoven zvláštní podstavec, mezi početnou uměleckoprůmyslovou sbírkou ve skříních a policích dominantním dojmem a přímo „volal“ po větším jednoduše zařízeném prostoru, kde by se stal hlavním středem divákovy pozornosti¹⁷¹.

Během roku bylo správě muzea doručeno několik darů a nabídek na koupi rozličných předmětů či obrazů. Některé z nich mohl Smetana ihned odmítnout, neboť se nevztahovaly k sbírkovému programu muzea, tedy k městu Olomouc a jeho historii. Jiné musel předkládat ke schválení na schůzích kuratoria. Jelikož se kuratorium scházelo čtyřikrát v roce a nabídky došlé v mezidobí se musely odkládat na příští setkání, navrhl Smetana zřídit zvláštní komisi s pravomocí povolovat výhodná koupě. Kuratorium požadavku vyhovělo. Do komise zvolilo svého předsedu, jednatele, pokladníka a Smetanu¹⁷². Za celý rok se sbírky historického a umělecko-průmyslového oddělení rozrostly celkem o 166 kusů, z nichž většinu tvořily přírůstky do knihovny. Nejvýznamnější akvizice zaznamenala sbírka obrazů a rytin. Jednalo se o čtyři kresby Karla Wellnera (1875–1926), zachycující pohledy na radnici a Caesarovu kašnu, a především o dvě práce olomouckého barokního umělce Jana Kryštofa Handkeho (1696–1774): signovanou pastelovou skicu s námětem *Panny Marie s dělátkem a světcem* (1736), získanou od paní Vencálkové ze Žďáru na Moravě, která ji zdělila po svých předcích a doposud měla zavěšenou v pokoji¹⁷³, a olejomalbu z poloviny 18. století, zobrazující *Sv. Jana Křtitele* (1752) [22]. Spolu s příloženým posudkem od brněnského profesora dějin umění Eugena Dostála (1889–1943) ji muzeu nabídl pan Husek z Brna¹⁷⁴. Protože za ni chtěl poměrně vysokou částku (2 000 Kč), požádal Smetana podobně jako u jiných nabídek o odbornou radu přítele z doby vysokoškolských studií Alberta Kutala. Tomu se stanovená cena za obraz malého formátu (46 x 35 cm) zdála příliš velká. V témže dopise ale sděloval, že pokud nebude mít městské muzeum o malbu zájem, obra-

zárna MZM by ji odkoupila. Nato Smetanu vybídl ke spolupráci, spočívající ve vzájemné výměně informací o příchozích nabídkách, které spadají do sběratelského okruhu brněnské galerie a naopak těch, které by se hodily muzeu olomouckému¹⁷⁵. Koupí obou děl se Smetanovi nakonec podařilo vyjednat za sníženou cenu.

V rámci spolupráce s jinými institucemi zapůjčilo městské muzeum některé exponáty, například blíže neurčenou gotickou madonu na výstavu v MZM v Brně či obraz malíře Jara Procházky (1886–1949) pro soubornou výstavu pořádanou Jednotou umělců výtvarných v Praze. Od počátku roku byl Smetana zaměstnáván také pořizováním fotografií, o které jej začali žádat nejprve kolegové z jiných městských ústavů, jako například městský archivář Václav Nešpor. Smetana pro něj reprodukoval archivní dokumenty a pro obrazovou přílohu jeho *Dějin města Olomouce* (1936) zhotovil přes 80 snímků¹⁷⁶. Spolupráce s Kutalem měla kromě jeho zmíněného návrhu také podobu soukromějšího rázu. Pro studijní účely mu Smetana ofotografoval a vyměřil nově objevenou pietu z kaple Nanebevzetí Blahoslavené Panny Marie v Lutíně. Kutal o ní poté pojednal v monografii o pietě z brněnského kostela sv. Tomáše (*Pieta z kostela sv. Tomáše v Brně*, vydáno 1937), kde ji spolu s touto a další skulpturou z Vratislavi zařadil do jedné dílenské skupiny¹⁷⁷.

Smetanovo působení ve správě městského muzea ohodnotilo kuratorium na valné hromadě, rekapitulující dění za celý uplynulý rok, těmito slovy: „*Jak patrně setkalo se ustanovení nového správce historického a umělecko-průmyslového oddělení s žádoucím účinkem, muzejní sbírky se dostávají zvolna do lepšího uspořádání, jsou náležitě inventarisovány, musejní práce staví se veřejnosti více na oči, je pro ni získáváno větší porozumění*“¹⁷⁸.

Další činnost Roberta Smetany spojená s Muzeem hlavního města Olomouce či muzejnictvím obecně

Mimo interní práce v muzeu se Smetana zapojil také do dalších činností odvíjejících se větší či menší měrou od tohoto ústavu. Dne 22. května 1936 ho městská rada pověřila provedením příprav a fotografií¹⁷⁹ pro expozici olomouckých památek a muzejnictví na Středomoravské výstavě v Přerově, probíhající od 20. června do 16. srpna 1936. Výstava podobného typu se v Přerově konala naposledy před čtyřiceti lety (1893), a tak hlavním cílem bylo ukázat a zhodnotit pokrok v zemědělství, obchodu, průmyslu, sociální a kulturní sféře na území střední Moravy. Současně

měla přispět k oživení obchodního, živnostenského, průmyslového podnikání a k celkové propagaci měst. Jako výstavní prostory posloužily budovy ve městě (zámek, školy) a výstaviště s přilehlým parkem Michalovem. Moravská města se představila na výstavišti ve dvou pavilonech. První z nich zbudoval a vyhradil pro svou expozici Přerov, v druhém, rozděleném na dvě části, vystavovala ostatní města. Olomouc se společně s Kroměříží, Prostějovem, Hulínem a Kojetínem prezentovala v oddělení vyhrazeném pro hanácká města¹⁸⁰, druhý oddíl pavilonu tvořila expozice měst „většího významu“: „*zemské hlavní město Brno, zdroj hospodářské síly Mor. Ostrava a průkopník nových směrů Zlín.*“¹⁸¹ Expozice města Olomouce měla být rozdělena na několik částí. První úsek zahrnoval obecné informace o „současné“ Olomouci. Na tvorbě dalších úseků (Starý Olomouc, Repräsentace, Kultura a umění) se výraznou měrou podílel Smetana. Vybral pro ně různý materiál z městského muzea, Muzea VSMO i městského archivu a sestavil z něj souvislý chronologický řetězec. Uměleckohistorické sbírky olomouckých muzeí tak zastupoval například fragment románského okna, městské pečeti, součásti orloje, středověká keramika, model sousoší Nejsvětější Trojice či obrazy místních tvůrců (Wellnerovy akvarely, olejomalby Jindřicha Lenharta, Marty Rožánkové-Drábkové a dalších). Instalaci Smetana doplnil fotografiemi olomouckých památek či plány města¹⁸². Zbývající části olomoucké expozice se zaměřovaly na zdravotnictví, sociální péči, městské sady a jiné. Středomoravská výstava byla, soudě podle její propagace (vycházel zvláštní tisk: *Zpravodaj Středomoravské výstavy v Přerově 1936*) i dobových fotografií [23–24], velkou událostí. Doprovázely ji různé slavnosti, akce i atrakce (možnost skoku padákem z věže), pro návštěvníky byla připravena sleva jízdného. Měla dozvuk ještě v roce 1938, kdy byl Olomouci udělen „diplom uznání“ a stříbrná medaile za pečlivě připravenou expozici, která se stala po stránce organizační i výběru exponátů „*předmětem zaslouženého obdivu a uznání návštěvníků výstavy*“¹⁸³.

V druhé půli roku se Smetana zabýval muzeologickou problematikou, nejprve všeobecného charakteru, poté i konkrétně olomouckým teritoriem. Na podnět VSMO podpořit a propagovat muzejnictví zařadila Dobrovského vyšší škola lidová do svého zimního semestru tři přednášky z této oblasti. Jednu z nich o jihoslovan-ském muzejnictví pronesl Bohuš Vybíral, o další dvě byl požádán Smetana. Pro pracovní vytíženost nakonec odpřednášel jen jednu na téma „Povšechný obraz mu-

zejnictví“¹⁸⁴. V prosinci na přednášky navázal diskusní večer VSMO, zaměřený na otázku plánovitého řešení muzejní práce v Olomouci. Jeho ústřední referát s titulem „O konkrétní program olomouckého musejnictví“ pronesl správce městského muzea. Referát vzbudil takový ohlas, že byl počátkem nového roku nákladem *Věstníku hlavního města Olomouce* vydán v podobě samostatné patnáctistranné brožury¹⁸⁵. Pro větší přehlednost při následujícím rozboru přednášky je možno její text rozdělit na tři části. První z nich shrnuje celkovou situaci českého muzejnictví po roce 1918 a v době nejbližší. Ve spojitosti s vlastními muzei zdůrazňuje Smetana především potřebu systematizované metodické práce na základě vyhraněného programu a objektivní přístup, v němž není místa pro osobní sběratelské záliby. Základními soudobými problémy je podle něj absence zákona a dosud neprovedené „zveřejnění“ muzejnictví. „Zveřejnit“ muzea znamenalo vytvořit z nich takové instituce, které by sloužily veřejnosti, nikoliv zájmům soukromým či spolkovým, jak to u mnohých stále platilo. V druhé části se autor obírá ústředním pojmem „moderní vlastivědný program“ muzeí, který má vycházet z geografické polohy, v níž se daný ústav nachází. Ke stanovení konkrétního programu je zapotřebí nejdříve toto teritorium prozkoumat a na základě důkladného poznání jeho charakteru vymezit sběratelský okruh a poté i další činnost. Z toho plyne, že hlavní náplní muzea je výzkum, jehož výsledkem jsou sbírky a jejich následné expozice. „*Museum nemá návštěvníka podle tohoto nového programu uvádět v úžas a podiv nad tou či onou kuriozitou, nýbrž má mu v zaokrouhlených, ucelených sbírkových celcích podat zhuštěný muzejní obraz místa či kraje, v němž působí.*“¹⁸⁶ Nasbíraný materiál vymykající se vymezenému programu navrhuje uložit do depozitářů, pokud to jejich prostory umožňují, či zařadit do expozice jako srovnávací materiál. Nejlepší řešení ale vidí ve spolupráci s jinými ústavami a výměně těchto předmětů za jiné, domácí proveniencí. Do výzkumné činnosti spadá rovnocennou měrou i zájem o památky nemovité a jiné, jež do sbírek nelze pojmout. Muzejní pracovníci by měli tyto památky evidovat, sepsat do jakéhosi památkového inventáře kraje a doplnit obrazovým materiálem, nejlépe fotografiemi. S tímto souvisí i starost o jejich ochranu. V posledním nejdůležitějším třetím oddílu referátu Smetana konečně přistupuje k oběma olomouckým institucím a jejich programům. V první řadě se soustředí na Muzeum VSMO. Jeho dosavadní činnost hodnotí velmi kladně, současně ale dodává, že některé složky jeho programu nebyly dosud uskutečněny a že lze na tomto poli praco-

vat v mnohem větším měřítku. Vzhledem k zeměpisné poloze ústavu určuje jeho sběratelský okruh olomoucká Haná. K němu Smetana poznamenal, že „*podnes jsou rozorávána celá pole, někdejší praehistorické hřbitovy, aniž památky, jež obsahují, jsou soustavně a plánovitě zachraňovány, a na druhé straně slavný národopisný typ Hanáka se podnes uplatňuje spíše jako zjev jazykový, po případě literární, než etnografický, při nejmenším, že tento typ národopisně, zejména musejně není zpracován zdaleka v té šíři, jak si toho jeho svéráz zasluhuje.*“¹⁸⁷ Konkrétním programem muzea VSMO má být tedy výzkum prehistorie Olomoucka a etnografie Hané¹⁸⁸. K jeho naplnění je však třeba velkého pracovního týmu. Poté Smetana přistoupil k rozboru situace v městském muzeu. I jeho sběrný program mělo vymezovat teritorium, tedy město Olomouc jako útvar územní a historický¹⁸⁹. Sbírkový fond ohodnotil celkem kladně, neboť utvářel téměř úplný obraz města. Avšak i zde objevil mezery. Muzeum podle něj nedostatečně dokumentovalo témata typická pro historii města, jako například Olomouc – sídlo univerzity, Olomoucká pevnost, Olomouc – město památek, Olomouc – sídlo arcibiskupství. Bylo zapotřebí toto opomenutí napravit. Z nových úkolů se Smetanovi nejnaléhavěji jevila potřeba zpracovat výtvarný fond města (především z doby gotické a barokní), a to prostřednictvím podrobného soupisu památek, který pro město Olomouc nebyl dosud pořízen¹⁹⁰. Tím by se připravily podmínky pro vytvoření odborné uměleckohistorické monografie a podnítil zájem širší veřejnosti. Stejně závažný se mu zdál také úkol systematického vybudování církevních sbírek, prezentujících další silnou tradici města. V závěru své přednášky se pozastavil u fondu bývalého průmyslového muzea. Jeho sbírky postupem času ztratily své původní poslání: dokumentovat a podporovat průmyslovou výrobu koncem 19. století. Nyní, v třicátých letech století dvacátého, byly buď uskladněny, nebo uloženy v těch nejlepších expozičních prostorách, které mělo muzeum k dispozici (ve slavnostním sále radnice). Navíc mnohé kusy nepocházely přímo z města či jeho nejbližšího okolí. Sbírkami průmyslového rázu se Smetana zabýval také ve své zprávě o činnosti muzea za rok 1936¹⁹¹, v jejímž titulu se oproti předchozím čtvrtletním výkazům už neobjevuje zmínka o oddělení „historickém a uměleckoprůmyslovém“, nýbrž jen o oddělení „historickém a uměleckém“. Navrhuje ji sloučit se sbírkami Muzea VSMO a společně je instalovat v prostorách domu č. 2 v Purkrabské ulici. V přednášce a opět i v citované zprávě se vyjadřuje také k radniční kapli sv. Jeronýma, v níž byly teh-

dy exponovány sbírky historické. Podle Smetany by se vystavené předměty mohly z tohoto „nevhodného“ a „tmavého“ prostoru přemístit do slavnostního sálu a kaple by mohla sloužit mnohem účelněji, třeba jako krásná oddávací síň, jak napovídá název jednoho z novinových článků, reagujících na Smetanův pronesený referát. Autor glosy k Jeronýmově kapli dodává: „*Není možno říci, že zde panuje šero. To by byl nevhodný výraz. Je tam v toto období tma jako v ranci.*“¹⁹²

Závěry nastíněné ve Smetanově příspěvku byly všeobecně přijaty a doporučeny pro další muzejní práci. Počátkem roku 1937 o nich referoval předseda SČM Jaroslav Helfert na schůzi muzejní rady. Bylo konstatováno, že „*Vlastenecké museum v Olomouci se konečně přihlásilo k pracovnímu programu, který se územně omezuje na olomouckou Hanou a sev. Moravu. Jest vítati tento konkrétní program.*“¹⁹³ Pronesený referát registroval i olomoucký tisk. Deník *Pozor* zveřejnil ve dvou následujících číslech článku rekapitulující hlavní závěry této „věcné a informující přednášky“ a vyslovil podporu snahám podobného druhu, které „*slouží opravdu k vzkříšení a uznání významu Olomouce*“¹⁹⁴. Stručnější shrnutí průběhu celého diskusního večera přinesly olomoucké *Selské listy*¹⁹⁵. V mírně zredukované podobě (zkrácena pouze první část) otiskl přednášku městský věstník¹⁹⁶.

Mezi své příspěvky zařadila Smetanův referát i redakce *Zpráv památkové péče* s poznámkou, že se jedná o výtah „širšího zájmu“ a že se s podanou kritikou současného stavu muzejnictví plně neztotožňuje¹⁹⁷. Ve skutečnosti zde byly otištěny první dvě části přednášky, které se dají vztáhnout na obecné dobové tendence a program všech našich muzeí a které měly Smetanovi v podstatě posloužit spíše jako úvod do olomoucké problematiky. V následujícím čísle časopisu byl na Smetanovu žádost doplněn dodatek¹⁹⁸, v němž uvádí, že vyslovené myšlenky o úkolech regionálního muzejnictví nejsou „objevem olomouckým“, nýbrž je již dávno předtím prezentoval ředitel MZM Jaroslav Helfert. Tak tomu skutečně je u zmíněných prvních dvou úseků referátu, které redakce právě použila. Jde především o teze obecného rázu: zveřejnění a odbornění muzeí, stanovení sběrného programu a pořizování sbírek na základě předchozího výzkumu, dobrá evidence památek v kraji s důrazem na fotodokumentaci (založení fotoarchivu při muzeu). V rámci olomouckého muzejnictví se pak jedná o přijetí Helfertova názoru, že by se měla sjednotit práce zdejších ústavů. S Helfertovými závěry¹⁹⁹ se Smetana plně ztotožnil a snažil se s nimi na základě konkrétních příkladů obou olomouckých muzeí, pro

něž vymezil přesný program a stanovil nové úkoly, seznámit i místní publikum. V rámci vlastních kompetencí se je snažil také realizovat.

Při sestavování referátu vycházel Smetana z vlastního pohledu na stav v olomouckých ústavech, předně v Muzeu VSMO. Ve svých vzpomínkách a dopisech přátelům²⁰⁰ se o tamních poměrech vyjadřuje se subjektivním nábojem a velmi kriticky. Do Olomouce přišel s představou o muzeu jako o veřejné osvětové instituci a vědeckém pracovišti. Při návštěvě vlasteneckého muzea počátkem roku 1936 však podle vlastních slov zažil „otřes“. V obrovských přecpaných skříních se zde vystavovaly na odiv všechny možné předměty, jejichž počet hrál větší roli než systematická a jasná prezentace života lidí v tomto kraji. Ještě týž večer seznámil své společníky v jedné z místních kaváren s vlastní představou o ideální expozici na příkladu pomyslné „Žižkovy tužky“, kterou by vojevůdce například podepisoval své rozkazy. Nejprve ironicky vylíčil situaci, jaká by nastala v případě, že by se jí zmocnili funkcionáři VSMO: tužku by zapsali jako „stotisící“ předmět do inventáře, na valné hromadě by toto zapsání náležitě oslavili a pak by ji uložili do jedné z mnoha almar mezi kupu dalších předmětů tak, že by ji návštěvníci ani nezaregistrovali. Naproti tomu si představoval, kdyby takový exponát sám vlastnil, že by pro něj „*postavil vysokou rotundu bez oken, [...] do této rotundy postavil jedinou a masivní skříň ze skla a chrómu, do které bych jako jediný předmět instaloval Žižkovu tužku a osvětloval ji z kopule úzkým snopem ostrého světla*“²⁰¹. K tomu by se z kopule tlumeně a tajemně rozléhala melodie „Ktož jsou boží bojovníci“, stupňující emocionální zážitek. Návštěvníci by pak nikdy nezapomněli, že právě zhlédli „Žižkovu tužku“.

Činnost Roberta Smetany spojená s olomouckými památkami a jejich ochranou

Jak již bylo uvedeno, pojem „památky“ byl v této době chápán velmi široce. Mohlo se jednat o libovolný předmět movitého charakteru z muzejních sbírek a stejně tak o nemovitou stavbu v jádru města. V roce 1936 je Smetanův podíl na ochraně památek v Olomouci doložen pouze u těch, jež tvořily součást sbírkového fondu městského muzea. Nehledě na práce spojené s jeho údržbou, podílel se také na zajištění archeologických nálezů, které nechal očistit a přenést do muzea. V souvislosti se zřízením fotografického oddělení, archivem negativů a také

s pořizováním prvních snímků pro Kutala či Nešpora, lze snad vyslovit názor, že těmito počiny Smetana v podstatě zahajoval obrazovou dokumentaci či evidenci památek jiného druhu než předmětů muzeální povahy. Nutno ještě připomenout první Smetanovy kontakty s brněnským památkovým úřadem. Tomu prostřednictvím konzervátora Nešpora zaslal zprávu²⁰² o letošních významnějších akvizicích (obě Handkeho díla). K ní připojil také fotografie. Tutéž zprávu od něj obdržela i olomoucká komise pro ochranu uměleckých památek, k jejímž schůzím byl na doporučení městského prezidia od poloviny roku 1936 zván²⁰³.

Činnost Roberta Smetany spojená s propagací města Olomouce

Činností spojenou s propagací města je míněna prezentace památek a muzejních sbírek širší veřejnosti. Mezi správcovy povinnosti, jako jediného zaměstnance historického a umělecko-průmyslového oddělení, patřil také ústní výklad k vystaveným exponátům. Z významnějších osobností ho během roku navštívili například přednosta PÚB Stanislav Sochor, kulturní historik B. Lossky z Paříže, ředitel městského muzea v Plzni Fridolín Macháček, profesor MU Vladimír Helfert a další²⁰⁴. Kromě seznamování veřejnosti s muzejními sbírkami byl Smetana pověřován také vedením exkurzí po památkách města. Jakýsi „rychlokurz“ mu hned po příchodu do Olomouce poskytli Václav Nešpor a Josef Kšíř²⁰⁵. Ze slavných hostí provedl herečku Věru Ferbasovou společně s režisérem Vladimírem Slavínským²⁰⁶.

V srpnu 1936 došla městské radě žádost o poskytnutí článku o „památnostech a zajímavostech“ Olomouce za účelem propagace města v *Cestovním zpravodaji ČSD*²⁰⁷. Podmínkou bylo, aby úvod k hlavní stati napsal zdejší starosta. O článek pojednávající o olomouckých památkách²⁰⁸ byl požádán Smetana. V rámci referentské činnosti přispíval také do tisku, ponejvíce do olomouckého deníku *Moravského večerníku*.

Spolková činnost Roberta Smetany

Souběžně s přijetím do městských služeb se stal Smetana členem VSMO. O měsíc později (v únoru 1936) vstoupil do Klubu českých fotografů amatérů v Olomouci²⁰⁹. Od roku 1935 začal klub vydávat vlastní časopis *Fotografické besedy*. Krátce po svém přijetí byl Smetana jmenován jeho odpovědným redaktorem²¹⁰. Klub pořádal fotografické kurzy, členské výstavy v klubovnách či Smetanových

sadech a soutěže s památkářskou tematikou. V této činnosti byl od letošního roku podporován městským muzeem, které mu například přispělo částkou 500 Kč na soutěž nejlepších snímků moderních staveb²¹¹.

6. 2 Rok 1937

Muzeum hlavního města Olomouce za správy Roberta Smetany

V roce 1937 bylo dokončeno loni započaté stěhování knihovny a sbírky obrazů a rytin z radničních prostorů do nově získaných místností v Purkrabské ulici. Do služeb městského muzea byl přijat první pomocný zaměstnanec stolař Otto Slatina²¹².

S cílem zkvalitnit obrazovou dokumentaci památek vybavil Smetana fotografické oddělení novými přístroji a pomůckami, zvláště širokoúhlým objektivem pro snímání architektur. Ten mohl brzy využít při fotografování kostela sv. Mořice, který se tohoto roku začal renovovat. Smetanův zájem o památku byl mnohem hlubší a je proto rozveden v kapitole pojednávající o jeho zapojení do ochrany olomouckých památek. V duchu proslovené přednášky o konkrétním programu olomouckých muzeí (1936), jenž měl v případě městského muzea vycházet z výzkumné činnosti a evidence uměleckohistorického fondu města, využil Smetana jedné z největších sochařských výstav konaných v Olomouci k pořízení obrazové dokumentace, která měla prezentovat ucelený výsek ze současné místní tvorby. Jednalo se o soubor 23 snímků na skleněných negativech, zachycujících dílo sochaře Julia Pelikána²¹³, jehož výstava v Olomouci právě probíhala. Během měsíce (od 17. dubna do 17. května 1937) zde bylo představeno kolem 90 umělcových prací²¹⁴. Fotografické dokumentace bylo zapotřebí také při zajišťování nálezu středověké keramiky [25–26] na staveništi na Dolním náměstí. Nález, který Smetana zpracoval společně s Nešporem, obsahoval přes sto celých nádob většinou černého zbarvení, kolem deseti loštických pohárů a fragmenty dřevěných nádob. K jeho bližšímu průzkumu měl být na Smetanovu žádost přizván Karel Černožský²¹⁵. Smetana o něm informoval jak brněnský památkový úřad, tak Státní archeologický ústav v Praze²¹⁶.

V rámci zájmu o další sebevzdělávání požádal Smetana kuratorium městského muzea o vyslání na sjezd SČM v Českých Budějovicích. Jeho žádosti bylo vyhověno. Těch několik dní (od 3. do 8. července), které Smetana v jižních Čechách prožil, patřilo k „nejkrásnějším“ obdobím z celé jeho muzejnické kariéry²¹⁷. Sjezdu se zúčastnilo celkem 76 zástupců muzeí, pro které byl připraven bohatý program, sestávající z muzeologických přednášek předních svazových činovníků (Jaroslava Helferta, Karla Gutha, Fridolína Macháčka) a referátů o tamních památkách. Teoretické výstupy doplňovaly exkurze a prohlídky měst (České Budějovice, Hradec

Králové, Třeboň, Český Krumlov, Zlatá Koruna, Vyšší Brod, Kájov a jiné)²¹⁸. Z celého pobytu zapůsobila na Smetanu nejvíce úroveň místního muzejnictví, neboť se přesvědčil, že instituce jeho „*vysněného typu* [představa rotundy s tzv. Žižkovou tužkou] *není jen nějaká fata morgána, ale že skutečně u nás existuje*“²¹⁹. V čele tamního českobudějovického muzea stáli oproti postaršímu personálu VSMO pracovníci mladší generace, historici umění František Matouš²²⁰ a Vladimír Denkstein²²¹. Oba spojoval zájem o gotické umění jižních Čech. Jako zaměstnanci českobudějovického muzea podnikli společnou cestu po německých muzeích. Nabyté dojmy a poznatky pak využili při úpravě stávající expozice²²². Moderně upravenou instalaci zpřístupnili v květnu 1937, takže ji účastníci červencového sjezdu mohli zhlédnout již v nové podobě. Památky zde byly řazeny chronologicky, doplněny fotografiemi a jejich uspořádání podléhalo hlavní zásadě, která se blížila Smetanově představě tzv. Žižkovy tužky a musela mu proto velmi imponovat. Podle této zásady měl být každému vystavenému exponátu poskytnut dostatečný prostor a „vzduch“, a to i za cenu deponování některých předmětů. K tomu se pojil požadavek jednoduchosti a „nevtíravosti“²²³ [27–28].

V průběhu roku pokračoval správce v inventarizaci a katalogizaci sbírek. Pořádáním vlastní výstavy se městské muzeum vykázat nemohlo, i když jeden návrh Smetana předložil. Ve spolupráci s KPU chtěl uspořádat výstavu rytin a leptů z městských sbírek. Kompetenci schvalovat návrhy podobného typu mělo muzejní kuratorium. I přestože byl správce tohoto roku přijat mezi jeho členy, patrně se jeho podnět neseťkal s odezvou. Ze zápisu o schůzi, kdy se měl Smetanův požadavek projednávat, není k věci uvedeno žádné stanovisko. Jisté však je, že se výstava neuskutečnila²²⁴.

Vzhledem k přetrvávajícímu nedostatku výstavních prostor nemohl Smetana příliš zasáhnout do stávající instalace. K určitým změnám však v důsledku přesunu části sbírky dřívějšího průmyslového muzea z budovy vyšší reálky do radnice přece jen došlo. Expozice ve slavnostním sále byla upravena tak, aby sem mohly být instalovány některé z přenesených předmětů. V jedné její části vznikl kout vyhrazený památkám olomoucké univerzity (nově sem byla uložena sada barokních glóbů)²²⁵. Z dalších předmětů, vykazujících větší výtvarnou hodnotu, byly z vyšší reálky odebrány a poté instalovány v muzejní knihovně v Purkrabské ulici barokní portréty příslušníků Habsburské dynastie a dvě podobizny vojenských velitelů v Olomouci.

Většina vystěhovaného materiálu se však dostala na radnici do depozitní místnosti za slavnostním sálem. Soudě podle reakcí v tisku se jednalo patrně o rozsáhlejší akci. Referoval o ní například článek v *Moravských novinách*²²⁶, jehož poněkud nadnesený titul „Objev starých památek v Olomouci“ vzbudil zvědavost také u pracovníků brněnského památkového úřadu. Ten si vzápětí nato vyžádal od Smetany informaci o hodnotě těchto „objevů“ a jejich novém umístění. Díky tomu jsou ze Smetanovy odpovědi známy i podrobnější údaje o jednotlivých kusech a následné instalaci²²⁷. Kromě průmyslových sbírek se Smetana soustředil na lapidárium ve sklepích obchodní akademie. Z vlhkého prostředí vynesl všechny dřevěné barokní sošky a uložil je do prostor v Purkrabské ulici. Zbylé památky přeskládal tak, aby jedna místnost mohla být uvolněna a vrácena původnímu majiteli. V souvislosti s těmito akcemi naplánoval pro příští rok několik konzervačních a restaurátorských prací a zahrnul je do rozpočtu²²⁸.

Stejně jako loni zaznamenala nejvíc akvizic opět knihovna, pro kterou Smetana zajistil předplatné na několik tiskovin z oblasti výtvarného umění. Byl to například časopis *Život* a právě vycházející *Zprávy památkové péče*, do nichž muzeum pravidelně zasílalo statistiku své návštěvnosti²²⁹. Do sbírky obrazů a rytin byla zakoupena čtyři blíže nespecifikovaná díla Rudolfa Michalika²³⁰ a dvě olejomalby od krajinářů Romana Havelky (1877–1950) a Václava Radimského (1867–1946). Nákup prací obou posledně jmenovaných umělců se uskutečnil koncem roku 1937 na základě usnesení městské rady, která chtěla od každého malíře získat některé dílo z výstavy právě probíhající v Olomouci. Návrh na konkrétní práce a projednání koupě připadlo za úkol správci muzea. Smetana se rozhodl pro dva obrazy, jejichž celková suma činila kolem 8 000 Kč. K tomu však poukázal na fakt, že zatímco tvorba českého „impresionisty“ Radimského je již v městských sbírkách i sbírkách KPU zastoupena, díla místních umělců, jako například Jindřicha Lenharta (1878–1955), v majetku muzea schází²³¹. Dále se přimlouval za zakoupení prací Julia Pelikána. O nové přírůstky bylo letošního roku obohaceno také lapidárium. Jednalo se o soubor odlitků architektonických detailů z renovovaného kostela sv. Mořice, jejichž zhotovení si Smetana objednal v dílně Rudolfa Doležala²³². Odlitky svorníků zapůjčilo městské muzeum KPU ke stálé expozici²³³. Byly zde vystaveny spolu s odlitky ze sousoší Nejsvětější Trojice²³⁴. Sbírkou architektonických detailů

v lapidáriu byla obohacena ještě částí ostění portálu s datací „1591“, nalezeného při bouracích pracích na Dolním náměstí²³⁵.

Oproti minulému roku byl Smetana mnohem více zaměstnán fotografickými pracemi pro jiné ústavy či osoby, jako například pro městské muzeum v Novém Jičíně (negativy listin a pečetí) a v Hradci Králové (fotografie pomníku Tomáše Štítného), pro Státní památkový úřad pro Moravu a Slezsko v Brně (snímky zdíva z kostela sv. Mořice), pro kustoda obrazárny MZM v Brně Alberta Kutala (série fotografií *Kájovské Madony*) a další. Bohatý fotografický materiál z prostředí Olomouce pořídil pro expozici městské rady zvanou „Poznej svou vlast“, kterou se město prezentovalo na Slovácké výstavě v Uherském Hradišti²³⁶. Koncem června se v Olomouci konal čtvrtý ročník Sjezdu českých zeměpisců. Kromě toho, že se Smetana na příkaz města účastnil přípravných prací sjezdu, podílel se také na tvorbě výstavy map, plánů, rytin a obrazů Olomouce, uspořádané k této příležitosti archiivářem Václavem Nešporem. Byla instalována v prostorách KPU. Městské muzeum pro ni zapůjčilo obrazy a fotografie, i ty nejnovější zachycující architektonické detaily a výzdobu kostela sv. Mořice. Výstava měla prostřednictvím obrazů provést návštěvníka historií a výtvarnou kulturou Olomouce od 12. století po současnost, kterou zastupovaly například nově vypracované zastavovací a regulační plány²³⁷. O spolupráci městského muzea s Muzeem VSMO svědčí propůjčování výstavního mobiliáře či darování keramiky z průmyslových sbírek ve slavnostním sále radnice²³⁸. Důležitějším počinem však bylo uzavření jakési smlouvy, sepsané na Smetanův popud, která upozorňovala vlastenecké muzeum na jeho stanovený sběrný program (viz Smetanova přednáška *O konkrétní program olomouckého muzejnictví*) a vybízela ho k jeho dodržování. VSMO byl konkrétně požádán, aby neshromažďoval památky městského charakteru a v případě, že s nimi přijde do kontaktu, aby je odevzdal Muzeu hlavního města Olomouce, jemuž náleží²³⁹.

Další činnost Roberta Smetany spojená s Muzeem hlavního města Olomouce či muzejnictvím obecně

Jen výjimečně se Smetana zmiňoval o svém podílu na založení a dalším působení Skupiny olomouckých výtvarníků (dále SOV)²⁴⁰. Svou činnost ve skupině také nikdy nekonkretizoval. Podle informací poskytnutých olomouckým sochařem Karlem Hořínkem²⁴¹ byl Smetana „nepřítomným“ tajemníkem a tiskovým mluvčím spolku,

který dovedl zařídit všechny potřebné administrativní záležitosti. Toto tvrzení dosvědčují také pozdější výpovědi některých členů spolku²⁴².

Činnost Roberta Smetany spojená s olomouckými památkami a jejich ochranou

Významnou památkářskou akcí probíhající v roce 1937 v Olomouci byla oprava interiéru kostela sv. Mořice²⁴³. Zapojilo se do ní tamní proboštsví, městská rada a brněnský památkový úřad. Nejdiskutovanější a z hlediska památkových metod nejzajímavější otázkou představovala renovace hlavní lodi a presbytáře, především pilířů a klenebních žeber. V jednom z prvních dopisů zaslaných proboštem památkovému úřadu asi rok před započítím prací se uvádí, že na základě provedených sond bylo zjištěno, že pilíře sestavené z různého kamene jsou na mnoha místech vyspraveny pálenými cihlami a omítnuty silnou vrstvou malty. Podle probošta nebylo tedy v zájmu jejich estetického působení žádoucí otlouct tuto omítku až na samotný kámen, neboť by se odhalila „*hrůzostrašná směs kamení, vápna a cihel*“²⁴⁴. Totéž platilo o pilastrech na bočních stěnách a klenebních žebrech, jež dřívě poškodily požáry. Brněnský památkový úřad měl na věc jiný názor. Chtěl interiéru vrátit jeho „původní“ vzhled a trval na úplném odstranění omítky. Teprve po obnažení celého pilíře či žeber bylo podle něj možné rozhodnout o vhodném a nenákladném způsobu opravy²⁴⁵. K tomuto radikálnímu zákroku se nakonec nepřistoupilo, protože při pracích došlo k objevu jejich původní polychromie (červený nátěr, ve výžlabcích kromě kružeb žlutý). Na základě toho povolal památkový úřad k dalšímu šetření architektu Karla Kühna²⁴⁶ a Klaudia Madlmayera (1881–1963). Během následné prohlídky kostela se rozhodlo o obnovení původní červenožluté polychromie²⁴⁷. Počátkem července byla část výmalby hotova, ne však přesně podle daných pokynů. Přes ujednanou dohodu použit pouze jeden barevný tón, odstínil malířský mistr červenou tak, že hmotu pilířů opticky rozčlánkoval, ubral jim tím na účinku a dosáhl spíše líbivého vzhledu. Podle posudku památkáře Vladimíra Dufky²⁴⁸ byl ale smysl původního zabarvení zhruba zachován a malba působila celkově docela dobrým dojmem²⁴⁹. Ještě před realizací veškerých prací bylo do kostela instalováno lešení. Smetana této příležitosti ihned využil k soustavnému průzkumu chrámu. Během roku pořídil přes 250 snímků interiéru, nechal odlít architektonické detaily (svorníky, žebra) a otevřít zadržované části krypt, z nichž v jedné se našly po-

zůstatky gotického zdiva. O nález informoval skrze konzervátora Nešpora památkový úřad²⁵⁰. Pracovníci úřadu si od Smetany vyžádali nejen fotografii a zaměření zdiva, ale i ostatní zhotovené negativy, podle nichž si chtěli udělat kopie pro svůj fotografický archiv²⁵¹. Smetanův průzkum svatomořického kostela opět odráží myšlenky vyslovené v přednášce o konkrétním programu olomouckých muzeí: zaměřit se nejprve na studium terénu, poté sbírat materiál a prezentovat ho širší veřejnosti. Smetana uvažoval o možné výstavě získaného materiálu, zejména fotografických zvětšenin, jež by i mimo Olomouc mohla upozornit na památkové bohatství města i na činnost muzea²⁵². Instalováním odlitek v galerii KPU se jeho vize naplnila jen zčásti. K tomu je třeba podotknout, že fotografie či odlitky představovaly důležitý materiál k důkladnějšímu poznání celé stavby. Platilo to zejména o těch, které zobrazovaly běžně nedostupné architektonické detaily do té doby známé jen z nepřesných kreseb, například svorník s podobiznou stavitele²⁵³. Hlavním cílem bádání však měla být obšírná monografie o kostele. Pro spolupráci se Smetanovi podařilo získat odborníka historika umění Vladimíra Denksteina, s nímž se seznámil na sjezdu muzeí v Českých Budějovicích a s nímž udržoval přátelskou korespondenci ještě v 80. letech 20. století. Podle Smetanovy představy by Denkstein památku analyzoval po stránce stavební a on sám by knihu, již měl vydat KPU, doprovodil vlastními fotografiemi. I přesto, že se Denkstein mořickým kostelem zabýval po celý následující rok²⁵⁴, k uskutečnění plánů nakonec z důvodu politických změn nedošlo²⁵⁵. Monografie o mořickém kostele, založená na archivních dokumentech a vlastním autorově „bádání“ v rámci probíhajících oprav, však přece jen vznikla. Sepsal ji a na vlastní náklady vydal mořický kaplan Bohumil Zlámal (1904–1984) pod názvem *Dějiny kostela sv. Mořice v Olomouci* (1939)²⁵⁶. Jednotlivé statě Zlámalovy knihy zveřejňoval na Smetanův popud²⁵⁷ *Věstník hlavního města Olomouce* (1938). Ještě v roce 1937 vyšel článek o opravách kostela v *Časopise VSMO*²⁵⁸, o nichž zde v první části referoval Zlámal, druhou část o zajišťování obrazového a hmotného materiálu pro městské muzeum doplnil Smetana.

Stejně jako v minulém roce byl i letos Smetana zván ke schůzím komise pro ochranu uměleckých památek, na kterých podával zprávy o archeologických nálezech, jež obohatily sbírky městského muzea. Na zářijovém zasedání se projednávala Smetanova stížnost na znehodnocování portálů množstvím nápisů a reklam, „že

*ani není možno tyto památky ofotografovati*²⁵⁹. Otázka odstranění těchto nešvarů činěných na městských památkách nebyla vyřešena. Stížnosti podobného charakteru se na schůzích komise objevovaly i nadále.

Činnost Roberta Smetany spojená s propagací města Olomouce

Kromě obvyklých prohlídek radnice, spojených s ukázkou městských sbírek, vedl Smetana také několik exkurzí po olomouckých památkách, nově podával odborný výklad přímo v kostele sv. Mořice. Mezi významnější prohlídky lze řadit ty, jež proběhly v rámci 4. sjezdu českých zeměpisců v Olomouci. Pro účastníky byly připraveny dvě dvoudenní „Exkurse po starém Olomouci“, řízené Smetanou a Kšírem. První den mohli zájemci zhlédnout olomoucké Předhradí s chrámem sv. Václava, kapitulním děkanstvím, Dvoranou Přemyslovců, kaplí sv. Barbory a další památky. Druhý den připadl poznávání „Starého města“ od kostela sv. Mořice, přes náměstí Republiky, hradby, korunní pevnůstku, Blažejské náměstí, Dolní náměstí a podobně²⁶⁰. Jak si mezi sebou oba průvodci své kompetence rozdělili, není známo.

Dne 10. září došlo ke zřízení zvláštního propagačního oddělení města. Mezi úkoly nového úseku spadalo pořizování a tisk propagačního materiálu, styk s institucemi spojenými s cizineckým ruchem, průvodcovské služby, pořádání výstav a přednášek. Vedením oddělení byl pověřen vrchní městský tajemník Josef Král, památkovým poradcem Robert Smetana. Svou činnost chtělo oddělení započít řadou přednášek o Olomouci, doprovázených obrázy. Diapozitivy měl obstarat správce muzea, stejně tak jako realizovat první přednášky do doby, než dojde k zaškolení náležitých pracovníků²⁶¹. O olomouckých památkách Smetana referoval i pro jiné odbory. Na podzim pro místní odbor Kostnické Jednoty, počátkem zimy plánoval Smetanovu přednášku o mořickém kostele KPU²⁶². Za památkového poradce si jej vybrala také firma Aktualita, která o Olomouci točila propagační film²⁶³.

V roce 1937 vyšla v měsíčníku pro okrašlování, zalesňování a ochranu domoviny v *Krásách našeho domova* Smetanova stať o olomouckých muzeích²⁶⁴. Na příkaz městské rady připravil také text o Olomouci s obrazovou přílohou pro periodikum *Srdce Evropy. Československo slovem i obrazem*²⁶⁵.

Spolková činnost Roberta Smetany

Nelze s jistotou říct, zda byl Smetana v tomto roce stále členem VSMO. Zpráva ze spolkové schůze za správní rok 1937 jména aktivních členů neuvádí a odstoupivší osoby konkrétně nejmenuje, zmiňuje jen jejich počet²⁶⁶. Ve jmenovitých seznamech z následujících let již Smetana mezi členy, kteří ze spolku odešli, zaznamenán není. Jisté je, že v době kolem roku 1937 či krátce po něm, nebyly vztahy mezi Smetanou a VSMO nebo spíše některými jeho činovníky příliš ideální. Spolkové muzeum pro něj nepředstavovalo reprezentativní typ muzejní instituce, s čímž se na veřejnosti nijak netajil. V dopise²⁶⁷ zaslaném příteli Eduardu Wondrákovi²⁶⁸ psal, že druhý den nato, co učinil svou ironickou poznámku na účet vlasteneckého muzea ve spojitosti s expozicí „Žižkovy tužky“, se o tom spolek dověděl. Jinde se Smetana zmínil²⁶⁹, jak neuposlechl několikeré žádosti VSMO vydat jim kancelářskou skříň, kterou podle jeho slov městské muzeum samo potřebovalo. Jak dále uvedl, rozvinula se na základě podobných příhod jakási šeptanda ve smyslu, že zklamal a že se od jeho příchodu do Olomouce očekávalo mnohem víc. Objektivní pravdy se dnes lze jen těžko dopátrat. Určitou roli však musel sehrát fakt, že v rámci VSMO se Smetana setkával s mnohem starší generací, s kterou si nebyl názorově blízký a kterou kritizoval za maloměšťácké smýšlení, a že byl řádným placeným zaměstnancem města, zatímco činovníci VSMO se muzejní práci věnovali v rámci svého volného času. K tomu se Smetana hojně podílel na kulturním dění města a snažil se věci kolem sebe měnit v duchu modernějších principů, což nemuselo být po vůli uzavřenému okruhu osob „zajetých ve svých kolejích“. Ochladnutí vzájemných vztahů a nelibost vyvrcholily poválečným soudním procesem vedeným proti Smetanovi z popudu některých činovníků VSMO.

V olomouckém Klubu českých fotografů amatérů působil Smetana i nadále, stejně tak zůstal odpovědným redaktorem *Fotografických besed*, o jejichž nynější „reprezentativní“ podobě se v porovnání s prvním ročníkem (1935) pochvalně rozpísal jednatel klubu²⁷⁰. Změny k lepšímu si všiml i autor stručného příspěvku v *Moravském večerníku*, který ji okomentoval slovy: „Klubová redakce věnovala jim [Fotografickým besedám] mnohou volnou chvíli, pečovala o jejich praktický obsah i pěkný zevnějšek, tak že se tento časopis velmi pěkně representuje.“²⁷¹

6.3 Rok 1938

Muzeum hlavního města Olomouce za správy Roberta Smetany

V září tohoto roku přibyla městskému muzeu smluvní síla slečna Naděžda Novotná, již připadly na starost kancelářské práce²⁷².

Výzkumnou činnost muzea, do níž od minulého roku spadala i systematictější prováděná evidence olomouckých památek, zaměřil správce na románský palác u dómu sv. Václava. Počátkem roku navštívil Olomouc Vladimír Denkstein, aby si za Smetanova doprovodu konečně prohlédl kostel sv. Mořice, o němž zpracovával uměleckohistorickou monografii a o němž se předtím vyjádřil slovy: „*je to stavba tak složitá a zajímavá, že bude radostí luštit její stavební vývoj*“²⁷³. Během tří dnů, které zde Denkstein strávil, jej Smetana zavedl také do dómu sv. Václava s přilehlým tzv. Přemyslovským palácem, jak se o stavbě tehdy soudilo. K prohlídce dómu a paláce se váže úsměvná historka, otištěná na stránkách místního tisku²⁷⁴, vyprávějící o dvou „milovnících starobylého umění“, kteří zahloubáni do studia památky zapomněli na ubíhající čas a byli nic netušícím kostelníkem zamykajícím kostel ve stavbě uvěznění. Aby se dovolali nějaké pomoci, museli vylézt na střechu ambitu, kde „*sedíce v dešti [...] a vyhlížeje vysvobození na beznadějně pustém a prázdném dómském náměstíčku*“²⁷⁵ tenkrát „trochu zmokli“, vzpomínal později Denkstein. Tehdy se také zrodila myšlenka zahájit odborný průzkum celé památky, který by mohl přinést nové objevy, významné nejen pro samotnou Olomouc ale i pro celou oblast výtvarného umění²⁷⁶. Provedení takového průzkumu se odhadovalo na 50 000 až 60 000 Kč. Výsledkem měla být opět monografická studie, pro kterou se správce muzea snažil získat některého z povolanych znalců²⁷⁷: Josefa Cibulku²⁷⁸ anebo Václava Richtera. I když ještě v dubnu žádal Smetana tamního probošta o povolení²⁷⁹ fotografovat v dómu, k probádání lokality nakonec kvůli nedostatku financí nedošlo²⁸⁰. Svou pozornost zaměřil Smetana také na sousoší Nejsvětější Trojice. Monografii o sloupu měl vydat KPU a napsat Karel Krejčí²⁸¹. Smetana by se opět postaral o fotografickou přílohu²⁸². Ostatní výzkumná činnost muzea spočívala v zajišťování a dokumentaci archeologických nálezů, k nimž byl povoláván správce muzea. Jednalo se například o nález středověké keramiky ve sklepení domu na Mořickém náměstí a laténského hrobu v Nemilanech²⁸³.

Se zahájením konzervátorských a restaurátorských prací a jejich systematickým prováděním v roce 1938 se počítalo již loni, kdy je Smetana zahrnul do pláno-

vaného rozpočtu. S nimi souvisel také Smetanův požadavek na přidělení další místnosti v domě v Purkrabské ulici. Městská rada však tuto žádost zamítla²⁸⁴. Další Smetanův námět se setkal s kladnější odezvou. Počátkem února Smetana navrhl, aby položka městského rozpočtu na opravy obrazů byla vyňata z kompetence stavebního úřadu, definitivně převedena do správy kuratoria a v budoucnu navýšena. K tomu připojil požadavek nutnosti provádět všechny restaurátorské práce v prostorách muzea a ne mimo něj, jak bývalo za předchozí správy zvykem. Kuratorium, kterému náleželo záležitosti tohoto druhu řešit s městskou radou, nejprve odsouhlasilo vykonávání restaurátorských prací v muzeu, druhý požadavek vzneslo přímo radě města. Ta sice z rozpočtu „Opravy kašen a obrazů“ uvolnila částku 6 000 Kč, položku „opravy obrazů“ však neoddělila a do kompetence kuratoria nesvěřila²⁸⁵. Restaurátorskými pracemi byl na zkoušku pověřen v Olomouci žijící malíř Rudolf Michalik. Svou dovednost měl prokázat na anonymním barokním obraze *Večeře Páně*. Správce muzea byl s Michalíkovým výkonem spokojen, a tak měly být umělci svěřeny i další práce až do vyčerpání limitované částky²⁸⁶. Z nich lze uvést například restaurování olejomalby zachycující pohled na Olomouc od jihozápadu (1674) a *Stětí sv. Kateřiny* (kolem 1770) od Františka Antonína Sebastiniho (1724–1789). Obraz s panoramou Olomouce visel do té doby v radničním sále a v důsledku nevhodného prostředí i dřívějších restaurátorských zásahů byl značně poškozen. Víme, že za náročnou půl roku trvající práci bylo Michalikovi vyplaceno 3 632 Kč²⁸⁷. Jak při práci postupoval, však doloženo není. K dispozici je alespoň korespondence ilustrující sympatický Michalikův přístup k vlastní práci a částečně podhalující dobové poměry restaurátorské praxe. Ještě během prací na malbě s pohledem na město Olomouc odcestoval Michalik do Prahy na jakýsi studijní pobyt s cílem získat další poznatky z restaurátorského oboru a také prodiskutovat správný postup na rozpracovaném obraze. V Praze zamířil nejprve k tehdejšímu rektoru uměleckoprůmyslové školy Jaromíru Pečírkov²⁸⁸ s dopisem od správce městského muzea v Olomouci. Na základě dřívější známosti z KPU v něm Smetana prosil Pečírku o pomoc a žádal, aby byl Michalik někomu vhodnému doporučen²⁸⁹. Tak se olomoucký malíř dostal k Bohuslavu Slánskému²⁹⁰. Odesl si od něj sice spoustu nových vědomostí, ale praktický kurz, po němž především toužil, mu z důvodu nedostatku místa v restaurátorské dílně Státní sbírky starého umění v Praze dopřán nebyl²⁹¹. Michalik se tedy obrátil přímo na ředitele obrazárny Vin-

cence Kramáře²⁹². Také u něj však ze stejných důvodů nepochodil. Restaurátorská dílna byla údajně i pro tři tamní pracovníky velmi malá²⁹³. Koncem dubna se Michalik po necelém měsíci marné snahy o proškolení vrátil zpět do Olomouce. S pracovním postupem na druhém díle (*Stěti sv. Kateřiny*) stručně seznamuje krátká Smetanova zpráva²⁹⁴. Z ní se dovídáme o sejmutí starého laku, vyčištění obrazu a užití retuší jen na místech barevně poškozených. Obraz byl znovu nalakován, napnut na nový slepý rám a jednotlivé etapy restaurátorského zásahu zachyceny fotoaparátem.

V zájmu dalšího sebevzdělávání byl správce muzea na vlastní žádost vyslán do Prahy na prohlídku výstavy „Pražské baroko“. S exponovanými předměty, ale i jejich instalací se chtěl seznámit z důvodu spoluúčasti městského muzea na výstavě moravského barokního umění, plánované obrazárnou MZM v Brně v nadcházejícím roce 1939²⁹⁵. Stejně jako loni se Smetana zúčastnil několikadenního sjezdu SČM, pořádaném letos v Prostějově a ve Zlíně. Akce začínala v Prostějově prohlídkou města a přednáškou jednoho z organizátorů, ředitele místního muzea a archivu Jana Kühndela, s nímž Smetana podobně jako v případě Denksteinově navázal přátelské vztahy²⁹⁶. Následovaly exkurze do Čech pod Kosířem, Plumlova, Tovačova a Zlína²⁹⁷.

Nová politická situace spojená s přijetím mnichovského diktátu 30. září 1938 a možným ohrožením země se promítla i do oblasti muzejnictví. Otázka zabezpečení a ochrany veřejných i soukromých sbírek se však zvažovala již dávno předtím. Základní pokyny zveřejnil už v první půli roku SČM. V první řadě doporučoval pořídit řádné inventáře sbírek, pokud se tak již nestalo, neboť *„důkladný a výstižný popis předmětu v inventáři může aspoň částečně nahraditi jeho ztrátu nebo zničení“*²⁹⁸. Dále navrhoval pořizovat fotografie cenných předmětů, které v případě zániku věci mají stejnou hodnotu jako zmíněný inventární záznam. Vzácné kusy měli muzejní pracovníci vést v neustálé opatrnosti a zajistit jejich zabezpečení. Snad v této souvislosti proběhla v březnu a v dubnu revize městského muzea. Nejprve se městská inventurní a kontrolní komise zaměřila na sbírky v Purkrabské ulici, kde konstatovala, že inventář je veden správně a že na vypisování lístků je zapotřebí další pracovní síly. Nevhodně byla podle ní uložena grafická sbírka. Její správné skladování by si ale vyžadovalo vyšší finanční náklady. Opět se vyslovila stará myšlenka o potřebě nové muzejní budovy²⁹⁹. V dubnu přišlo na řadu lapidárium.

I když předměty v jeho podzemních vlhkých prostorách značně trpěly, komise jejich přenesení zamítla: „*Sotva by dnes našly lepší umístění a při převozu na zatímní nové místo by asi byly zbytečně poškozovány.*“³⁰⁰ Místo toho je doporučila roztřídit a nepřiliš cenné objekty vyřadit. Vlhkost bylo podle jejího soudu možno odstranit úpravou vozovky a odtoku vody. Jelikož pro lapidárium doposud neexistoval inventář, měl být do budoucna zaveden. V září přistoupil správce městského muzea k prvním ochranným opatřením. Ze sbírek vybral hodnotnější kusy (zlaté předměty, mince) a uzamkl je v sejfě Pozemkového ústavu, najatém k tomuto účelu na dobu jednoho roku. Soupis ukrytých předmětů a inventáře historických a průmyslových sbírek uložil do městské pokladny³⁰¹. S dalším opatřením, které mělo muzeum připravit na novou situaci, seznamoval výnos ministerstva školství a národní osvěty. Na jeho základě bylo MZM v Brně určeno jako středisko pro ochranu uměleckých movitých památek na Moravě. Všechny ostatní okresy a státní policejní úřady ho měly v této věci podporovat³⁰². Počátkem prosince sezval ředitel MZM Jaroslav Helfert všechny muzejní pracovníky k poradě o „*společných úkolech vlastivědného musejnictví v zemi Moravskoslezské s ohledem na pracovní potřeby a předpoklady doby*“³⁰³. Konference probíhala v přednáškové síni zemského muzea. Projednával se především jednotný postup práce, směřující k zintenzívnění služby veřejnosti a organizace muzejní sítě, která měla prostřednictvím styku a spolupráce jednotlivých ústavů podporovat jejich činnost. Městské muzeum v Olomouci zastupoval Robert Smetana³⁰⁴.

Kolik změn prodělala stávající instalace sbírek v radničních prostorách za rok 1938 nezle určit. Jeden případ však doložit lze, a to nové uspořádání obrazové expozice na chodbách, schodišti prvního a druhého patra a v předsíni u starostovy kanceláře. Původní sestava zůstane sice neznámá, zato si můžeme vytvořit určitou představu o instalaci nové. Podle dochovaného seznamu obrazů³⁰⁵ sestávala většinou z portrétů osob majících vztah k Olomouci. Výjimkou byla zpodobení světců či novozákonní výjevy ve východním traktu druhého poschodí. Mezi nimi se nacházela díla významných barokních umělců (Haringerův *Sv. Vavřinec na rožni*, Korompayovo *Neposkvrněné početí Panny Marie*). Zastoupen byl i Handke, jehož cyklus čtyř ročních období visel v patře prvním.

Dne 26. března zahájil Jaromír Pečírka 5. členskou výstavu SOV a jejich hostů v prostorách KPU. Městské radě došla pozvánka na tuto výstavu jak od KPU, tak

od SOV. Pozvánky zahrnovaly i prosbu o podporu zdejších spolků prostřednictvím nákupu některého z exponovaných děl. Městská rada vyšla vyzvě vstříc a zakoupila celkem čtyři práce, jejichž autory byli malíři Josef Gabriel (1902–1970), František Hřivna (1905–1967), Jindřich Lenhart (1878–1955) a sochařka Marie Bartoňková (1908–1993). Celou záležitost (výběr a nákup děl) vyřizoval správce muzea Robert Smetana³⁰⁶.

Co se týče spolupráce městského muzea s jinými institucemi, omezila se letos na pořizování fotografických snímků. Na počátku roku to byly fotografie a zhotovení duplikátů diapozitivů olomoucké barokní sochařské tvorby, které si vyžádal zaměstnanec brněnského památkového úřadu Karel Svoboda pro svou pražskou přednášku o moravském barokním sochařství, později snímky olomouckých památek pro pražské nakladatelství Melantrich³⁰⁷. Pro Kutala nafotil Smetana například sochu světice, uloženou v Muzeu VSMO, kterou lze ztotožnit s tímž sochařským dílem, o němž pak Kutal referoval do spolkového časopisu³⁰⁸. Jednalo se dřevěnou skulpturu světice či Madony, porušenou později ve výši kolen, kde byla provrtána a zadním dílem připojena k včelařskému úlu. Kutal ji datoval do 14. století a věřil, že by se po opravě (měla řadu novějších doplňků) zařadila mezi důležité příklady gotického umění na Moravě. Kuriózní byl osud sochy v muzeu, neboť se zde stala součástí expozice včelařství³⁰⁹ [29]. Další fotografie vznikly jako doprovodný materiál pro přednášky propagačního oddělení.

Činnost Roberta Smetany spojená s olomouckými památkami a jejich ochranou

Mezi Smetanovými aktivitami na poli památkářském je nutno upozornit na péči o umělecko-historické sbírky městského muzea, které se díky jeho podnětům a zájmu začaly od tohoto roku systematicky konzervovat a restaurovat ve vlastních prostorách, dále na Smetanův návrh k průzkumu románského paláce u dómu sv. Václava a na snímky olomouckých památek či archeologických nálezů, jimiž obohatil nejen fotografický archiv olomouckého městského muzea, ale i památkového úřadu v Brně³¹⁰. Opět jako loni se účastnil schůzí olomoucké komise pro ochranu uměleckých památek³¹¹.

Činnost Roberta Smetany spojená s propagací města Olomouce

Jako každý rok provázal správce městského muzea návštěvníky po památkách města. Z významných osobností lze připomenout například hudebního skladatele Vítězslava Nováka, členy italského komorního souboru Quartetto di Roma, polského asistenta semináře dějin umění v Krakově či skupinu výtvarných umělců z Prahy³¹².

V listopadu vyšla na náklad reklamních a propagačních podniků *Monografie hlavního města Olomouce*³¹³. Publikace, jež měla rekapitulovat dění za posledních dvacet let, sestává z příspěvků význačnějších osobností města. Část se jich se věnuje také oblasti výtvarného umění či stavebnímu rozvoji Olomouce: kapitolu o památkách napsal Robert Smetana, tvorbu současných umělců zrekapituloval Bohuš Vybíral, o stavebním vývoji pojednal František Sponer. Z hlediska památkového přístupu k novostavbám v historickém jádru města předložil zajímavou stat³¹⁴ architekt Lubomír Šlapeta (1908–1983).

Do Smetanových aktivit spojených s prezentací města lze částečně pojmut i jeho spolupráci se starostou Richardem Fischerem. Ta se zakládala na pořízení jmenného a věcného rejstříku pro Fischerovu knížku *Šest let práce (1932–1938) na olomoucké radnici*³¹⁵ a výpomoci při sestavování soupisu statí a písemných prací ze všech vědních oborů, sepsaných v Olomouci v letech 1918–1938³¹⁶.

Spolková činnost Roberta Smetany

Pro rok 1938 je Smetana stále doložen jako člen Klubu českých fotografů amatérů v Olomouci a také jako redaktor klubového časopisu³¹⁷, jehož vyšel tohoto roku poslední (čtvrtý) ročník.

6. 4 Rok 1939

Rok 1939 přinesl mnoho změn. Dne 16. března byl vyhlášen protektorát Čechy a Morava jako součást Velkoněmecké říše, na vedoucí posty v českých úřadech byli dosazováni Němci. V Olomouci se tak ještě 16. března ujal správy města Heinrich Schmidt namísto právě sesazeného starosty Richarda Fischera. Dne 3. července došlo na příkaz říšského protektora k rozpuštění zbylého městského zastupitelstva a veškerá práva náležející starostovi, městské radě a zastupitelstvu byla s okamžitou platností přenesena na vládního komisaře Fritze Czermaka³¹⁸. Tento akt měl vést k odčinění opatření, jež učinil před dvaceti lety český režim, k odčinění všeho „bezprávní“ spáchaném na německém obyvatelstvu³¹⁹. To byl tedy hlavní úkol, k jehož vyplnění se Fritz Czermak krátce nato veřejně zavázal³²⁰. Během roku následovala další nařízení, jako například jazyková úprava úřadování³²¹, přejmenování ulic a náměstí (Masarykovo náměstí na Hitlerovo, dnes Horní; Wilsonovo náměstí na Göringovo, dnes Dolní), omezování a zastavování činnosti kulturních institucí či spolků (i německých). V Olomouci vyšel mimo jiné také Czermakův výnos o žádoucím chování městských úředníků, jimž měli jejich představení připomenout, aby „*nejen v úřadech zanechali jakéhokoliv politisování a debat, jež s úřadováním nemá nic společného, ale aby také i mimo úřad se vši pozorností dbali, aby jejich chování nebudilo podezření zaujatosti oproti německému obyvatelstvu*“³²².

Muzeum hlavního města Olomouce za správy Roberta Smetany

Březnové události se promítly také do provozu městského muzea a přinesly změny zejména v personálním složení. Dopoledne 15. března „vtrhl“ do správcovy pracovny se skupinou ozbrojených mužů Němec Julius Röder³²³, vykázal se dekretem městské rady, podle něhož byl jmenován komisařským správcem městského muzea, archivu a Muzea VSMO, zabavil správci klíče, razítka a propustil ho ze služeb. Jelikož však k takovému úkonu neměl pravomoc, byl Smetana druhý den povolán zpět. Roli komisařského vedoucího prožíval Röder naplno, hlavně zpočátku, kdy předepsal další postup muzejní práce. Zakázal úřadování v českém jazyce, veškerá korespondence měla být psána německou neogotickou kurzívou (kurentem) a stvrzena jeho podpisem. Od tohoto požadavku nakonec ustoupil. Navíc jeho prvotní elán brzy vyprchal a během svého úřadování stačil podepsat jen několik čes-

kých dopisů. Ze své funkce byl brzy odvolán³²⁴. Podle dochovaných zápisů se zúčastnil ještě červnové schůze kuratoria³²⁵, kde svou účast jako jediný doložil podpisem v „kurentu“. Z doby Röderova působení se v pozůstalosti Richarda Fischera, který sbíral materiál k historii Olomouce v období od 15. března 1939 do roku 1946, zachoval výpis z revize, provedené komisařským správcem 30. března 1939 v olomouckých muzeích, archivech a v knihovně. Zajímavé je srovnání záznamů k německému Heimatařchivu a Heimatmuseumu, jehož byl sám iniciátorem a které popisuje jako „nejdůležitější zařízení a doklad německé minulosti v Olomouci“³²⁶, s poznámkou k městskému archivu, spravovaném Václavem Nešporem. Nešpor je mu „křídelním pobočníkem Němcožrouta a starosty Dra Rich. Fischera. [...] Je nejvyšší čas, aby po 20 letém překrucování a lhaní Čechů přišel do archivu opět německý správce“³²⁷. O městském muzeu se z revizní zprávy dovídáme jen několik málo informací: o správci Smetanovi, že je „zdatný“ (Röderovi patrně zalichotil Smetanův vídeňský původ, na který zde také poukazuje) a o potřebě odborníka pro sbírku zbraní, porcelánu, keramiky a skla, pro niž navrhl německého majora. Personální změny se dotkly také muzejního kuratoria. V dubnu se vzdal postu předsedy bývalý starosta města Richard Fischer. Svou rezignaci odůvodnil jednak ztrátou předního místa v městské správě, jež se k pozici předsedy kuratoria úzce pojilo, ale také požadavkem mladší síly³²⁸. Prozatímně ho nahradil místopředseda Jan Hublík, poté vládní komisař Czermak³²⁹. V září přišlo muzeum o pracovníci v kanceláři slečnu Novotnou, která byla přeřazena do hospodářského referátu.

Běžný chod muzea narušilo zabránění depoziční místnosti při slavnostním radničním sále, provedené na příkaz městského prezidiálního referátu. I přes správcovy stížnosti nebyl tento prostor vrácen ani nahrazen³³⁰.

Letošního roku bylo dokončeno pořádání knihovny, započaté správcem muzea hned po jeho nástupu. Pro orientaci v jejím fondu sloužil zpracovaný lístkový katalog a speciální inventář³³¹. Mezi archivními dokumenty k městskému muzeu se nachází složka se seznamy publikací a časopisů³³² z muzejní knihovny. Jelikož poslední zaznamenané přírůstky byly vytištěny v roce 1939, lze usoudit, že soupisy pochází právě z této doby. Na jejich základě je možné vytvořit si určitou představu o složení muzejní knihovny. Obsahovala množství literatury k historii umění, muzeologii či uměleckým památkám. Z těch aktuálních například *Zprávy památkové péče*, časopis *Umění*, *Věstník Československého zemědělského musea*, některá čísla

věstníku *Za starou Prahu*, *Numismatické zprávy* a také novější práce soudobých historiků umění (Vladimíra Denksteina, Alberta Kutala, Eugena Dostála) či olomouckých autorů (Václava Nešpora, Josefa Kšíra).

Při výkopových pracích v severozápadním rohu Mořického náměstí došlo k objevu hromadného hrobu. Nález správce muzea vyšetřil, sepsal o něm úřední záznam, informoval o něm památkový úřad v Brně³³³ a formou krátké zprávy ho uveřejnil na stránkách olomouckého tisku³³⁴.

Letošní výroční dvacátý sjezd SČM probíhal v Praze. Byl zkrácený a trval pouze tři dny. Kromě prohlídek tamních muzeí se konala exkurze do Levého Hradce a Budče. Smetana současně navštívil Pražský vzorkový veletrh, kde se seznámil s expozičními metodami. Na vlastní žádost zavítal do Prahy znovu koncem roku. Pobyl zde dva dny s cílem poznat katalogizaci a inventarizaci numizmatických sbírek Národního muzea. Nabyté vědomosti chtěl využít ve svém olomouckém pracovišti³³⁵.

Podobně jako minulý rok pokračovalo se i letos v systematickém restaurování a konzervování muzejních sbírek. Všechny práce (restaurováno šest olejomalb, ošetřeny akvarely a rytiny, některé i paspartizovány, učiněny pokusy s opravou sádrových odlitků, přerámovány obrazy) provedl Rudolf Michalik v muzejních prostorech³³⁶. Stručný záznam o postupu práce se zachoval v případě restaurování dvou portrétů z 18. století, u nichž došlo k sejmutí starého laku, zatmelení poškozených míst, nepatrné retuši, rentoaláži a novému zalakování³³⁷. Kromě zajištění muzejních sbírek postaral se správce také o opravu klenebních svorníků a konzoly v bývalé policejní strážnici na radnici³³⁸, realizací byl pověřen Michalik. Prostřednictvím žádosti, v níž se představil jako „*Reichsdeutscher-Wiener, von arischen Herkunft*“³³⁹ nabídl vládnímu komisaři své restaurátorské služby německý malíř Hans Barabas z Olomouce – Nových Sadů. Než se vládní komisař k věci vyjádřil, obeznámil s ní nejprve správce muzea. Smetana Barabasovu žádost jednohlasně odmítl a své důvody rozepsal na tři strany³⁴⁰. Díky tomu se zachovaly informace nejen o poměrech, v jakých byly restaurátorské práce v muzeu prováděny, ale také o Smetanově představě kvalitního restaurátora. V první části své zamítavé odpovědi zmínil Smetana nedostatečné finanční prostředky a nevyhovující zázemí městského muzea. I když se částka na opravy obrazů oproti loňskému rozpočtu zvýšila na 8 000 Kč, nestačila úplně pokrýt všechny potřeby. Největším problémem byly

opět omezené prostorové možnosti. Vzhledem k tomu, že muzeum nemělo restaurátorskou dílnu, pracoval Michalik v létě v knihovně a v zimě v kanceláři. Smetana si byl plně vědom potřeby bezprašného a světlého prostoru nutného pro tuto činnost, avšak jeho dřívější požadavky v tomto směru nebyly akceptovány. Muzeu scházely sklad nebo galerijní prostor pro zrestaurovaná díla. V druhé části dopisu se Smetana rozepsal o osobnosti restaurátora. Podle něj nemohl takovou práci vykonávat kdokoli, neboť ji považoval za velmi zodpovědnou, vysilující a vyžadující zvláštního nadání. Vedle základních předpokladů (proškolení v malířských technikách, znalosti z restaurátorského oboru) byly podle něj důležité i povahové vlastnosti restaurátora, jako spolehlivost, svědomitost, vytrvalost a „Solidität“. To vše v jeho očích splňoval Michalik. Ohledně posudků, jež Barabas ke své žádosti připojil, Smetana poznamenal, že by pro něj byly směrodatné jen v takovém případě, kdyby pocházely od správce některé větší galerie s dobrou restaurátorskou praxí. Na základě Smetanova vyjádření tedy Barabas přijat nebyl.

Počátkem roku nabídl Smetana KPU spoluúčast při pořádání výstavy, na níž chtěl prezentovat obrazové přírůstky městského muzea za období 1936–1938. Součástí měla být expozice nedávno zrestaurovaných děl, doplněná bohatým fotografickým materiálem, který zachycoval jednotlivá stadia restaurátorských prací³⁴¹. Jednalo by se tak jistě o zajímavou a v olomouckém prostředí, co se týče představení restaurátorského procesu na konkrétních příkladech, také netradiční výstavu. Odpověď KPU bohužel schází, a tak hlavní příčina nerealizování této myšlenky zůstává neznámá.

Změny v expozici nastaly tentokrát hlavně v důsledku opatření o protiletecké ochraně (Luftschutz)³⁴². Správa muzea přistoupila k uložení několika balíků s obrazy a jinými památkami do přízemních prostor v domě Purkrabské ulice. K úkrytu se využila také místnost v prvním poschodí radniční věže, kam se přestěhovala další série předmětů, mezi nimiž se nacházela například gotická socha Madony, model sousoší Nejsvětější Trojice a cechovní památky³⁴³. Po měsíci byl příkaz z podnětu říšského protektora odvolán³⁴⁴.

Úspěšnou činnost vyvinula správa muzea na poli akvizičním. Po dlouhodobém jednání, započatém již v předešlém roce, byla letos konečně dořešena nabídka pana Smita z Amsterdamu a provedena koupě jím nabízeného obrazu *Zimní krajina* od Karla Aigena (1684–1762). Během kupního řízení se Smetana o obraze

osobně poradil u Vincence Kramáře, který právě tou dobou připravoval umělcovu monografickou studii³⁴⁵. Cena za nabízený obraz byla dost vysoká, rovných 8 000 Kč³⁴⁶. Správce muzea vědom si nedostačujících prostředků k zakoupení díla a současně významnosti tohoto olomouckého rodáka, jehož další čtyři v republice tou dobou známé práce se nacházely jen v Praze (ve Státní sbírce starého umění a v Domě umělců), oslovil místní zámožné občany s prosbou o finanční výpomoc. V jednom z těchto dopisů psal: „*Prosí dále, abyste přijal ujištění, že se správa muzea odhodlává k této prosbě jen po dlouhém rozvažování a jen vzhledem k mimořádnému významu, kterou má tato příležitost pro soustavné budování sbírky, jež má jednou representovati co nejúplněji někdejší slavné výtvarné moravské středisko olomoucké.*“³⁴⁷ Na jeho výzvu zareagovalo přes dvacet jednotlivců či korporací³⁴⁸, díky nimž se podařilo nashromáždit větší polovinu požadované částky (5 310 Kč). Jelikož se celková cena za obraz nakonec snížila (6 547 Kč), kuratorium zbývající část doplatilo³⁴⁹. O významné akvizici muzea pak Smetana informoval olomouckou veřejnost v *Moravském večerníku* zprávou s podtitulem „Ještě jsou mecenáši v bohaté metropoli“³⁵⁰. Mezi zajímavé nabídky patřila také pozdně gotická dřevěná socha sv. Anny (výška 60 cm) s původní polychromií v zachovalém stavu, pocházející z pozůstalosti malíře Hellera. Předložila ji paní Briessová z Olomouce a žádala za ni 16 000 Kč³⁵¹. Smetana požádal opět své přátele (Kutala a Denksteina) o odborné posouzení a informace o cenách, za jaké jejich ústavy podobné památky nakupují. Oba dotázání sochu datovali do počátku 16. století, stejně tak se shodli i na nákupní ceně, pohybující se v rozmezí 1 000 až 1 500 Kč³⁵². Prodej skulptury za sníženou cenu se s majitelkou patrně projednat nepodařilo, neboť zakoupena nebyla. Darem od vojenských úřadů se do muzejních sbírek dostala dvě rozměrná plátna s vojenskou tematikou. Obě olejomalby dosud visely v jídelně šestého pěšího pluku „Hanácký generála Janina“³⁵³. Naopak v dubnu bylo městské muzeum ochuzeno o více jak stovku předmětů, které mu předtím daroval rozcházející se olomoucký spolek šlarafů a svobodných zednářů. Předměty zabavilo gestapo v době správcovy nepřítomnosti³⁵⁴.

V rámci spolupráce s ostatními institucemi docházelo k výměně památek s městským archivem. Městskému muzeu v Praze byla odeslána listina se soupisem životních nákladů města Prahy v srpnu 1742, kterou uměleckohistorickému oddělení olomouckého muzea daroval již dříve kustod Jindřich Laus³⁵⁵. Prehistorické od-

dělení MZM v Brně provedlo zdarma konzervaci loňského nálezu „laténského hrobu“, obsahujícího 2 meče, kopí a sponu. Nález měl být odevzdán VSMO³⁵⁶. Dlouhodobější povahu měla spolupráce Smetany s přítelem Karlem Černožským, který tou dobou spravoval sbírku mincí a pečetí v MZM v Brně a mimo to se zajímal také o moravskou lidovou keramiku. Smetanova výpomoc spočívala především v přípravě požadovaných fajánsů, které si Černožský přijel osobně prohlédnout, ve zjišťování informací, fotografování a v pořízení odliček cechovních pečetí. Podobným způsobem zainteresoval Černožský také jiná muzea. Výsledky svého bádání chtěl prezentovat o rok později na souborné výstavě moravské lidové keramiky od 16. do 19. století³⁵⁷.

Další činnost Roberta Smetany spojená s Muzeem hlavního města Olomouce či muzejnictvím obecně

Od počátku svého založení bojovalo městské muzeum s nedostatkem prostor. I přes několik snah se problém nepodařilo doposud uspokojivě vyřešit. Smetana v jednom ze svých životopisů³⁵⁸ uvádí, že se mu pro rok 1938 podařilo sjednat stavbu muzejní budovy. Pro jeho tvrzení se sice během bádání neobjevil stvrzující archivní dokument, faktem však zůstává, že se ve Fischerově publikaci *Šest let práce (1932 – 1938) na olomoucké radnici*³⁵⁹ objevuje položka 2 000 000 Kč, vyhrazená pro stavbu městského muzea. Není ale zahrnuta do roku 1938, ale do období následujícího (rok 1939). Se starostou Richardem Fischerem Smetana již dříve spolupracoval a není tedy důvod mu i pro jeho jiné počiny nevěřit. Ostatně nebyl by to jeho první rázný pokus o vyřízení nějaké záležitosti, o jejíž nutnosti se vědělo již dávno, ale stále chyběl ten, kdo by celou věc dokázal na příslušných místech vyjednat. Šlo tak spíše o Smetanův omyl, kdy namísto správného data 1939 uvedl rok předešlý, neboť jak sám později zmínil, průběh roku 1939 jej ujistil, že ze zamýšlených plánů na stavbu budovy nic nebude. Začal také pochybovat, „že se někdy podaří z rozptýlených sbírek vytvořit skutečné muzeum, ústav s vyhovujícími depoty a výstavními prostory“³⁶⁰. Společně s Václavkem se tedy rozhodl Olomouc opustit, odejít do Prahy a věnovat se jen vědecké práci a tématu českého lidového zpěvu. Jejich pokus se však nezdařil. Smetanův odchod z místa muzejního správce byl zamítnut s odůvodněním, že není vhodné dobrovolně uvolňovat místa

Němcům. Václavkovi znemožnilo přeložení gestapo, před nímž unikl do ilegality³⁶¹.

Činnost Roberta Smetany spojená s olomouckými památkami a jejich ochranou

Státním konzervátorem pro památky historické v okrese Olomouc jmenovalo ministerstvo školství a národní osvěty naposledy Václava Nešpora (s lhůtou do konce roku 1938). V únoru 1939 přišlo Nešporovi nové jmenování se stejnými pravomocemi a působností. V platnosti zůstaly i původní instrukce³⁶². V Nešporově jmenování však schází vymezení funkčního období. Lze předpokládat, že bylo stanoveno opět na dobu tří let, neboť v seznamu konzervátorů z června 1941, zveřejněném na posledních stranách Roubíkovy *Příručky vlastivědné práce*³⁶³ je Nešpor opět uveden jako konzervátor historických památek pro Olomouc město a venkov.

V důsledku likvidace československé branné moci došlo k uvolnění řady armádních příslušníků, jež museli být převedeni do civilní služby. Ministerstvo školství a národní osvěty této příležitosti využilo a požádalo o přidělení bývalých důstojníků do památkové péče. Po odsouhlasení pro ně zřídilo novou úřednickou kategorii tzv. dopisovatelů památkových úřadů a rozmístilo je do sídel jednotlivých politických okresů. Před nastoupením do svých pozic se dopisovatelé zúčastnili třítydenního kurzu. Přesto jim v době zahájení činnosti v měsíci listopadu většinou scházely odborné vědomosti³⁶⁴, byli obeznámeni jen s předpisy a instrukcemi, otištěnými ve *Zprávách památkové péče*³⁶⁵. Mezi hlavní úkoly dopisovatelů patřila zpravodajská služba, konaná ve spolupráci s příslušnými konzervátory. Dopisovatelé se měli podílet zejména na inventarizaci památek okresu, sledovat veškeré nálezy a informovat o nich konzervátora i památkový úřad. Měli spolupracovat i s muzei a archivy. V podstatě se stali jakousi rovnocennou pomocnou silou místních konzervátorů, jimž neměli být nadřazeni ani podřazeni. Městu Olomouc a jeho okresu byl jako dopisovatel památkového úřadu v Brně přiřazen kapitán Josef Koláček. K osobě kapitána Koláčka a celé službě památkových dopisovatelů Smetana později dodal: „celá akce, alespoň v Olomouci, neměla vůbec žádný smysl. Problematika památkové služby byla těmito pracovníkům podle všeho naprosto cizí, celá agenda byla pro ně uměle vynalézána a neměla, pokud vím, také žádné zvláštní výsledky. Kpt. Koláček nejen v Olomouci neměl kde pracovat (uchyloval se často do

*muzejního pracoviště [Muzea VSMO]), ale neměl taky předpoklady pro nějakou soustavnější a samostatnější práci, jako by byla bývala evidence a dokumentace památek.*³⁶⁶

Uvědomíme-li si Smetanovu spolupráci s brněnským památkovým úřadem, která probíhala formou zasílání zpráv s fotografickou dokumentací (především o archeologických nálezech), můžeme jej v podstatě označit také za jakéhosi informátora památkového úřadu. K tomu nutno připojit jeho účast na schůzích komise pro ochranu uměleckých památek. Ta se v roce 1939 konala patrně jen jednou a současně naposledy v květnu, soudě podle jediného dochovaného zápisu ze schůze komise v tomto roce³⁶⁷. Smetana na ní referoval o akvizicích muzea, upozorňoval na nutnost restaurování sousoší sv. Jana Nepomuckého na Hradisku, z něhož jedné postavě chyběla hlava.

Činnost Roberta Smetany spojená s propagací města Olomouce

Události roku 1939 této oblasti Smetanovy práce asi mnoho nepřály. Doloženou máme prohlídku města z počátku března, kdy provázel členy Pražského kvarteta³⁶⁸.

Spolková činnost Roberta Smetany

Smetanova účast na schůzích Klubu českých fotografů amatérů v Olomouci není pro sledované období v zápisech mezi přítomnými členy doložena. Přesto do místních novin referoval o první společné výstavě klubu s druhým olomouckým spolkem Sdružením přátel fotografie a konstatoval, že myšlenka spojit své síly s někdejší konkurentem, jak bylo toto sdružení vnímáno, „vítězí po několika letech nad záležitostmi osobními. A lze radostně konstatovat, že tato společná cesta olomouckých fotografů amatérů ukazuje při této první příležitosti své velmi kladné výsledky.”³⁶⁹

6. 5 Rok 1940

Muzeum hlavního města Olomouce za správy Roberta Smetany

Počátkem roku proběhla rozsáhlejší akce inventurní a kontrolní komise města Olomouce s hlavním cílem zjistit a zhodnotit poměry v různých úřadech či institucích. Dne 29. února byla naplánovaná inventura městského muzea³⁷⁰. Krátce po ní sepsal Smetana třístránkové „Memorandum“³⁷¹. Podrobně v něm líčí až tristní stav, v jakém se uměleckohistorické sbírky městského muzea z důvodu nedostačujících a nevhodných prostor nacházely. V první části se zaměřil na expozici obrazů zavěšených na chodbách, v úřadovnách a zasedací síni. Poukázal na největší problém instalace, jenž spočíval v náhlých teplotních a vlhkostních výkyvech, způsobených větráním a vytápěním prostor. Kromě nich škodilo malbám také celkově prašné prostředí. Podobně nevhodnou shledal tmavou místnost ve věži, sousedící se slavnostním sálem a sloužící jako depozitář obrazů. Malý prostor si zde vynutil tak těsné seskupení maleb, že docházelo k porušení jejich ráků i pláten. Stejně poměry panovaly ve vlastním zázemí muzea v Purkrabské ulici. Z depozitáře v přízemí domu bylo nutno přestěhovat obrazy i dřevěné sošky trpící zde vysokou vlhkostí, zejména v jarním období. Restaurování sbírkového fondu v kanceláři či v jiných tavných místnostech bylo z důvodů prašnosti dále nemyslitelné. Škody vzniklé v důsledku těchto podmínek podle Smetany překročily každým rokem částku tisíc korun. Pro restaurátorské práce navrhoval navýšení ročního rozpočtu, aby se mohly vykonávat ve větším měřítku. V závěru konstatoval, že současný stav je neudržitelný a proto jako správce muzea žádá komisi o okamžitou nápravu. Ta měla spočívat v zajištění nové muzejní budovy, která *„die einzige wirkliche Lösung der Schwierigkeiten ist, mit denen alle Museen in Olmütz zu kämpfen haben“*³⁷². Pro nejbližší období žádal vyhledat náhradní prostory, kam by se provizorně uložily nejcitlivější a nejvíce poškozené uměleckohistorické sbírky (malba, plastika a grafika). Smetanovo prohlášení se setkala s určitou kladnou odezvou. Ze dvou krátkých zpráv o činnosti muzea v roce 1940³⁷³ vyplývá, že v domě v Purkrabské ulici se přistoupilo k adaptačním pracím, díky nimž se rozšířily prostory pro muzejní práci, a konečně došlo ke zřízení restaurátorské dílny.

Do výzkumné činnosti muzea lze pro letošní rok zahrnout zajištění, určení a zdokumentování dvou archeologických nálezů³⁷⁴, učiněných při stavebních pracích. V prvním případě se jednalo o objev kostry v Kyselově, kterou správce identi-

fikoval jakou ženskou a s otazníkem zařadil do doby únětické kultury. Druhým nálezem byla středověká jímka se třemi nádobami, datovaná do 15. až 16. Století, v Hrnčířské ulici v Olomouci. Lokalitu s keramikou, která se poté přenesla do městského muzea, správce ofotoval a dopisovatel Koláček o nález informoval brněnský památkový úřad. Jistou dávkou dobrodružství prožili správce muzea a dopisovatel při průzkumu podzemních chodeb pod vchodem do Čechových Sadů, na něž se narazilo při kopání kanalizace. Chodby byly vyzděné pálenými cihlami, klenuté a dosahovaly výšky dvou metrů³⁷⁵. Podle Smetany se mohlo jednat o minové chodby bývalé olomoucké pevnosti. Na základě tohoto přesvědčení je nechal zaměřit a zakreslit ředitelem stavebního úřadu Karlem Radnickým. Z místa nálezů pořídil také fotodokumentaci pro případné publikování³⁷⁶. Z dopisu zaslání Smetanou kroměřížskému spisovateli a milovníku umění Ludvíku Páleníčkovi (1904–1991) se dovídáme, že uměleckohistorické oddělení muzea mělo zavedenou kartotéku olomouckých umělců, kterou soustavně doplňovalo³⁷⁷. V souvislosti s opravami fasád na tehdejší Hitlerově (Horním) náměstí³⁷⁸ nechal Smetana pořídit odlitky všech sochařských reliéfů z Edelmannova paláce. Práci se zavázal³⁷⁹ vykonat sochař Rudolf Doležal. V rámci badatelské činnosti muzea rozšiřoval Smetana sbírku fotografií, která měla posloužit jako přípravný materiál pro zamýšlenou publikaci o olomouckých památkách. V souvislosti s nimi získal od vládního komisaře povolení zakoupit fotoaparát značky Linhof Technika II 9 x 12 cm, jehož odhadní cena i s nutnou výbavou se pohybovala kolem 8 000 Kč. Renomovaná německá firma Linhof (založena 1887) uvedla tento typ kamery na trh v roce 1936. Jednalo se o moderní přístroj, který umožňoval přesné zachycení detailů na značnou vzdálenost (až 34 metrů). Dokumentace monumentálních děl se tak značně usnadnila, neboť Smetana již nemusel čekat na příležitost, kdy bude k opravované památce přistaveno lešení, z něhož by mohl pořídit potřebné snímky³⁸⁰.

Poměrně vysoké pracovní nasazení musel při údržbě sbírek vynaložit restaurátor Rudolf Michalik. Za každý měsíc mu byly podle odpracovaných hodin vypláceny peněžité částky, jejichž celkový součet za rok 1940 přesáhl 10 000 Kč. V účtech³⁸¹ se bohužel neuvádí konkrétní zrestaurovaná díla, víme jen, že obnos se i nadále čerpal z rozpočtu na opravy kašen a obrazů. Díky Koláčkovu seznamu³⁸² Michalíkem restaurovaných či konzervovaných děl, zasláným počátkem dubna památkovému úřadu v Brně, lze konstatovat, že během prvních tří měsíců prošlo Mi-

chalikovým zásahem pět obrazů, vesměs portrétů z 19. století. Tohoto roku dokončil také loni započatou práci na jednom z nejhodnotnějších děl z městských sbírek olejomalbě *Sv. Vavřince na rožni* od Karla Františka Josefa Haringera (1686–1734). Obraz velkého formátu (203 x 117 cm) měl Haringer namalovat před svou smrtí pro oltář sv. Vavřince, který se původně nacházel v radniční kapli. Po odstranění oltáře se obraz dostal na stěnu radničního vestibulu v druhém poschodí. Vůbec jako o jediném dosud zmíněném v muzeu restaurovaném díle se dochovaly podrobnější informace o zásazích, jimiž prošel. Z Michalíkova textu³⁸³, doplněného černobílými fotografiemi dokumentujícími stav před restaurováním a po něm [30–31], vyplývá, že obraz byl tmavý a poškozený množstvím trhlin. Následná oprava mu měla dodat jasnost a vhodnou konzervací prodloužit životnost. V první řadě Michalík odstranil nažloutlou a zašpiněnou vrstvu fermeže z doby posledního restaurátorského zákroku z poloviny 19. století (olomouckým učitelem kresby Josefem Reinhartem). Popis dalšího postupu práce rozdělil na činnost konzervační a restaurátorskou. Mezi konzervační práce zahrnul natažení starého plátna na nově lněné a oživení křehkých barevných vrstev podle „moderních“ a „osvědčených“ metod tak, aby použitý materiál zůstal „vláčný“ i „ohebný“. Restaurátorskými zákroky minil Michalík zatmelení a zaretušování trhlin a napnutí na nový klínový rám. Kromě toho, že na „chybných“ místech užil „úspornou“ retuši a na malbu naněsł fermežový nátěr, se další detaily nedovíme. Po provedené opravě nabyla malba opět hloubku a světlost. Michalík ji považoval za nejlepší známý Haringerův obraz a litoval, že umělcův život i tvorba zůstávaly stále stranou badatelského zájmu. V úplném závěru své statě poukázal na neutěšené poměry v olomouckém muzejnictví, které se již dlouho potýkalo s nedostatkem výstavních prostor a absencí galerie, jež by poskytla důstojný stánek pro umělecká díla tohoto druhu. Poslední větou: „*Tak také tento obraz musí zatím zůstatí uložen až do vroucně kýženého okamžiku, kdy takové místnosti tu budou.*“³⁸⁴ tak vyjádřil povzdech nejen svůj, ale i ostatních příznivců olomouckého výtvarného života. V průběhu roku odcestoval Michalík do Mnichova, kde navštívil hlavního restaurátora bavorské státní obrazové sbírky profesora R. Lischku, aby si rozšířil vědomosti a poznatky ve svém oboru³⁸⁵.

Jak již bylo zmíněno, Smetanovo „Memorandum“ z prvního čtvrtletí našlo u vedení města určitou pozitivní odezvu: přistoupilo se k adaptačním pracím v domě v Purkrabské ulici a byla zde zřízena restaurátorská dílna. Vyslyšeny muse-

ly být i další požadavky. Správa muzea totiž plánovala nashromáždit do vlastních muzejních prostor veškerý svůj obrazový materiál exponovaný na jiných místech, například v galerii KPU³⁸⁶. Učinila také opatření nutná k přestěhování těch obrazů z radnice, které zde trpěly velkými teplotními a vlhkostními výkyvy. Ze stručné prosincové zprávy vyplývá, že k přemístění maleb a jejich instalaci v nově upravených místnostech (pravděpodobně v Purkrabské ulici) opravdu došlo³⁸⁷. Již v roce 1937 plánoval Smetana novou expozici v reprezentačních místnostech radnice. Soustředil se především na přijímací sál a starostovu pracovnu, která podle jeho představ měla prostřednictvím své výzdoby připomínat slavnou minulost města. Z toho důvodu sem nechal již dříve instalovat rozměrnou zrestaurovanou malbu zachycující panorama Olomouce (1674). Obraz symbolizoval rozmach města po třicetileté válce. Do výzdobného programu místnosti chtěl Smetana zapojit také dílo připomínající rozkvět Olomouce v době gotické. Teprve nyní, roku 1940, se mu naskytla vhodná příležitost a prostředky k tomu, aby svou myšlenku zrealizoval. Tímto dokladem se měla stát několikanásobně zvětšená městská pečeť s reliéfním znakem města Olomouce (šachovanou orlicí), zhotovená podle nejstaršího zachovaného pečetidla z roku 1314. V rámci přípravného materiálu nechal Smetana pořídit několik odlitků a fotografií z mosazného pečetidla a zvětšit je. Realizací kamenné reliéfní skulptury byl pověřen sochař Vojtěch Hořínek³⁸⁸. Na práci dohlížel správce muzea, který měl zvolit druh kamene³⁸⁹. S ohledem na vlastní strukturu, ale i na charakter kamenného portálu v průchodu ze starostovy pracovny do radniční kaple vybral bílý hořický pískovec. Při zhotovování zvětšeniny nemohl sochař postupovat mechanicky. Vzhledem k plastickému i konturovému rozdílu několikanásobně menší předlohy (průměr voskové pečeti činil 6, 5 cm, průměr plánované skulptury 113 cm) musel mnohé dotvořit tak, aby dosáhl přesvědčivého účinku. Hotový kamenný reliéf byl vsazen do jižní zdi starostovy kanceláře³⁹⁰.

V druhé půli roku se podařilo obohatit sbírky městského muzea o významnou akvizici – pozůstalost olomouckého umělce Karla Wellnera. Nabídku podala Wellnerova příbuzná paní Sokolová-Podpěrová z Prahy³⁹¹. Požadovaný obnos byl vysoký (21 000 Kč), ale správa města koupí umělcova osobního fondu, obsahujícího 52 kreseb z Francie a Itálie, kolem 100 měděných a zinkových desek s motivy Olomouce, Moravy a Slovenska, portréty, soubor památek soukromého rázu (dopisy, fotografie, malířské pomůcky, dokumenty a jiné), povolila. O cenné akvizici muzea

měl olomouckou veřejnost informovat Michalíkův článek, určený k otištění v *Moravském večerníku*, jak je patrné z poznámky na okraji rukopisu³⁹². Michalík v něm zhodnotil rozdílné přístupy k nákupu uměleckých děl současné a bývalé městské správy. I když uvedl, že muzeum bylo dřívější správou podporováno a nemůže si tedy v této souvislosti stěžovat, přece byl jeho vývoj „brzděn“. Při schvalování nabídek se totiž nehledělo k uměleckým kvalitám díla, ale upřednostňovaly se osobní sympatie a zájmy: „*Měšští otcové, kteří nerozuměli zrovna příliš mnoho umění, starali se sotva o úsudek odborníků, nýbrž kupovali podle vlastního úsudku to, co se jim líbilo. Tento diletantský postup ukázal potom také několik groteskních zjevů. Tak např. byly zakupovány olejové obrazy Fr. Reka [František Rek (1883–1969), malíř působící v Olomouci] za nikoli malé peníze a zavěšovány v zasedací síni radnice. Nyní jsou uloženy tyto obrazy už po leta v depotech a jsou při notorickém nedostatku místa stále přenášeny sem a tam. Tyto obrazy by byly ztěží koupeny, kdyby o nákupu byl rozhodoval také odborník.*“³⁹³ V současné době se však přístup městské správy podle Michalíka zlepšil: „*Městské museum, které, třeba bylo pod ochranou mnohohlavého kuratoria, bylo brzděno ve svém vývoji, těší se nyní díky porozumění a podpory vládního komisaře Dr. Czermaka znatelnému vzestupu. Už nyní během války jsou budovány předpoklady k rozvoji městského musea a mají být později v daném okamžiku uskutečněny opravdu způsobem velkorysým.*“³⁹⁴

Spolupráce s jinými ústavy se zakládala opět na pořizování a zasílání vyžádaných fotografií. Z nich jmenujme například snímky náhrobku Karla z Vlašimi v křížové chodbě u kostela sv. Michala pro městské muzeum v Litovli a olomouckých památek pro Schwarzenberkova archiváře Josefa Hanesche³⁹⁵. Do roku 1940 spadají první Smetanovy kontakty s historikem umění Edmundem Wilhelmem Braunem, jehož Smetana později označil za „*elegantního světáka, inteligentního a vzdělaného židomila*“, který „*respektoval ve všem všudy mou [Smetanovu] národnost, vysloveně si mne oblíbil*“³⁹⁶. Braun správce olomouckého městského muzea svými dopisy a požadavky doslova „zasypával“. Podle dochovaných dokumentů došel první takový lístek v květnu a v každém z následujících měsíců to pak bylo několik dopisů³⁹⁷. Smetana pro něj fotografoval památky (model sloupu Nejsvětější Trojice, jezuitská kaple Božího těla, Klášter Hradisko), vyhledával o nich informace či vyřizoval další záležitosti tohoto druhu, o něž ho Braun požádal. Během roku se několikrát setkali přímo v Olomouci. V roce 1940 podnikl Smetana několik

úředních cest (Šumperk, Opava, Praha, Vyškov). Cílem některých z nich bylo také pořizování snímků pro Braunovy potřeby. Smetanova spolupráce s Braunem pokračovala i v následujících letech. Přátelskou korespondencí s ním udržoval až do poloviny padesátých let 20. století³⁹⁸. Vzpomínal na něj jako na člověka, který mu po roztrpčení z nemožnosti uspokojivě vyřešit problém olomouckého muzejnictví (neuskutečněná stavba muzejní budovy v roce 1939) přinesl novou naději a elán do práce³⁹⁹.

V roce 1940 byl správce oddělení pravěku v MZM v Brně Josef Skutil pověřen zpracováním a vyhodnocením stavu současného muzejnictví na Moravě. Za tímto účelem sestavil dotazník a zaslal ho všem moravským muzeím⁴⁰⁰. Dotazník obsahoval šestnáct bodů, podle nichž měli správcové a kustodové sbírek sepsat článek o své instituci a upozornit na její potřeby. Ve stati o městském muzeu Smetana zmínil⁴⁰¹ zejména negativa, ovlivňující chod instituce: absence vlastní muzejní budovy, roztržitost sbírek (v domě v Purkrabské ulici, na radnici, v lapidáriu ve sklepech obchodní akademie a část ve škole na Mořickém náměstí), jejich nedostatečné zajištění, nevyhovující instalace a nedostatek financí. Za posledních let sice došlo k určitému navýšení (rozpočet na rok 1938 činil 47 379 Kč, o rok později rovných 100 000 Kč, v roce 1940 kolem 76 000 Kč), ale k uspokojení skutečných potřeb muzea (akvizice, vybavení laboratoří a jiné) bylo třeba částky dvojnásobné. Mimoto Smetanův text informuje o interních činnostech muzea, a tak se dovídáme, že inventarizace sbírek byla již z velké části provedena a že umělecko-historické oddělení příležitostně pořádalo přednášky s památkářskou tematikou. V souladu s referátem, který Smetana pronesl hned v prvním roce svého působení (*O konkrétní program olomouckého muzejnictví*), byla „oblast muzejního zájmu“ umělecko-historického oddělení vymezena pouze územím města Olomouce. Oddělení přírodovědné ji ohraničenou nijak nemělo. Do programu muzea spadal výzkum a ochrana blíže nespecifikovaného fondu olomouckého teritoria. Podobně jako další muzejní správci zaslal Smetana svůj příspěvek zpět Skutilovi, který z takto nashromážděného materiálu sestavil první díl monografie *Moravská muzea*⁴⁰².

6. 6 Rok 1941

Muzeum hlavního města Olomouce za správy Roberta Smetany

Jak bylo zčásti patrné v předchozím období, odrazila se německá nadvláda českých zemí také v organizaci a způsobu úřadování městského muzea. O jeho činnosti muselo být od počátku okupace referováno německy, text zpráv se postupně výrazně zkrátil a omezil na stručný výčet. Oproti dřívější praxi se zprávy patrně již nepředčítaly na schůzích kuratoria, o jehož aktivitách vlastně nejsou zachovány ani žádné informace (poslední doložený zápis ze schůze pochází z února 1940), nýbrž je správce muzea zasílal přímo vládnímu komisaři. V březnu 1941 došlo k reorganizaci městské správy. Jednotlivé referáty se nově rozdělily do několika typů skupin (Hauptgruppe, Gruppe). Smetana zůstal i nadále správcem městského muzea, nově skupiny číslo „352“, která úředně podléhala tzv. „Hauptgruppe 3“, vedené bývalým muzejním pokladníkem Vladimírem Kyasem, nyní vrchním magistrátním radou⁴⁰³. Na adresu „Hauptgruppe 3“ zasílal Smetana od letoška také všechny své zprávy o činnosti muzea, dochované pro tento rok za leden, únor, květen, červen a třetí čtvrtletí⁴⁰⁴. V souvislosti s novým skupinovým dělením požádal správce o jmenování Michalika kustodem maleb, plastik a rytin s tím, aby mu byly i nadále svěřovány restaurátorské práce⁴⁰⁵. Podle seznamu zaměstnanců „Untergruppe 352“ přibyla uměleckohistorickému oddělení pracovní síla uklízečka Albína Slatinová⁴⁰⁶.

V rámci výzkumné činnosti muzea byla rozšířena fotografická dílna. Se souhlasem vládního komisaře zakoupil Smetana spolu s dalším vybavením fotoaparát formátu 18 x 24 cm⁴⁰⁷. Za účelem doplnění obrazové dokumentace olomouckých památek⁴⁰⁸, ale i pro Braunův článek či pro případnou potřebu samotné fakulty, pořídil tímto přístrojem snímky tezí bývalé olomoucké univerzity z majetku teologické fakulty. Jelikož fotografování tezí mělo probíhat systematicky a po delší dobu, vyžádal si Smetana jejich zapůjčení do muzejních prostor⁴⁰⁹. Během prvního pololetí stihl zdokumentovat a popsat přes 150 tezí. Tuto akci podpořilo ministerstvo školství a kultury částkou 5 000 korun s podmínkou, že památkový úřad v Brně, galerie MZM v Brně a Univerzitní knihovna v Praze dostanou po jedné kopii tohoto souboru⁴¹⁰. Zavedení fotografické evidence olomouckých památek souviselo se zájmem o jejich ochranu a také s představou shromáždění podkladového materiálu, umožňujícího jejich další průzkum. Smetana si zajistil také povolení od

metropolitní kapituly, aby mohl zdokumentovat dóm sv. Václava. Současně požádal městský stavební úřad o zhotovení plánu dómského náměstí a okolních staveb⁴¹¹. Další snímky pořizoval pro nově uspořádanou kartotéku obrazů⁴¹². Podobně jako v minulých letech zajišťoval, zakresloval a fotografoval archeologické nálezy a při opravách pozdně gotického arkýře na radnici nechal zhotovit odlitky sochařské výzdoby⁴¹³.

Počátkem roku požádal Smetana vládního komisaře o navýšení Michalíkova honoráře, který se stále odvíjel od počtu jím odpracovaných hodin. Částka na výplatu se účtovala převážně z městského rozpočtu na „Opravy kašen a obrazů“⁴¹⁴. Lépe hodnocenou práci vykonával Michalik jen do poloviny srpna, kdy byl odveden do Kladna k pořádkové policii. Ve službě zůstal až do vánoc⁴¹⁵. Za první polovinu roku stihl zrestaurovat a konzervovat několik děl, mezi nimi i univerzitní teze⁴¹⁶.

V červenci přišla vedoucímu „Hauptgruppe 3“ od správce městského muzea důvěrná zpráva⁴¹⁷. Obsahovala informace o ukrytí cenných předmětů z muzejních sbírek a městského archivu. V rámci protileteckých opatření byly deportovány na hrad Bouzov, který mohl údajně poskytnout suché a před požárem či bombardováním chráněné prostory. Pod dohledem Smetany, Michalika a správce archivu Alfreda Lehmana sem bylo 10. července převezeno celkem deset dřevěných beden, z nichž polovinu zaplňovaly muzejní sbírky. Podle přiloženého seznamu se jednalo vesměs o nejvýznačnější Michalíkem zrestaurovaná díla barokních umělců (Aigena, Haringera, Sebastiniho, Maulbertsche) a podobizny habsburských příslušníků. V jedné z beden se skrývala také dřevěná gotická madona. Archivní materiál byl uložen v hradním archivu a díla ze sbírek městského muzea v prvním patře hradní věže.

Po adaptaci nových muzejních prostor v Purkrabské ulici (započato 1940) sem mohla být přemístěna část sbírek, tak jak to Smetana v „Memorandu“ z minulého roku požadoval, a instalována výstava rytin a litografií s pohledy na město Olomouc. V této souvislosti se o vytvořené expozici, kterou mělo tvořit kolem 100 kusů většinou z 18. a 19. století, mluvilo jako o „nové galerii“⁴¹⁸. K výročí 50. narozenin olomouckého grafika Němce Rudolfa Mathera (1891–1975) mělo městské muzeum uspořádat výstavu. Její přípravou, jakož i monografií o umělci, byl pověřen Rudolf Michalik⁴¹⁹.

Muzejní sbírky se rozšířily o pozůstalost ze zrušeného olomouckého spolku sv. Josefa. Jednalo se o model bývalého kostela Panny Marie, spolkové prapory, obrazy a fotografie. Z větších akvizicí je doložen soubor třinácti olejomalb z majetku hraběte Ernesta Ricchieriho v Turíně⁴²⁰.

Četná byla tohoto roku spolupráce městského muzea s jinými ústavy, jednotlivci. Zakládala se opět na pořizování fotografií olomouckých památek, které si od Smetany vyžádal například architekt Bodo Ebhardt (1865–1945) z Marksburgu pro svou publikaci o středověkých fortifikacích, redakce *Der Neue Tag* v Praze, olomoucký oberlandrát⁴²¹ (snímky olomouckého divadla)⁴²². I nadále využíval Smetanových služeb (fotografování, vyhledávání informací o památkách, odborné literatuře a jiné) Braun, který byl s platností od 1. června 1941 ustanoven zvláštním pověřencem pro muzejnictví v Protektorátu Čechy a Morava⁴²³. Jak vyplývá ze vzájemné korespondence⁴²⁴, letos se Braun zajímal hlavně o univerzitní teze, klášter Hradisko a rytiny zachycující pohled na město Olomouc.

Další činnost Roberta Smetany spojená s Muzeem hlavního města Olomouce či muzejnictvím obecně

V „Memorandu“ hlásal Smetana nutnost přemístění muzejních sbírek z radnice do vhodnějších prostor, nejlépe do jedné budovy, jež by se stala novým sídlem muzea včetně jeho expozic a provozního zázemí (kanceláře, dílny, depozitáře, knihovna)⁴²⁵. Ještě v témže roce (1940) se podařilo některé jeho ideje zrealizovat (zřízení restaurátorské dílny, přestěhování obrazů). Pro vyplnění ostatních v memorandu vyslovených přání bylo zapotřebí podnikat stále další kroky. Týkalo se to například sbírek umístěných dosud ve vlhkém sklepení bývalé obchodní akademie, sloužícím jako lapidárium. V březnu 1941 zažádal Smetana o uvolnění dalších místností v Purkrabské ulici č. 4, které se měly po adaptaci proměnit v nové veřejně přístupné lapidárium⁴²⁶. Jeho požadavek město schválilo a v květnu byl na úpravy prostoru vypracován návrh, jehož rozpočet se vyšplhal na částku 105 000 korun⁴²⁷. Nové okolnosti však původní plány změnil. Počátkem srpna zakoupilo město budovu hotelu Tatra, někdejšího renesančního paláce Hauenschildů na Dolním náměstí [32]. Mezitím obdržela správa města také žádost o zajištění nové stavby pro sbírky městského muzea a archiv. Záležitost byla projednána a dospělo se ke kompromisnímu řešení: proměnit hotel Tatra v kulturní stánek, kde by vedle měst-

ského muzea a archivu našla své místo ještě i knihovna⁴²⁸. Do celé akce se kromě památkového úřadu zapojil také zvláštní pověřenec pro muzejnictví Braun. Vzhledem k této nové skutečnosti navrhl ponechat kamenné památky prozatím v lapidáriu ve sklepení obchodní akademie, neboť jejich přesunem do adaptovaných prostor v Purkrabské ulici a odtud posléze do nových místností v hotelu Tatra by se zbytečně poškozovaly⁴²⁹. Záležitost spojená s přeměnou hotelu Tatra se řešila po celý rok 1941 a Braun dával další podněty. Na základě jednoho z nich měly být v nově adaptované budově umístěny také egyptologické sbírky z přírodovědného oddělení a část Muzea VSMO. Správce městského muzea Roberta Smetanu a městského archivu Alfreda Lehmana chtěl vyslat na studijní cestu do větších muzeí ve Vídni, Vratislavi a Berlíně, aby zde načerpali inspiraci pro řešení interiéru nových muzejních prostor a instalaci sbírek⁴³⁰. Vyjednávání o přestavbě paláce se protáhla do následujících let. Ještě v dubnu 1942 předložil Smetana vládnímu komisaři rozvrh umístění muzejních sbírek v jednotlivých patrech domu⁴³¹, o měsíc později se však situace jevila jinak. Jak vyplývá z dopisu vládního komisaře adresovaného předsedovi památkovému úřadu, nebyla naděje, že by oprava vnitřního tělesa stavby pro muzejní účely mohla být v dohledné době povolena⁴³².

Dne 1. dubna 1941 byl Smetana okresním soudem v Olomouci ustanoven znalcem pro obor výtvarného umění⁴³³. Konkrétní případy Smetanova působení nebyly v prostudovaných archivních materiálech dohledány.

Činnost Roberta Smetany spojená s olomouckými památkami a jejich ochranou

V době okupace došlo ke sloučení brněnského a pražského památkového úřadu do jednoho se sídlem v Praze. Soudě podle ochrany olomouckých památek, měl tento akt spíše formální povahu, neboť se o ní vyjednávalo opět s brněnským úřadem, po sloučení pobočkou Státního památkového úřadu v Praze. Již v minulém roce (1940) byl zastupujícím německým přednostou jmenován architekt Karel Kühn, dosavadního přednostu Stanislava Sochora však vystřídal až letos. Sochorovi spolupracovníci Karel Svoboda a Vladimír Dufka zde zůstali i po Kühnově nástupu⁴³⁴.

Roku 1941 byly zahájeny restaurátorské práce v bočních kaplích poutního kostela na Svatém Kopečku. Snímky oltářního obrazu měl pro památkový úřad po-

řídít koncem roku Smetana⁴³⁵. Stejně tak byl ve stejnou dobu požádán o zdokumentování architektury kláštera Hradiska. Měl se zaměřit především na poškozená místa (fasáda středního rizalitu, hlavní průjezd). Smetanovými fotografiemi chtěl Kühn doložit špatný stav památky a zaslat je jako součást žádosti o finanční podporu na její opravu, plánovanou v příštím roce⁴³⁶.

6. 7 Rok 1942

V roce 1942 převzal funkci vládního komisaře v Olomouci Julius Schreitter⁴³⁷, v čele města zůstal až do konce války.

Muzeum hlavního města Olomouce za správy Roberta Smetany

V lednu se do městského muzea vrátil Rudolf Michalik, nyní již jako řádný zaměstnanec – restaurátor a kustod uměleckohistorických sbírek. V červnu požádal správce o přijetí své sestry Heleny, která zde poté působila jako kancelářská výpomoc⁴³⁸. V srpnu doplnil personál ještě fotograf Jaroslav Juryšek.

Letošní výzkumná činnost muzea spočívala především ve fotografické dokumentaci olomouckých památek. Ta se pořizovala za účelem shromáždování studijního materiálu s možností jeho publikace, pojila se ale i se zájmem o jejich zabezpečení (formou evidence). Z uvedených důvodů si Smetana nechal zhotovit půdorysy význačných sochařských děl barokní Olomouce: sloupu Nejsvětější Trojice, morového sloupu na Dolním náměstí a všech kašen⁴³⁹. Zcela zvláštní pozornost věnoval Smetana letos zlatnickým pracím, konkrétně gotickým monstrancím. Některé ze studijních cest, jež společně s Juryškem v září a v listopadu podnikl (Náměšť, Jevíčko, Skrbeň, Čertoryje), snad s jeho zájmem přímo souvisely⁴⁴⁰. O jedné z nich (Jevíčko) je totiž známo, že zde Smetana společně s Braunem navštívili místního malíře a profesora pana Jadrníčka, který je informoval o existenci gotické monstrance na faře poblíž města Holešova. Jednalo se o obec Fryšták, kam si Smetana po předběžné domluvě zajel monstranci o fotografovat⁴⁴¹. Cestou se patrně zastavil v Holešově, kde si tamní monstranci a kalich zdokumentoval také. Snad toho roku zavítal i na jižní Moravu (Uherské Hradiště a Jindřichov u Brna), odkud jsou snímky monstrancí doloženy též. Fotografie monstrancí byly později zaslány správám měst jako poděkování za vstřícnost, kterou projevily při jejich pořizování⁴⁴². Jelikož není prozatím známa žádná Smetanova stať, jež by o monstrancích pojednávala, lze jeho studium spojit s přípravou výstavy „Tisíciletá Olomouc“, plánovanou na leden následujícího roku (1943). Jeden její oddíl byl totiž vyhrazen olomouckým zlatnickým pracím. Další obrazový materiál zajistil Smetana pro drobnou monografii o olomouckém orloji od Rudolfa Michalika⁴⁴³.

I když se v tomto roce k úschově muzejních sbírek patrně nepřistoupilo, byla otázka jejich bezpečného uložení neustále projednávána. Za tímto účelem se v létě

sešla tříčlenná komise (Smetana, Michalik a zástupce památkového úřadu) na Svatém Kopečku. Jeho poloha poměrně vzdálená od města se jevila výhodná, avšak zástavba prodejních stánků v těsné blízkosti farní budovy, jež měla být komisí prozkoumána jako možný kryt, představovala v případě požáru reálné ohrožení. Přízemní zaklenuté místnosti fary se tou dobou nacházely ve velmi zanedbaném stavu, pro deponování sbírek by se musely nejprve opravit. Vzhledem k těmto okolnostem se komise usnesla, že Svatý Kopeček nemůže v budoucnu posloužit jako protiletectký kryt pro umělecká díla⁴⁴⁴.

Významnou část muzejních akvizic představovaly předměty uměleckohistorického rázu ze zabaveného židovského majetku. Jejich odkupováním a přebíráním byl pověřen kustod Michalik⁴⁴⁵. Kromě nich přešly do vlastnictví městského muzea také sbírky zrušených olomouckých spolků, z nich například terče, obrazy, poháry, staré zbraně a medaile ze střeleckého spolku s odhadní cenou 250 000 korun⁴⁴⁶. Prozatím formou půjčky bylo městské muzeum obohaceno o tzv. Heimatmuseum für die Olmützer Sprachinsel (1918), sbírku někdejšího profesora a krátce komisařského správce městského muzea Julia Rödera. Poměrně rozsáhlá kolekce zabírala v té době dvě místnosti Röderova domu v Olomouci – Nových Sadech. Tvořil ji soubor nejrůznějších předmětů olomouckého okruhu (Nová Ulice, Nový Svět, Slavonín, Hněvotín). Po přestěhování byla sbírka podle předchozí domluvy uložena v prostorách hotelu Tatra na Dolním náměstí⁴⁴⁷. Z důvodu doplnění knihovny žádal Smetana o zakoupení 34 svazků Thieme-Beckerova lexikonu výtvarného umění, pro muzejní účely „*unentbehrliche Nachschlagewerk*“⁴⁴⁸.

Jak dokládá seznam „Ausgefolgtes Bildmaterial“ pro rok 1942, věnovali zaměstnanci městského muzea poměrně dost času fotografickým pracím pro nejrůznější objednavatele (Josef Kšíř, Julius Röder, Lubomír Šlapeta, probošt ze Sv. Kopečku Julius Půda, vydavatelství Laurenz Kullil, městský stavební úřad, brněnský zemský archiv, památkový úřad a řada dalších)⁴⁴⁹. Početný soubor si nechal zhotovit také Braun, který podobně jako v předešlých letech podnikal studijní cesty spolu s „nejlepším moravským fotografem památek“ Robertem Smetanou. Podle Smetany byl Braun, jenž mu přiřkl tento lichotivý přívlastek, „*nevyčerpatelný ve vymýšlení nejrozmanitějších služebních cest pro sebe a pro mne s tím, že potřebuje ode mne fotografie pro práce, které hodlá napsat. Ve společnosti Dr. Brauna jsem poznal spousty moravského umění i oslňující metody výtvarného historiografického*

výzkumu [...] *fotografování jsem se naučil oceňovat jako zvláště účinnou metodu poznání a pozorování uměleckého díla*⁴⁵⁰. Jak asi vypadal jejich společný výjezd, dokládá konkrétní příklad z počátku roku 1942, kdy navštívili muzeum ve Velké Bíteši. Údajně se zde nahlásili jako inspekce muzea a archivu. Poté si prohlédli tamní sbírky, jež se nedlouho předtím musely v rámci radniční budovy přemístit do dvou místností v zadním traktu (bývalého vězení). Stěhování probíhalo překotně, sbírky byly ukládány bez systematického vedení. Když je v tomto stavu oba muži spatřili, „zděsili“ se a přikázali přesunout je do suchých a světlých prostor městské školy. Nato si prohlédli celou radnici a pozdně gotickou monstranci s kalichem, které si i vyfotografovali⁴⁵¹.

Další činnost Roberta Smetany spojená s Muzeem hlavního města Olomouce či muzejnictvím obecně

S touto činností se v letošním roce pojí referentská záležitost, která se stala jednou z hlavních příčin, jež Smetanu po válce postavily před soud. K příležitosti výročí vyhlášení Protektorátu Čechy a Morava nařizoval každým rokem tiskový odbor ministerstva lidové osvěty redakcím českých deníků, aby k tomuto dni otiskly zvláštní přílohy s články veřejných pracovníků. V březnu, poté co se Smetana jako obvykle dostavil do redakce *Moravského večerníku* s hudební kritikou⁴⁵², ho redaktor Kváša vyzval k sepsání příspěvku i do této zvláštní přílohy. Článek musel být podepsán celým autorovým jménem. Smetana zprvu sice dosti nevybíravým způsobem rázně odmítal⁴⁵³, ale nakonec, protože tisku neustále hrozilo zastavování činnosti s dalšími dopady na jeho zaměstnance, souhlasil. Do přílohy tehdy přispěla řada dalších olomouckých činovníků. Téma mělo být voleno z autorova vlastního oboru tak, aby bylo co nejvíce „odpolitizované“. Po dlouhé rozvaze, co vůbec napsat, přiklonil se Smetana k vyjádření vlastního názoru na poměry v olomouckém muzejnictví před a po roce 1939. Všeobecně pojatý článek původně zvaný *O nový styl našeho muzejnictví*⁴⁵⁴ v sobě v podstatě skrýval kritiku muzejní praxe, tak jak ji vyslovil již v roce 1936. Dále otevřeně přiznal, že po roce 1939 došlo k určitému zlepšení. Důvodem byla větší finanční podpora ústavů. To potvrzuje i revizní zpráva pojednávající o stavu moravských muzeí koncem roku 1940: „*Patrný je také v poslední době vzrůst zájmu veřejných činitelů o musea v místě. Především jsou to správy obcí, které jsou dnes majitelkami většiny muzeí, a místních peněžních ústa-*

vů. *Z jejich péče přibylo dnes museím peněžitých prostředků.*⁴⁵⁵ Zrekapitulujeme-li si finanční, prostorové možnosti a vůbec širší správcovy kompetence v době od jeho nástupu zhruba po rok 1939 či 1940 a v etapě následující, musíme mu dát za pravdu. Počátkem druhé poloviny třicátých let nebylo možno z uvedených důvodů řadu nabídek podaných muzeu přijmout. Naopak ke konci těchto let a zejména od let čtyřicátých byly zrealizovány finančně náročnější akvizice, četná díla se zrestaurovala a požadavkům správy se vycházelo vstřícně v mnohem větším měřítku. Vše se odvíjelo od financí a městské muzeum bylo po této stránce nynějším vedením města vskutku podporováno. V této souvislosti Smetana později zaznamenal: *„Když jsem po jeho příchodu [vládního komisaře Julia Schreittera] do Olomouce napsal do prelimináře v rubrice pro dotaci muzea na rok 1943 místo obvyklých 8.000,- Kč furiantsky 80.000,-, škrtnl to a napsal tam 800.000,- Kč.*⁴⁵⁶ Tuto skutečnost potvrzuje i Michalíkův dopis Karlu Fischerovi, v němž ho pisatel seznamuje s kulturními akcemi (Kulturní týdny, výstava Tisíciletá Olomouc a další) plánovanými městskou správou pro následující období (1943) v této „těžké době“ a k tomu dodává: *„Es fehlt an allem, an Menschen und Material nur an Geld fehlt es nicht. Besonders bei unserem Oberbürgermeister nicht, der eine, für uns unfassbare Grosszügigkeit nach dieser Richtung entwickelt.*⁴⁵⁷ Otázka, za jakým účelem se tak ze strany nadřazené německé instance dělo není momentálně ani tak důležitá, jako Smetanův přístup k věci, který v současných poměrech viděl reálnou možnost dosáhnout vysněného ideálu muzejnictví spojeného s vlastní představou tzv. Žižkovy tužky. Jasně tak vyplývá z úryvku výše citovaného novinového článku: *„musea, v nichž se může návštěvník potulovat celé dni a v nichž si může prohlédnout na konec třebas také rozříznutý model ponorky ve skutečné velikosti, do posledního nýtu přesný, není už fantasie, nýbrž skutečnost*⁴⁵⁸. Smetanovým cílem tedy nebylo vychválit nacistickou moc, jak mu bylo při obžalobě po válce vytýkáno, ale pouze konstatovat jiný přístup k instituci muzea. Poté, co vyšlo březnové číslo *Moravského večerníku* s touto zvláštní přílohou, bylo jeho redakci pražským tiskovým odborem sděleno, že výběr a druh článků neodpovídal zcela představě, jakou o nich odbor měl⁴⁵⁹. Smetanův příspěvek po obsahové stránce uznala komise muzejního svazu za pravdivý a po okupaci vyšel v deníku *Práce* znovu⁴⁶⁰. O rok později uveřejnil *Moravský večerník* ze stejných důvodů Smetanův článek *Tisícileté město*⁴⁶¹, který v podstatě referoval o proběhlé výstavě „Tisíciletá Olomouc“. Oba jmenované pří-

spěvky spolu s dalšími údajnými počiny se staly po válce základem pro obžalování Smetany za provinění proti národní cti (podle dekretu prezidenta republiky č. 138/1945 Sb., tzv. Malého retribučního dekretu)⁴⁶².

Činnost Roberta Smetany spojená s olomouckými památkami a jejich ochranou

Seznam konzervátorů⁴⁶³ z listopadu 1942 potvrzuje, že i nadále tuto čestnou funkci pro město Olomouc a jeho okres vykonával Václav Nešpor. Dopisovatel památkového úřadu Josef Koláček byl v červnu tohoto roku popraven za činnost v letákové skupině Vladimíra Šurala. V památkové službě již nahrazen nebyl⁴⁶⁴.

V archivním fondu městského muzea se nachází zajímavý dokument, seznamující s činností brněnské pobočky památkového úřadu za rok 1942⁴⁶⁵. Zaslal ho přednosta úřadu Karel Kühn olomouckému vrchnímu starostovi Schreitterovi. Nejen, že informuje o restaurování či konzervaci movitých a nemovitých památek na území celé Moravy, ale současně prozrazuje, co se tehdy pod pojmem „památkové péče“ myslelo a o jaké způsoby ochrany se jednalo. Třiadvacetistránkový spis je rozdělen podle typu památek či způsobu jejich zabezpečení do osmnácti položek. Z důvodu přehlednosti jsou konkrétní opravy v každé položce zaštitěny názvem lokality, v nichž se objekt nachází a tyto lokality pak abecedně řazeny. Nejprve se Kühn zaměřil na architekturu, přičemž v položce číslo „IV“, vyhrazené pro veřejné stavby, zaznamenal pro město Olomouc dva zásahy: zajištění a konzervaci východního portálu na radnici a opravu hlavního průčelí kláštera Hradiska. Z olomouckých sochařských děl (položka „XII. Standbilder“) se letošního roku konečně přistoupilo k restaurování Winterhalterova sousoší *Sv. Jana Nepomuckého* před vstupem do hradiského kláštera⁴⁶⁶. Sousoší mělo být natolik poškozené, že hrozilo jeho zřícení. Porušený kámen byl zajištěn a na některých místech nahrazen. Opravu, jejíž náklady zcela pokryla subvence ministerstva školství, provedl sochař Vojtěch Hořínek. Druhou skulpturou, na kterou se památkový úřad letos zaměřil, byl dřevěný reliéf *Smrti Panny Marie* z kostela sv. Mořice. Koncem loňského roku plánoval Kühn tuto pozdně gotickou památku renovovat a zažádal proto Smetanu o pořízení snímků dokumentujících stav před započítím prací (celkový pohled s rámem a bez rámu, detail hlavy Panny Marie)⁴⁶⁷. Zakázka byla zadána bratrům Kotrbovým⁴⁶⁸, kteří z povrchu reliéfu odstranili hnědý nátěr z počátku 19. století. Probíhajících prací

Smetana využil, jako již dříve například oprav v mořickém kostele, a po Kühnově schválení nechal zhotovit několik sádrových odlitků. Ty poté zaslal galeriím v Brně a v Praze. Jeden z odlitků zůstal v městském muzeu a další Smetana vzhledem k soudobému stavu válečného ohrožení navrhoval zavěsit v kostele⁴⁶⁹. Na pořízení odlitků získalo městské muzeum příspěvek 1 000 korun⁴⁷⁰. V souvislosti s touto památkou je nutno poukázat ještě na další položku ze zprávy o činnosti památkového úřadu v roce 1942, a to na oddíl „XIV“ o sádrových odlitcích. Píše se zde, že památkový úřad poprvé podnikl experiment se zhotovením odlitků těch nejhodnotnějších děl, jež byly letos renovovány či konzervovány. Tento „pokus“ provedl u tří památek, z nichž jednu představoval právě olomoucký dřevěný reliéf. Mezi památkářské ochranné akce se podle uvedené zprávy počítaly také snahy o odstranění reklamních letáků z památkových objektů, což se letos podařilo zrealizovat u větších měst jako Brno, Olomouc a Jihlava, dále pořizování fotografické a měřičské dokumentace či návrhy na regulační plány (Svatý Kopeček). Samostatná kolonka byla vymezena protiletectvým opatřením. Konkrétní příklady zmíněny nebyly, neboť se záchranné prostory pro ukrytí mobilií teprve vyhledávaly a ověřovaly.

Jak vyplývá z úvodu Kühnovy zprávy, do památkové péče se počítaly také aktivity spojené s rekvizicí zvonů⁴⁷¹. Nařízení o odevzdání zvonů vydalo ministerstvo průmyslu, obchodu a živností v dohodě s ministerstvem školství a národní osvěty 26. listopadu 1941. Současně s tímto nařízením zaslalo všem okresním úřadům, politickým expoziturám, magistrátu hlavního města Prahy, vládním komisářům v Brně, Olomouci a Ostravě příslušné pokyny⁴⁷². Podle nich se vládní příkaz vztahoval na všechny bronzové zvony bez ohledu na jejich účel (kostelní, hřbitovní, školní a podobně). Výjimku tvořily drobné zvonky přenosné, u nichž se předpokládala hmotnost menší jak 1 kilogram. Organizace celé akce měla probíhat podle stanoveného časového rozvrhu. Zvony museli nejprve jejich majitelé nahlásit okresnímu úřadu, který jim poté zaslal ohlašovací listy (Meldebogen für Bronzeglocken) [33]. Ty majitelé vyplnili, stvrdili podpisem a předložili zpět úřadům. Podle časového rozvrhu měly být vyplněné dokumenty dodány ve trojím provedení památkovému úřadu v Praze či v Brně nejpozději do 20. ledna 1942. Termíny se však nepodařilo vždy dodržet. Například město Olomouc mělo ještě poslední lednový den archy u sebe⁴⁷³. Úkol pracovníků památkových úřadů spočíval v rozřídění zvonů podle jejich hodnoty do čtyř kategorií (A–D): skupinu „A“ tvoři-

ly zvony ceny nejnižší, skupinu „D“ zvony umělecky a historicky nejvýznamnější. Příslušnost ke skupině zaznamenali do krajního sloupce ohlašovacích listů, z nichž jeden si ponechali u sebe, zbývající dva přeposlali ministerstvu obchodu. Pomoc při plnění tohoto úkolu zajišťoval pracovní a pomocný výbor. Členy pracovního výboru měli být zástupci Ústředního svazu řemesla pro Čechy a Moravu a zástupce památkového úřadu. Členy pomocného výboru (dvě osoby) navrhovala okresní jednotka živnostenských společenstev a památkový úřad⁴⁷⁴. Ministerstvo, které obdrželo od každého zvonu dva ohlašovací listy, je opatřilo svým razítkem, podpisem a zaslalo zpět příslušnému okresnímu úřadu. Ten se pak postaral o sejmutí a odvoz zvonů skupiny „A, B, C“, zvony kategorie „D“ zůstaly na místě. Každá náboženská obec měla právo ponechat si pro vlastní potřeby jeden použitelný zvon, pokud jí nezůstal funkční zvon kategorie „D“. Za odevzdaný zvon dostal majitel od okresního úřadu stvrzenku [34], kterou musel uschovat pro pozdější vyúčtování náhrad. Sejmuté zvony se odvezly do ústředních sběrů v Praze (okresní úřady v Čechách a moravské okresy Telč, Velké Meziříčí, Jihlava, Moravské Budějovice) a v Ostravě (zbylé moravské okresy), kde měly být připraveny k transportu do hutí. Akce ze stran okresních úřadů skončila předložením výkazů o odevzdaných zvonech ministerstvu obchodu do vymezené lhůty 20. dubna 1942. K listopadovému nařízení o odevzdání zvonů se průběžně připojovaly další dodatečné pokyny či opravy. Jedna z nich například uvádí, že památkové úřady mohou nechat zdokumentovat zvony (fotografie, nákresy, otisky) určené k sejmutí. Nesměl tím být však zdržován jejich odvoz⁴⁷⁵. Ve zprávě o činnosti brněnského památkového úřadu za rok 1942 Kühn zmínil, že v souvislosti s rekvizicí zvonů byl proveden jejich vědecký (umělecko-historický a muzikologický) výzkum a soupis⁴⁷⁶. Výzkum trval do září a během té doby se prověřilo přes 5 000 zvonů, z nich fotograficky zdokumentovalo 208 kusů, 211 odlilo (jednotlivé části a detaily) u 15 se provedla analýza zvuku. Do průzkumu a evidence olomouckých zvonů se zapojil také Smetana, který byl společně s městským archivářem Alfredem Lehmannem jmenován čestným památkovým zástupcem pomocného výboru⁴⁷⁷. Počátkem roku 1942 zaslal Kühn všem konzervátorům a jejich pomocníkům interesovaným do soupisu zvonů svůj „Merkblatt“⁴⁷⁸, tedy jakousi příručku o zvonech, o jejich typech, výzdobě v různých historických obdobích a podobně. Nechyběly ani informace o tom, jak zvon fotografovat a za jakých okolností pořizovat jeho odlitky. Své poznatky zaznamenávali zástupci po-

mocného výboru do zvláštních tiskovin [35]. Během roku tak v Olomouci vznikl písemný inventář zvonů, který se plánoval uložit v městském muzeu a doplnit fotografiemi. Pro památkový úřad měl být zhotoven a zaslán jeho opis i s obrazovou dokumentací⁴⁷⁹. Jak asi vypadalo pořizování těchto soupisů v reálu, prozrazuje jedna ze Smetanových vzpomínek: „v třesuté zimě jsme prolézali nejen věže v Olomouci, nýbrž i malé zvoničky s malými zvonky (jako např. zvoničku v Pavlovičkách aj.). [...] Na výběr a klasifikaci zvonů jsme neměli vliv a také ani faktické rekvizice jsme se neúčastnili. Fotografování zvonů bylo všude ztíženo minimálním odstupem od zvonů a účinně jsem si pomáhal v této práci tím, že jsem zvony fotografoval „na slepo“, totiž na formát 9/12 prastarým širokoúhlým objektivem z ohniskové vzdálenosti 112 mm, který bylo možno zaclonit na světelnost 1:70. Kameru jsem s otevřenou kazetou podle dané vzdálenosti nastavil a postavil na nějaký trám a co nejdále od zvonu a exponoval snímek tím, že jsem sňal víčko s objektivu. Napořád jsem takto získával dokonale ostrou kresbu celého zvonu.“⁴⁸⁰

Zvony z moravských okresů soustředěné v Ostravě byly po zrušení této sběrný přepraveny vlaky do Prahy, kde se naložily na lodě a odvážely do německého Hamburku. Přednostně se nakládaly zvony nejmenší hodnoty kategorie „A“, skupiny „B“ a „C“ měly tvořit jakousi rezervu. Stav zvonů transportovaných z pražské sběrný z konce srpna 1942 ukazuje, že se z převážné části jednalo opravdu o nejnižší kategorii. Ostatní zvony skupiny „B“ a „C“ zůstávaly stále ve skladišti. Řada z nich (údajně 2184 zvonů a hodinových cimbálů) nebyla do Německa vůbec odeslána a po skončení války se vrátila původním majitelům⁴⁸¹. Podle Jaroslava Dobrodinského⁴⁸² však zbylo po druhé světové válce v Čechách asi jen 13 % a na Moravě 6% zvonů. Na základě údajů v nedatovaném soupisu zvonů určených k odvezení a ponechaných na místě v oblasti celé Moravy⁴⁸³ si lze udělat představu o situaci ve městě Olomouci, kde bylo zaznamenáno 79 zvonů skupiny „A“, 6 skupiny „B“, 10 skupiny „C“ a 6 skupiny „D“; celkem tedy 101 kusů. Z nich na místě zůstaly všechny z kategorie „D“, téměř polovina typu „C“, žádný ze skupiny „B“ a osm kategorie „A“; dohromady 18 kusů. V srpnu 1945 byly některým olomouckým majitelům zachráněné zvony vráceny. Jednalo se o devět zvonů (čtyři skupiny „B“, pět skupiny „C“) o celkové váze 916 kilogramů⁴⁸⁴.

6. 8 Rok 1943

Události koncem roku 1942 spojené s válečnými neúspěchy Němců a strategickým bombardováním jejich měst vyústily k vyhlášení totální války (30. ledna 1943). Tento akt sebou přinesl naprosté podřízení všeho potřebám fronty a také mobilizaci pracovních sil⁴⁸⁵.

Muzeum hlavního města Olomouce za správy Roberta Smetany a spolupráce s památkovým úřadem při ochraně památek

V únoru bylo rozpuštěno kuratorium městského muzea⁴⁸⁶ a v březnu došel Michalíkovi povolávací rozkaz. Krátce nato narukoval, do Olomouce se již nikdy nevrátil⁴⁸⁷. V důsledku zvýšeného válečného ohrožení země začaly se větší měrou projednávat stále aktuálnější otázky protiletecké ochrany památek. V červnu zaslalo ministerstvo školství městskému muzeu v Olomouci obecné pokyny pro ochranu veřejných sbírek⁴⁸⁸. Podle nich se měly cenné předměty přestěhovat na bezpečnější místa mimo město, nejlépe do zámků či hradů. Sbírký, jež v muzejní budově zůstávaly, se musely snést z horních pater dolů a i přes tento výjimečný stav měly zůstat přístupné veřejnosti, což bylo možné vystavením méně hodnotných exponátů. Další otázky spojené se zajištěním bezpečných prostor nařídilo ministerstvo projednávat s památkovým úřadem v Praze. Správci muzeí a galerií se v těchto záležitostech obraceli na přednostu brněnské pobočky Karla Kühna či jeho zástupce. Vzhledem k naznačeným okolnostem se městské muzeum soustředilo zejména na ochranu vlastního majetku. Ten se ukládal do speciálních beden, vyrobených přímo k tomuto účelu muzejní stolařskou dílnou, kterou zde Smetana zřídil a plně vybavil⁴⁸⁹. Díky tzv. Bergungsbuch v podobě dvou vázaných sešitů⁴⁹⁰ s poznámkami vykazujícími znaky Smetanova rukopisu se dochovaly záznamy o úkrytech a sbírkách v nich uložených v letech 1943 až 1944. V tomto roce se jednalo například o tři bedny se zlatnickými pracemi, sbírkou cínu, skla a keramiky uschované v trezoru ve sklepení banky Union na Horním náměstí a jednu bednu naplněnou 386 kusy mincí, medailí a pečetí v podzemních prostorách městského muzea v Purkrabské ulici vyhloubených ve skále⁴⁹¹. S ochranou muzejních sbírek, ale i ostatních olomouckých památek souvisela jejich fotografická dokumentace, která oproti předchozí éře nabyla letos soustavnějšího rázu. Víme⁴⁹² například o dokončeném snímání domů v ulicích Hejčína, Řepčina, Povlu, Neředína, Nových Sadech,

o fotodokumentaci opravených fasád a o vypracování „Häuserkartei“, zahrnujících číslo parcely, kopii plánu, starý a nový snímek stavby, výpis z Natherovy knihy *Die Olmützer Häuserchronik*. Negativy (formát 9 x 12 cm a 18 x 24 cm) všech fotografovaných památek se evidovaly a katalogizovaly. Katalogy doplněné šanony s nalepenými kontaktními otisky negativů byly rozříděny podle nasnímaných objektů, lokalit a památkové tematiky do jedenácti skupin, zaměřených kromě muzejních sbírek také na stavební historii města, pohledy na město, ochranu nemovitých památek, sochařství, moderní architekturu, ale i na dobové dění. Katalogy se ukládaly do registraturních skříní⁴⁹³. Na návrh stavebního úřadu byly pro muzejní pracoviště zakoupeny dva moderní přístroje (fotokopisty formátu 20 x 30 cm) pro zvětšování starých negativů a pořizování v detailu přesných fotokopií starých listin a plánů. Jednalo se rozměrné stroje, zabírající prostor celé místnosti. Jeden z nich byl pojízdný a jeho kolejničky měřily 9 metrů⁴⁹⁴. Pomocí něj se měly dát do pořádku také plány olomoucké zástavby a plány inženýrské sítě. V tomto roce se pořídily kopie zaměřovacích plánů. Ochrana památek před možným leteckým bombardováním zahrnovala kromě fotografování také zhotovování jejich otisků či sádrových odlitků. V březnu předložil Smetana seznam olomouckých památek, jejichž odlitky chtěl nechat pořádit u firmy Rudolfa Doležala. Do návrhu pojal jak architektonické detaily (konzoly Jeronýmovy kaple, ornamenty renesančního radničního portálu, reliéfy renesančních domů na náměstích a dominikánského kostela), tak výseky sochařských děl (skulptur mořického a michalského kostela, olomouckých kašen a sloupu Nejsvětější Trojice, jehož odlitky z dřívější doby byly již v detailech poškozeny) i jejich celky (reliéf *Panny Marie Ochránitelky*, gotická madona z hlavního oltáře kostela sv. Michala). Kühnovi, jenž o záležitosti rozhodoval, se cenový odhad za práci zdál příliš vysoký. Navíc některé jmenované památky byly odlity již při dřívějších zajišťovacích pracích (reliéf *Panny Marie Ochránitelky*, reliéfy hotelu Tatra). V podstatě tak povolil otisk několika detailů radniční budovy, kašen a Madony z kostela Panny Marie Sněžné⁴⁹⁵.

Ještě před vyhlášením totální války a následnou mobilizací se v rámci tzv. „Kulturwochen“, pořádaných v Olomouci od 9. do 23. ledna, konala výstava „Tisíciletá Olomouc“⁴⁹⁶. Výstavu pod tímto názvem měl na přání tehdejšího vrchního starosty Schreittera uspořádat správce městského muzea, a to bez ohledu na finanční náklady⁴⁹⁷. Podle Schreitterových slov měla výstava seznámit občany s vývojem

jejich města nejen z hlediska jeho vlastní historie a významu, ale i z druhého pohledu, jenž tento vývoj prezentoval jako výsledek německých kulturních snah (Kulturwillen)⁴⁹⁸. Kurátorstvím této výstavy se Smetanovi naskytla v podstatě první příležitost, kdy se mohl pokusit alespoň zčásti zrealizovat vlastní ideu o muzejní instalaci tak, jak ji před několika lety vyslovil ve spojitosti s „Žižkovou tužkou“. Pro expozici byl určen, vyklizen a nově vymalován prostor slavnostního sálu, který až do této doby zaplňovaly uměleckoprůmyslové sbírky městského muzea. Představu o uspořádání expozice si lze vytvořit na základě dobových snímků [36] a zejména 48 stránkového katalogu⁴⁹⁹. Podle něj zastupovaly vystavené předměty vždy nějaké téma. Tato témata byla rozličná a obsáhla všechny důležité umělecko-historické „oblasti“: dóm sv. Václava, chrám sv. Mořice, archeologické nálezy, pozdně gotické umění (reliéf *Smrti Panny Marie*, deska *Ukřižování* z Rajhradského či Novosadského oltáře), městská kniha Václava z Jihlavy, olomoucká univerzita, barokní sochařství, olomoucké zlatnické práce, pevnost a další. Přitom se Smetana snažil tyto skupiny logicky, částečně chronologicky a zčásti tematicky uspořádat. V mnoha případech do výstavy zapojil nejnovější objevy (laténský hrob z Nemilan), dokumentaci (plány mořického kostela z let 1940 až 1942, fotografie téhož) či poznatky (Flegelovo zátiší). Exponáty pocházely většinou z majetku městského muzea, zbývající zapůjčil městský archiv a knihovna, Muzeum VSMO, MZM v Brně a Slezské muzeum Opavě. Místní tisk instalaci ohodnotil kladně: „*U výstavy je nutno vyzvednouti, že není přeplněna, nýbrž že každý dokument, vystavený předmět či obraz nebo jiné umělecké věci jsou umístěny tak, že celá výstava působí jako souvislý celek, odpovídající svému názvu.*“⁵⁰⁰ Reprezentativní výstava „Tisíciletá Olomouc“, o které informoval také říšský rozhlas, představovala údajně největší expozici o historii Olomouce, jaká kdy byla ve městě v průběhu 20. století uspořádána⁵⁰¹.

O tom, že muzeum bylo městskou správou finančně podporováno, svědčí mimo jiné jedna z letošních akvizic za 50 000 korun: nesignovaná olejomalba *Zmrtvýchvstání Krista*, připsaná na základě stylového rozboru Franzi Antonu Maulbertschovi (1724–1796). Nabídka přišla muzeu v březnu. Smetana se přimlouval za rychlé vyřízení koupě obrazu, neboť se o dílo údajně zajímala také galerie v Brně, Opavě a několik soukromníků. Celá věc byla během měsíce vyřízena⁵⁰². Městské muzeum tak získalo nový významný přírůstek, na což pak přednosta brněnské galerie Albert Kutal v dopise zaslaném Smetanovi reagoval škádlivými slo-

vy: „*Milý Roberte, tak Tys mně vyfoukl Maubertsche – to je úplná zrada. Jediná věc mne konejší, že se Ti jednou pomstím.*“⁵⁰³ Na podzim se rýsovala jiná zajímavá nabídka, a to obraz olomouckého rodáka a malíře zátiší Jiřího Flegela (1566–1638). O nesnázích, jež tuto nakonec neúspěšnou akvizici provázely, se Smetana rozepsal ve svých dvou památkářských vzpomínkách⁵⁰⁴.

Spolupráce městského muzea s jinými českými i zahraničními ústavy probíhala opět formou pořizování a zaslání fotografických snímků⁵⁰⁵. Fotografické služby muzea využil letos například přednosta památkového úřadu Karel Kühn. Nechal si zhotovit sérii snímků pro svou přednášku o olomouckém kostele sv. Mořice⁵⁰⁶. Nadále pokračovala spolupráce s Braunem, z jehož popudu či pro jeho potřebu vykonával Smetana pravděpodobně také některé ze svých studijních cest (Kroměříž, Lipník, Opava, Šternberk)⁵⁰⁷.

6.9 Rok 1944

I když stále nedocházelo k většímu bombardování území protektorátu a letecké boje se nad Olomoucí či okolím odehrávaly jen ojediněle, bylo obyvatelstvo na toto nebezpečí intenzívně připravováno. Pravidelně se zkoušeny sirény, byl zaveden tzv. malý poplach, ohlašující přítomnost jednotlivých letadel, budovaly se kryty a prováděla se další protipožární opatření. Situace se zhoršila po červnovém vylovení Spojenců v Normandii a srpnovém atentátu na Adolfa Hitlera. Vyšla nařízení o totálním válečném nasazení a výrazně se omezovala jakákoliv činnost, jež se nevztahovala na válečné snahy říše. Všechny kulturní instituce včetně muzeí byly uzavřeny⁵⁰⁸.

Muzeum hlavního města Olomouce za správy Roberta Smetany a spolupráce s památkovým úřadem při ochraně památek

Od politické situace v duchu „Luftschutz“ se odvíjela celoroční práce zaměstnanců městského muzea, jejichž počet se snížil o kancelářskou sílu Helenu Michalíkovou, která z Olomouce v první čtvrtině roku uprchla⁵⁰⁹.

Kromě všeobecného zabezpečení muzejní budovy před ohněm (zvýšení zásob písku jako prvořadného hasícího prostředku, požární hlídky) se jednalo zejména o další fotografování a zabezpečení muzejních sbírek, zahájené minulého roku. Ze soupisu⁵¹⁰ ukrytých předmětů vyplývá, že většina z nich byla transportována v druhé půli roku a uložena na několika místech: buď přímo v Olomouci (především sklepy pod muzejní budovou, kaple ve věži dómu sv. Václava) nebo v zámeckých prostorách v Náměšti na Hané a na hradě Bouzově. Některé sbírky se ukrývaly také v myslivnách městských lesních statků či pevnůstce v blízkém Radíkově. Při revizi se však ukázalo, že prostory některých z nich nejsou kvůli velké vlhkosti příliš vhodné, a tak se musely vyklidit a sbírky odvézt jinam. Poněkud méně závažné důvody vedly k přesunu egyptologické sbírky z náměšťského zámku do hradu Bouzova. Tamní majitelka, manželka velkoobchodníka s železem Františka Otahalla, totiž údajně odmítala trávit noci s mumii pod jednou střeou⁵¹¹. V rámci těchto prací zajistil Smetana také úschovu gobelínu ze 17. století z majetku tovačovského zámku (do okupace v židovském vlastnictví) a zabránil tak jeho vývozu⁵¹².

Po celý rok se intenzívně pracovalo také na zajištění ostatních uměleckohistorických památek. Přímo v Olomouci se konalo několik setkání s přednostou památkového úřadu Karlem Kühnem, na nichž se členové (mezi nimi i Smetana) radili o konkrétních postupech při jejich zabezpečování před válečným poškozením. Další jednání probíhala písemnou či ústní formou tak, že nařízení vydaná památkovým úřadem či návrhy schválené Kühnem byly odesílány na adresu vrchního starosty města Olomouce, kde se dostaly do rukou magistrátního rady Zdražila, vedoucího tzv. „Hauptgruppe 3“, a teprve odtud písemnou či telefonickou formou směřovaly k Smetanovi⁵¹³. Před poškozením či úplnou destrukcí mohlo památky ochránit bezpečné urytí, což u všech nebylo reálné, a tak se za ochranu počítaly i jiné způsoby, které památku v případě jejího částečného či úplného zničení uchovaly alespoň v obrazové podobě. Jeden z nich představovala dobrá fotografická dokumentace. Její pořizování mělo na starost městské muzeum, avšak vzhledem k rozsáhlosti akce byl na pomoc povolán také Státní fotoměřičský ústav z Prahy⁵¹⁴ vedený Antonínem Friedlem⁵¹⁵. Ve svých pamětech⁵¹⁶ se Smetana dotkl také činnosti tohoto ústavu v Olomouci, konkrétně fotografování iluminovaných kodexů a dalších rukopisů z kapitulního archivu, kde jejich práci sledoval tamní archivář prý s „neskrytým odporem“ a přesvědčením, že tímto počínáním památky odsvěcují. Smetana rozvedl způsob, jakým zaměstnanci ústavu snímky především zpočátku pořizovali. Pro docílení nezkresleného pohledu na list, musel být vzhledem k rozevřené knize zafixován v kolmé poloze. Toho docílili tak, že jej přichytili kolíčky na prádlo ke šňůře zavěšené nad kodexem. Pro dosažení rovnoměrně rozptýleného světla použili dva silné světelné reflektory, které však po nějaké době snímaný pergamen zahřály natolik, že začal pružit a prohnul se do nové polohy, čímž „zmařil jak práci, tak užitý negativní materiál“⁵¹⁷. Jelikož takto nashromážděný obrazový fond měl být ukládán v Praze, rozhodl se Smetana zhotovit pro muzeum vlastní fotografie⁵¹⁸, s čímž souvisel také vynález dokonalejšího způsobu jejich snímání. Spočíval ve vsunutí požadovaného listu mezi dvě destičky (zadní dřevěnou černě mořenou a přední skleněnou) se zešikmenými dolními okraji, které ho pevně držely ve vzpřímené poloze a současně od něj odtlačely vazbu kodexu [37]. Obě destičky byly přichyceny zvláštními stojany. Celé zařízení chránilo snímané listy před zahříváním a deformací a jejich okraje nezastiňovaly kolíky. Fotografická dokumentace se vztahovala samozřejmě na všechny druhy památek movitého i nemovitého charakteru, často

předcházela jejich dalšímu zabezpečení, jako například u dřevěné sochy Madony z lutínské kaple⁵¹⁹. Pořizovaly se také snímky architektury, zejména církevních staveb, soch, soch v exteriéru města, malířské a sochařské výzdoby kostelů⁵²⁰. Na vlastní náklady zajížděl Smetana fotografovat „mimořádně exponovanou“ a tudíž zvláště ohroženou památku poutní kostel na Svatém Kopečku⁵²¹. Nutno dodat, že se celkově jednalo o práci náročnou na čas i vybavení. Například expozice v tmavých interiérech sakrálních staveb trvala i přes dvě hodiny. Avšak díky dobrému materiálnímu zázemí, které Smetana v muzeu vybudoval a které umožňovalo namísto jedné kamery využít pět fotoaparátů najednou a získat tak za stejnou dobu pět negativů⁵²², byla činnost zaměstnanců městského muzea usnadněna. Další typ obrazové dokumentace památek představovalo zaměřování a zakreslování fasád významnějších staveb. Práci zadávalo městské muzeum společně s městským měřičským oddělením několika stavitelským firmám⁵²³. Na Smetanův vlastní podnět se přistoupilo také k zaměření a zakreslení románských oken biskupského paláce⁵²⁴. Jakýsi třetí typ záchranných protiletceckých opatření, vztahujících se hlavně na výzdobu interiérů církevních staveb, tvořily podle Kühna tzv. „Abbauarbeiten“, tedy demontáže. Tento způsob ochrany se týkal oddělitelných a cenných prvků (sochy, ornamenty, oltáře, varhany a jiné). Dohledem nad pracemi měl být na Kühnovo přání pověřen Smetana⁵²⁵. Na Smetanově seznamu ozdob určených k sejmutí a ukrytí se objevil vždy alespoň jeden kus z mobiliárního fondu asi deseti olomouckých kostelů, mezi nimi například vyřezávané dveře kostela sv. Kateřiny, reliéf *Smrti Panny Marie* z kostela sv. Mořice, dřevěné sochy dvanácti apoštolů z kostela sv. Michala⁵²⁶. Ne všechny památky, zejména kamenná sousoší v exteriéru města a architektonické detaily, se mohly demontovat a přenést. Před případnou střelbou či střepinami z granátů je bylo možné ochránit pokrytím měkkým materiálem (skelnou vatou) a obezděním. Stalo se tak například u románských oken nad křížovou chodbou paláce, podle Kühna⁵²⁷ také u arkád radnice. Patrně poslední metodou užívanou při ochraně místního uměleckohistorického dědictví bylo zhotovování odlitků a klínových forem. Často se tak zajišťovaly mobilie (sochy či reliéfy z kostelů), které se posléze odvážely do krytů a na jejich místo se stavěly odlitky. Jednalo se patrně o druhý nejfrekventovanější typ ochrany (na prvním místě fotografická dokumentace), neboť jak vyplývá ze seznamu pořízených odlitků, byly v tomto roce pod vedením městského muzea zhotoveny snad od všech význačnějších olomouckých pa-

mátek⁵²⁸. Zvláštní případ tohoto druhu představovalo zabezpečení monumentálního sloupu Nejsvětější Trojice. Ohledně způsobu jeho provedení proběhlo několik debat s různými závěry. Jak je patrné z Kühnova dopisu z 11. března⁵²⁹, prvotní plán počítal s obezděním sloupu. Od této varianty se kvůli nedostatku materiálu i obtížné realizaci ustoupilo. Z toho důvodu se Kühn rozhodl pro demontáž a snesení velkých soch a andělů na podstavcích. Provedení úkonu by bylo možné pouze za pomoci jeřábu a speciální konstrukce, sestavené zvlášť pro každou figuru. Až do konce května se však s pracemi nezačalo a otázka správného zabezpečení monumentu se stále jen projednávala. Rozdílný názor na řešení celé záležitosti mohl mít říšský pověřenec pro muzea Edmund Wilhelm Braun. Lze tak usuzovat z krátké zprávy od přednosta památkového úřadu Kühna, v níž vrchnímu starostovi města Olomouce psal, že se 23. května osobně dostaví, aby se konečně dospělo k definitivnímu závěru a žádal k této debatě „den Herrn Direktor E. W. Braun aus Troppau nicht zu laden“⁵³⁰. Vzhledem k přátelskému vztahu a četné spolupráci Smetany s Braunem je možné, že tu existovala určitá spojitost, protože Smetana s Kühnovým návrhem na demontáž sousoší nesouhlasil. Poukazoval na zvětralost a tíhu kamenných soch. Jejich snesením by podle něj došlo ke značnému poškození celé památky⁵³¹. Konečný verdikt byl oficiálně vyneseno 30. května. Původně plánovaná demontáž osmnácti soch byla zamítnuta a rozhodlo se o pořízení jejich klínových forem ze sádry. Za pečlivé provedení, označení forem tak, aby je bylo možné kdykoli správně sestavit a také za jejich ukrytí měl zodpovídat Smetana. Současně se měly pomocí skelné vaty a zadržovacího systému zabezpečit jeho reliéfy⁵³². Na pracích, které asi po dobu pěti měsíců budily široký zájem občanů i návštěvníků města⁵³³, se podílely tři firmy (Doležal, Čapek a Hladík). Ještě před samotným snímáním otisků žádal⁵³⁴ Smetana o svolení, aby se mohla opravit drobná poškození a práci byl pověřen Vojtěch Hořínek. Celá akce i s převozem a uložením forem na zámku v Náměšti na Hané si vyžádala poměrně vysoké finanční náklady, které se vyšplhaly na 365 625 korun, z toho téměř poloviční částkou (160 000 korun) přispělo ministerstvo školství⁵³⁵.

Vzhledem k prosincovým událostem, kdy se nad Olomoucí odehrálo několik vzdušných bojů a přitom se v oblasti Hodolan a Neředína některá letadla zřítily (památky poškozeny nebyly), přistoupil Kühn ke zřízení tzv. „Denkmalschutzarbeitsausschuss“, jehož úkolem bylo v případě nepřátelského útoku zajistit ochranu

(ukrytí) movitých uměleckých památek a fotografování architektury. Kvůli nedostatku personálu přicházely v úvahu jako členové olomoucké skupiny jen dvě osoby: Robert Smetana a Vojtěch Hořínek. Případnou výpomoc jim mohli poskytnout kolegové z brněnské čety, kteří by byli do Olomouce vysláni v případě většího nebezpečí⁵³⁶. Členi výboru nosili na rukávech žluté pásky s nápisem „soferteinsatz-gruppe“, byli vybaveni razítky a legitimacemi, jež jim při náletech umožňovaly volný pohyb v ulicích. I když Kühn Smetanu do této skupiny zařadil, sám prý k žádné akci povolán nebyl⁵³⁷.

V rámci možností pokračovalo městské muzeum i v jiných činnostech, které se nevztahovaly na protiletectkou ochranu vlastních sbírek či olomouckých památek. Kromě obvyklé spolupráce s Braunem se jednalo například o zaslání zprávy o nález hrobu v katastru Prostějova, pořizování fotografických snímků či jejich kopií pro brněnskou pobočku památkového úřadu a pravděpodobně letos také o zhotovení snímků pro německého průvodce Olomoucí (1944)⁵³⁸.

6. 10 Rok 1945

V souvislosti s blížící se frontou byla Olomouc jako důležitý opěrný bod nacistického systému obrany prohlášena za pevnost, což v podstatě znamenalo, že musela být bráněna až do „posledního muže“⁵³⁹. Kolem celého města se počal budovat hluboký pás protitankových příkopů, obnovily se některé tereziánské pevnůstky, v ulicích se stavěly barikády, mosty byly podminovány, mezi domy (často uprostřed hustě osídlených čtvrtí) se zakládala stanoviště pro dělostřelectvo či minomety a přímo v některých budovách se zřizovala kulometná hnízda⁵⁴⁰. Jedno takové stanoviště (plošinu pro protiletadlové kulomety) si Němci budovali v krovu kasárenského objektu v Dobrovského třídě poblíž dómského návrší. Případné vyprovokování válečné akce by pro tamní památky znamenalo vážnou hrozbu. Smetana proto věc ohlásil pražskému památkovému úřadu a kulometná pozice byla ihned zrušena⁵⁴¹. Následkem zmíněných událostí ve městě postupně utíchal veškerý život: *„lidé, kteří jezdili do práce do Olomouce, přestávali pomalu dojíždět a zůstávali doma, v bytech zůstávalo jen to nejnnutnější a všechno, co mělo nějakou cenu, koberce, šatstvo, prádlo, knihovny, obrazy, nádobí a podobné bylo už dávno sbaleno a skryto ve sklepích anebo rozvezeno do úkrytů mimo Olomouc. Obchody zůstávaly zavřeny, výkladní skříně byly zabeďňovány, na zdech domů byly vápnem vyznačeny únikové cesty do volných prostranství, pomalu přestávala fungovat pošta a všichni se buď stěhovali, pokud mohli, ven z města na venkov, anebo se zařizovali na bydlení ve sklepích.“*⁵⁴² Koncem dubna došlo k prvnímu většímu leteckému útoku na město. V následujících dnech byla Olomouc znovu bombardována, převážně v okolí hlavního nádraží. Poté se sovětská armáda dostala až ke Svatému Kopečku. Ráno 8. května byl zahájen útok na střed města a kolem poledne byla již celá Olomouc osvobozena⁵⁴³. Po tomto aktu se pod vedením komunistické strany Československa začaly na většině území zřizovat Národní výbory (dále NV), od října 1946 ÚNV, jako hlavní nositelé lidově demokratické státní moci⁵⁴⁴. *Presidiální oběžník č. I*⁵⁴⁵ z 10. května zaváděl v městských úřadech a podnicích několik opatření: češtinu jako úřední řeč, povinnost zaměstnanců české národnosti ihned nastoupit do práce. Ponechal v platnosti dosavadní zákony, nařízení a předpisy, pokud „neodporovaly smyslu“ nové doby, a také organizaci městských úřadů a podniků, pokud pro ni nestanovil nějaké výjimky. Podle oběžníku zůstal přednostou městského muzea Robert Smetana.

Muzeum hlavního města Olomouce za správy Roberta Smetany

Ještě v první fázi roku do květnového osvobození se pokračovalo v ukrývání věcí v muzejní budově v Purkrabské ulici. Hned na počátku to byly archivní dokumenty, plány města a další bedny neznámého obsahu dovezené z Ostravy⁵⁴⁶. V rámci dubnového nařízení o evakuaci nejcennějších sbírek na západ z důvodu jejich ukrytí před postupující sovětskou armádou měly být takové předměty vydány k transportu. V případě městského muzea se jednalo zejména o biskupské a zlaté ražby. Smetana však s tímto opatřením nesouhlasil a nechal nejhodnotnější kusy numizmatického fondu o celkové váze 7 kg zabalit a zakopat v hlubokém skalním sklepení pod budovou muzea. Výkop zatížil železnou truhlou naplněnou muzejními inventáři, fotografickými aparáty a dalšími věcmi⁵⁴⁷. Ještě téhož měsíce uschoval přes 300 děl malíře a bývalého muzejního restaurátora Rudolfa Michalika⁵⁴⁸.

Několik dní po osvobození vítal SČM všechny ústavy a jejich pracovníky do nové práce, nabádal je k zahájení muzejního provozu a alespoň částečného zpřístupnění sbírek⁵⁴⁹. Současně vyzýval k ohlášení škod způsobených válečnými událostmi. Povinnost oznámit újmy na majetku v době po 17. září 1938 měly také okresní a místní NV⁵⁵⁰. Jednu z položek, na které se toto nařízení ministerstva vnitřní vztahovalo, tvořily muzejní předměty či jiná movitá umělecká díla. Podle Smetanových vzpomínek přišlo městské muzeum za okupace o obřadné předměty prostějovských svobodných zednářů a dvě olejomalby s vojenskou tematikou. V době květnových bojů to byla jen drobná zařízení z muzejních dílen⁵⁵¹. Druhému požadavku SČM (zpřístupnění sbírek veřejnosti) nemohlo městské muzeum ještě tohoto roku vyhovět. Jeho zaměstnanci byli totiž plně vytíženi svozem ukrytých předmětů⁵⁵², pátráním po vlastních mobilii zabavených židovským rodinám a jejich předáváním pozůstalým⁵⁵³, přejímáním uměleckého majetku olomouckých Němců⁵⁵⁴ a také pořizováním fotografií pro různé zájemce. Proto Smetana požádal o přidělení nějaké „inteligentní síly“⁵⁵⁵. Pravděpodobně v této souvislosti se o místo úředníka v městském muzeu ucházel berní tajemník v Olomouci František Drkal. Smetana se za jeho přijetí přimlouval, neboť Drkal, v té době sice již čtyřiačtyřicetiletý, studoval dějiny výtvarného umění na MU v Brně a stal by se tak prvním historikem umění z řad olomouckých obyvatel. František Drkal byl do muzea nakonec přijat jako tajemník knihovny a archivní služby⁵⁵⁶.

V řadě návrhů, které Smetana zaslal NV, například návrh na obrazovou publikaci o osvobození Olomouce či přiznání pravomoci SOV, aby mohla přidělovat malířské ateliéry⁵⁵⁷, se objevuje žádost o obnovení kuratoria⁵⁵⁸ a jeho okamžité přeměnění na Spolek přátel muzea. Svůj návrh Smetana podložil několika důvody. Kuratorium mělo spravovat muzeum v době, kdy instituci chyběl stálý odborný zaměstnanec, tedy od jeho založení v roce 1924. Od roku 1936 stál v čele muzea stálý placený úředník, který nyní (v roce 1945, kdy návrh Smetana psal; s jistotou to lze však tvrdit o době po 1943, kdy bylo zrušeno kuratorium) podléhal přímo městské správě. Smetana se také obával, že by se pro vytvoření kuratoria nenašlo dostatek odborníků a opakovala by se tak situace předešlých let, kdy se při rozhodování a projednávání muzejních záležitostí upřednostňovaly osobní záliby jednotlivých členů. Navíc po rozpuštění kuratoria neprojevil ani jeden z jeho bývalých příslušníků zájem o další osudy tohoto ústavu. Spolek přátel muzea by mohl podle Smetanovy představy podporovat muzeum finančně nebo činností propagační, akviziční a podobně. Pro jeho členy by se vydávaly roční prémie (novoročenky, grafické listy, reprodukce, odlitky), čímž by se popularizovaly muzejní sbírky i olomoucké památky. Smetanův návrh se setkal jen s částečným porozuměním. Kulturní komise při NV zřídila jako svůj poradní orgán tzv. muzejní a archivní komisi, složenou ze čtyř zástupců politických stran a správců muzea a archivu. Měla za úkol podporovat muzeum například při pořádání výstav, ve finančních věcech a také prosazovat jeho zájmy u NV⁵⁵⁹. O založení Spolku přátel muzea se však v záznamu o schůzi kulturní komise nepíše. Další Smetanův podnět souvisel s nedostatkem muzejních prostor, který byl pociťován zvláště poté, kdy se do budovy v Purkrabské ulici začaly svážet ukryté muzejní sbírky a k nim přibývaly předměty z majetku olomouckých Němců. Muzeum sice tou dobou disponovalo již deseti místnostmi v prvním patře a přízemím, přesto tato plocha nestačila. Smetana žádal NV o ustanovení čtyřčlenné komise, která by vyhledala náhradní prostory a připravila pro NV vhodný návrh. Do doby než se tak stane, uvažoval o provizorním řešení: uložení sbírek do budov bývalého klariského kláštera⁵⁶⁰. V nejbližší době však k realizaci tohoto návrhu nemohlo dojít. Jak vyplývá z krátké zprávy od Správy domů hlavního města Olomouce, byly prostory této stavby v roce 1939 adaptovány na byty a v současnosti obydleny německými rodinami, vystěhovanými ze soukromých městských domů. O využití prostorů k muzejním účelům se mohlo uvažovat

tedy až po uvolnění bytového trhu⁵⁶¹. Přesto se Smetanovo úsilí o přestěhování muzejních sbírek, dílen či pracoven do prostor plně odpovídajících potřebám moderní instituce, požadavek vznesený jím v minulosti již několikrát, setkalo s určitou odezvou. Ještě koncem roku se kulturní oddělení NV obrátilo na SČM s prosbou o vyslání znalců, kteří by posoudili dosavadní stav městského muzea a podali k němu svá vyjádření⁵⁶². Čtyřčlenná delegace, složená vesměs z ředitelů významných muzejních institucí⁵⁶³, se do Olomouce dostavila až v březnu následujícího roku (1946). Ve svých závěrech opakovala dávno vyřčený názor o naprosto nedostatečném umístění sbírek, především těch v lapidáriu. Po zhlédnutí budovy bývalých kasáren v někdejší klášteře sv. Kláry doporučila tuto stavbu pouze jako přechodné řešení, jelikož by si adaptační práce vyžádaly velmi vysoké náklady. V souvislosti s dočasným situováním muzejních pracoven a depozitáře byl vzpomenu hotel Tatra na Dolním náměstí (palác Hauenschildů). Konečné východisko z neuspokojivé situace spatřovala komise však ve stavbě nové budovy. Do té doby, pokud se neuvolní některé provizorní prostory, měly sbírky zůstat na svém místě. Podobně jako v minulých letech, nenaskytla se ani nyní vhodná příležitost k realizaci ideje novostavby. Již v roce 1947 se jediné řešení spatřovalo v budovách klariského kláštera⁵⁶⁴. I v tomto případě však narážel NV na další překážky. Stavba byla stále v rukou vojenské správy a jevílo o ni zájem ještě vedení UP v Olomouci. Potíže nastaly i při vypracování plánů na adaptaci prostor. Kulturní referent NV Stanislav Křupka⁵⁶⁵ tuto nepříznivou situaci shrnul slovy: „*Zde jedině dosud ztroskotala usilovná snaha vedení musea a kulturního referátu odstraniti tuto vleklou a ostudným fiaskem hrozící kulturní nemoc olomouckou.*“⁵⁶⁶ Celou záležitost se podařilo po více jak dvacetiletém úsilí, počítáme-li první snahy o získání klariského kláštera pro muzejní účely ve dvacátých letech 20. století, uzavřít až v roce 1951. Tehdy došlo ke sloučení Muzea hlavního města Olomouce s Muzeem VSMO a vzniku Krajského muzea (dnešního Vlastivědného) se sídlem v budovách kláštera sv. Kláry na náměstí Republiky⁵⁶⁷.

Činnost Roberta Smetany spojená s olomouckými památkami a jejich ochranou

V první čtvrtině roku se pokračovalo v zabezpečování památek: zakreslovaly se fasády významných staveb, pomocí nákresů a fotografických snímků se zajišťovala dokumentace varhan v kostele sv. Mořice⁵⁶⁸.

Květnové osvobození přineslo několik změn do organizace památkové péče, personálního obsazení a samotné pracovní náplně. Státní památkový úřad v Praze byl rozčleněn na dva úřady. Pro Moravu a Slezsko byl zřízen opět jako před okupací samostatný Státní památkový úřad v Brně. Přednostu bývalé brněnské pobočky Karla Kühna⁵⁶⁹ vystřídal Stanislav Sochor. Památková péče se tohoto roku soustředila nejprve na soupis a dokumentaci válečných škod⁵⁷⁰, aby se mohlo co nejdříve přistoupit k opravám. Z dobových zpráv⁵⁷¹ vyplývá, že památky v městě Olomouci nebyly vážněji poničeny. Údajně záměrně měla být odstřelována radnice, a to z dělostřelecké pozice v Náměšti na Hané. Zásahy utrpěla především severní zeď s orlojem a radniční věž. Další větší škody se zaznamenaly u kostela sv. Michala. Narušeno bylo průčelí a klenba v místě nad varhanami. Četné střely dopadly také na věže dómu sv. Václava. Sloup Nejsvětější Trojice porušily střepiny od granátů, hlavně v jeho dolní partii s postavami andělů. U tepaných figur na vrcholu sousoší bylo zjištěno několik průstřelů. V mnohem větším měřítku byl oproti jádru města poškozen exponovaný poutní chrám na Svatém Kopečku. Dělostřelecká palba zasáhla obě jeho věže, jedna z nich byla dokonce zapálena. Prostřílená kupole hrozila zřícením. S opravami některých poškozených památek se začalo již tohoto roku, ale většina z nich se renovace dočkala až v následujících letech.

V srpnu podal Smetana NV návrh na zřízení místa pro odborného památkového pracovníka⁵⁷², jehož úkol by spočíval v podrobné evidenci olomouckých památek (založení památkového katastru, protokoly o opravách, bibliografie k památkám a další). Vznikla by tak jakási kartotéka, která by poskytovala bohatý materiál pro popularizaci výtvarného fondu města formou monografických publikací. Zdejší památky sice doposud evidovalo městské muzeum, ale vzhledem k jeho dalším povinnostem nebyla kartotéka kompletně zpracována. K takové činnosti bylo podle Smetany potřeba získat samostatnou kvalifikovanou osobu. Navrhl profesorku zeměpisu a dějepisu Olgu Uhrovou-Vávrovou (1908–1988), která měla s touto prací dřívější zkušenosti⁵⁷³. Pod text Smetanova návrhu připojil konzervátor památkové-

ho úřadu Václav Nešpor rukopisnou poznámku, v níž realizaci nápadu „vřele“ doporučil.

Spolupráce Roberta Smetana s NV a propagace města Olomouce

Krátce po osvobození začal být Smetana zaměstnáván četnými úkoly kulturního rázu. Navrhoval nová pojmenování ulic⁵⁷⁴, psal projevy pro představitele města, spolupracoval s předsedou výboru Václavem Stiborem-Kladenským⁵⁷⁵ jako jakýsi jeho osobní tajemník⁵⁷⁶. Na den 20. srpna 1945 připadalo stoleté výročí výstavby olomoucko-pražské dráhy a s tím spojené jízdy prvního parního vlaku z Olomouce do Prahy. Ministerstvo dopravy v Praze hodlalo tuto významnou událost veřejnosti připomenout formou různých kulturních akcí a výstavou přibližující vývoj železniční trati. Oslovilo proto správu města Olomouce a vyzvalo ji ke spolupráci⁵⁷⁷. Vedle již existujícího pražského výboru tak byl ustanoven olomoucký přípravný sbor, který sestával z jedenácti členů, mezi nimiž nechyběl ani správce muzea Robert Smetana⁵⁷⁸. První část oslav se plánovala ve dnech 16. až 18. srpna v Olomouci. Do programu byly zahrnuty přednášky, besedy s pracovníky drah, ukázky z beletrie s železniční tematikou. Prostory hlavního nádraží měla zdobit propagační výstava⁵⁷⁹. Dne 18. srpna byl vypraven slavnostní vlak z Olomouce do Prahy, kde probíhala druhá část oslav. Ještě též večer uvedl soubor Národního divadla Smetanovu *Libuši*. Přestavení se měl zúčastnit také prezident republiky Edvard Beneš. Druhý den dopoledne byla zahájena výstava o historii železnice, na kterou zapůjčilo několik exponátů také olomoucké městské muzeum (zvětšený obrazový materiál s pohledy na olomoucké nádraží z doby kolem poloviny 19. století)⁵⁸⁰. Následoval průvod Prahou a projevy ministra dopravy, pražského primátora, zástupce olomouckého NV Václava Stibora-Kladenského⁵⁸¹ a zaměstnanců drah. Odpoledne a večer mohli účastníci oslav zhlédnout vystoupení tanečních lidových souborů či se pobavit za účasti „populárních“ pražských umělců. Dne 20. srpna se po další prohlídce města a pietním odhalení Masarykova pomníku odjíždělo slavnostním vlakem zpět do Olomouce⁵⁸². Od počátku příprav oslav počítal NV s vytištěním drobné brožury o první cestě parním vlakem z Olomouce do Prahy v roce 1845. Ta vyšla v srpnu 1945 pod názvem *Sto let dráhy olomoucko-pražské*⁵⁸³ jako první svazek širší ediční řady „Průvodce dějinami Olomouce“. V této edici, kterou na podnět NV založil a redigoval Smetana, byly v letech 1945–1948 vydány celkem

čtyři publikace [38–41]: Pavel Halavanja, *Sto let dráhy olomoucko-pražské*, Olomouc 1945; Olga Uhrová-Vávrová, *Listář olomoucké university 1566–1946*, Olomouc 1947; Olga Uhrová-Vávrová, *Otevření Palackého university v Olomouci 21. února 1947*, Olomouc 1947; Robert Smetana, *Průvodce památkami v Olomouci*, Olomouc 1948. Edice měla čtenářům původně předkládat svazky věnované jednotlivým olomouckým památkám, případně místním uměleckohistorickým problémům. Všechny monografie měly mít stejnou vizuální i obsahovou podobu. Jako nejvhodnější byl zvolen list formátu A5 a trojdílné obsahové schéma: hlavní stať, souhrnné přehledy (chronologické, statistické apod.) a obrazová příloha, úměrná rozsahu celé knihy. Text měl být psán „co nejpřístupnějším“ slohem⁵⁸⁴.

Kromě výše vzpomenutých aktivit se měl Smetana na žádost NV podílet ještě na propagaci místních památek při zfilmování dožínkových slavností, sestavit text pro brožuru o názvech olomouckých ulic v minulosti a současnosti či se ujmout přednášek o muzeích ve večerním kurzu pro průvodce turistů⁵⁸⁵.

6. 11 Rok 1946

Muzeum hlavního města Olomouce za správy Roberta Smetany

Proces Smetanova postupného přechodu ze sféry muzejní do oblasti kultury, započatý v květnu minulého roku (1945), se dovršil 18. července 1946, kdy byl oficiálně jmenován přednostou kulturního oddělení NV.

Ještě v první půli roku však uspořádal výstavu „Dokumenty z roku osvobození 8. 5. 1945–8. 5. 1946“. Krátkodobá (čtrnáctidenní) expozice byla instalována v Domě umění⁵⁸⁶ v Hynaisově ulici a slavnostně otevřena 7. května v rámci týdeních oslav prvního výročí osvobození Olomouce⁵⁸⁷. V návrhu⁵⁸⁸, který Smetana předložil městské správě ke schválení, se objevilo kolem deseti základních témat, jež měla být na výstavě zastoupena prostřednictvím dobových dokumentů (zejména fotografií): poslední dny německé nadvlády, boje o Olomouc, válečné škody, počátky správy NV, tryzna za popravené a umučené kulturní pracovníky, olomoucká známka s orlicí, odhalení památníku Rudé armády, první svobodné dožínky, oslavy stoletého výročí olomoucko-pražské dráhy a obnovení univerzity. O výběr některých exponátů (celkem prezentováno kolem 750 snímků) pro případnou putovní výstavu si počátkem července zažádal velitel Vojenského historického ústavu v Praze⁵⁸⁹.

Ve spojitosti s výše zmíněnou výstavou se dovídáme také o tom, že samotné muzejní sbírky zůstávaly veřejnosti stále nepřístupné (jistě do 13. 5. 1946)⁵⁹⁰. Mezi českými a moravskými muzei však nebyl olomoucký ústav výjimkou, neboť ještě v září je SČM vyzýval k otevření expozic, a to nejpozději do poloviny následujícího roku⁵⁹¹. Během prvního pololetí byli pracovníci muzea zaměstnáni také vracením obrazů a jiných předmětů, jež si sem jejich vlastníci během války, ale i dříve dali uschovat.

Jak již bylo zmíněno, pracovní poměr v městském muzeu Smetanovi skončil 17. července. Krátce předtím stihl připravit dvouletý (1947–1949) plán práce⁵⁹². Zahrnul do něj uspořádání tří výstav (městské zbrojnice, starých fotografií a pohledů na Olomouc, výstavu ke stému výročí revoluce roku 1848), spolupráci s Muzeem VSMO (vzájemná výměna archeologických nálezů), přípravy ke stavbě muzejní budovy, přestěhování lapidária, vydavatelskou činnost (průvodce a monografie o místních památkách), řadu interních prací (matrika olomouckých domů, restaurování obrazů a starožitností, fotografování památek, výzkum města Olomou-

ce, soustavné vázání knih a další), ochranu památek za součinnosti s památkovým úřadem, instalaci umělecké galerie a další. Vedení muzea se po Smetanovi ujal dřívější zaměstnanec František Drkal. Avšak i poté, co Smetana přešel do městské správy, byl často oslovován jako správce městského muzea a nadále žádán o zhotovení snímků olomouckých památek⁵⁹³. V listopadu ho kulturní oddělení ÚNV vyslalo na sjezd SČM v Praze. Smetana tam jednal s ředitelem Státního archeologického ústavu Jaroslavem Böhmem⁵⁹⁴ o možnosti soustavného archeologického průzkumu v olomoucké oblasti, která byla podle jeho slov probádána zatím jen sporadicky⁵⁹⁵.

„Když jsem o deset let později opouštěl toto muzejnické místo, zanechával jsem tu nejen kancelář (dokonce vybraně zařízenou nábytkem, navrženým vídeňským sochařem Antonem Hanakem, který byl předán muzeu z nějakého zrušeného německého spolku), nýbrž i řadu dobře zařízených dílen: výtečně zařízenou fotografickou dílnu, vybavenou moderními stativními kamerami a krom jiného dvěma fotokopisty, z nichž jeden, kolejnicový, patřil k nejlepším reprodukcím zařízením, o jakém jsem kdy vůbec slyšel. Dále tu byla dokonale vybavená stolařská dílna s asi čtyřmi výkonnými stroji a základním zámečnickým zařízením, velmi důležitá pro zajišťování sbírkového materiálu v úkrytech v Olomouci i mimo Olomouc – a konečně tu byla restaurátorská dílna, ve které jsme restaurovali řadu vynikajících výtvarných památek“⁵⁹⁶, vzpomínal později na svůj odchod Smetana. Tato plně vybavená pracoviště, která muzeu umožňovala vykonávat činnost vědeckého rázu, postupně zanikla. Zařízení stolařské dílny si vyžádal městský stavební úřad a prostory, v nichž měl Michalik za okupace svou restaurátorskou dílnu, byly vráceny VSMO⁵⁹⁷. V roce 1950 se rušila i fotografická dílna. Smetana se snažil alespoň některé její přístroje získat pro seminář hudební vědy na UP, kde tou dobou už tři léta působil⁵⁹⁸.

Činnost Roberta Smetany spojená s olomouckými památkami a jejich ochranou

Počátkem roku vybízel Smetana NV k dořešení otázky narysů fasád významných staveb, které nechávalo městské muzeum za spolupráce s měřičským oddělením za okupace pořizovat. Některé projekty byly za války pouze započaty a nestihly se dokončit ani do květnového osvobození (varhanní skříň v kostele sv. Mořice

a fasády v okolí téhož chrámu). Smetana navrhoval, aby se tyto práce dohotovily, neboť se tak získá cenný dokumentační materiál pro dějiny olomoucké architektury. NV požadavku vyhověl⁵⁹⁹.

Smetanův zájem o ochranu památek lze zaznamenat také v souvislosti s dřevěnou sochou Madony z kostela Panny Marie Sněžné. Socha byla za války ukryta v kryptě kostela a na její místo se vystavil polychromovaný sádrový odlitek. Vlivem vysoké vlhkosti krypty došlo k jejímu rozklizení a porušení polychromie. Smetana, vědom si její hodnoty, doporučoval sochu co nejrychleji zrestaurovat a tuto práci svěřit Františku Kotrbovi⁶⁰⁰. Původně myslel, že se socha opraví přímo v sakristii kostela. Podle všeho však byla dopravena do Kotrbova ateliéru, kde restaurátor po prvotním průzkumu odstranil přemalby, „negotické“ doplňky a poté sochu konzervoval. Obličej Madony zrekonstruoval na základě dochovaných fragmentů, polychromii inkarnátu zaretušoval. Zlacení roucha muselo být ve větších partiích doplněno. Tolik vypovídá o postupu prací protokol⁶⁰¹, adresovaný památkovému úřadu v Brně. Kopii protokolu zaslal Kotrba také Smetanovi k uložení v městském muzeu. Přiložil ji k dopisu, v němž sděluje, že „*kostelník, který sochu přejímal byl velmi zklamán, že socha vypadá jako stará*“⁶⁰². Ve válečném krytu, konkrétně v severní věži svatomořického kostela, se doposud nacházelo sousoší *Olivetské hory*, které bylo za války na Kühnův příkaz rozebráno a sem uschováno. Ve výklenku jižní zdi kostela zůstalo jen umělé skalisko. Tamní probošt chtěl skulpturu vrátit zpět na původní místo. Požádal proto Smetanu o radu, jak sousoší sestavit. Smetana podal o celé věci zprávu památkovému úřadu a poukazyval na to, že by bylo vhodné zvážit, zda by se neměly figury poškozené drobnými úlomky před přemístěním zrestaurovat⁶⁰³. Památkáři doporučili přenést kamenné skulptury co nejdříve, ještě před nastávající zimou. Přesun měl probíhat za účasti zkušeného odborníka a na akci měl dohlédnout Smetana. O případné opravě soch se nemluví⁶⁰⁴. Už jako přednosta kulturního oddělení vyřizoval Smetana záležitost s konzervováním dřevěných soch dvanácti apoštolů z kostela sv. Michala. V rámci protiletectvé ochrany byly uloženy do prostor sousedního bývalého dominikánského kláštera, přičemž se zjistilo, že jsou narušené od červotoče. Na příkaz památkového úřadu byly později zaplynovány a konzervovány. Protože šlo o nepřímý náročný úkon, nevyslal brněnský památkový úřad některého ze svých pracovníků, aby provedenou konzervaci zkontroloval. Tento úkol připadl podle všeho Sme-

tanovi, který o zásazích podal písemnou zprávu⁶⁰⁵. V tomto roce byla naplánována také oprava sloupu Nejsvětější Trojice, poškozeného střelami z kulometů a střepinami z granátů. Celou akci měl vést Vojtěch Hořínek. Hořínkův rozpočet na opravy schválila městská rada již v červenci a současně ho vyzvala, aby se co nejdříve pustil do přípravných prací. O konkrétnějším postupu se měl dohodnout se Smetanou⁶⁰⁶. Vzhledem k pokročilé roční době a také k nemožnosti získat státní subvenci na opravu ještě letos, doporučil⁶⁰⁷ památkový úřad zahájit práce až v následujícím roce. Obnova sousoší nakonec proběhla v letech 1947–1948. Kromě zatmelení spár a trhlin musely být kvůli velkému poškození vyjmuty dvě figury světloňošu⁶⁰⁸ a nahrazeny kopiemi.

Spolupráce Roberta Smetany s NV a obnovení univerzity

Od 18. července do 31. prosince 1946 působil Smetana ve správě města jako přednosta kulturního oddělení NV (od října ÚNV). Počátky Smetanovy spolupráce s výborem však spadají do minulého roku, kdy se mimo jiné zapojil také do obnovení olomoucké univerzity. Jeho úkolem bylo písemnou formou zdůvodnit zřízení celé univerzity a ne pouze jedné pobočky (lékařské fakulty) brněnské MU, jak se původně plánovalo. V srpnu 1945 napsal Smetana memorandum československé vládě. Bylo otištěno ve všech olomouckých novinách v den oslavy hanáckých dožíněk, jichž se zúčastnili také vládní činitelé⁶⁰⁹. Nedlouho poté ho městský výbor povolal do zvláštní delegace⁶¹⁰, kterou vyslal do Prahy k ministroví školství a osvěty Zdeňku Nejedlému, aby odůvodnila oprávněnost v memorandu vyslovených požadavků. Postupem doby se do akce zapojovalo stále větší množství kulturních pracovníků, poslanců politických stran, činitelů městské správy. Po listopadových jednáních bylo rozhodnuto o obnovení celé univerzity se čtyřmi fakultami (filozofickou, právnickou, lékařskou a teologickou). Napříště měla nést jméno po významném moravském rodáku Františku Palackém. Ke schválení příslušného zákona došlo 21. února 1946, slavnostního otevření se však olomoucká veřejnost dočkala až o rok později (21. února 1947). Smetana měl podíl na jmenování prvního rektora obnovené univerzity Josefa Ludvíka Fischera⁶¹¹, s nímž v letech 1946–1947 také úzce spolupracoval⁶¹². Ještě před zákonným ustanovením olomoucké univerzity přesvědčil Smetana ÚNV o nutnosti její propagace. Na základě toho byl pověřen přípravou příslušné publikace⁶¹³. Tak za jeho redakce vznikl *Listář olomoucké uni-*

*versity 1566–1946*⁶¹⁴, který vyšel jako druhý svazek edice *Průvodce dějinami Olomouce*. Jeho celková úprava byla recenzentem *Časopisu VSMO* ohodnocena jako „velmi sličná“⁶¹⁵.

Dne 1. ledna 1947 přešel Smetana na obnovenou univerzitu, kde již od září 1946 začal budovat katedru hudební vědy a výchovy. Pojal ji jako interfakultní ústav. Na své budoucí povolání zde byli připravováni muzikologové souběžně s učiteli hudební výchovy. Stalo se tak v rámci celorepublikovém poprvé. Když se Smetana snažil propojit teorii s praxí (při katedře zřídil Divadlo hudby, kde se mimo jiné konaly pravidelné koncerty pro veřejnost), rozvíjel a navazoval na koncepci svého učitele Vladimíra Helferta⁶¹⁶. Katedru plně vybavil také po stránce hmotné (knihovna, akustická technika, nástroje, sbírka gramofonových desek a další). Působil zde až do roku 1973⁶¹⁷, od roku 1951 jako docent a od roku 1965 jako profesor.

7 PRŮVODCE PAMÁTKAMI V OLOMOUCI (1948)

„*Průvodce památkami v Olomouci* vznikl z příkazu ústředního národního výboru hl. města Olomouce na sklonku r. 1946 a má cizím návštěvníkům Olomouce i olomouckému obyvatelstvu posloužit nejn nutnějšími informacemi o kulturních a stavebních památkách v Olomouci.“⁶¹⁸ Úvodní věta z doslovu Smetanova *Průvodce* [44] stručně a jasně vystihuje podnět, dobu vzniku i hlavní účel této publikace. Nevypovídá, není to samozřejmě záměrem ani zbývající části doslovu, o okolnostech, které sepsání díla provázely a které podmínily jeho definitivní podobu.

Dne 21. listopadu 1946 nabídl kulturní oddělení ÚNV Smetanovi smlouvu na vydání „*Průvodce dějinami hl. města Olomouce*“⁶¹⁹. Podle ní se mělo jednat spíše o brožuru, neboť text neměl přesáhnout jeden tiskový arch. Fotografie pro obrazovou přílohu (kolem 70 snímků) by na základě Smetanova výběru dodalo městské muzeum. Dále musel autor souhlasit s tím, že rozhodnutí o úpravě a způsobu tisku knihy případně ÚNV. Celá záležitost byla projednávána určitě mnohem dříve, než došlo k sepsání smlouvy, neboť ta vyžadovala odevzdání rukopisu nejpozději do 25. listopadu 1946⁶²⁰. Při sestavování textu se Smetana nadržel nastíněného plánu. Látku zpracoval podstatně podrobněji (rozsah asi zčtyřnásobil) a původní titul „*Průvodce dějinami hl. města Olomouce*“ změnil na „*Průvodce památkami v Olomouci*“. Takto upravený rukopis doručil v polovině prosince městskému výboru s žádostí o vyjádření se k těmto novým skutečnostem⁶²¹. Výbor však na jeho podmínky nepřistoupil. Nakonec se tedy Smetana obrátil na olomoucké katolické nakladatelství Velehrad⁶²², které jeho rukopis vydalo v červenci 1948 jako čtvrtý svazek edice *Průvodců dějinami Olomouce*. Oproti ostatním místním nakladatelstvím, kterých nebylo mnoho, disponoval Velehrad vynikající tiskárnou, což mělo vliv i na vizuální podobu celé knihy. Podle Smetany byla situace tenkrát taková, „že „*Průvodce*“ [*Průvodce památkami v Olomouci*] bylo buď nutno vydat ve Velehradě anebo nevydávat vůbec“⁶²³.

Ještě předtím než Smetana kontaktoval olomoucký Velehrad, nabídl rukopis Pražskému nakladatelství Václava Poláčka⁶²⁴. Představoval si, že by jeho *Průvodce* mohl být zařazen do edice *Uměleckých památek*⁶²⁵. Tento pokus se mu však nezdařil, neboť po stránce obsahové byl spíše propagačním titulem než vyloženě odbornou monografií pojímající celý umělecko-historický vývoj města. Podle redaktora

„Uměleckých památek“ Emanuela Pocheho⁶²⁶ scházely publikaci především podrobnější popisy památek a jistou roli sehrál také fakt, že autorem nebyl „skutečný“ historik umění. Poláček dokonce Smetanovi navrhol⁶²⁷, aby text v dané podobě nezveřejňoval a dopracoval ho za pomoci některého znalce dějin umění. Nakladatelův názor však Smetanu neodradil. Naopak jej podnítil vydat *Průvodce* co nejdříve, což bylo podmíněno i jeho pracovní vytížeností na obnovené olomoucké univerzitě. Do července 1948, kdy byl rukopis vytištěn, ho doplnil o některé soudobé informace, nechal přečíst svým přátelům⁶²⁸ a hlavně připojil závěrečnou část (měla být původně úvodem či předmluvou), kde se v krátkosti vyjádřil k námitkám pražského nakladatele: „*Je pravděpodobné, že nový výzkum Olomouce, který lze považovat za jeden z předních úkolů příslušných ústavů filosofické fakulty Palackého university, změni dějinný obraz, jež se pokouší konstruovat tento průvodce. Publikaci bude ke cti, zvýší-li v jakékoli míře tuto pozornost nových vědeckých pracovníků, a splní svůj úkol, obrátí-li zájem cizí i domácí veřejnosti k tradicím a památkám, jež charakterisují olomouckou kulturní půdu dodnes.*“⁶²⁹ Smetanovi tudíž nešlo o sepsání odborné studie, určené výhradně užšímu čtenářskému okruhu. „*Úkolem Průvodce je informovat povšechně a ponechat monografiím podrobné zpracování [...]. V Olomouci je prostě na jednu knížku příliš mnoho památek.*“⁶³⁰ Proto měla podrobný popis objektů, který by značně rozšířil rozsah publikace (oproti původnímu plánu Smetanou již jednou zněkolikanásobený), zastoupit bohatá fotografická dokumentace. Současně měl *Průvodce* evokovat zájem o stále nedocenený památkový fond Olomouce i v odborných kruzích. Smetana totiž doufal, že „*páni kunsthistorici budou psát monografie a opravovat průvodce*“⁶³¹. Ostatně program tohoto rázu prosazoval již za vedení městského muzea (snahy o vydání monografie o kostele sv. Mořice, o románském paláci a dalších). V tomto kontextu měl a musí být Smetanův *Průvodce* po stránce obsahové i stylistické také chápán.

Bylo naznačeno, že olomouckým památkám nebyla doposud (do vydání Smetanova *Průvodce*) věnována náležitá pozornost, a to ve smyslu jejich prozkoumání a zejména propagace. Ta představovala jednu z důležitých forem, jak zvýšit zájem turistů o město. Již ve třicátých letech 20. století byl pocíťován nedostatek kvalitního propagačního materiálu, informujícího o místních pamětihodnostech⁶³². Od počátku století do okupace vyšlo několik českých publikací zaměřených větší či menší měrou na samotné památky [42–45]. Pokud se však jednalo přímo o průvod-

ce městem, byla textová část vyhrazená jeho uměleckohistorickému fondu velmi krátká, jako například u Douchovy brožury *Den v Olomouci*⁶³³ a Zemánkova *Stručného průvodce po uměleckých a historických památkách Olomouce*⁶³⁴, anebo tvořila pouze jednu z více kapitol. Mezi takový příklad patří Nešporův průvodce⁶³⁵ z roku 1927. Stať o památkách zaujímá asi čtvrtinu knihy (zbývající kapitoly se zaměřují na historii či současnost města), ale oproti předchozím textům je mnohem podrobněji zpracována. Výrazně se v ní však projevila Nešporova inklinace k určitým objektům, zřejmá například u radničního orloje, o němž se autor rozepsal na osmi stranách, zatímco chrámu sv. Mořice či sv. Michala věnoval pouze po jedné straně. Nešporovu publikaci doprovází šestadvacet do textu vřazených fotografií a barevně řešený plánec města. Tyto základní součásti průvodcovské literatury u předešlých dvou brožur schází. Po formální stránce se Nešporova práce podobá svému „předchůdci“ *Prombergovu průvodčímu po Olomouci*⁶³⁶. I zde najdeme rozsáhlou část seznamující s památkovým bohatstvím města. Méně prostoru je zde věnováno jeho historii, zato předkládá více praktických informací (o dopravě, podnicích, spolicích a dalších). Text knihy doprovází snímky památek či pohledů na město a plánec. Na přelomu let 1929 a 1930 vznikly dva díly útlé brožury zvané *Průvodce po Vel. Olomouci*⁶³⁷. Její titul je poněkud zavádějící, neboť se ve skutečnosti jedná o veršované texty propagující místní firmy, podniky, obchody a podobně. Ostatní literaturu sledovaného typu lze definovat jako monografie města Olomouce⁶³⁸. Byly to zejména reprezentační publikace většího formátu (A4) i rozsahu s bohatou fotografickou dokumentací. Seznamovaly čtenáře se všemi aspekty města (památky, kultura, hospodářství, školství, historie a další). Přispívaly do nich zpravidla významnější osobnosti. Zbývají skupinu, jejímž cílem byla prezentace olomouckého uměleckohistorického dědictví, tvořily spíše drobné propagační tisky jako letáky, leporela, mapy.

Situace se částečně změnila nástupem nacistické okupační moci a její nadvládou v letech 1939–1945. Větší pozornosti se olomouckým památkám dostávalo v rámci širší propagace „německé“ kultury na území Čech a Moravy. V tomto duchu vznikli také tři německy psaní průvodci⁶³⁹ [46–48]: *Olmütz. Wesentliches und Wissenswertes*⁶⁴⁰, *Fremdenführer Olmütz*⁶⁴¹ a *Die königliche Hauptstadt Olmütz*⁶⁴². Především autor posledně jmenované práce Richard Zimprich (1907–1987) byl pověstný svým nepřátelským postojem ke všemu „českému“. Zimprichův názor jasně

ukazuje například označení období 1918–1939 jako „*Gewaltherrschaft des Tschechentumes*“⁶⁴³ v kapitole podávající přehled významných dat z olomoucké historie. Jeho útlá knížka o Olomouci (*Die königliche Hauptstadt Olmütz*, 1944) je však spíše průvodcem dějinami města než jeho uměleckohistorickým bohatstvím. V rámci průvodcovské literatury dosahuje z citovaných prací nejvyšší úrovně Haagova publikace (*Olmütz. Wesentliches und Wissenswertes*, 1943). Olomouc sice nazývá „*eine deutsche Stadt in Mähren [...] Bollwerk des Deutschtumes*“⁶⁴⁴, má však nejpracovanější a nejpřehlednější strukturu. Na textové části se podílelo několik autorů. Nejrozsáhlejší stať, jejímž autorem je Rudolf Michalik, se věnuje památkám, zbývající jsou stručnější a zabývají se hospodářstvím, školstvím, zemědělstvím apod. Nechybí přehled důležitých historických dat a také seznam literatury o městě (pouze německé, například Nešpor citován vůbec není). Oproti všem doposud zmíněným průvodcům (i českým) se zde nově objevuje obrazová dokumentace zařazená jako celek až na konec publikace. Připojen je také plán města a Moravy. Tři výše jmenované publikace označil Václav Nešpor za proněmecké a stejně tak soudil⁶⁴⁵ i o Králově brožuře *Po stopách tisícileté kultury v Olomouci*⁶⁴⁶ [49]. Jedná se o nepřiliš obsáhlého průvodce olomouckými památkami s fotografiemi vřazenými do textu. Z hlediska propagace německé kultury ho však nelze srovnávat s výše citovanými německy psanými pracemi. Patrně jediné, co lze považovat za kompromitující, je název knihy obsahující sousloví „tisíciletá kultura“, které bylo nacisty užíváno pro vyjádření dlouhodobé příslušnosti českých zemí k německé říši. To však není v textu dále rozváděno a mimo to obsahuje úvodní kapitola fráze vlasteneckého charakteru, jež byly v druhém vydání z roku 1942⁶⁴⁷ vypuštěny. Například věta o zřízení prvního biskupství na Moravě v roce 1063 je v původním znění (1939) ještě doplněna slovy: „*kteřé [první biskupství na Moravě] nedlouho nato (1126) dává Olomouci a českému státu muže světového formátu biskupa Jindřicha Zdíka, syna českého dějepisce Kosmy*“⁶⁴⁸.

Po válce se objevila naléhavá potřeba vydat dobovou ideologií nezatíženou českou publikaci o olomouckých památkách, jejíž text by vycházel ze současného stavu poznání a odrážel erudici svého autora. Vyplývá to jasně najevo z recenzí⁶⁴⁹ na Smetanova *Průvodce*. Také pražský nakladatel Václav Poláček si byl vědom nutnosti vydat monograficky zaměřenou knihu o Olomouci a již tři léta se touto myšlenkou zatím bezvýsledně zaobíral⁶⁵⁰. Jak bylo výše uvedeno, měl o její podobě

poněkud odlišnou představu než městská správa, která zpracování textu této díle „očekávané“ publikace zadala Robertu Smetanovi. Ne náhodou padla volba na správce městského muzea, který byl vlastně již od počátku své profesní dráhy městem vybízen k úzké spolupráci jako organizátor, fotograf, autor statí o olomouckých památkách a především jako průvodce turistů. Takto nabyté zkušenosti mohl nyní plně využít. Na první pohled se Smetanův *Průvodce* vyznačuje přehledností a systematičností. Struktura knihy podléhá pravidlům stanoveným pro díla vydaná v edici *Průvodce dějinami Olomouce*. Hlavní stať je rozdělena do několika kapitol, obsahujících vždy část historicko-místopisnou a část uměleckohistorickou (text kurzívou), kterým zhruba odpovídá také určitá slohová etapa. Následuje poměrně rozsáhlý chronologický přehled historických dat do konce 19. století, seznam obrazové přílohy, rejstřík a doslov. Na textovou část navazuje bohatá obrazová dokumentace (84 černobílých fotografií), snímky pro ni zapůjčilo městské muzeum. Řazení fotografií podléhá určitému schématu: nejprve seznamuje s celkovými pohledy na město, poté s architektonickými památkami, sochařskými díly a nakonec s malbami, kresbami, grafikami, užitým uměním či rukopisy. Připomen je plán dómského návrší a kresba pevnostního plánu z roku 1742. *Průvodce* má srozumitelnou jazykovou a obsahovou formu, obohacenou stručnými informacemi o aktuálním dění (válečná poškození, restaurování či konzervace objektů, obnovení univerzity a jiné). Tuto aktualizaci stejně jako doplnění nových historických poznatků ocenil Václav Nešpor⁶⁵¹. Přitom však dodal, že Smetanův zájem o určité památky se projevil nevyrovnaností textu, jako například u podrobně rozpracované stati ke kostelu sv. Mořice nebo v zabřednutí do dosud nevyřešených otázek. Našel zde i několik omylů či drobných tiskových chyb. Celkově však Smetanova *Průvodce* společně s jeho formální úpravou ohodnotil kladně. Podobně se o něm vyjádřil také Zdeněk Wirth, jemuž Smetana svou práci zaslal jako dar asi o deset let později. Wirthova slova by snad mohla zastoupit názor širší čtenářské obce: „*Oceňuji methodicky vynikající uspořádání knihy, synthetický pohled na město a pečlivý zřetel k dokonalé informaci čtenáře a to i o objektech, o kterých se jinde nepíše. [...] Mám pro svou knihovnu velmi užitečný přírůstek a spolehlivého rádce.*“⁶⁵² Sám Smetana se o svém díle vyjádřil v tom smyslu, že po typografické stránce překonal a „zčeskoslovenštěl“ olomouckou úroveň podobných publikací⁶⁵³. Při zpětném pohledu na zmíněnou průvodcovskou literaturu z první poloviny 20. století nenajdeme

ani jednu knihu, která by se svým uspořádáním, přehledností a hlavně podrobně rozpracovaným tématem zaměřeným zcela na olomoucké památky Smetanovu *Průvodci* vyrovnala. Smetana tak opravdu poprvé dosáhl toho, „aby se v Olomouci věnovala památkovým publikacím jinde obvyklá a běžná péče“⁶⁵⁴, jak o něm v jednom ze svých životopisů sám poznamenal.

V průběhu let se *Průvodce památkami v Olomouci* (1948) stal jedním ze základních informačních zdrojů uměleckohistorické literatury. Cituje jej například Václav Richter ve své *Raněstředověké Olomouci*⁶⁵⁵, pro kterou Smetana pořídil některé fotografie, ale i první odborná monografie o Olomouci z pera historiků umění⁶⁵⁶. V úvodu knihy je uvedeno, že se jednalo o velký úkol (zachytit téměř tisíciletý vývoj historického jádra s bohatým památkovým fondem), ale že mnohé zde bylo historickou a topografickou literaturou již připraveno, zejména Nešporovými *Dějiny města Olomouce* (1936) a Smetanovými *Průvodci*⁶⁵⁷. Ze Smetanovy práce čerpali také autoři nejnovějších *Dějín Olomouce*⁶⁵⁸ a zejména v hudebních kruzích se v souvislosti se Smetanovou osobou mluví o jeho „dosud nepřekonaném“ *Průvodci*⁶⁵⁹.

Závěrem je nutno dodat, že *Průvodce památkami v Olomouci* (1948) se téměř o dvacet let později (1966) dočkal druhého upraveného vydání⁶⁶⁰. Kniha ve svém rozvržení v podstatě kopíruje první verzi. Určitými změnami prošel text (doplněny nové poznatky, dobové názvy ulic a jiné) a zejména obrazová příloha, kterou Smetana společně s bývalým kolegou Jaroslavem Juryškem pořídil zcela nově. Na konci publikace přibyly všeobecné informace o městě a výletech do okolí v českém a německém jazyce. V roce 1979 byl vydán další průvodce Olomoucí⁶⁶¹, k jehož realizaci si Smetana přizval⁶⁶² spolupracovníky Josefa Bartoše a Jana Bistřického. Jeho forma je odlišná a poplatná typu soudobých průvodců. I ten byl přepracován a vydán podruhé⁶⁶³.

8 BIBLIOGRAFIE ROBERTA SMETANY

V převážné většině svých prací se Smetana zabýval problematikou lidové písně nebo jinými tématy z oblasti hudby. Nemalou část jeho bibliografie však tvoří také články, statě i monografie pojednávající o olomouckých památkách, muzejnictví, místním výtvarném životě či kultuře. Jejich seznam je předložen v této kapitole.

Doposud nejúplnější soupis Smetanových děl zpracovala absolventka katedry hudební vědy a výchovy UP a jedna ze Smetanových žaček Jitka Vyvozilová⁶⁶⁴. Za spolupráce se Smetanovými blízkými přáteli Jiřím Daňhelkou a Vladimírem Hudcem⁶⁶⁵ sestavila také rejstřík signatur⁶⁶⁶, které Smetana jako referent různých novin používal. Její soupis představuje pro další bádání velmi cennou pomůcku a stal se základním východiskem i pro tuto Smetanovu bibliografii z oblasti výtvarného umění a kultury. Musel však být doplněn o některé další položky: č. 8–10 a č. 13 byly přežaty z *Bibliografie okresu Olomouc*⁶⁶⁷; č. 5–6, 14–15, 21, 23, 34, 37, 42–44, 73 byly zjištěny při studiu archivních dokumentů či literatury ke zvolenému tématu. Opomenutí zmíněných děl lze podle Jitky Vyvozilové⁶⁶⁸ vysvětlit faktem, že tyto statě Smetana nepovažoval na rozdíl od ostatních prací z oboru hudební vědy, jeho hlavního vědeckého zájmu, za zvlášť důležité. Snad proto ani ty nejvýznamnější z nich nezařadil do své vlastní bibliografie⁶⁶⁹. Ostatně později sám poznamenal: „*Já jsem např. neměl nikdy zájem na počtu svých publikací [...] mne do práce nikdo nehonil. Nikdy jsem nehledal příležitosti pro publikace a pochopitelně to nevydávám za nějakou přednost*“⁶⁷⁰.

Do Smetanovy bibliografie byly začleněny také publikované, ale i dosud nezveřejněné rukopisy mající formu vzpomínek⁶⁷¹ na vlastní působení v muzejnictví, památkové péči a kultuře, na významné činitele v této oblasti a na dobové poměry v Olomouci třicátých a čtyřicátých let 20. století. Vzhledem k dalším možným zjištěním v rámci Smetanových kulturních aktivit v šedesátých a sedmdesátých letech nelze tento soupis literatury považovat za definitivní.

1932

- 1) **Nový příspěvek k moravské topografii** (informace o sborníku statí o Bučovicích), *Národní politika* L, 1932, č. 243, 3. 9., s. 3.

1933

- 2) **Hromadný moravský nákup českých biblí na Slovensku**, *Kostnické jiskry. List československých evangeliků XV (XVIII)*, 1933, č. 24, 15. 6., s. 176–178.

1934

- 3) **Výstava Skupiny výtvarných umělců v Olomouci**, *Národní politika* LII, 1934, č. 265, 26. 9., s. 8.

1936

- 4) **XXII. členská výstava moravskoslezských výtvarníků (MSVU) v Domě umění v M. Ostravě 8.–30. XI. 1936**, *Moravský večerník* XV, 1936, č. 272, 26. 11., s. 4.
- 5) **Večer amatérské kinematografie v Olomouci**, *Moravský večerník* XV, 1936, č. 262, 14. 11., s. 5.
- 6) **Zhlédněte město památek**, *Cestovní zpravodaj. Propagační časopis ČSD*, 1936, č. 9–10, s. 20–22.

1937

- 7) **Malý nebo miniaturní formát?**, *Moravský večerník* XVI, 1937, č. 261, 13. 10., s. 4; č. 268, 20. 10., s. 4; č. 276, 27. 10., s. 9; č. 281, 3. 11., s. 5; č. 288, 10. 11., s. 5.
- 8) **Musea v Olomouci**, *Krásy našeho domova* XXIX, 1937, č. 5, s. 77–79.
- 9) **O konkrétní program olomouckého musejnictví** (hlavní referát diskusního večera o řešení muzejní práce v Olomouci), nákladem Věstníku hlavního města Olomouce, Olomouc [1937]; zkrácenou verzi otiskl: *Věstník hlavního města Olomouce* III, 1937, č. 1, 21. 1., s. 1–4; *Zprávy památkové péče* I, 1937, č. 3, s. 17–18.
- 10) **Oprava kostela sv. Mořice v Olomouci** [společně s Bohumilem Zlámalem], *Časopis VSMO* L, 1937, č. 187–188, s. 310–312.
- 11) **Výstava scénických návrhů Jos. Gabriela**, *Moravský večerník* XVI, 1937, č. 108, 9. 5., s. 6.

1938

- 12) **Cenná fotografická výstava**, *Moravský večerník* XVII, 1938, č. 161, 13. 6., s. 2.
- 13) **Musea v Olomouci**, *Našinec* LXXIV, 1938, č. 130, s. 4.
- 14) **Nález středověké keramiky v Olomouci**, *Zprávy památkové péče* II, 1938, č. 3, s. 50.
- 15) **Památné stavby, pomníky a jiné zajímavosti města**, in: Josef Král - Miloš Krátký (red.), *Monografie hlavního města Olomouce*, Olomouc, 1938, ne-stránkováno.
- 16) **Výstava moravského baroku. Výtvarné publikace**, *Moravský večerník* XVII, 1938, č. 140, 22. 5., s. 9.
- 17) **Výstava ostravských výtvarníků v Olomouci**, *Moravský večerník* XVII, 1938, č. 83, 25. 3., s. 9.
- 18) **Výtvarné písmo, tisk a fotografie. Kniha o reklamě**, *Moravský večerník* XVII, 1938, č. 160, 12. 6., s. 9.

1939

- 19) **Moravské nástrojové museum**, *Moravský večerník* XVIII, 1939, č. 137, 21. 5., s. 6.
- 20) **Nález hromadného hrobu v Olomouci. Tisíce koster svědčí o epidemiích v hanácké metropoli**, *Moravský večerník* XVIII, 1939, č. 196, 20. 7., s. 2.
- 21) **Nový přírůstek v museu hl. města Olomouce**, *Věstník hlavního města Olomouce* V, 1939, č. 13–14, 8. 11., s. 158.
- 22) **Obnovení remešské katedrály dokončeno**, *Moravský večerník* XVIII, 1939, č. 206, 30. 7. s. 6.
- 23) **Převzetí obrazů** [akvizice městského muzea], *Věstník hlavního města Olomouce* V, 1939, č. 6, 25. 5., s. 77.
- 24) **Přírodovědecká výstava v Olomouci**, *Moravský večerník* XVIII, 1939, č. 110, 22. 4., s. 2.
- 25) **Stavba dálnice a vědecký výzkum země**, *Moravský večerník* XVIII, 1939, č. 154, 7. 6., s. 6.
- 26) **Sto let české fotografie**, *Moravský večerník* XVIII, 1939, č. 149, 2. 6., s. 5.
- 27) **Štencovo „Umění“**, *Moravský večerník* XVIII, 1939, č. 8, 8. 1., s. 8.

- 28) **Umělecké ztráty Španělska. Úsilí o nápravu škod směřuje k rekonstrukci zničených památek**, *Moravský večerník* XVIII, 1939, č. 161, 14. 6., s. 5.
- 29) **Umění** [informace o časopisu], **Narození Leonarda da Vinci zjištěno**, *Moravský večerník* XVIII, 1939, č. 158, 11. 6., s. 6.
- 30) **Výstava gotické miniatury v Brně**, *Moravský večerník* XVIII, 1939, č. 173, 26. 6., s. 5.
- 31) **Významné obohacení městských obrazových sbírek. Ještě jsou mecenáši v bohaté metropoli**, *Moravský večerník* XVIII, 1939, č. 64, 5. 3., s. 8.
- 32) **Z nové vědecké literatury. Dr. Fr. Říkovský, Základy k sídelnímu zeměpisu Československa**, *Moravský večerník* XVIII, 1939, č. 124, 7. 5., s. 6.
- 33) **Žeň olomouckých fotografů amatérů**, *Moravský večerník* XVIII, 1939, č. 155, 8. 6., s. 5.

1940

- 34) **Nová výzdoba starostovy úřadovny na radnici v Olomouci**, *Věstník hlavního města Olomouce* VI, 1940, č. 8, 3. 6., s. 92–93.
- 35) **O českém zmizelém malíři** [recenze knihy], *Moravský večerník* XIX, 1940, č. 290, 21. 10., s. 4.

1941

- 36) **Klub přátel umění v Olomouci**, *Moravský večerník* XX, 1941, č. 86, 28. 3., s. 4.
- 37) **Museum hl. města Olomouce**, in: Josef Skutil, *Moravská musea* I, Brno 1941, s. 126–127.
- 38) **Výtvarné umění** [různé zprávy], *Moravský večerník* XX, 1941, č. 68, 10. 3., s. 3.
- 39) **Výtvarné umění** [různé zprávy], *Moravský večerník* XX, 1941, č. 75, 17. 3., s. 3.
- 40) **Výtvarné umění** [různé zprávy], *Moravský večerník* XX, 1941, č. 82, 24. 3., s. 3.
- 41) **Výtvarné umění** [různé zprávy], *Moravský večerník* XX, 1941, č. 89, 31. 3., s. 3.

1942

- 42) **Nový věk v musejnictví**, *Moravský večerník* XXI, 1942, č. 24, 14. 3., s. 6.

1943

- 43) *Tausendjähriges Olmütz. Führer durch die Ausstellung im erneuerten Festsaale des Rathauses anlässlich der Olmützer Kulturwochen 9.–23. Jänner 1943* (katalog výstavy), Olmütz [1943].
- 44) **Tisícileté město**, *Moravský večerník* XXII, 1943, č. 32, 16. 3., s. 2.

1945

- 45) **O Bedřichu Václavkovi**, *Kulturní zprávy prostějovské* VII, 1945, č. 4–6, s. 106–108.

1946

- 46) **Za Dr. Bedřichem Václavkem**, *Sociologická revue* XII, 1946, č. 2–3, s. 13–19.

1948

- 47) *Průvodce památkami v Olomouci*, Olomouc 1948.

1957

- 48) **Svědectví o Bedřichu Václavkovi**, in: Otakar Franěk – František Kalivoda – František Priester – Jaroslava Václavková (red.), *Index, vzpomínkový sborník Bedřicha Václavka*, Brno 1957, s. 5–11.
- 49) **Výtvarníci a hudba**, *Hudební rozhledy* X, 1957, č. 3, s. 130.

1958

- 50) **Václavkovské vzpomínání**, *Tvorba* XXIII, 1958, č. 10, 6. 3., s. 235–236.

1962

- 51) *Paměti olomouckého muzejníka. Studie pro curriculum vitae*, strojopis, 1962, [ANM, fond Robert Smetana].

1964

- 52) Vzpomínky Markalousových olomouckých spolupracovníků a žáků, in: Jaromír Dvořák – Josef Š. Kvapil (red.), *Václavkova Olomouc 1962. O marxistické kritice let třicátých*, Acta Universitatis Palackianae Olomucensis. Facultas Philosophica. Supplementum 7, Ostrava 1964, s. 517–518.

1965

- 53) **Dva dopisy**, in: Jaromír Dvořák (red.), *Poslední roky Bedřicha Václavka. Sborník vzpomínek*, Havlíčkův Brod 1965, s. 71–84.
- 54) *Dvacet let Olomouce*, strojopis, 1965, [ANM, fond Robert Smetana].
- 55) *O bojích o Olomouc* [vzpomínky na rok 1945], strojopis, 1965, [ANM, fond Robert Smetana].
- 56) *Kultura v Olomouci před a po okupaci* (projev na veřejné plenární schůzi KSČ v Olomouci 25. 1. 1965), strojopis, 1965, [ANM, fond Robert Smetana].

1966

- 57) **Několika větami o Josefu Gabrielovi (K jeho nadcházejícím pětadesátinám)**, *Střední Morava. Kulturně historická revue*, 1966, č. 1, s. 48–54.
- 58) *Průvodce památkami v Olomouci*, Ostrava 1966, 2. vyd.

1968

- 59) **Akční program pro Olomouc**, *Stráž lidu* XLVIII, 1968, č. 37–38, 8. 5., s. 6.
- 60) **Neville Chamberlain a Zdeněk Nejedlý o Mnichovu**, *Střední Morava. Kulturně historická revue*, 1968, č. 2, s. 118–120.
- 61) **Vzpomínka z doby Mnichova**, *Střední Morava. Kulturně historická revue*, 1968, č. 2, s. 114–117.

1969

- 62) **K otázkám stavu a perspektivy rozvoje v oblasti kultury v okrese Olomouc** (referát přednesený na 23. řádném plenárním zasedání ONV v Olomouci dne 18. prosince 1968), *Stráž lidu* IL, 1969, č. 1, 4. 1., zvláštní příloha.

1972

- 63) **Jak přispívat k ochraně kulturních hodnot**, in: František Valouch – Jaromír Dvořák (red.), *Václavkova Olomouc 1970. O socialistické kultuře a regionalismu*, Acta Universitatis Palackianae Olomucensis. Facultas Philosophica. Supplementum 20, Ostrava 1972, s. 239.

1976

- 64) **Vzpomínka na Bedřicha Václavka**, *Štafeta, kulturně politický časopis Prostějovska* VIII, 1976, č. 4, s. 9–11.

1977

- 65) **Bohumil Markalous alias Jaromír John (K 25. výročí úmrtí)**, *Opus musicum* IX, 1977, č. 8, s. I–IV.

1978

- 66) **Příspěvek k otázce barokizace architektury v Olomouci** [kostel sv. Michala v Olomouci], strojopis s fotografiemi, 1978, [ANM, fond *Robert Smetana*].

1979

- 67) **Dvě poznámky k otázce stáří olomouckého románského paláce**, in: František Novák - Ivo Hlobil (red.), *Historická Olomouc a její současné problémy*, Acta Universitatis Palackianae Olomucensis. Facultas Philosophica. Philosophica – Aesthetica 5, Olomouc 1979, s. 79–84.
- 68) **Olomouc. Průvodce – Informace – Fakta** [společně s Josefem Bartošem a Janem Bistřickým], Praha 1979.

1981

- 69) **Památková péče v Olomouci v letech 1936 až 1976**, strojopis, 1981, [ANM, fond *Robert Smetana*; Archiv NPÚ, ú. o. p. v Olomouci].
- 70) **Památková péče v Olomouci v letech 1936 až 1976. Dodatky**, strojopis, 1981, [ANM, fond *Robert Smetana*; Archiv NPÚ, ú. o. p. v Olomouci].

1984

- 71) *Paměti*, strojopis, 1984, [ANM, fond *Robert Smetana*].

1985

- 72) **O Bedřichu Václavkovi**, *Obzor, Československý rozhlas*, 1985, č. 434, 8. 6., s. 220–222.

1986

- 73) **Vzpomínka na Karla Kašpaříka**, in: Antonín Dufek – Jana Teplá – Pavel Hayek, *Karel Kašpařík (1899 – 1968). Fotografie ze sbírky Moravské galerie* (katalog výstavy), Moravská galerie v Brně 1999.

1988

- 74) **Dvě olomoucké okupační památkářské vzpomínky**, in: Vladimír Spáčil (red.), *Okresní archiv v Olomouci 1987*, Olomouc 1988, s. 187–192.
- 75) *Olomouc. Průvodce – Informace – Fakta* [společně s Josefem Bartošem a Janem Bistrickým], Praha 1988, 2. vyd.

Nedatované

- 76) **O jednom zvláštním odboji v Olomouci** [příhoda s *Moravským večerníkem* 1942 a 1943], strojopis, [ANM, fond *Robert Smetana*].
- 77) **Olomouc 1938–1945. Vzpomínky na průběh událostí**, strojopis, [ANM, fond *Robert Smetana*].
- 78) **Varhany v chrámu sv. Mořice v Olomouci**, strojopis, [ANM, fond *Robert Smetana*].
- 79) **Vzpomínka na komisařského vedoucího Julia Rödera**, strojopis, [ANM, fond *Robert Smetana*].
- 80) **Záhady v kameni** [vrypy na kamenných sochách či architektonických detailech], strojopis, [před 1968], [ANM, fond *Robert Smetana*].

9 ZÁVĚR

Rekapitulujeme-li Smetanovo úsilí sledovaného desetiletí (1936–1946) pojící se k uměleckohistorickému fondu města Olomouce, musíme se stále vracet k počátku jeho profesní dráhy a přednášce „O konkrétní program olomouckého muzejnictví“, proslovené koncem roku 1936 na diskusním večeru VSMO. Již tehdy měl jasnou představu o instituci muzea, které je odborným vědeckým pracovištěm s přesně stanovenými úkoly a jehož zájem se nemá upírat pouze na vlastní majetek, nýbrž i na památkové bohatství jeho regionu. Fakt, že po necelém roce ve funkci správce městského muzea byl vysokoškolsky vzdělaný muzikolog plně sžit s moderními metodami muzejní práce, s níž se v Olomouci v době svého příchodu prakticky nesetkal, byl podmíněn jeho předchozím působením v MZM v Brně. V letech 1924 až 1932, kdy zde jako dobrovolník pracoval, patřil ústav hned za pražským Národním muzeem k největším v českých zemích. Řídil ho odborník interestedovaný v SČM s velkým organizačním smyslem Jaroslav Helfert. Právě s jeho názory se Smetana plně ztotožnil, reprodukoval je ve svém referátu, konkretizoval a upravil pro olomoucké poměry a hlavně se je v rámci svých možností snažil realizovat. Ve velké zkratce je lze připomenout tezemi, vystihujícími jejich hlavní smysl: stanovení přesného programu muzea, výzkum kraje, objektivnost, výběrová instalace, evidence památek v regionu (doplněná fotografiemi) a spolupráce ústavů (výměna exponátů). Od nich se v podstatě odvíjí celá Smetanova činnost na poli muzejnickém i památkářském. Tyto teze byly stanoveny na základě obecného stavu českého a moravského muzejnictví, v němž i o několik let později stále přetrvávaly tytéž negativní jevy, jak dokládá zpráva⁶⁷² jednatele SČM Karla Gutha (1883–1943) z roku 1939 a stat⁶⁷³ otištěná v roce 1941. V obou příspěvcích kladl Guth na přední místo problém s minimem placených správců muzeí, kteří se počátkem čtyřicátých let kromě Prahy a Brna nacházeli jen v pěti dalších městech (Plzeň, Chrudim, Klatovy, Olomouc a Prostějov). Zbývající, zejména představitelé starší generace ve venkovských muzeích, vykonávali tuto činnost pouze z vlastní dobré vůle, přičemž se namísto pedagogů začínali stále více prosazovat nadšenci z oblasti ekonomické a průmyslové. Správce muzea měl přitom významný podíl na dodržování stanoveného sběrného programu, katalogizaci, inventarizaci a instalaci sbírek, která ještě v této době představovala v některých ústavech snůšku rarit různého i exotického

kého původu. Těmto nešvarům se chtělo kuratorium Muzea hlavního města Olomouce a městská správa vyhnout, když koncem roku 1935 k původnímu znění soutěže na obsazení místa muzejního správce připojily dodatek o možnosti stálého pracovního úvazku. Bez Václavkova podnětu by se Smetana do soutěže patrně nepřihlásil. Ale poté, co byl přijat, se novému úkolu plně oddal. Odmítal zastaralý způsob instalace, prezentující co největší množství z muzejního fondu, na jehož základě byla zřízena i expozice uměleckoprůmyslové sbírky městského muzea ve slavnostním sále radnice. Šlo o vytvoření jakýchsi kolekcí předmětů, jejichž početností byl návštěvník ohromen mnohem více než estetickým účinkem některého z nich. V důsledku nedostatku výstavních prostor, s nímž se Smetana po celou dobu svého působení potýkal (mimo stěny radničních úřadoven či chodeb to byl kolem roku 1936 vlastně jen slavnostní sál a kaple sv. Jeronýma; muzeum nemělo oproti ústavům v Brně, Opavě, Prostějově či Hradci Králové ani vlastní samostatnou budovu a jeho sbírky se nacházely na několika místech), však nemohl stávající expozici zcela přetvořit v duchu moderních zásad. V podstatě jedinou větší šanci (vyjma instalace v adaptovaných prostorech muzea v Purkrabské ulici ve 40. letech, o jejíž podobě není podrobnějších zpráv či obrazové dokumentace) dostal počátkem roku 1943, kdy měl ve slavnostním sále uspořádat výstavu zvanou „Tisíciletá Olomouc“. Na rozdíl od předchozí instalace, která byla úplně vystěhována, zde prezentoval jen výběr předmětů a to tak, že každému exponátu ponechal dostatečný prostor, aby jej divák mohl vnímat jako svébytný estetický objekt. Takový dojem vyvolával také model sloupu Nejsvětější Trojice, jenž Smetana již v prvním roce úřadování nechal vynést z lapidária, opravit a vystavit na speciálně k tomuto účelu zhotoveném podstavci. Představu o ideální expozici, která by byla pro diváka nezapomenutelným zážitkem, dovedl do krajnosti ve své na tehdejší dobu velmi moderní vizi o tzv. Žižkově tužce. Je zajímavé, že se této představě dokonalé prezentace jednoho muzejního předmětu, na nějž se upírá hlavní a jediný zájem publika, nepřiblížily podle Smetanova názoru ani expozice MZM v Brně⁶⁷⁴, ale obecně muzea v jižních Čechách, zejména v Českých Budějovicích. Vize tzv. Žižkovy tužky je zajímavá také tím, že v sobě propojuje dva aspekty: hmotný artefakt a element hudby. Jsou to vlastně dva póly Smetanovy osobnosti (výtvarné umění – vizuální obraz a hudba – zvuk), které se v něm začaly formovat patrně tehdy, když jako budoucí muzikolog pracoval se starými tisky v Hudebním archivu při MZM. Oba prvky po celý život

často dával dohromady tak, aby jeden z nich podpořil a zvýraznil podstatu toho druhého. V případě „Žižkovy tužky“ a výstavy „Tisícileté Olomouce“, kde se mimo výtvarných památek objevily například také partitury, byla tím podpůrným prvkem oblast hudební. Jindy se tak dělo opačně, jako v případě Smetanových seminářů v Divadle hudby, které měly podobu hudebních pořadů doprovázených diapozitivy, anebo v návrzích na ilustrace k muzikologickým studiím (například obrazy Joži Úprky do kritického vydání Sušilovy sbírky lidových písní). Nad propojením obou složek se Smetana zamýšlel v krátkém příspěvku *Výtvarníci a hudba*⁶⁷⁵, především z hlediska propagace hudby prostřednictvím vizuálního umění. Obě složky (hudba i výtvarné umění) ho provázely po celý život. V době, kdy působil jako správce městského muzea, pokračoval v edici světských písní zlidovělých a referoval o olomouckém hudebním životě. Podobně se nepřestal zajímat o dění spojené s umělecko-historickým fondem města, když vyučoval na katedře hudební vědy a výchovy UP.

Kuratorium městského muzea věřilo, že přijetím správce Roberta Smetany vstoupí muzeum do nové etapy. Nejenže tomu tak skutečně bylo, ale toto stadium (1936–1946) lze patrně označit také za dobu největšího rozkvětu ústavu⁶⁷⁶. Když v důsledku omezených prostorových možností nemohl Smetana rozvinout činnost expoziční, zaměřil se na vytvoření předpokladů pro odbornou a výzkumnou práci muzea. Během několika let zde za tímto účelem zbudoval nutné technické zázemí. Nejmoderněji byla vybavena fotografická dílna, kterou začal zřizovat krátce po svém příchodu. K ní náležel fotografický archiv. Dále založil dílnu restaurátorskou a stolařskou. Kromě inventarizace a katalogizace vlastních sbírek, Smetana zdůrazňoval péči o místní památky a výraznou měrou ústav na tuto problematiku orientoval. Jednalo se o základní, ale důležitý způsob jejich ochrany, a to evidenci a obrazovou dokumentaci. Postupem let tak vznikaly kartotéky památek doplněné fotografiemi. Přitom je nutné poznamenat, že fotografování vlastních sbírek či nemovitých objektů nebylo u všech muzejních institucí v této době samozřejmostí. Vyplývá to z muzeologických statí z počátku čtyřicátých let⁶⁷⁷, které upozorňovaly na to, že správce muzea má shromažďovat také snímky památek a které vyzývaly amatérské fotografy k dokumentaci významných staveb a nabídce svých snímků či negativů muzeím. Tytéž pohnutky vedly Smetanu i k pořizování odlitků⁶⁷⁸ architektonických detailů či sochařských děl. První fotografie pořizoval Smetana sám

s představou, že poslouží jako obrazová příloha či pomocný studijní materiál pro umělecko-historický výzkum památkového fondu města. Jeho výsledkem měly být odborné monografické studie. Velkoryse pojaté plány však v důsledku nastalých politických změn či nedostatku financí ztroskotaly. Za všechny lze uvést příklady kostela sv. Mořice či biskupského paláce na dómském náměstí. Důležitý moment představovala forma, jakou chtěl tyto monografie realizovat. Zakládala se na kooperaci s KPU, který měl publikaci vydat, a s povolnými znalci, kteří pro ni měli sestavit text. Během svého působení dovedl Smetana využít různých příležitostí k navazování kontaktů s odborníky umělecko-historické obce či s jinými správci muzejních ústavů. Často s nimi poté spolupracoval a neřídka s nimi zůstával v úzkém přátelském vztahu. Určitým způsobem se tak zvláště zpočátku snažil vyrovnat svůj znalostní hendikep, který jako absolvent muzikologie při vedení muzea s umělecko-historickými sbírkami pociťoval. Ze skupiny těchto přátel lze jmenovat například historiky umění Vladimíra Denksteina, Alberta Kutala, ředitele opavského muzea Karla Černo-horského a Edmunda Wilhelma Brauna či správce prostějovského ústavu Jana Kühndela. Mimo to lze okruh Smetanových přátel rozšířit o osoby olomouckého výtvarného života, zejména členy skupiny SOV (Rudolf Michalík, Vojtěch Hořínek, Josef Gabriel, Lubomír Šlapeta, Marie Bartoňková-Drábková a další). Později také například archeoložka Národního muzea Zoroslava Drobná (1907–1988), historik umění Dobroslav Líbal (1911–2002) a jiní. Kromě spolupráce s uznávanými osobnostmi umělecko-historické sféry podporoval také vzájemnou kooperaci mezi muzejními ústavů či jinými institucemi, jež spočívala ve výměně předmětů a zejména v pořizování snímků olomouckých památek.

Důležitý aspekt představovala součinnost městského muzea s brněnským památkovým úřadem. Zpočátku se zakládala na zasílání Smetanových zpráv (s fotografiemi) o archeologických nálezech či významných akvizicích muzea. Později, zvláště za okupace ve čtyřicátých letech, se rozvinula a nabyla užší podoby. Kromě snímání stavu památek před renovací či v rámci jejich zabezpečení v případě válečného konfliktu byl Smetana pověřován dalšími úkoly, jako například hledáním vhodného úkrytu, dohledem nad zhotovováním odlitků či nad jinými záchrannými pracemi. Aktivně se účastnil porad o ochraně památek a některé akce sám inicioval (pořizování půdorysů, zaměřování staveb, návrhy na opravy a jiné). V podstatě ho lze označit za jakéhosi zpravodaje a v době kolem roku 1944 za jediného prostřed-

níka brněnského památkového úřadu v Olomouci (Josef Koláček, dopisovatel PÚB pro město Olomouc, nebyl po své smrti v půli roku 1942 nikým nahrazen), jak v souvislosti se zřízením tzv. „Denkmalschutzarbeitsausschuss“ naznačil přednosta úřadu Karel Kühn. Tím se dostáváme k zajímavému tématu, ke vzájemnému podílu památkových úřadů a muzejních institucí na ochraně památek. Tématu, jež není v obecných historických přehledech památkové péče u nás⁶⁷⁹ příliš často či spíše vůbec reflektováno, i přestože, jak vyplývá ze Smetanova příkladu, nebyla tato kooperace v třicátých a čtyřicátých letech 20. století pouze nahodilým zjevem. Muzeologická obec přitom na tuto skutečnost nejednou poukázala⁶⁸⁰. K tomu nutno připomenout, že památkové úřady i muzea pojil stejný cíl (ochrana památek), že muzejní správci byli často také konzervátory památkových úřadů a že do programů muzeí měla podle Helfertova přesvědčení náležet také evidence památek v regionu a k ní měl daný muzejní ústav vést fotografický archiv. Někde dokonce fungovala dobrá spolupráce muzea s tamní památkovou komisí města, jako v případě Prostějova. S odkazem na souhrnná pojednání o dějinách památkové péče lze ještě upozornit na fakt, že období německé okupace bývá všeobecně považováno za dobu stagnace, kdy docházelo k rekvizici zvonů, ničení pomníků, ukrývání cenných památek a kdy se proti konzervační praxi začal uplatňovat přístup syntetický. O tom, jakým způsobem se památky zabezpečovaly před možným poškozením a že prostřednictvím zvýšeného zájmu o jejich obrazovou dokumentaci muselo vzniknout velké množství podkladového materiálu⁶⁸¹, se však neobjevuje ani zmínka. Nemluvě o finančních zdrojích či hmotných prostředcích, které například i v období vyhroceného válečného stavu (v druhé půli roku 1944) byly k dispozici pro některá ochranná opatření, jako pořízení klínových forem olomouckého sousoší Nejsvětější Trojice, při němž se v době, kdy „německé lazarety neměly sádro ani na dlahy“, spotřebovalo přes 90 tun tohoto materiálu, dovezeného z různých míst celé Evropy⁶⁸², a za akci zaplatilo kolem 360 000 korun. Podobný trend byl zaznamenán také v oblasti muzejnictví. Napříč některým omezením (zabírání místností, převozy sbírkových fondů do Německa, dosazování německých správců a dalším), které sebou nacistická nadvláda přinesla, byly některé tyto kulturní instituce jako jeden z možných germanizačních prostředků finančně podporovány. Z těchto zdrojů se například nakupovaly díla německých umělců či pořádaly jejich výstavy. Výjimku netvořilo ani olomoucké městské muzeum, jak vyplynulo z citovaného Michalíkova

dopisu příteli Karlu Fischerovi (14. 11. 1942) či Smetanova článku *Nový věk v musejnictví* (1942). Kromě toho, že muselo uspořádat výstavu Němce Rudolfa Mathera (přípravou pověřen Michalik) či umělecko-historickou „Tisíciletou Olomouc“ (přípravou pověřen Smetana), vyšla na druhou stranu správa města vstříc také jeho vlastním potřebám: adaptace prostor v Purkrabské ulici, řešení muzejní budovy v podobě hotelu Tatra, zřízení restaurátorské dílny, finance na opravy a akvizice. Smetana tento přístup veřejně označil za přívětivější vůči požadavkům instituce, než s jakým se setkával za předchozí éry (*Nový věk v musejnictví*, 1942). Tento komentář se stal po válce spolu s dalšími skutečnostmi, jako například s tím, že jako správce městských sbírek i prostředník památkového úřadu se musel často kontaktovat s Němci (přednosta PÚB Karel Kühn, vrchní starosta Olomouce Julius Schreitter, přítel Edmund Wilhelm Braun) a že činnost městského muzea nebyla za okupace zvláštním způsobem omezována, základním východiskem pro nařčení Smetany z pronacistického jednání. Všechna obvinění, vznesená třemi či čtyřmi funkcionáři VSMO, živená vzájemným osobním zaujetím a která měly dosvědčit ne vždy důvěryhodné osoby, byla při trestním řízení vyvrácena⁶⁸³ a to pro nedostatek důkazů zastaveno. Proti obviněním vypovídají také některé Smetanovy skutky (záchrana spolupracovníků sochaře Vojtěcha Hoříňka a fotografa Jaroslava Juryška před nucenými pracemi v říši)⁶⁸⁴. Postoj, jaký Smetana v období druhé světové války zastával a uplatňoval, nejlépe vystihují jeho vlastní slova: „*Jako tehdy [za okupace] i dnes [roku 1962] jsem přesvědčen, že základní povinností těch, kteří byli okupováni – když bylo jasno, že okupace je přechodný stav – bylo aktivně uhasovat všechny život a všechny hodnoty pro dobu osvobození, přičemž nestačilo izolovat se od soudobého dění, uchýlit se do ústraní a spokojovat se s nenáviděním okupace. Svůj názor na okupaci mohu vystihnout obrazně: byla něco jako katastrofa, jako záplava, ze které je třeba zachraňovat všechno, co lze zachránit.*“⁶⁸⁵ V mnohém se tak podobal Josefu Cibulkovi, řediteli Národní galerie v Praze (1939–1945), který se dané situace (galerie výrazně finančně podporována německými úřady) snažil využít ve prospěch ústavu a obecně uměleckých děl (významné akvizice, vybavení restaurátorské a fotografické dílny, dokumentace a kopie sochařských památek ohrožených případným válečným konfliktem, rozšíření personálu, záchrana děl i z jiných sbírek či před odvozem do říše). I on musel po válce čelit neprokázanému

obvinění (z kolaborace), i přesto, že zachránil řadu svých kolegů před totálním nasazením⁶⁸⁶.

Smetanův přístup v době válečné charakterizuje v podstatě veškeré jeho počínání bez ohledu na vládnoucí režim. Nikdy se nespokojil s pouhým pasivním přihlížením. Naopak, aktivně zajímal o místní dění, snažil se řešit problémy a inicioval řadu změn s cílem prosadit modernější principy. Neustále bojoval s amatérismem a diletantismem olomouckého prostředí, přičemž jej, jak sám poznamenal, ne vždy taktním způsobem kritizoval. Podle referenta kulturního oddělení ÚNV Stanislava Křupky „zasahoval do všech složek olomouckého kulturního života“ a byl pracovníkem „velkého přehledu, erudice, schopností organizačních, i když poněkud kolísavé energie.“⁶⁸⁷ V první řadě soustředil svou pozornost na městské muzeum. Muzejní kuratorium i městskou radu zahrnoval mnoha požadavky, které měly vést ke zkvalitnění práce. Byly to náměty menšího významu, jako například návrh na vytvoření komise pro schvalování nepřilíš nákladných nabídek z důvodu urychlení jejich nákupu, návrh na restaurování děl v muzejních prostorech a vyčlenění rozpočtu na opravy obrazů, ale i žádosti závažnějšího rázu. Mezi ně patřila neustálá snaha zajistit vhodné muzejní prostory, nejlépe samostatnou budovu. Během vedení ústavu se mu podařilo zrealizovat jen dílčí kroky (zařazení stavby muzejní budovy do městského rozpočtu, adaptace prostor v domě v Purkrabské ulici). Teprve po válce byl s jeho pomocí získán klariský klášter a do něj soustředěny sbírky obou sjednocených muzeí (městského i vlasteneckého)⁶⁸⁸. Mimo samotné muzeum poutalo jeho pozornost místní kulturní dění. Zasloužil se tak o přeměnu někdejší německé střelnice v první olomouckou galerii umění, podílel se na obnově univerzity, poválečné správě města podal řadu zlepšovacích návrhů. V jednom z nich žádal o zřízení nové pracovní pozice odborného památkového pracovníka. Vztah, který si k výtvarnému umění a zejména k památkovému fondu města během správy městského muzea vytvořil, rozvíjel i později, když jako vysokoškolský pedagog působil na katedře hudební vědy a výchovy. Snad nejmarkantněji bylo toto pouto patrné v jedné z jeho oblíbených zájmových činností – fotografování. „Již v době studia jsme věděli o Smetanově fotografické vášni, která byla orientována především na historickou Olomouc. Alespoň jednou ročně, zpravidla na jaře, proslul prof. Smetana tím, že za mimořádně krásného počasí zrušil některý zkušební termín, anebo jej alespoň odsunul na pozdější hodinu.“⁶⁸⁹, vzpo-

mněla v této souvislosti jedna ze Smetanových žaček. Své fotografie měl možnost prezentovat například v druhém vydání svého *Průvodce památkami v Olomouci* (1966). Při snímání uměleckohistorického fondu města dával po celý život přednost černobílé fotografii před barevnou, kterou užil jen jednou v případě „vysoké nouze“⁶⁹⁰. Bohatý obrazový materiál, jenž v průběhu let nashromáždil, nabídl v roce 1981 Okresnímu středisku státní památkové péče a ochrany přírody v Olomouci k odkoupení⁶⁹¹. Smetanovy fotografie zaimponovaly mimo jiné příteli, profesoru a vedoucímu semináře estetiky na UP Bohumilu Markalousovi (1882–1952) natolik, že jej vyzval k pořízení obrazové přílohy pro svůj román *Pampovánek*⁶⁹².

Po celý život byl Smetana považován za znalce olomouckých památek a z toho důvodu se na něj i po roce 1946 obracely nejrůznější ústavy či spolky s prosbou o vedení exkurzí po městě (kromě cizinců pravidelně prováděl hosty UP). O aktuální dění v této oblasti se také živě zajímal, zvláště od šedesátých let, kdy byl poslancem ONV v Olomouci (1964–1971). Z konkrétních příkladů lze zmínit Smetanovu připomínku⁶⁹³ k jednání okresního výboru komunistické strany v roce 1967, v níž apeloval, aby se pro historické jádro Olomouce (od roku 1950 městská památková rezervace) vypracoval zvláštní dopravní řád a průjezd povolil jen „lehkým“ vozidlům (osobním automobilům a dodávkám). Nákladní a hromadnou osobní dopravu, která historické jádro „deestetizuje“, požadoval z tohoto území vytěsnit. Historickým jádrem Olomouce a vůbec památkovou problematikou jako jedním z významných aspektů kultury se zabýval posléze jako předseda kulturní komise ONV (1968–1971) a předseda památkové komise ONV (1971–1976)⁶⁹⁴. Důležitý doklad představuje v tomto směru Smetanův referát *K otázkám stavu a perspektivy rozvoje v oblasti kultury v okrese Olomouc*⁶⁹⁵, přednesený na prosincovém zasedání ONV (1968). I přesto, že jeho závěrečné stanovisko bylo schváleno a všeobecně přijato, k naplnění vyslovených tezí nedošlo⁶⁹⁶. Mimo jiné zde Smetana poukázal na fakt, že město Olomouc se může prezentovat bohatstvím cenného památkového fondu, jehož hodnotu místní občané již dávno nevnímali a vůči němuž byli „slepí“, zatímco cizinci, jak věděl z vlastní průvodcovské zkušenosti, jím byli přímo nadšeni. Zdůraznil, že při obnovení zdejší ekonomiky může sehrát důležitou roli právě tento uměleckohistorický potenciál. Z toho důvodu pokládal za nutné renovovat historické jádro města jako součást životního prostoru, proměnit Olomoucko v rekreační oblast, zajistit náležité vzdělání památkových pracovníků, povznést

uměleckou tvorbu a zvláště se zaměřit na cestovní ruch a propagaci. Smetanu lze vůbec vedle muzejníka, památkáře a fotografa označit také za propagátora zdejších umělecko-historických hodnot. Tato tendence je patrná od počátku jeho působení v Olomouci. Nejprve se rozvíjela z průvodcovské, přednáškové či referentské činnosti (příspěvky o olomouckých památkách do propagačních tisků) a po válce vyvrcholila vydáním *Průvodce památkami v Olomouci* (1948). Smetana byl přitom veden touhou zprostředkovat odborné téma široké veřejnosti. Proto chápal obrazovou přílohu svého *Průvodce* jako materiál, z něhož řádový čtenář může získat mnohem více „informací“ než na základě podrobného umělecko-historického popisu. Proto chtěl v roce 1939 uspořádat výstavu prezentující díla zrestaurovaná v městském muzeu s fotografiemi zachycujícími jednotlivé fáze tohoto procesu. Příkladů závažnějšího rázu i drobných námětů (návrh na vydávání známky s motivem románských oken biskupského paláce) by se našla celá řada. Všechny pojilo úsilí o vytvoření všeobecného povědomí o existenci a především hodnotě těchto děl, neboť teprve poté se bude veřejnost schopna ujmout také jejich ochrany. Z toho důvodu kladl Smetana velký důraz na propagaci či popularizaci památek, jejichž prostřednictvím bylo možné „vychovat“ společnost k určitému názoru. Kromě pořádání přednášek, provádění exkurzí a využití tisku apeloval na aktivizaci jakýchsi „publikačních specialistů“ či psychologů, kteří by byli schopni vnést aspekt památkové péče i do „nepamátkových“ publikací. Tuto „výchovu“ však nepožímal pouze jako proces vzdělávací, nýbrž ji chápal v širším kulturním kontextu a spojoval s rozvíjením citu pro estetickou úroveň lidského životního prostředí⁶⁹⁷. Připomeneme-li opět příklad tzv. Žižkovy tužky, vyplyne jasně najevo, že nejen „vysoké“ umění bylo pro Smetanu zdrojem estetického prožitku. Spíše než statuti věci a určení, zda je předmět „uměním“ či ne, považoval za důležitější jeho kulturní podstatu. Jak „Žižkova tužka“ mohla vypadat, není ani tak důležité jako představa, že ji tento vojevůdce používal, že se i přes několik staletí dochovala jako jediný doklad této historické éry a stala se tak součástí našeho života. Schopnost vnímat hodnoty „vysokého“ umění stejně tak jako jeho protipólu („nízkého“ umění) si Smetana osvojil ještě v době svých brněnských studií, když jej finanční tíseň na počátku třicátých let dovedla ke sběru lidových písní. „*Tehdy, domnívám se, jsem dovršil své žánrovství u Vladimíra Helferta. Díky jemu jsem se nestal folkloristou, nýbrž studoval lidový zpěv jako muzikolog, tj. byl jsem schopen vidět lidovou píseň*

*z pozic symfonie stejně jako naopak symfonii z pozic lidového zpěvu, a naučil jsem se chápat hudbu komplexně jako homogenní a vnitřně kontinuální jev, ve kterém každý projev, lhostejno zda lidová píseň anebo synfonie, je si navzájem rovný v tom, že je apriorně (krom talentem) podmíněn jak užitými hudbotvornými prostředky, tak specifickým ideovým podnětem a nábojem, a to se všemi důsledky této formule pro pojetí a hlavně zkoumání hudby jako jedné z řádných složek každého jednotlivého lidského života i života lidských pospolitostí.*⁶⁹⁸, uvedl Smetana ve vzpomínce na svého učitele Vladimíra Helferta. Nebudeme snad daleko od pravdy, vztáhneme-li Smetanův názor také na oblast výtvarného umění či na veškeré formy lidské duchovní tvorby.

Údobí deseti let je poměrně krátká doba na realizaci radikálních myšlenek a zásadní přeměnu jednoho ústavu. Tím spíše, bylo-li jím muzeum v Olomouci, ve městě, jež se sice počtem svých obyvatel řadilo počátkem třicátých let 20. století na třetí místo v zemi moravské⁶⁹⁹, ale ve skutečnosti se zázemím (zejména prostorovým), jaké poskytovalo pro rozvoj muzejní činnosti, nemohlo rovnat mnohým menším obcím, jak bylo patrné v případě Prostějova a Opavy. Z tohoto zřetele je nutné vycházet i při hodnocení Smetanovy správy městského muzea. Spíše než jeho osobní přínos lze účelněji postihnout směr, kterým se ústav za jeho vedení ubíral. Pro vymezené desetiletí (1936–1946) je tedy příznačné, že se muzeum začalo postupně proměňovat v odbornou instituci, otevřenou aktivní spolupráci a moderním muzeologickým zásadám, a bylo jen Smetanovou zásluhou, že kromě péče o vlastní sbírky rozšířilo svou kompetenci tak výraznou měrou i na uměleckohistorický fond celého města. V rámci olomouckého muzejnictví ojedinělé podmínky, jež zde tento první stálý zaměstnanec a schopný organizátor pro budoucí práci vytvořil, s jeho odchodem postupně zanikly.

10 POZNÁMKY

- ¹ ANM, fond *Robert Smetana*. – Pozůstalost předala Smetanova rodina ve dvou částech v letech 1989 a 1992 na podnět blízkého přítele Jiřího Daňhelky (1919–1993). Daňhelka působil od 50. let na olomoucké univerzitě jako profesor literatury a vedoucí katedry českého jazyka a literatury. Od roku 1966 byl děkanem filozofické fakulty. Pedagogickou činnost na univerzitě ukončil stejně jako Smetana počátkem 70. let. Důvodem bylo vyloučení z komunistické strany. – Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond *Daňhelka Jiří*, inventář, s. 4.
- ² ANM, fond *Robert Smetana*, k. 1, inv. č. 14.
- ³ Ibidem, k. 18, inv. č. 1050. – Také v Archivu NPÚ, ú. o. p. v Olomouci, D – 054a, D – 054b (dodatky).
- ⁴ ANM, fond *Robert Smetana*, k. 1, inv. č. 12.
- ⁵ Ibidem, k. 18, inv. č. 1062. – Tiskem: Robert Smetana, Dvě olomoucké okupační památkářské vzpomínky, in: Vladimír Spáčil (red.), *Okresní archiv v Olomouci 1987*, Olomouc 1988, s. 187–192.
- ⁶ ANM, fond *Robert Smetana*, k. 20, inv. č. 1106.
- ⁷ Neuspořádaný fond zahrnuje spisy bývalých tří olomouckých muzeí, jež se v roce 1924 sloučily v Muzeum hlavního města Olomouce, a agendu jeho kuratoria. Fond lze časově vymezit zhruba poslední čtvrtinou 19. století a první polovinou 20. století. Je uložen ve 27 kartonech (karton 26, který měl obsahovat spisy kuratoria z let 1937–1943, tou dobou nedohledán). S obsahem fondu stručně (ne však vždy správně) seznamuje *Základní evidence sbírek* z roku 1958.
- ⁸ Richard Fischer (1872–1954), vystudovaný právník se zájmem o politické i kulturní dění města Olomouce, v jehož čele jako druhý český starosta přes patnáct let stál (1923–1939). Zajímal se o historii a napsal řadu publikací vztahujících se k Olomouci, mimo jiné také *Olomoucký památník* (1938), registrující významnější osobnosti zdejšího života v letech 1848 až 1918. – Vladimír Spáčil – Milan Tichák, *V čele města Olomouce. Správa města a její představitelé v průběhu staletí*, Olomouc 2002, s. 52–53.
- ⁹ SOkA, fond *Fischer Richard, JUDr.*, k. 4, inv. č. 51, materiály k „Olomouckému památníku II“.
- ¹⁰ O zaslání životopisu do *Památníku* jej Fischer požádal v roce 1949, tedy v době, kdy měl Smetana za sebou desetileté působení ve správě městského muzea a na obnovené olomoucké univerzitě teprve začínal. – ANM, fond *Robert Smetana*, k. 3, inv. č. 150, dopis Smetanovi (4. 6. 1949).

- ¹¹ Ivana Fialová, *Robert Smetana – život a dílo* (diplomová práce), katedra hudební vědy a výchovy, pedagogická fakulta UP, Olomouc 1992.
- ¹² Ibidem, s. 15.
- ¹³ David Řepický, *Muzeum hlavního města Olomouce (v období mezi léty 1924 až 1939)* (diplomová práce), ústav historie a muzeologie, filozoficko-přírodovědecká fakulta Slezské univerzity, Opava 2002.
- ¹⁴ Ibidem, s. 54.
- ¹⁵ Bibliografie Roberta Smetany (přejato od Jitky Vyvozilové), in: Alena Burešová (ed.), *Hudba v Olomouci. Historie a současnost II. In honorem Robert Smetana*, Sborník referátů z konference „Hudba v Olomouci – Historie a současnost“, Olomouc 2004, s. 302–393. – Další soupisy článků o Smetanovi: Jitka Vyvozilová, Doplněk bibliografie Roberta Smetany, in: Eva Vičarová (ed.), *Hudba v Olomouci a na střední Moravě I. In memoriam Vladimír Hudec*, Olomouc 2007, s. 317–319. – Emílie Dohnalová – Eva Musilová, *Bibliografie okresu Olomouc 1. Město Olomouc*, Brno, 1997, s. 223–224.
- ¹⁶ Vladimír Hudec, Jubileum Roberta Smetany, *Hudební rozhledy* VII, 1954, č. 15, s. 686. – Jaroslav Jiránek, Robert Smetana šedesátiletý, *Hudební věda* I, 1964, č. 4, s. 536–540. – -pst-, PhDr. Robert Smetana, DrSc., *Kdy kde co? v olomoucké kultuře*, 1969, č. 7, září, s. 6. – Vladimír Hudec, K sedmdesátinám Roberta Smetany, *Hudební věda* XII, 1975, č. 1, s. 92–93. – Vladimír Hudec, Dvojí jubileum Roberta Smetany, *Hudební věda* XVI, 1979, č. 3, s. 287–288. – Jaroslav Jiránek, Rozhovor s Robertem Smetanou, *Opus musicum* XII, 1980, č. 10, s. 304–308. – Vladimír Hudec, K počtě Roberta Smetany, in: Vladimír Hudec (red.), *Hudební věda a výchova* 3, Acta Universitatis Palackianae Olomucensis. Facultas Paedagogica. Musica, Praha 1984, s. 9–13. – Vladimír Hudec, Robert Smetana osmdesátiletý, *Hudební věda* XXII, 1985, č. 2, s. 191–192. – Alena Burešová, Vzpomínka na Roberta Smetanu, *Kulturní měsíčník. Kulturně politický časopis Severomoravského kraje* VI, 1988, č. 12, s. 38–39. – Jaroslav Jiránek, Robert Smetana odešel, *Hudební věda* XXVI, 1989, č. 1, s. 85–86. – Jan Vičar, Za Robertem Smetanou, *Hudební rozhledy* XLII, 1989, č. 1, s. 9–10. – Nejnovější souhrn biografie Smetany: Eva Vičarová, Smetana Robert, Český hudební slovník osob a institucí, http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&action=record_detail&id=783, vyhledáno 18. 5. 2010.
- ¹⁷ -bi-, Olomouc profesora Roberta Smetany, *Hanácké noviny* V, 1994, č. 251, 17. 12., s. 8.

- ¹⁸ 125 let olomouckého muzejnictví, in: Jaromír Dvořák (red.), *Sborník Vlastivědné společnosti muzejní v Olomouci LXII*, Olomouc 1973, s. 98–106.
- ¹⁹ Miloš Trapl, Vzdělávání a osvěta (V republice), in: Jindřich Schulz (red.), *Dějiny Olomouce II*, Olomouc 2009, s. 167–171, cit. s. 170. – Josef Bartoš – Miloš Trapl, Problémy kultury (Za nacistické okupace), in: *Ibidem*, s. 230–233, cit. s. 233. – Pavel Zatloukal, Výtvarná kultura (Za nacistické okupace), in: *Ibidem*, s. 266–272, cit. s. 272. – Ve starších publikacích tohoto typu není Smetana uveden buď vůbec: Josef Bartoš (red.), *Malé dějiny Olomouce*, Ostrava 1972; nebo pouze jako správce muzea, nanejvýš jako „výrazná osobnost“ olomouckého muzejnictví: Jindřich Schulz (red.), *Olomouc. Malé dějiny města*, Olomouc 2002, s. 240, 277.
- ²⁰ Smetana, Dvě vzpomínky (pozn. 5).
- ²¹ Marta Perůtková – Marek Perůtka, Protektorátní výstava Tisíciletá Olomouc, in: Martin Elbel – Ondřej Jakubec (ed.), *Olomoucké baroko I. Proměny ambicí jednoho města* (katalog výstavy), Olomouc 2010, s. 352–358.
- ²² Uloženy také v ANM, fond *Robert Smetana*.
- ²³ *Ibidem*, k. 1, inv. č. 4, 6 a zvláště inv. č. 11.
- ²⁴ AVMO, fond *MM*, k. 24, Zpráva o činnosti musea hl. města Olomouce v roce 1935 (27. 12. 1935). – František Doucha (1881-1965) byl středoškolským profesorem, členem VSMO, správcem prehistorické, historické a numizmatické sbírky Muzea VSMO, členem redakční rady spolkového časopisu, členem městské komise pro ochranu uměleckých památek a v letech 1926–1935 správcem historického a uměleckoprůmyslového oddělení Muzea hlavního města Olomouce. V září 1935 odešel do Vsetína, kde působil jako ředitel gymnázia, konzervátor historických památek a jednatel Státního archeologického ústavu pro tento okres. Byl členem muzejní rady SČM. – Bohuš Vybíral, Profesor František Doucha padesátníkem, *Časopis VSMO XLV*, 1932, č. 169–170, s. 280. – SOkA, fond *AMO*, *Registratura 1920–1940*, k. 13, inv. č. 7, dopis městské radě (27. 11. 1935). – František Roubík, *Příručka vlastivědné práce*, Praha 1941, s. 116.
- ²⁵ SOkA, fond *AMO*, *Registratura 1920–1940*, k. 64, inv. č. 28, Soutěž: obsazení místa správce museí (11. 9. 1935).
- ²⁶ Tímto se mýlil správce pro historické a uměleckoprůmyslové oddělení Muzea hlavního města Olomouce, přírodovědné oddělení kustoda mělo. Skutečnost, že Muzeum hlavního města Olomouce vzniklo spojením tří původně samostatných institucí (historické, uměleckoprůmyslové a přírodovědné muzeum), se promítla i do běžné mluvy, kdy se namísto správného označení „správce historického a uměleckoprůmyslo-

vého oddělení Muzea hlavního města Olomouce“ používala zkrácená verze v množném čísle: „správce městských muzeí“.

²⁷ SOkA, fond *AMO, Registratura 1920–1940*, k. 64, inv. č. 28, životopisy uchazečů (Josef Kulíšek, Vladimír Janků a Max Hein).

²⁸ Ibidem, Soutěž: obsazení místa správce muzeí (15. 10. 1935).

²⁹ Vyplývá to z konceptu pro dopis určený zmíněným třem neúspěšným kandidátům z prvního kola konkurzu. – Ibidem, koncept dopisu adresovaný Kulíškovi, Janků, Heinovi (4. 10. 1935). – Práci v muzeu se ve svém volném čase věnovali především nadšení dobrovolníci, milovníci historie, vlastivědy, kultury či přírody z řad učitelů či středoškolských profesorů. Často sami nějakou sbírku vlastnili a rozšiřovali. Ke konci života ji zpravidla odkázali nebo odprodali některému z muzeí, s nímž předtím spolupracovali. – Zdeněk Fišer, Učitel – muzejník, in: Lukáš Fasora – Jiří Hanuš – Jiří Malíř et al. (ed.), *Člověk na Moravě v první polovině 20. století*, Brno 2006, s. 69–78, cit. s. 71–72. – V olomouckém městském muzeu byli smluvní pracovníci zaměstnávání většinou na půl dne. – Václav Nešpor, Ochrana památek olomouckých v posledních desíti letech (dokončení), *Pozor XXXV*, 1928, č. 282, 29. 11., s. 3–4.

³⁰ Jiří Špět, *Přehled vývoje českého muzejnictví I. (do roku 1945)*, Brno 2003, s. 103.

³¹ Dopisy adresovány Svazu československých muzeí, Státnímu archeologickému ústavu, vrchnímu komisaři tohoto ústavu Jaroslavu Böhmovi, řediteli Národního muzea v Praze Karlu Guthovi, řediteli MZM v Brně Jaroslavu Helfertovi, přednostovi brněnského památkového úřadu Stanislavu Sochorovi, Akčnímu výboru pro pomoc nezaměstnané inteligence v Praze a děkanátům FF pražské, brněnské a bratislavské univerzity. – SOkA, fond *AMO, Registratura 1920–1940*, k. 64, inv. č. 28, koncepty dopisů (říjen, 1935).

³² Stanislav Sochor (1882–1959), inženýr, architekt a projektant. V čele brněnského památkového úřadu stál v letech 1920–1941 a krátce po válce (1945–1948). Při ochraně památek vycházel z názoru Maxe Dvořáka. – MSk [Miloš Stehlík], heslo Sochor Stanislav, in: Anděla Horová (ed.), *Nová encyklopedie českého výtvarného umění. Dodatky*, Praha 2006, s. 706–707.

³³ SOkA, fond *AMO, Registratura 1920–1940*, k. 64, inv. č. 28, dopis městské radě (24. 10. 1935).

³⁴ Karel Svoboda (1896–1954) absolvoval uměleckohistorický seminář u Vojtěcha Birnbauma a Karla Chytila na pražské univerzitě. Po krátkém působení v brněnském Uměleckoprůmyslovém muzeu přešel do služeb tamního památkového úřadu (od 1927). Věnoval se systematickému popisu a fotografické dokumentaci památek.

- V. N., Moravský památkář Karel Svoboda, *Zprávy památkové péče* LIV, 1994, č. 4, s. 132.
- ³⁵ Historik umění Václav Richter (1900–1970) studoval na pražské univerzitě u Vojtěcha Birnbauma. Po absolvování pořídil soupis památek v okrese Jihlava a pracoval v Uměleckoprůmyslovém muzeu v Brně. Po válce působil jako profesor na UP v Olomouci a MU v Brně. Věnoval se raně středověkému a baroknímu umění. – -jpů-, Stále podnětný odkaz profesora Václava Richtera, *Památky a příroda* XV, 1990, č. 8, s. 449–450.
- ³⁶ Albert Kutal (1904–1976) absolvoval jako jeden z prvních samostatný seminář dějin umění na FF MU v Brně. Jeho učitelem byl Eugen Dostál. Od roku 1931 pracoval v obrazárně brněnského zemského muzea, po válce působil jako profesor dějin umění na MU. Zajímal se zvláště o gotické sochařství a moderní tvorbu brněnských výtvarníků: *České gotické sochařství 1350–1450* (1962), *České gotické umění* (1972), *Antonín Procházka* (1959) a další. Přispíval také do časopisu *Index*. – Lubomír Slavíček, Století profesora Alberta Kutala, *Bulletin UHS* XVI, 2004, č. 1, s. 21–22.
- ³⁷ SČM vznikl v roce 1919 s cílem zorganizovat československé muzejnictví. Měl poskytovat odbornou pomoc, vymezovat obvod sběratelské činnosti ústavů, zavádět jednotný způsob inventarizace a katalogizace sbírek, zajišťovat výchovu odborných pracovníků, provádět pravidelnou revizi muzeí. K dosažení těchto cílů měly sloužit také pravidelné muzejní sjezdy. Po osamostatnění Slovenska byl přejmenován na Svaz českých muzeí. – Špét (pozn. 30), s. 73–75, 117.
- ³⁸ SOkA, fond *AMO, Registratura 1920–1940*, k. 64, inv. č. 28, dopis městské radě (2. 11. 1935).
- ³⁹ Po desetileté praxi v obecných a měšťanských školách v Brně přešel Jindřich Laus (1872–1941) do Olomouce (1902), kde byl jmenován profesorem na německém učitelském ústavu. Mimo pedagogickou činnost se podílel na založení horské botanické zahrady v Jeseníkách, vedl přírodovědné exkurze, přednášel a od roku 1908 až do své smrti byl kustodem olomouckého přírodovědeckého muzea, později (od 1924) přírodovědného oddělení Muzea hlavního města Olomouce. – Josef Otruba, Jindřich Laus, *Časopis VSMO* LV, 1946, č. 203–204, s. 83–84.
- ⁴⁰ Snaha SČM nahradit Němce Lause českým odborně vzdělaným pracovníkem měla souviset také s dobovou tendencí prosazování českého vlivu v německých muzeích. – Otakar Kirsch, *Německé muzejnictví na Moravě* (disertační práce), historický ústav FF MU, Brno 2008, s. 87–89.

- ⁴¹ SOkA, fond *AMO*, *Registratura 1920–1940*, k. 64, inv. č. 28, koncept žádosti o bezplatné zveřejnění informace o soutěži (15. 10. 1935). – Soutěž. Obsazení místa správce museí, *Věstník hlavního města Olomouce* I, 1935, č. 12, 23. 10., s. 97–98.
- ⁴² SOkA, fond *AMO*, *Registratura 1920–1940*, k. 64, inv. č. 28, dopis městskému prezidiu (9. 12. 1935). – Na oba adepty si kuratorium vyžádalo posudky od ředitelů MZM v Brně a Národního muzea v Praze. – AVMO, fond *MM*, k. 25, koncepty dopisů (27. 11. 1935). – Odpovědi nedohledány.
- ⁴³ SOkA, fond *AMO*, *Registratura 1920–1940*, k. 64, inv. č. 28, Kandybova žádost o místo (24. 10. 1935).
- ⁴⁴ Vladimír Helfert (1886–1945) pocházel ze starého saského rodu. Jeho děd Josef Alexander byl prezidentem Ústřední komise pro zachování uměleckých a historických památek (1861) a zakladatelem Ústavu pro rakouský historický výzkum při vídeňské univerzitě. Vladimír Helfert absolvoval studium historiografie u Jaroslava Golla a estetiku u Otakara Hostinského na „české“ větvi Karlo-Ferdinandovy univerzity v Praze. Krátce studoval také v Berlíně, kde získal nové zkušenosti a předpoklady pro rozvoj vlastní moderní metodologie. Působil na MU v Brně, byl konzervátorem hudebních památek, zakladatelem a správcem Hudebního archivu při brněnském MZM. Setkával se a spolupracoval s levicově orientovanou skupinou intelektuálů (Bedřich Václavěk, Josef Ludvík Fischer a další kolem olomouckého časopisu *Index*). V době okupace zatčen a vězněn. V Terezíně se dožil osvobození, krátce nato však zemřel. – Ivan Poledňák, Helfert Vladimír, *Český hudební slovník osob a institucí*, http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&action=record_detail&id=3343, vyhledáno 30. 4. 2010.
- ⁴⁵ Hudební archiv byl založen v roce 1919 s hlavním cílem shromažďovat, sepisovat a do budoucna uchovávat hudební památky. Mezi ně se počítalo široké spektrum hudebního materiálu jako například psané noty, tištěné noty (od 1850), zpěvníky, dopisy a portréty skladatelů, programy koncertů, katalogy hudebních sbírek a knihoven, staré hudební nástroje a jiné. – Dotazník o hudebních památkách, *Věstník Moravského musea zemského v Brně*, 1921, č. 1–3, s. 38–39. – Díky Helfertovu vedení se archiv brzy vypracoval na vzorný ústav, vynikající obsáhlostí svých sbírek, katalogizací a celkovým uspořádáním.
- ⁴⁶ Jaroslav Malina (ed.), Vladimír Helfert, Brno 2003, s. 33.
- ⁴⁷ Zasloužil se zakoupení významné sbírky hudebních tisků z pozůstalosti baronek Forgatschových z doby pozdního klasicismu. – ANM, fond *Robert Smetana*, k. 1, inv. č. 11, Smetanův životopis (1950?).
- ⁴⁸ Bibliografie Roberta Smetany (pozn. 15), s. 389, faksimilie článku.

- ⁴⁹ Podle Smetanova žáka Jiřího Sehnala byla katalogizace tohoto fondu provedena „velice přesně“: „*naši posluchači, kteří nyní na těch prepisech pracují, by mohli být velice rádi, kdyby mohli mít pro srovnání a kontrolu lístky psané prof. Smetanou*“.
– Generální diskuze, in: Alena Burešová (ed.), *Hudba v Olomouci. Historie a současnost II. In honorem Robert Smetana*, Sborník referátů z konference „Hudba v Olomouci – Historie a současnost“, Olomouc 2004, s. 267–269, cit. s. 267.
- ⁵⁰ Vladimírův bratr Jaroslav Helfert (1883–1972), absolvent vídeňské univerzity (historie a filozofie), zahájil svou profesní dráhu v MZM v roce 1909 jako sekretář a správce dvou oddělení: moravské lidovědy a výtvarného umění. V roce 1921 se stal jako odborný pracovník prvním ředitelem tohoto ústavu (funkci zastával do okupace 1939). Aktivně se zajímal o muzeologickou problematiku: byl členem výboru SČM, později také jeho předsedou (1934–1939) a státním muzejním inspektorem. – Slavomír Brodesser – Jan Břečka – Jiří Mikulka, *K poznání a slávě země... Dějiny MZM*, Brno 2002, s. 29–30. – Špět (pozn. 30), s. 78, 88.
- ⁵¹ ANM, fond *Robert Smetana*, k. 1, inv. č. 12, Paměti (strojopis), s. 32, 42.
- ⁵² *Ibidem*, s. 62.
- ⁵³ Bedřich Václavek (1897–1943) studoval na vídeňské univerzitě, poté v Berlíně a v Praze, kde roku 1923 promoval. Již za studií se horlivě zajímal o politické, kulturní a literární dění a referoval o něm do levicového tisku. Po vstupu do komunistické strany pracoval v Zemské a univerzitní knihovně v Brně a stal se spoluzakladatelem a redaktorem časopisu *Index*. Pro svou politickou činnost v Levé frontě byl v roce 1933 za trest přeložen (tento osud stihl řadu dalších levicových pracovníků) do konzervativní „maloměšťácké“ Olomouce. (Olomouc měla na rozdíl od Prahy a Brna mnohem méně rozvinutý průmysl, což podmiňovalo malý počet městského proletariátu a tím pádem nepříliš silnou organizaci komunistické strany. Žila ze své tradice města vojáků a kléru. – Jaromír Dvořák, J. L. Fischer a jeho boj proti provincialismu, in: Jaromír Dvořák (red.), *Index 1929–1939*, Olomouc 1964, s. 23–49, cit. s. 27.) Kromě spolupráce s Robertem Smetanou, redigování různých časopisů (také ilegálního *Rudého práva*) byl literárně činný (rozhlasové statě, kritiky a jiné). Přitahovalo jej i výtvarné umění. Formou glos, zpráv či recenzí o něm referoval v tisku, zahajoval výstavy a přátelil se s některými umělci (Josefem Gabrielem, Františkem Hřivnou). V roce 1936 zorganizoval v Olomouci přednášku Hannese Meyera o sovětské architektuře. V roce 1940 odešel do ilegality, o dva roky později byl zatčen. Zemřel v Osvětimi. – Život a dílo Bedřicha Václavka (pokus o biografický přehled), in: Otakar Franěk – František Kalivoda – František Priester et al. (red.), *Index. Vzpomínkový sborník Bedřicha Václavka*, s. 69–72. – Květoslav Growka, Bedřich

Václavek a olomoučtí výtvarníci, *Zprávy Krajského vlastivědného muzea v Olomouci*, 1979, č. 200, s. 1–5. – Pavel Zatloukal, *100 let výtvarné kultury v Olomouci 1889–1989* (katalog stálé expozice), Olomouc 1995, s. [6]. – První bližší kontakty Smetany s Václavkem lze datovat do konce dvacátých let 20. století. Setkávali se v redakci komunistického deníku *Rovnost* v Brně, do něhož oba přispívali. Spolupracovat začali až od roku 1930, kdy Václavek již dříve pověřený (od 1924) Státním ústavem pro lidovou píseň v Praze edicí českých světských písní zlidovělých hledal pro tento úkol kolegu muzikologa. Vladimír Helfert a předseda moravského výboru Státního ústavu pro lidovou píseň Stanislav Souček (také profesor literatury na MU) doporučili Václavkovi čerstvého absolventa hudební vědy Roberta Smetanu. Spolupráce obou badatelů, přerušená po jedenácti letech Václavkovým zatčením, měla vyústit ve vydání publikace o českých světských písních zlidovělých (první svazek vyšel až 1955). – Robert Smetana, Svědectví o Bedřichu Václavkovi, in: Otakar Franěk – František Kalivoda – František Priester et al. (red.), *Index. Vzpomínkový sborník Bedřicha Václavka*, s. 5–11. – ANM, fond *Robert Smetana*, k. 1, inv. č. 11, Smetanův životopis (9. 5. 1963).

⁵⁴ Bohuš Vybíral (1887–1951) absolvoval slavistiku a germanistiku na vídeňské univerzitě, kde se účastnil také přednášek z dějin umění. O roku 1913 (vyjma období vojenské služby) působil ve Studijní knihovně v Olomouci, po první světové válce jako její přednosta. Byl činný v mnoha místních spolcích: jednatel a předseda VSMO, redaktor jeho časopisu, předseda Filozofické jednoty, Odboru Československo-jihoslovenské ligy, Klubu přátel umění, komise pro ochranu uměleckých památek, jednatel kuratoria městského muzea, Galerie Dra Julia Ambrose a mnoha dalších. Jako znalec slovinské kultury připravil první českou publikaci o slovinském umění (v roce 1921). Zapojil se také do obnovení olomoucké univerzity (místopředseda akčního výboru). – Rostislav Bartocha, Dr. Bohuš Vybíral padesátníkem, *Časopis VSMO L*, 1937, č. 187–188, s. 292–294. – Jiří Stýskal, Bohuš Vybíral, in: Pavel Urbášek (red.), *Zakladatelé a pokračovatelé. Památník osobností obnovené univerzity*, Olomouc 1996, s. 243–245.

⁵⁵ ANM, fond *Robert Smetana*, k. 8, inv. č. 618, opis Václavkova dopisu z 21. 10. 1935 (podtrženo autorem).

⁵⁶ Smetana, Paměti (pozn. 51), s. 48, 62.

⁵⁷ SOkA, fond *AMO, Registratura 1920–1940*, k. 64, inv. č. 28, dopis městskému prezidiu (9. 12. 1935).

⁵⁸ Smetana, Paměti (pozn. 51), s. 50.

- ⁵⁹ Miloš Trapl, V republice, in: Jindřich Schulz (red.), *Olomouc. Malé dějiny města*, Olomouc 2002, s. 217–250, cit. s. 232–233.
- ⁶⁰ Smetana, Paměti (pozn. 51), s. 52.
- ⁶¹ Richard Fischer, *Šest let práce (1932–1938) na olomoucké radnici*, Olomouc 1938, s. 90.
- ⁶² Ibidem, s. 94.
- ⁶³ Smetana, Paměti (pozn. 51), s. 55.
- ⁶⁴ Otto Placht – František Havelka (red.), *Příručka školské a osvětové správy*, Praha 1934, s. 1698.
- ⁶⁵ KPU vznikl v roce 1918. Předními členy byli umělci starší generace: Julius Pelikán (1887–1969), František Hoplíček (1890–1946), Karel Wellner (1875–1926), Jindřich Lenhart (1878–1955), Marta Rožánková-Drábková (1882–1958) a další. Od svého založení a v průběhu dvacátých let vycházel z ideové orientace Sdružení výtvarných umělců moravských v Hodoníně, které se hlásilo k odkazu Josefa Mánesa a Mikoláše Alše, k lidové kultuře Moravy a Slovenska. KPU se soustředil převážně na činnost výstavní (zprvu místních tvůrců, později domácích i zahraničních) a přednáškovou. – Alena Schulzová, Český výtvarný život v Olomouci po první světové válce, in: Vladimír Spáčil (red.), *Okresní archiv v Olomouci 1990*, Olomouc 1991, s. 71–77.
- ⁶⁶ Alena Schulzová, Snahy o budování domu umění a stálé galerie v Olomouci ve dvacátých a třicátých letech 20. století, *Vlastivědný věstník moravský* XLIII, 1991, č. 1, s. 346–349, cit. s. 348.
- ⁶⁷ Fischer, Šest let práce (pozn. 61), s. 63.
- ⁶⁸ Kv., Krásný dar Klubu přátel umění, *Moravský večerník* XVI, 1937, č. 275, 26. 10., s. 2. – VK., K otevření galerie KPU v Olomouci, *Moravský večerník* XVI, 1937, č. 292, 14. 11., s. 6.
- ⁶⁹ ANM, fond *Robert Smetana*, k. 17, inv. č. 1024, Kultura v Olomouci před a po okupaci (projev na veřejné plenární schůzi KSČ v Olomouci 25. 1. 1965), strojopis, s. 5. – Obě „galerie“ byly KPU využívány ještě v polovině čtyřicátých let. – SOKA, fond *ÚNV Olomouc*, k. 295, inv. č. 403, dopis zaslaný ÚNV (11. 8. 1947).
- ⁷⁰ -a., Galerie umění dra Julia Ambrose v Olomouci, *Našinec* LXIV, 1928, č. 237, 16. 10., s. 3.
- ⁷¹ Vybíral Bohuš, Dvacet let českého umění výtvarného, in: Josef Král – Miloš Krátký (red.), *Monografie hlavního města Olomouce*, Olomouc 1938, nestránkováno.
- ⁷² Václav Kubíček, Katechetické museum v Olomouci, *Časopis VSMO* XLVII, 1934, č. 175–176, s. 128–129.

- ⁷³ Dotazník byl vyplněn v době, kdy v muzeu pracoval František Doucha, tedy mezi lety 1926 až 1935. – ANM, fond *SČM* (nezpracován), složka „Olomouc – krajské mus.“, nedatovaný dotazník s údaji o městském muzeu.
- ⁷⁴ ANM, fond *Robert Smetana*, k. 1, inv. č. 14, Paměti olomouckého muzejníka. Studie pro curriculum vitae (strojopis), s. 5.
- ⁷⁵ Diecesní museum v Olomouci, *Mojmírova říše* I, 1938, č. 7, s. 112.
- ⁷⁶ Vyplývá to z valné schůze spolku. Tzv. církevní oddělení, které spravoval prelát Josef Vyvlečka (1861–1942), tou dobou vykazovalo 225 inventárních čísel. – Rostislav Bartocha, Valná schůze VSMO za správní rok 1936, *Časopis VSMO* L, 1937, č. 185–186, s. 173–180, cit. s. 176.
- ⁷⁷ A. K., Musea na kapitulním děkanství v Olomouci, *Časopis VSMO* XLVII, 1934, č. 175–176, s. 128.
- ⁷⁸ *Ročenka Cyrilometodějské fakulty bohoslovecké v Olomouci za dobu od r. 1918 do r. 1928*, Olomouc 1929, s. 37.
- ⁷⁹ Archiv NPÚ, ú. o. p. v Brně, fond *PÚB, Olomouc*, S 59/9, protokol o šetření proveditelnosti stavby (11. 8. 1936).
- ⁸⁰ František Cinek, *C. M. bohoslovecká fakulta v Olomouci v akad. roce 1936–1937. Památník obnovy fakultní budovy a inaugurační slavnosti 22. února 1937*, Olomouc [1937], s. 12, 19.
- ⁸¹ Rostislav Bartocha, Spolková zpráva za dobu od 23. února do 30. listopadu 1935, *Časopis VSMO* XLIX, 1936, č. 183–184, s. 159–160, cit. s. 160.
- ⁸² *Průvodce Museem Národního osvobození v Olomouci*, Olomouc 1934, s. 3–6, 8. – Rostislav Bartocha, Spolková zpráva VSMO za dobu od 13. února do 31. října 1934, *Časopis VSMO* XLVII, 1934, č. 175–176, s. 130–131, cit. s. 130.
- ⁸³ SOkA, fond *Fischer Richard, JUDr.*, k. 19, inv. č. 120, nalepený novinový výstřižek (Olomouc dostal darem loveckou sbírku).
- ⁸⁴ Adolf Němeček, O vzniku Loveckého a kynologického spolku pro Olomouc a okolí v Olomouci, *Časopis VSMO* XLVIII, 1935, č. 179–180, s. 155–156.
- ⁸⁵ Josef Kachník (1859–1940), profesor na zdejší teologické fakultě, činný také v oblasti památkové péče (konzervátor památkové komise ve Vídni a člen archeologické komise České akademie v Praze). Napsal řadu uměleckohistorických publikací, zejména o olomouckých památkách. – Josef Kachník, *Kdy kde co v Olomouci*, 1990, prosinec, s. 1.
- ⁸⁶ SOkA, fond *AMO, Registratura 1920–1940*, k. 32, inv. č. 13, opis dopisu Richardu Fischerovi (26. 6. 1934).

- ⁸⁷ Sochař Josef Hladík (1874–1948) se vyučil v Praze, odkud také pocházel. V dílně svého mistra se setkával s Ladislavem Šalounem, který se mu stal vzorem. Do Olomouce přišel v roce 1895 a začal pracovat v sochařsko-štukatérské dílně pana Vyhnánka, tehdy jedině tohoto druhu na střední Moravě. Po smrti jejího majitele se Hladík oženil s pozůstalou vdovou a převzal celý závod. Hladíkova firma prováděla fasády, výzdoby interiérů a mnoho dalších prací po celé Moravě, v Čechách, Rakousku i na Slovensku. Kromě pomocných dělníků v ní pracovalo také několik sochařů (Emanuel Kodet, Rudolf Doležal a jiní). V době okupace se podílela na zhotovování klínových forem pro sloup Nejsvětější Trojice v Olomouci. Po Hladíkově smrti firma zanikla. – Jan Římský, Úryvky z paměti sochaře Josefa Hladíka. Ke stému výročí jeho příchodu do Olomouce, in: Marek Perůtka (red.), *Památkový ústav v Olomouci 1992*, Olomouc 1993, s. 103–120.
- ⁸⁸ Archiv NPÚ, ú. o. p. v Brně, fond PÚB, *Olomouc*, S 59/3, dopis zaslaný PÚB (24. 5. 1946).
- ⁸⁹ Rostislav Bartocha (1896-1978) pocházel z Olomouce, kde působil jako profesor francouzštiny a latiny na Slovanském gymnáziu. Od roku 1933 byl jednatelem VSMO a o tři roky později hlavním redaktorem jeho časopisu, mimoto také členem různých spolků. Napsal řadu statí a článků z literárního, divadelního a kulturního života města. – SOKA, fond *Fischer Richard, JUDr.*, k. 4, inv. č. 51, materiály k „Olomouckému památníku II“, Bartochův životopis. – O Bartochových vlastních pamětech, které sepsal v 60. letech 20. století, více: Anna Kubišta, *Setkání mladého Čecha s Francií v roce 1920*, <http://www.listy.cz/archiv.php?cislo=063&clanek=030616>, vyhledáno 24. 5. 2010.
- ⁹⁰ Josef Kšíř (1892–1978), stavební inženýr, amatérský fotograf, konzervátor památkové péče. V roce 1919 vstoupil jako první český inženýr do regulačního oddělení městského úřadu v Olomouci, kde setrval (vyjma krátkého období za okupace) do roku 1948. Kromě podílu na regulačním plánu města schvaloval novou zástavbu, prováděl stavebně historické průzkumy památek. V roce 1946 jmenován konzervátorem památkové péče. Pro dosažení plné kvalifikace se zapsal externě na seminář dějin umění Václava Richtera na UP v Olomouci. Byl členem mnoha zdejších spolků, mimo jiné také předsedou VSMO (1937–1952) a Vlastivědné společnosti muzejní (1969-1972), zakládajícím členem a předsedou Klubu českých fotografů amatérů v Olomouci, činný ve Svazu inženýrů a architektů, v České národopisné společnosti. Napsal řadu statí o olomouckých památkách, lidovém stavitelství. – Antonín Roubic, *K jubileím ing. Josefa Kšíra*, in: Vladimír Spáčil (red.), *Ročenka Státního okresního archivu v Olomouci 1992*, Olomouc 1993, s. 152–156.

- ⁹¹ Podle Václava Nešpora „stálá“ kustodka muzea VSMO. – Nešpor, Ochrana památek – dokončení (pozn. 29), s. 3.
- ⁹² R. B. [Rostislav Bartocha], Slavnostní otevření musea VSMO, *Věstník hlavního města Olomouce* II, 1936, č. 8, 18. 5., s. 88–89. – I když se jednalo o větší a prosvětlené prostory, nepovažovali je členové VSMO za zcela ideální a definitivní řešení. – Rostislav Bartocha, Řádná valná schůze VSMO za správní rok 1935, *Časopis VSMO* XLIX, 1936, č. 181–182, s. 91–96, cit. s. 91–92.
- ⁹³ Bartocha, Slavnostní otevření (pozn. 92), s. 89.
- ⁹⁴ *Prombergrův průvodčí po Olomouci*, Olomouc 1912, s. 52. – Václav Nešpor, Ochrana památek olomouckých v posledních desíti letech, *Pozor* XXXV, 1928, č. 276, 22. 11., s. 3. – František Doucha, Zpráva musea města Olomouce, *Časopis VSMO* XLIV, 1931, č. 165–166, s. 204–205. – Jarmila Hrušková, Vývoj muzejnictví v Olomouci, *Metodický zpravodaj pro vlastivědu v Severomoravském kraji*, 1978, č. 3, s. 37–41, cit. s. 38.
- ⁹⁵ Ibidem, s. 38.
- ⁹⁶ 125 let muzejnictví (pozn. 18), s. 99–100.
- ⁹⁷ *Statistická ročenka hlav. města Olomouce VIII. Rok 1924*, Olomouc 1925, s. 327. – Jeho zánik v roce 1924 byl podmíněn nedostatkem finančních prostředků. – Jarmila Zvolánková, 90 let přírodovědeckého muzea v Olomouci, in: Vlastimil Tlusták (red.), *150 let olomouckého muzejnictví*, Sborník ze stejnojmenné konference, Olomouc 1999, s. 8–10, cit. s. 9–10.
- ⁹⁸ AVMO, fond MM, k. 24, Stanovy Musea hlavního města Olomouce.
- ⁹⁹ V roce 1935 mělo kuratorium kolem 13 členů: předseda starosta Richard Fischer, místopředseda architekt Jan Hublík, jednatel Bohuš Vybíral, pokladník Vladimír Kyas; ze zástupců volených městským zastupitelstvem lze jmenovat revizory Josefa Kšíra a E. Esteráka. – Ibidem, Jednatelská zpráva pro valnou hromadu Musea hlavního města Olomouce (16. 4. 1936).
- ¹⁰⁰ Ibidem, Členové spolku Musea hlavního města Olomouce (1936).
- ¹⁰¹ Ibidem, k. 1, složka č. 2/1936, Instrukce pro kustoda městského musea přírodopisného. – Ibidem, k. 5, Instrukce pro správce městského musea.
- ¹⁰² Archiv NPÚ, ú. o. p. v Brně, fond PÚB, *Olomouc*, P 147/1, opis Stanov musea hlavního města Olomouce a Instrukcí pro správce městského musea (21. 2. 1940).
- ¹⁰³ AVMO, fond MM, k. 25, koncept dopisu ředitelství muzeí v Praze, Brně a Opavě (22. 11. 1935).
- ¹⁰⁴ Otázka koncentrace všech městských sbírek do jedné budovy se projednávala od vzniku muzea (1924). V této souvislosti usilovalo město Olomouc o odkoupení

komplexu klariského kláštera. Jednání se však protáhla na několik let a roku 1932 skončila nezdarem. – Více o tom: Richard Fischer, O musejní budovu v Olomouci, *Časopis VSMO XLVI*, 1933, č. 171–172, s. 27–34.

- ¹⁰⁵ Václav Nešpor, *Olomouc. Průvodce místopisný a kulturně historický s 26 vyobrazeními a mapkou*, Olomouc 1927, s. 14. – Josef Kšír, Prohlídka olomouckých stavebních památek, *Bezkydy – Jeseníky IV*, 1930, č. 5, 15. 5., s. 7–26, cit. s. 25. – František Doucha, Olomoucká musea, in: Václav Nešpor – Arnošt B. Taussig (red.), *Výstavba a národní hospodářství evropských měst. Československá republika. Olomouc*, Olomouc 1930–1931, s. 43–45, cit. s. 44.
- ¹⁰⁶ Rostislav Bartocha, Otevření nových musejních místností, *Časopis VSMO L*, 1937, č. 185–186, s. 165–172, cit. s. 165.
- ¹⁰⁷ AVMO, fond *MM*, k. 24, Zpráva o činnosti musea hl. města Olomouce v roce 1935 (27. 12. 1935).
- ¹⁰⁸ Nešpor, Ochrana památek (pozn. 94), s. 3. – AVMO, fond *MM*, k. 1, Zpráva o stavu sbírek oddělení umělecko-průmyslového a historického ke dni 31. prosince 1930. – Zpráva o výroční valné hromadě Musea hlav. města Olomouce, konané dne 21. března 1935 v zasedací síni na radnici, *Časopis VSMO XLVIII*, 1935, č. 179–180, s. 152–154, cit. s. 152.
- ¹⁰⁹ ANM, fond *SČM* (nezpracován), složka „Olomouc – městské museum“, revizní zpráva (27. 3. 1933).
- ¹¹⁰ Ibidem.
- ¹¹¹ Ibidem, zpráva o platbě členského příspěvku (2. 9. 1924).
- ¹¹² Otevírací doba muzea v roce 1936 podle: Antonín Zemánek, *Stručný průvodce po uměleckých a historických památkách Olomouce*, Olomouc [1936], s. 8.
- ¹¹³ Více o něm: Vladimír Nekuda, *150 let Moravského musea v Brně. Stručný přehled historického vývoje*, Brno 1969. – Brodesser – Břečka (pozn. 50).
- ¹¹⁴ Nedostatek expozičního i depozitárního prostoru se měl původně vyřešit novostavbou. Malé finanční prostředky umožnily nakonec jen adaptaci Dietrichsteinského paláce.
- ¹¹⁵ Národopisné oddělení bylo na svou dobu velmi pokrokové. Mělo zavedenou fonotéku, fotografický a filmový archiv. – Brodesser – Břečka (pozn. 50), s. 34.
- ¹¹⁶ Josef Skutil (1904–1965), absolvent pravěké archeologie na Univerzitě Karlově v Praze, začínal svou profesní dráhu v MZM jako asistent zoologicko-paleontologického oddělení (od 1928), poté spravoval (od 1937) oddělení moravského pravěku. Setrval zde až do roku 1948. V 50. letech působil v Národním muzeu v Praze a v Krajském vlastivědném muzeu v Olomouci (správce archeologického

- oddělení). Svou kariéru zakončil v brněnské pobožce Archeologického ústavu Československé akademie věd. – L. Lipovský – Antonín Veselý – Jaroslav Prosecký (red.), *Bibliografie díla univ. prof. dr. Josefa Skutila*, Lomnice u Tišnova 1969, s. 3.
- ¹¹⁷ Karel Václav Černohorský (1896–1982) byl původně úředníkem Obilního ústavu v Opavě. V roce 1921 nastoupil jako asistent do Slezského zemského muzea. Postupně si doplnil odborné vzdělání (studium dějin umění a estetiky na FF Univerzity Karlovy v Praze) a v roce 1935 se ujal jeho vedení. Po nacistickém záboru Opavy (1938) přešel do MZM v Brně, kde byl pověřen správou nově vzniklého oddělení numizmatiky (do 1942). Po válce vedl zemské muzeum v Opavě a krátce i MZM v Brně. Byl členem archeologické komise při akademii věd či státní muzejní rady. Jeho hlavním badatelským tématem byla moravská lidová keramika. – Josef Gebauer, Černohorský Karel Václav (oficiální web města Opavy), <http://www.opava-city.cz/scripts/detail.php?id=2549>, vyhledáno 1. 6. 2010.
- ¹¹⁸ Více o tom: Karel Černohorský, 50 let Zemského muzea v Opavě, in: Václav Čepelák (red.), *Věstník Matice opavské. Slezský sborník XXXVIII*, 1933, s. 127–128. – Josef Duda (red.), *150 let Slezského muzea*, Ostrava 1964. – Jaromír Kalus – Jiří Pernes – Vladimír Tkáč, *Muzea na Moravě a ve Slezsku*, Ostrava 1988, s. 184–194. – Slezské zemské muzeum (oficiální web muzea), <http://www.szmo.cz/>, vyhledáno 1. 6. 2010.
- ¹¹⁹ Edmund Wilhelm Braun (1870–1957) vedl Uměleckoprůmyslové (po sloučení i Zemské) muzeum až do své penze v roce 1935. Za okupace byl jmenován zvláštním pověřencem pro muzejnictví v Protektorátu Čechy a Morava. Mimo jiné působil jako konzervátor Centrální komise pro památkovou péči ve Vídni, byl členem mezinárodního svazu muzeí a rakouského památkového úřadu, odborným poradcem při nákupu uměleckých děl, univerzitním profesorem. Napsal řadu studií zaměřených na gotické, renesanční i barokní umění. – Josef Gebauer, Braun Edmund Wilhelm (oficiální web města Opavy), <http://www.opava-city.cz/scripts/detail.php?id=2548>, vyhledáno 1. 6. 2010. – Podrobně o něm: Pavel Šopák, *Edmund Wilhelm Braun v Opavě* (diplomová práce), katedra dějin umění, FF UP, Olomouc 1998. – V souvislosti s rozporuplným hodnocením Braunovy osoby (jako Němec a člen NSDAP vnímám z české strany negativně) autor práce uvádí, že Robert Smetana byl jedním z těch, kteří dopomohli k Braunově rehabilitaci a nejednostrannému pohledu na jeho osobnost. – Ibidem, s. 15. – Dále také: Pavel Šopák, *Edmund Wilhelm Braun*, *Acta historica Universitatis Silesianae Opaviensis – Supplementa Tomus I.*, Opava 2008.
- ¹²⁰ Černohorský, 50 let Zemského muzea (pozn. 118), s. 127–128.

- ¹²¹ Více o něm: Jan Kühndel, Městské museum v Prostějově, in: Josef Skutil (red.), *Od Horácka k Podyjí VIII. Vlastivědný sborník jihozápadní Moravy*, Znojmo 1931, s. 338–339. – Josef Skutil, *Moravská musea* I, Brno 1941, s. 134–136. – Muzeum Prostějovska v Prostějově (oficiální web muzea), http://www.muzeumpv.cz/html/hlavni_budova.html, vyhledáno 1. 6. 2010.
- ¹²² První kontakty s muzeem navázal Jan Kühndel (1889–1970) již dříve. Například od roku 1920 byl pravidelně vyslán jako delegát muzea na výroční sjezdy SČM (získával zde cenné poznatky pro svou budoucí praxi). Za jeho redakce začaly vycházet muzejní ročenky (1924–1948). Od počátku dvacátých let se zapojoval také do ochrany tamních památek. Od roku 1923 působil v městské památkové komisi, která s muzeem úzce spolupracovala (soupis památek, sběr obrazového materiálu dokumentujícího uměleckohistorický fond města a další). Ještě před převzetím správy městského muzea se od roku 1925 staral o městský archiv. Byl činný v muzejní radě, v roce 1946 byl místopředsedou SČM. – Pavel Marek, *Jan Kühndel. Historik – archivář – muzejník (K 100. výročí narození 1899–1970)*, Prostějov 1991.
- ¹²³ Revize měst. musea v Prostějově, *Kulturní zprávy* V, 1939, č. 1–2, s. 64–65.
- ¹²⁴ Více o historii: Jiří Malina – Aleš Doubrava, *Hradecké muzeum*, Hradec Králové 1983. – Muzeum východních Čech v Hradci Králové (oficiální web muzea), <http://www.muzeumhk.cz/historie-muzea.html>, vyhledáno 1. 6. 2010.
- ¹²⁵ Ludvík Domečka (1861–1937), vystudovaný právník s hlubokým zájmem o historické vědy, zvláště archeologii. Práci správce městských sbírek vykonával jako vedlejší povolání (zaměstnán současně ve správě města). V letech 1918–1929 byl členem muzejní rady SČM. Zajímal se i o památkovou problematiku: 1910 se stal dopisovatelem vídeňské komise pro zachování památek, 1929 jednatelem pro památky při Společnosti přátel starožitností. Plně se zapojoval do kulturního života města. Napsal řadu historických statí, mimo jiné také průvodce po Hradci Králové. – Aleš Doubrava, Ludvík Domečka (1861–1937), in: František Vich (red.), *Ludvík Domečka. Personální bibliografie*, Hradce Králové 1979, s. 5–11.
- ¹²⁶ Dělníkům na stavbách byla vyplácena odměna za každý nalezený a odevzdaný starožitný předmět, měli k dispozici tištěný návod o charakteru památky a její ochraně.
- ¹²⁷ V roce 1919 došlo k přeměně Zemského památkového úřadu pro Království české na Státní památkový úřad pro oblast celé republiky (Čechy, Morava, Slezsko, Slovensko a Podkarpatská Rus) se sídlem v Praze. Při obnově památek se vycházelo z konzervační analytické metody, zachovávající všechny vývojové etapy objektu a vyžadující doplňky v soudobém stylu. Tato praxe se zakládala na názorech Aloise Riegla a největším zastáncem metody byl Zdeněk Wirth. – Marek Perůtka (ed.), *Na*

základech konzervativní teorie české památkové péče. Výbor z textů /Ivo Hlobil, Praha 2008, s. 134.

¹²⁸ Státní fotoměřičský ústav byl zřízen z iniciativy Zdeňka Wirtha, aby soustavně evidoval, fotografoval, zaměřoval a odléval památky na území Československé republiky, ale i v cizině, jednalo-li by se o bohemika. Do roku 1925 byl v ústavu zaměstnán pouze jeden pracovník architekt Alois Masák. Poté se jeho vedení ujal samotný Wirth. – Petr Štoncer, Příspěvky k dějinám památkové péče v Československé republice v letech 1918–1938. Část 3. – Konzervátoři a další památkové instituce a spolky, *Zprávy památkové péče* LXV, 2005, č. 1, s. 58–62, cit. s. 60–61.

¹²⁹ Konzervátoři byli zpravodaji památkových úřadů, jednalo se o funkci čestnou. V roce 1935 v rámci reorganizace neúřední služby ochrany památek došlo ke změně, kdy namísto dosavadních konzervátorů ministerstva školství a národní osvěty nastoupili konzervátoři památkových úřadů. Jejich počet se rozdělením podle soudních okresů a druhů památek (přírodní a historické) značně rozšířil. Současně vyšly i nové pokyny, podle nichž měli konzervátoři kromě základní zpravodajské služby o ohrožených památkách či nálezích informovat také o přednáškách z oblasti památkářské, zasílat výstřižky z místního tisku, podávat návrhy na obnovu památek v souladu s analytickou konzervační metodou a podobně. – Služba ochrany památek, *Věstník Československého zemědělského musea* IX, 1936, č. 1, s. 39. – Archiv NPÚ, ú. o. p. v Brně, fond PÚB, *Spisy*, 21/K – c/1-6, Pokyny čís. 1 všem p. p. konservátorům (15. 9. 1936). – Totéž tiskem: Pokyny č. 1. Státního památkového úřadu v Brně pp. konservátorům, *Zprávy památkové péče* I, 1937, č. 6, s. 12–13. – K těmto pokynům vyšly ještě zvláštní instrukce. – Archiv NPÚ, ú. o. p. v Brně, fond PÚB, *Spisy*, 21/K – c/1-6, Zvláštní instrukce pro konservátory Státního památkového úřadu. – Totéž tiskem: Zvláštní instrukce pro konservátory Státního památkového úřadu v Praze, *Zprávy památkové péče* I, 1937, č. 4, s. 13–14.

¹³⁰ Zdeněk Wirth (1878–1961), historik umění, teoretik a organizátor památkové péče. V letech 1918–1939 přednostou osvětového sboru na ministerstvu školství a národní osvěty. Inicioval vznik Státního fotoměřičského ústavu, v jehož čele v druhé polovině dvacátých a ve třicátých letech stál.

¹³¹ Špét (pozn. 30), s. 76.

¹³² Zákony vydány až po válce v letech 1958 (zákon č. 22/1958 Sb., o kulturních památkách) a 1959 (zákon č. 54/1959 Sb., o muzeích a galeriích).

¹³³ Placht – Havelka (pozn. 64), s. 1612–1613.

¹³⁴ Ibidem, s. 1613.

¹³⁵ Ibidem, s. 1647.

- ¹³⁶ Služba ochrany památek (pozn. 129), s. 39.
- ¹³⁷ Václav Nešpor (1883–1973), středoškolský profesor češtiny a němčiny, od roku 1924 správce olomouckého městského archivu (mimo okupaci až do roku 1947). Autor řady prací o historii města Olomouce. Podle Smetany byl jedním z mála místních neodborně vzdělaných pracovníků, kteří „pracovali dobře a odvedli v podmínkách doby veliký kus práce“. – Smetana, Paměti (pozn. 51), s. 61.
- ¹³⁸ SOkA, fond AMO, Registratura 1920–1940, k. 13, inv. č. 7, opis dopisu městské radě (13. 12. 1935).
- ¹³⁹ Za dobu vzniku komise pro ochranu uměleckých památek města Olomouce lze snad považovat rok 1923, kdy jsou zachovány první doklady o její existenci. Materiál o působení komise uložen v SOkA, fond AMO, Registratura 1920–1940, k. 13, inv. č. 7, složka „Volba komise pro ochranu uměleckých památek 1923–1939“.
- ¹⁴⁰ Placht – Havelka (pozn. 64), s. 1684–1685.
- ¹⁴¹ Antonín Zemánek, *Olomouc město s vlastním zřízením. Příručka pro občanstvo i školy*, Olomouc 1937, s. 34–36.
- ¹⁴² Richard Fischer, *České noviny a novináři v Olomouci 1848–1938*, Olomouc 1938, s. 69.
- ¹⁴³ Rubrika „Ochrana památek, musea a archivy“, *Věstník hlavního města Olomouce I*, 1935, č. 1, 2. 4., s. 2.
- ¹⁴⁴ Z Nešporových *Dějin města Olomouce* (1936) se jednalo hlavně o ty části, jež pro svou obšírnost a podrobnost nemohly být pojaty do chystané tištěné verze. – Rubrika „Ochrana památek, musea a archivy“, *Věstník hlavního města Olomouce II*, 1936, č. 1, s. 5. – V roce 1938 také stati z *Dějin kostela sv. Mořice v Olomouci* (1939) od Bohumila Zlámala. – Rubrika „Ochrana památek, musea a archivy“, *Věstník hlavního města Olomouce IV*, 1938, č. 2, 11. 2., s. 23.
- ¹⁴⁵ Například dopis od knížecí biskupské konzistoře v Olomouci zaslaný PÚB (8. 2. 1943). – Archiv NPÚ, ú. o. p. v Brně, fond PÚB, Olomouc, S 60/9.
- ¹⁴⁶ Statistická ročenka Olomouce (pozn. 97), s. 361–362. – Urban, Okrašlovací spolek v Olomouci, *Kráska našeho domova IXXX*, 1937, č. 6–7, 10. 6., text na zadní obálce.
- ¹⁴⁷ ANM, fond SČM (nezpracován), složka „Olomouc – krajské mus.“, nedatovaný dotazník s údaji o městském muzeu.
- ¹⁴⁸ Ibidem, nedatovaný dotazník s údaji o Muzeu VSMO.
- ¹⁴⁹ AVMO, fond MM, k. 1, jmenování správcem městského muzea (2. 1. 1936).
- ¹⁵⁰ Ibidem, k. 24, Jednatelská zpráva pro valnou hromadu Musea hlavního města Olomouce (16. 4. 1936).

- ¹⁵¹ Název oddělení nebyl vždy užíván v této správné podobě. Sám Smetana od něho brzy upustil a představoval se jako správce „umělecko-historického oddělení“, což také odpovídalo jeho zájmu spíše o sbírku obrazů, rytin či sochařských děl než o předměty užitého umění. Většinou však vystupoval jako „správce muzea“, což podmínilo jednak samotné znění vypsané soutěže, ale i fakt, že druhé přírodovědné oddělení, spravované Lausem, působilo po celé období první republiky jako samostatná jednotka. – Zvolánková (pozn. 97), s. 9-10.
- ¹⁵² Zápisy z výroční valné hromady kuratoria, z průběžných schůzí, Smetanovy čtvrtletní výkazy a zprávy o činnosti za celý rok jsou uloženy v AVMO, fond *MM*, k. 24, který by měl obsahovat veškerou dokumentaci k muzejnímu kuratoriu. Ve skutečnosti se zde nachází jen zprávy do roku 1940, přičemž obecně platí, že materiál z počátečního období Smetanovy správy je podrobný a kompletně zachován, některé doklady z pozdějšího období (od 1938) schází. Tento fakt je zapříčiněn buď skutečnou absencí těchto písemností ve fondu či podmíněn proměnlivými poměry za okupace (počátkem 1943 kuratorium rozpuštěno). Ojedinele byly některé již velmi stručné zprávy o činnosti muzea ze 40. let nalezeny v jiných kartonech. Dění v městském muzeu lze kromě toho doplnit či rekonstruovat na základě bohaté spisové agendy dochované v AVMO, fond *MM* ke každému roku (vyjma 1937).
- ¹⁵³ Smetana, Paměti (pozn. 51), s. 63.
- ¹⁵⁴ AVMO, fond *MM*, k. 24, Zápis o schůzi kuratoria Musea hlavního města Olomouc (26. 3. 1936).
- ¹⁵⁵ Ibidem, Jednatelská zpráva pro valnou hromadu Musea hlavního města Olomouce (16. 4. 1936).
- ¹⁵⁶ Žádost přednesl v závěru své zprávy o měsíční činnosti muzea do 25. března 1936, kdy se také projednávala. – Ibidem, Zpráva o činnosti musea hl. města Olomouce v době od 25. února 1936 do 25. března 1936.
- ¹⁵⁷ Ibidem, Zpráva o činnosti historického a uměleckého oddělení Musea hlav. města Olomouce za rok 1936 (22. 4. 1937). – Také tiskem: *Věstník hlavního města Olomouce* III, 1937, č. 7, 13. 5., s. 93–94.
- ¹⁵⁸ JP, Minulost a současnost fotoarchivu Vlastivědného muzea v Olomouci, *Kdy kde co v Olomouci*, 1992, březen, s. 28–29.
- ¹⁵⁹ Zřízení fotografického oddělení pro obrazovou evidenci sbírek vycházelo se Smetanovy vlastní záliby. Již před příchodem do Olomouce rád fotografoval a touto činností si v době nezaměstnanosti přivydělával. – ANM, fond *Robert Smetana*, k. 1, inv. č. 11, vlastní životopis (14. 4. 1951).

- ¹⁶⁰ ANM, fond *SČM* (nezpracován), složka „Olomouc – krajské mus.“, nedatovaný dotazník s údaji o městském muzeu.
- ¹⁶¹ SOkA, fond *AMO*, *Registratura 1920–1940*, k. 13, inv. č. 7, dopis městskému referátu (21. 9. 1936).
- ¹⁶² Výnos č. 66.687/III. (21. 12. 1935) nařizoval poučit stavební dělníky o ochraně archeologických nálezů před jakýmkoliv poškozením či zcizením a o nutnosti ponechat je na místě až do příchodu povolaného znalce. Poté prostřednictvím městské rady informovat o nálezu Státní památkový úřad v Brně. – Ibidem, k. 681, inv. č. 278, Vyhláška (2. 1. 1936). – Tiskem: Ochrana předvěkých nálezů, *Věstník hlavního města Olomouce* II, 1936, č. 1, 13. 1., s. 10.
- ¹⁶³ Archiv NPÚ, ú. o. p. v Brně, fond *PÚB*, *Olomouc*, P 145/2, dopis zaslaný PÚB (23. 7. 1936).
- ¹⁶⁴ ANM, fond *SČM* (nezpracován), složka „Olomouc – krajské mus.“, nedatovaný dotazník s údaji o městském muzeu.
- ¹⁶⁵ AVMO, fond *MM*, k. 1, protokol o odchodu Douchy (7. 9. 1935). – Ibidem, k. 24, Smetanovo prohlášení o nastoupení do úřadu a převzetí inventářů (13. 2. 1936).
- ¹⁶⁶ Ibidem, Zpráva o činnosti musea hl. města Olomouce v době od 2. ledna do 25. února 1936. – V k. 17 v AVMO se zachoval soubor katalogizačních lístků. Údaje o předmětech jsou vyplněny na psacím stroji, přičemž popisy některých z nich se omezují na základní označení věci, jiné jsou podrobnější. Absence jakéhokoli data ztěžuje určení původce katalogu. V pravém horním rohu se nachází velké tiskací písmeno (například „H“ či „P“), určující snad příslušnost předmětu ke sbírce historického či průmyslového muzea. Z toho důvodu lze usoudit, že se jedná patrně o katalog pořízený ještě správcem Františkem Douchou.
- ¹⁶⁷ AVMO, fond *MM*, k. 24, Zpráva o činnosti musea hl. města Olomouce v době od 2. ledna do 25. února 1936. – Ibidem, Zpráva o činnosti musea hl. města Olomouce v době od 25. února 1936 do 25. března 1936.
- ¹⁶⁸ Bohuš Vybíral, Zpráva o výroční valné hromadě, *Časopis VSMO* XLVII, 1934, č. 173–174, s. 44–46, cit. s. 45.
- ¹⁶⁹ AVMO, fond *MM*, k. 24, Zpráva o činnosti musea hl. města Olomouce v době od 2. ledna do 25. února 1936. – Expozice nebyla v roce 1936 ani v roce následujícím zpřístupněna, neboť ještě ve zprávě za rok 1937 se v souvislosti s ní uvádí, že „orlojové památky“ budou moci být instalovány, jakmile se uvolní finance na úpravu prostoru, kde měly být vystaveny. Snad se mělo jednat o náročnější adaptační práce, než bylo očištění a vymalování místnosti, které na Smetanův příkaz bylo roku 1936 již provedeno. – Ibidem, Činnost Musea hlavního města Olomouce v r. 1937 (2. 1.

- 1938). – Tiskem: *Věstník hlavního města Olomouce* IV, 1938, č. 5, 2. 4., s. 61–62. – Na náklad městského věstníku byl vydán i samostatný otisk: *Činnost musea hl. města Olomouce za rok 1937*, Olomouc [1938].
- ¹⁷⁰ AVMO, fond *MM*, k. 24, Zpráva správce musea hl. města Olomouce o činnosti musea v době od 17. září do 11. listopadu 1936. – Ibidem, Zpráva o činnosti historického a uměleckého oddělení Musea hl. města Olomouce za rok 1936 (22. 4. 1937).
- ¹⁷¹ Již zde se odráží Smetanova vize o ideálním způsobu expozice, kterou popisoval ve spojitosti s tzv. Žižkovou tužkou (o tom dále).
- ¹⁷² AVMO, fond *MM*, k. 24, Schůze kuratoria dne 17. září 1936. Zpráva správce sbírek historických a průmyslových (zpráva o činnosti od 16. 4. do 16. 9. 1936). – Ibidem, Zpráva o schůzi kuratoria Musea hlavního města Olomouce (17. 9. 1936).
- ¹⁷³ Ibidem, k. 1, dopis městskému muzeu (3. 9. 1936).
- ¹⁷⁴ Ibidem, dopis městské radě s příloženým posudkem (24. 2. 1936). – Olejomalbu signovanou 1752 připsal Dostál Karlu Františku Josefu Haringerovi (1686–1734) a jako takovou ji městské muzeum od pana Huska také kupovalo.
- ¹⁷⁵ Ibidem, dopis Smetanovi (3. 4. 1936). – Přátelská korespondence obou zaměstnanců muzejních ústavů je doložena do roku 1948. – ANM, fond *Robert Smetana*, k. 5, inv. č. 326.
- ¹⁷⁶ AVMO, fond *MM*, k. 24, Schůze kuratoria dne 17. září 1936. Zpráva správce sbírek historických a průmyslových (zpráva o činnosti od 16. 4. do 16. 9. 1936). – Václav Nešpor, *Dějiny města Olomouce*, Olomouc 1998 (reprint původního vydání z 1936), předmluva s. [3].
- ¹⁷⁷ AVMO, fond *MM*, k. 1, dopis Kutalovi (18. 11. 1936). – Ibidem, k. 24, Zpráva o činnosti Musea hl. města Olomouce v době od 12. 11. 1936 do 1. 4. 1937. – I., Pietata z kostela sv. Tomáše v Brně, *Moravský večerník* XVI, 1937, č. 163, 4. 7., s. 6.
- ¹⁷⁸ AVMO, fond *MM*, k. 24, Zpráva jednatele pro řádnou valnou hromadu (22. 4. 1937).
- ¹⁷⁹ SOkA, fond *AMO*, *Registratura 1920–1940*, k. 768, inv. č. 343, účet za vykonané práce (26. 6. 1936).
- ¹⁸⁰ Ibidem, k. 41, inv. č. 22, dopis městské radě (8. 2. 1936). – Ibidem, Středomoravská výstava v Přerově 1936 (program výstavy). – Městu Olomouc byla nabídnuta možnost prezentovat se v samostatném pavilonu, což přerovský výstavní výbor považoval za „účelnější“. Zbudování vlastního pavilonu však vyžadovalo finanční náklady a časový prostor. Olomoucký stavební úřad, který měl celkovou organizaci účasti města na starost, tuto možnost proto zamítl. – Ibidem, dopis výboru Středomoravské výstavy (15. 2. 1936).

- ¹⁸¹ Ladislav Prchal, Naše města, in: B. J. Jelínek – V. Roštlapil (red.), *Středomoravská výstava 1936 Přerov* (katalog výstavy), Přerov 1936, s. 52–53, cit. s. 52.
- ¹⁸² SOkA, fond AMO, *Registratura 1920–1940*, k. 768, inv. č. 343, žádost o schválení programu expozice města Olomouce (8. 5. 1936). – Ibidem, dopis výboru Středomoravské výstavy o výši pojistného za vystavené předměty (20. 6. 1936).
- ¹⁸³ AVMO, fond MM, k. 3, dopis městskému prezidiu (21. 4. 1936).
- ¹⁸⁴ Ibidem, k. 24, Zpráva správce musea hl. města Olomouce o činnosti musea v době od 17. září do 11. listopadu 1936. – Ibidem, Zpráva o schůzi kuratoria Musea hlavního města Olomouce (12. 11. 1936). – S dotazem o doporučení vhodné literatury k tématu se Smetana obrátil přímo na SČM. – ANM, fond SČM (nezpracován), složka „Olomouc – městské museum“, dopis zaslaný SČM (25. 8. 1936).
- ¹⁸⁵ [Robert Smetana], *O konkrétní program olomouckého muzejnictví*, Olomouc [1937]. – Brožura poté rozdána členům městského muzea jako závěrečné usnesení o dalším pracovním plánu olomouckého muzejnictví. – AVMO, fond MM, k. 24, Zpráva o činnosti Musea hl. města Olomouce v době od 12. 11. 1936 do 1. 4. 1937.
- ¹⁸⁶ Smetana, *O konkrétní program* (pozn. 185), s. 6.
- ¹⁸⁷ Ibidem, s. 11.
- ¹⁸⁸ Srovnej s dotazníkem zaslaným SČM vlasteneckému muzeu v době předsedování Mořice Remeše (1921–1933). Podle něj je oblastí „muzejního sběru“ celá Morava. – ANM, fond SČM (nezpracován), složka „Olomouc – krajské mus.“, nedatovaný dotazník s údaji o Muzeu VSMO. – Po roce 1940 je již sběrný okruh VSMO zúžen pouze na olomoucký kraj. – Skutil, *Moravská musea* (pozn. 121), s. 124.
- ¹⁸⁹ Srovnej s dotazníkem zaslaným městskému muzeu SČM, který byl vyplněn za správy Františka Douchy (1926–1935). Za „oblast muzejního sběru“ je zde považováno „*Olomoucko a zvláště území města*“. – ANM, fond SČM (nezpracován), složka „Olomouc – krajské mus.“.
- ¹⁹⁰ Počátkem 90. let 19. století bylo rozhodnuto o vydávání soupisů historických a uměleckých památek českých zemí. Jednotlivé svazky měly být rozděleny podle politických okresů a vydávány v českém a německém jazyce (podle dohody v roce 1918). Do druhé světové války vyšlo 51 svazků, ale pouze pro Čechy. Pro oblast Moravy se soupisy teprve připravovaly. – Placht – Havelka (pozn. 64), s. 1692. – Eva Šamánková, *Soupis památek, jeho vývoj a současný stav*, in: Helena Hanšová – Otilie Svobodová – Aleš Vošahlík et al. (ed.), *Památková péče 1945–1970. Sborník statí o úkolech a výsledcích státní památkové péče v letech 1945–1970*, Praha 1973, s. 41–45, cit. s. 42. – Konkrétně v Olomouci a jeho okolí byly brněnským památkovým úřadem zpracovány pouze předměstské obce (v letech 1932–1936). K soupisu

- města se jeho zaměstnanci pro „nával jiné práce“ zatím nedostali. – Archiv NPÚ, ú. o. p. v Brně, fond PÚB, Olomouc, P 144, koncept dopisu dopisovateli PÚB Josefu Kolářkovi (20. 5. 1941).
- ¹⁹¹ AVMO, fond MM, k. 24, Zpráva o činnosti historického a uměleckého oddělení Muzea hl. města Olomouce za rok 1936 (22. 4. 1937).
- ¹⁹² -š., Krásné místo pro sňatkové obřady, *Pozor* XLIII, 1936, č. 343, 17. 12., s. 2.
- ¹⁹³ Věstník svazu čsl. museí, *Věstník Československého zemědělského musea* X, 1937, č. 1, s. 35–38, cit. s. 37. – O přijetí a doporučení těchto zásad také v úvodu tištěné verze Smetanovy přednášky. – Smetana, O konkrétní program (pozn. 185), s. 1.
- ¹⁹⁴ -š., Moravské musejnictví ve službách čsl. propagandy, *Pozor* XLIII, 1936, č. 342, 16. 12., s. 2. – -š., O soustavný průzkum prehistorického terénu na Olomoucku. Bude musejnictví v Olomouci dále přezíráno?, *Pozor* XLIII, 1936, č. 343, 17. 12., s. 2.
- ¹⁹⁵ (b. v.), Olomoucké musejnictví, *Selské listy* LIV, 1936, č. 99, 24. 12., s. 3.
- ¹⁹⁶ Robert Smetana, O konkrétní program olomouckého musejnictví, *Věstník hlavního města Olomouce* III, 1937, č. 1, 21. 1., s. 1–4.
- ¹⁹⁷ O konkrétní program vlastivědného musejnictví, *Zprávy památkové péče* I, 1937, č. 3, s. 17–18.
- ¹⁹⁸ O konkrétní program vlastivědného musejnictví, *Zprávy památkové péče* I, 1937, č. 4, s. 20.
- ¹⁹⁹ Srovnej: Jaroslav Helfert, O úkolech našeho musejnictví, *Naše revoluce* XII, 1936, č. 4, s. 369–374. – Jaroslav Helfert, Moravská musea ve Svazu čsl. museí. Organizační poznámky, in: Josef Skutil (red.), *Od Horácka k Podyjí* VIII. *Vlastivědný sborník jihozápadní Moravy*, Znojmo 1931, s. 319–325. – Rostislav Bartocha, Půlstoletí Vlasteneckého spolku musejního v Olomouci 1883–1933, *Časopis VSMO* XLVII, 1934, č. 173–174, s. 1–43, přednáška Jaroslava Helferta s. 16–20.
- ²⁰⁰ Smetana, Paměti (pozn. 51), s. 65–66. – ANM, fond Robert Smetana, k. 9, inv. č. 678, dopis Eduardu Wondrákovi (20. 12. 1983). – Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond *Daňhelka Jiří*, k. 92, inv. č. 469, dopis Daňhelkovi (7. 10. 1984).
- ²⁰¹ Smetana, Paměti muzejníka (pozn. 74), s. 6.
- ²⁰² AVMO, fond MM, k. 1, nedatovaná kopie dopisu do rukou Nešpora pro PÚB.
- ²⁰³ SOkA, fond AMO, *Registratura 1920–1940*, k. 13, inv. č. 7, dopis památkové komisi (16. 11. 1936). – Schůzí se kromě členů komise zúčastňoval zástupce ze stavebního úřadu a od roku 1936 i konzervátor PÚB Václav Nešpor. Ve spojitosti se stížnostmi o „přezírání“ komise ze strany městských úřadů, doporučilo jí olomoucké prezidium, aby na svá zasedání zvala také správce městského muzea Roberta Smetanu, „který

- by mohl různé náměty komise sledovati a tak usplňovati jejich včasné vyřízení.“ – Ibidem, dopis památkové komisi (8. 10. 1936). – Předchozí správce muzea František Doucha byl členem komise. Po jeho odchodu se uvolněné místo v roce 1935 ještě před příchodem Smetany obsadilo.
- ²⁰⁴ AVMO, fond *MM*, k. 24, Zpráva o činnosti historického a uměleckého oddělení Muzea hl. města Olomouce za rok 1936 (22. 4. 1937).
- ²⁰⁵ Smetana, Paměti (pozn. 51), s. 67.
- ²⁰⁶ SOkA, fond *AMO*, *Registratura 1920–1940*, k. 41, inv. č. 22, zpráva městskému prezidiu (9. 11. 1936).
- ²⁰⁷ AVMO, fond *MM*, k. 1, dopis městské radě (20. 8. 1936). – Zpravodaj vycházel měsíčně a byl vyvěšován ve vlacích, autobusech, čekárnách, lázeňských či jiných hojně navštěvovaných místech. Jednotlivá čísla představovala různá města v republice s cílem jejich zviditelnění a současně podpory cestovního ruchu.
- ²⁰⁸ Vyšel pod názvem „Zhlédněte město památek“, *Cestovní zpravodaj. Propagační časopis ČSD*, 1936, č. 9–10, s. 20–22.
- ²⁰⁹ Klub vznikl v roce 1907 jako místní pobočka Klubu českých fotografů amatérů. U jeho zrodu stálo několik přátel (malíř Karel Wellner, sochař Josef Hladík, fotografové Eduard Bubeník a August Wüst a další), kteří se již dříve scházeli a pořádali přednášky s promítáním diapozitivů. Od roku 1925 až do ukončení činnosti klubu v roce 1950 stál v jeho čele Josef Kšíř. – Pavel Zatloukal, *Výtvarná kultura (V republice)*, in: Jindřich Schulz (red.), *Dějiny Olomouce II*, Olomouc 2009, s. 196–214, cit. s. 201. – SOkA, fond *Klub českých fotografů* (nezpracován), Protokoly schůzí od 21. 10. 1926–2. 9. 1937 (vázaný sešit), Zápis valné schůze (24. 5. 1950).
- ²¹⁰ SOkA, fond *Klub českých fotografů* (nezpracován), Protokoly schůzí od 21. 10. 1926–2. 9. 1937 (vázaný sešit), Zápis o schůzi redakčního kruhu „Fotografických besed“ (20. 2. 1936).
- ²¹¹ AVMO, fond *MM*, k. 27, potvrzení o zaplacení příspěvku (23. 9. 1936).
- ²¹² Ibidem, k. 24, Zápis o schůzi kuratoria Musea hl. města Olomouce (1. 4. 1937). – Ibidem, *Činnost Musea hlavního města Olomouce v r. 1937* (2. 1. 1938) – Slatina měl pracovat pro městské muzeum i pro Muzeum VSMO současně. Podle dohody se jednalo celkem o 24 hodin týdně. – Ibidem, Zpráva o činnosti Musea hl. města Olomouce v době od 1. 4. 1937 do 24. 6. 1937.
- ²¹³ Julius Pelikán (1887–1969), absolvent pražské akademie, žák Josefa Václava Myslíka a Jana Štursy. Řada jeho prací se nachází přímo v Olomouci či okolí.

- ²¹⁴ AVMO, fond *MM*, k. 24, Zpráva o činnosti Musea hl. města Olomouce v době od 1. 4. 1937 do 24. 6. 1937. – Mistr Julius Pelikán, *Věstník hlavního města Olomouce* III, 1937, č. 5, 6. 4., s. 71.
- ²¹⁵ AVMO, fond *MM*, k. 2, dopis Státnímu archeologickému ústavu v Praze (30. 1. 1938). – Archiv NPÚ, ú. o. p. v Brně, fond *PÚB*, *Olomouc*, P 146/13, nalepené novinové výstřižky (Další drahocenné nálezy v Olomouci, 22. 12. 1937; Poklad v základech bouračky, 10. 1. 1938).
- ²¹⁶ Ibidem, dopis zaslaný PÚB (13. 7. 1937). – AVMO, fond *MM*, k. 2, dopis Státnímu archeologickému ústavu v Praze (8. 2. 1938). – Stručnou Smetanovu zprávu i s fotografiemi otiskly *Zprávy památkové péče* II, 1938, č. 3, s. 50.
- ²¹⁷ Smetana, Paměti (pozn. 51), s. 69.
- ²¹⁸ Sjezd SČM, *Zprávy památkové péče* I, 1937, č. 8, s. 17. – Sjezd museí v roce 1937, *Věstník Československého zemědělského musea* X, 1937, č. 1, s. 37–38.
- ²¹⁹ Smetana, Paměti (pozn. 51), s. 69.
- ²²⁰ František Matouš (1895–1969), absolvent pražské univerzity (hlavní obor dějiny výtvarného umění, vedlejší obory: obecné dějiny, dějiny estetiky, filozofie a hudby). V roce 1919 nastoupil do Městského muzea v Českých Budějovicích, které v letech 1930–1941 řídil. – Více o něm: Kateřina Černá, *Umění v životě Františka Matouše* (diplomová práce), FF Jihočeské univerzity, České Budějovice 2009.
- ²²¹ Vladimír Denkstein (1906–1993) absolvoval dějiny umění u Vojtěcha Birnbauma na Univerzitě Karlově v Praze, po studiích se stal jeho asistentem. Od roku 1932 pracoval v Městském muzeu v Českých Budějovicích, kde působil až do prvních let okupace. Poté (1942) odešel do Národního muzea v Praze, které v letech 1956–1970 vedl. Byl činný v mnoha muzejních či památkových sdruženích (předseda SČM a Ústřední muzejní rady, člen Ústřední památkové komise a jiných). Zajímal se zejména o středověkou architekturu. – JH [Jiřina Hořejší], Denkstein Vladimír, in: Anděla Horová (ed.), *Nová encyklopedie českého výtvarného umění* A–M, Praha 1995, s. 133–134.
- ²²² Černá (pozn. 220), s. 30.
- ²²³ František Matouš, Gotická sbírka Městského muzea v Českých Budějovicích a její nová instalace, *Zprávy památkové péče* I, 1937, č. 9, s. 14–17.
- ²²⁴ AVMO, fond *MM*, k. 24, Zpráva o činnosti Musea hl. města Olomouce v době od 1. 4. 1937 do 24. 6. 1937. – Ibidem, Zápis o schůzi kuratoria Musea hlav. města Olomouce (24. 6. 1937). – Ibidem, Zápis o valné schůzi kuratoria Musea hlavního města Olomouce (22. 4. 1937).

- ²²⁵ Kv., Obohacení měst. musea v Olomouci, *Moravský večerník* XVI, 1937, č. 265, 17. 10., s. 2.
- ²²⁶ Archiv NPÚ, ú. o. p. v Brně, fond PÚB, *Olomouc*, P 147/1, nalepený novinový výstřížek (Objev starých památek v Olomouci, 23. 10. 1937).
- ²²⁷ Ibidem, koncept dopisu městskému muzeu (21. 11. 1937). – Ze Smetanovy odpovědi víme, že z budovy vyšší reálky na bývalém Mořickém náměstí bylo přeneseno přes dvacet předmětů různého charakteru. Kromě barokních glóbů nechal do slavnostního sálu na radnici uložit například také barokní křeslo, kolo z arcibiskupského kočáru či dva křídlové klavíry. – Ibidem, dopis zaslaný PÚB (29. 12. 1937).
- ²²⁸ AVMO, fond MM, k. 24, Činnost Musea hlavního města Olomouce v r. 1937 (2. 1. 1938).
- ²²⁹ Ibidem, Zpráva o činnosti Musea hl. města Olomouce v době od 12. 11. 1936 do 1. 4. 1937.
- ²³⁰ Rudolf Michalik (1901–1993), olomoucký malíř německého původu, absolvent vratslavské a pražské akademie. Angažoval se snad ve všech olomouckých uměleckých spolcích. Pod vlivem antroposofického systému Rudolfa Steinera dospěl k duchovně laděné abstrakci. Za okupace narukoval a po válce odešel do Řezna, kde také zemřel. – Více o něm: David Voda, *Rudolf Michalik (1901–1993)* (diplomová práce), katedra dějin umění, FF UP, Olomouc 2002. – AVMO, fond MM, k. 24, Zpráva o činnosti Musea hl. města Olomouce v době od 1. 4. 1937 do 24. 6. 1937.
- ²³¹ SOkA, fond AMO, *Registratura 1920–1940*, k. 23, inv. č. 10, dopisy městské radě (25. 11. 1937, 23. 9. 1937). – Smetana tak městské radě připomněl doposud nesplněný závazek. Již dříve byla totiž s Lenhartem dohodnuta koupě jeho obrazu. Na Smetanův podnět měl umělec namalovat panorama Olomouce, které by poté město zakoupilo. – AVMO, fond MM, k. 24, Zpráva o činnosti Musea hl. města Olomouce v době od 1. 4. 1937 do 24. 6. 1937. – Ibidem, Zápis o schůzi kuratoria musea hl. města Olomouce (23. 12. 1937).
- ²³² Rudolf Doležal přišel do Olomouce z Prahy. Svou sochařskou dráhu zahajoval ve firmě Josefa Hladíka (od 1909), poté se osamostatnil a založil si vlastní štukatérskou firmu. V ní začínal jeho syn Rudolf Doležal (1916–2002), který zde získával první zkušenosti ještě předtím, než se v roce 1933 přihlásil na pražskou Uměleckoprůmyslovou školu. Po dokončení studií (1939) se vrátil jako restaurátor a štukatér zpět do otcovy dílny. Později se proslavil jako sochař a medailér. Tvořil v duchu socialistického realismu (pomníky a sochy v exteriéru města, portréty). – Zdeněk Pospíšil, Zasloužilý umělec Rudolf Doležal, *Výtvarná kultura* X, 1986, č. 4, s. 59–61.

- ²³³ Odlitky se staly součástí nové instalace klubové galerie. Byly vystaveny (celkem 12 kusů) ve vstupní místnosti spolu s obrazy z bojišť legií a sedmi velkými krajinomalbami. Druhou místnost (hlavní sál) vyhradil klub souboru impresionistů, hlavně hodonínských (František Ondrušek, Alois Kalvoda), představitelům Umělecké besedy a mladým olomouckým tvůrcům (Josef Gabriel, Aljo Beran). V posledním třetím sále se nacházela díla prezentující soudobé trendy (Jan Zrzavý, Josef Šíma, Karel Pokorný, Josef Pelikán, Vojtěch Hořínek a další). – VK. (pozn. 68).
- ²³⁴ AVMO, fond *MM*, k. 24, Zpráva o činnosti Musea hlav. města Olomouce v době od 24. června do 25. listopadu 1937. – V případě sloupu Nejsvětější Trojice se patrně jednalo o odlitky několika detailů, pořízené ve 20. letech 20. století při opravě celého sousoší Václavem Janouškem. Ten sám navrhl, že v rámci oprav zhotoví i odlitky jako „předlohy ku kreslení neb uchování pro městské museum.“ – SOKA, fond *AMO*, *Registratura 1920–1940*, k. 679, inv. č. 274, nedatovaný návrh od Václava Janouška. – Odlitky byly předány městskému muzeu a uskladněny ve škole na Mořickém náměstí. Některé z nich zapůjčilo muzeum olomouckému Spolku výtvarných umělců. – *Ibidem*, dopis městskému referátu II. (12. 7. 1935).
- ²³⁵ Archiv NPÚ, ú. o. p. Brno, fond *PÚB*, *Olomouc*, P 147/13, Nešporova zpráva o nálezu (6. 11. 1937).
- ²³⁶ AVMO, fond *MM*, k. 24, Zpráva o činnosti Musea hl. města Olomouce v době od 1. 4. 1937 do 24. 6. 1937. – *Ibidem*, Zpráva o činnosti Musea hlav. města Olomouce v době od 24. června do 25. listopadu 1937.
- ²³⁷ ANM, fond *Robert Smetana*, k. 35, inv. č. 1280, nalepený novinový výstřižek (Výstava vývoje Olomouce, 29. 6. 1937).
- ²³⁸ AVMO, fond *MM*, k. 24, Zápis o valné schůzi kuratoria Musea hlavního města Olomouce (22. 4. 1937).
- ²³⁹ *Ibidem*, Zpráva o činnosti Musea hlav. města Olomouce v době od 24. června do 25. listopadu 1937. – *Ibidem*, Činnost Musea hlavního města Olomouce v r. 1937 (2. 1. 1938).
- ²⁴⁰ SOV sdružovala převážně mladou generaci umělců, která se nechtěla vázat žádným úzce vymezeným programem či stylem. Šlo jí o hledání „dobrého“, „poctivého“ a „živého“ umění. I když se první výstava konala v prostorách KPU již v roce 1934, oficiálně byla skupina ustanovena až v dubnu 1937. Předsedal jí malíř Aljo Beran (1907–1990), mezi členy a převážně i Smetanovy přátele patřili: Karel Lenhart, Marta Rožánková-Drábková, Marie Bartoňková, Josef Havlíček, Alois Kučera, Vojtěch Hořínek, Rudolf Michalík, Josef Gabriel, Jára Šolc, Lubomír Šlapeta a další. – Jaroslav Pacák, *Mladé umění na Hané. Pět let skupiny olomouckých výtvarníků*

1937–1942, Olomouc 1942, s. 11–12. – Ve snaze vymanit se z okruhu svého regionu otevřela si SOV v roce 1943 svou stálou výstavní síň v Praze. Později se na tvorbě jejich teoretické základy podílel Albert Kutal a profesor dějin umění na pražské uměleckoprůmyslové škole Jaromír Pečírka. – Zatloukal, *Výtvarná kultura – za okupace* (pozn. 19), s. 271. – V roce 1946 se SOV proměnila na Skupinu moravských výtvarníků. – Bohumír Kolář, *Unie výtvarných umělců Olomoucka, Radniční listy*, 2003, č. 11, 28. 11, http://www.uvuo.eu/historie_soubory/kolar_uvuo.htm, vyhledáno 30. 3. 2010.

²⁴¹ Karel Hořínek (1936) syn sochaře a Smetanova přítele Vojtěcha Hořínka. Absolvoval Střední uměleckoprůmyslovou školu v Uherském Hradišti, obor užitá sochařská tvorba. Od roku 1964 se věnuje volné tvorbě a restaurování. Žije a pracuje v Olomouci. – Karel Hořínek (osobní web umělce), <http://horinek.condata.cz/autor.htm>, vyhledáno 20. 4. 2010.

²⁴² V souvislosti s trestním řízením vedeným proti Smetanovi v roce 1946 zaslala SOV soudu přípis, v němž uvádí, že Smetanu za „obětavou činnost a zásluhy“ jmenovala svým zakládajícím členem a potvrzuje, že „po dobu okupace zaměstnával [Smetana] největší možný počet výtvarníků k účelům ochrany památek. Dále se konstatuje tímto přípisem, že vycházel členům SOV vsříc, měli-li potřebu jeho pomoci nebo prodeje děl, že Němcům neustupoval, před nimi se nehrbil a pevně hájil zájem památek proti pochybným opatřením německé správy.“ – SOKA, fond *ÚNV Olomouc*, k. 566, inv. č. 520, protokol o ústním jednání před trestní komisí (17. 10. 1946).

²⁴³ Oprava kostela byla zahájena dříve, ale šlo pouze o dílčí práce (v letech 1934–1935 oprava loretánské kaple a kaple Nejsvětější Trojice). – Bohumil Zlámal, *Dějiny kostela sv. Mořice v Olomouci (pokračování), Věstník hlavního města Olomouce IV*, 1938, č. 3–4, 8. 3., s. 39–43, cit. s. 42. – Při plánované renovaci interiéru se počítalo s novou výmalbou, výměnou dlažby, zavedením elektrického vytápění lavic, opravami oltářů a dalšími pracemi. – SOKA, fond *AMO, Registratura 1941–1945*, k. 31, inv. č. 42, dopis městské radě (1. 2. 1937).

²⁴⁴ Archiv NPÚ, ú. o. p. v Brně, fond *PÚB, Olomouc*, S 60/3, dopis zaslaný PÚB (2. 10. 1935).

²⁴⁵ Ibidem, koncept dopisu městské radě (22. 2. 1937).

²⁴⁶ Karel Kühn (1884–1945), architekt, historik umění a pracovník památkové péče. Studoval na Vysoké škole technické ve Vídni, kde navštěvoval i umělecko-historický seminář Maxe Dvořáka. Poté se stal konzervátorem severních Čech. Od roku 1935 byl zaměstnán jako profesor německé techniky v Brně. Od 1941 do své smrti vedl brněnskou pobočku Státního památkového úřadu. V památkové praxi se soustředil

- na soupis památek (ceněny jsou zvláště materiály k soupisům zvonů) a barokní architekturu. – Vratislav Nejedlý, *Obrysy přístupů k památkové péči na Moravě do poloviny 20. století*, in: Ivan Řeholka (red.), *Památková péče na Moravě. 150 let od vzniku první státní instituce na ochranu památek* (sborník příspěvků), Brno 2002, s. 9–110, cit. s. 77.
- ²⁴⁷ Archiv NPÚ, ú. o. p. v Brně, fond PÚB, *Olomouc*, S 60/3, zpráva o prohlídce kostela (28. 4. 1937).
- ²⁴⁸ Vladimír Dufka (1892–1969), architekt, projektant, od roku 1922 zaměstnán v brněnském památkovém úřadu.
- ²⁴⁹ Archiv NPÚ, ú. o. p. v Brně, fond PÚB, *Olomouc*, S 60/3, zpráva o revizi probíhajících oprav (12. 7. 1937).
- ²⁵⁰ Ibidem, dopis zaslaný PÚB (19. 10. 1937). – AVMO, fond MM, k. 24, Zpráva o činnosti Musea hlav. města Olomouce v době od 24. června do 25. listopadu 1937.
- ²⁵¹ Archiv NPÚ, ú. o. p. v Brně, fond PÚB, *Olomouc*, S 60/3, koncept dopisu pro správce městského muzea (29. 12. 1937). – Kromě nařízeného zaměření zdiva nechal Smetana nově zaměřit celý chrám (provedl inženýr Alois Štefka). – AVMO, fond MM, k. 24, Zpráva o činnosti Musea hlav. města Olomouce v době od 24. června do 25. listopadu 1937.
- ²⁵² Ibidem, Zpráva o činnosti Musea hl. města Olomouce v době od 1. 4. 1937 do 24. 6. 1937.
- ²⁵³ Chrám sv. Mořice v Olomouci, *Moravský večerník* XVI, 1937, č. 250, 2. 10., s. 7.
- ²⁵⁴ Vyplývá to ze vzájemné korespondence z roku 1938 (AVMO, fond MM, k. 2), ale i z přípravného Denksteinova materiálu (rukopis o kostele, Štefkovo zaměření chrámu, články ze Zlámalovy připravované publikace o kostele, Smetanovy fotografie), uloženého v ANM, fond *Vladimír Denkstein*, k. 11.
- ²⁵⁵ Smetana, Paměti (pozn. 51), s. 70. – AVMO, fond MM, k. 24, Zpráva o činnosti Musea hlav. města Olomouce v době od 24. června do 25. listopadu 1937. – Kvůli této záležitosti zajížděl Denkstein za Smetanou do Olomouce. Už tehdy byl vnímán jako „známý historik umění“ a jeho návštěvy zaznamenal zdejší denní tisk i městský věstník v rubrice „Denní kronika“, zachycující také význačné hosty města. – 16. ledna, *Věstník hlavního města Olomouce* IV, 1938, č. 1, 22. 1., s. 4–5. – Po deseti letech měl Smetana příležitost zaznamenat alespoň některé Denksteinovy názory na stavbu ve svém *Průvodci památkami v Olomouci* (1948), ale bohužel jej opomněl v této souvislosti citovat. Za toto nedopatření se mu několikrát omluvil. – Smetana, Paměti (pozn. 51), s. 70.

- ²⁵⁶ Bohumil Zlámal, *Dějiny kostela sv. Mořice v Olomouci*, Olomouc 1939. – Publikaci doprovází řada zdařilých fotografií, pořízených Robertem Smetanou.
- ²⁵⁷ AVMO, fond *MM*, k. 2, Smetanův dopis Denksteinovi (13. 4. 1938).
- ²⁵⁸ Bohumil Zlámal – Robert Smetana, Oprava kostela sv. Mořice v Olomouci, *Časopis VSMO L*, 1937, č. 187–188, s. 310–312.
- ²⁵⁹ SOkA, fond *AMO*, *Registratura 1920–1940*, k. 13, inv. č. 7, Zápis o schůzi komise pro ochranu uměleckých památek (16. 9. 1937).
- ²⁶⁰ Ibidem, k. 41, inv. č. 22, program sjezdu.
- ²⁶¹ Ibidem, k. 21, inv. č. 10, zřízení propagačního oddělení (14. 9. 1937). – SOkA, fond *Fischer Richard, JUDr.*, k. 22, inv. č. 132, program propagační kanceláře. – Kv., O Olomouci pro Olomoučany. Propagační přednášky o olomouckých památkách, *Moravský večerník XVI*, 1937, č. 231, 12. 9., s. 2.
- ²⁶² AVMO, fond *MM*, k. 24, Zpráva o činnosti Musea hlav. města Olomouce v době od 24. června do 25. listopadu 1937. – Š., Přednášky o výtvarném umění, *Moravský večerník VI*, 1937, č. 285, 7. 11., s. 6.
- ²⁶³ AVMO, fond *MM*, k. 24, Zpráva o činnosti Musea hl. města Olomouce v době od 1. 4. 1937 do 24. 6. 1937.
- ²⁶⁴ Robert Smetana, Musea v Olomouci, *Krásy našeho domova XXIX*, 1937, č. 5, s. 77–79.
- ²⁶⁵ AVMO, fond *MM*, k. 24, Zpráva o činnosti Musea hl. města Olomouce v době od 12. 11. 1936 do 1. 4. 1937. – Smetanův podíl lze těžko určit, protože v čísle věnovaném Olomouci není Smetana na rozdíl od jiných přispěvatelů (Richarda Fischera či Josefa Kšíra) jmenován jako autor.
- ²⁶⁶ Rostislav Bartoča, Valná schůze VSMO za správní rok 1937, *Časopis VSMO LI*, 1938, č. 189–190, s. 90–98.
- ²⁶⁷ ANM, fond *Robert Smetana*, k. 9, inv. č. 678, dopis Wondrákovi (26. 10. 1984).
- ²⁶⁸ Eduard Wondrák (1919–1996), profesor medicíny na UP v Olomouci. Kromě toho také dlouholetý spolupracovník Vlastivědné společnosti muzejní se zájmem o místní kulturní dění.
- ²⁶⁹ Smetana, Paměti muzejníka (pozn. 74), s. 7.
- ²⁷⁰ SOkA, fond *Klub českých fotografů* (nezpracován), Protokoly schůzí od 21. 10. 1926–2. 9. 1937 (vázaný sešit), Jednatelská zpráva za rok 1936 (18. 3. 1937).
- ²⁷¹ Fotografické Besedy klubu českých fotografů amatérů v Olomouci, *Moravský večerník XVI*, 1937, č. 57, 10. 3., s. 4.
- ²⁷² AVMO, fond *MM*, k. 2, přidělení pracovní síly (září 1938).
- ²⁷³ Ibidem, dopis Smetanovi (12. 1. 1938).

- ²⁷⁴ ANM, fond *Robert Smetana*, k. 35, inv. č. 1282, nalepený novinový výstřížek (Uvězněný archeolog, 21. 1. 1938).
- ²⁷⁵ Ibidem, k. 2, inv. č. 114, dopis Smetanovi (12. 4. 1985).
- ²⁷⁶ Archiv NPÚ, ú. o. p. v Brně, fond *PÚB, Olomouc*, S 59/11, nalepené novinové výstřížky (Historische Geheimnisse des Olmützer Domes, O probádání minulosti olomouckého dómu, 21. 1. 1938).
- ²⁷⁷ Ibidem, nalepený novinový výstřížek (Olomouc, 2. 2. 1938). – Kv., Po stopách zapadlé slávy olomouckého hradu. Průzkum dómských památek. Očekávají se objevy značné archeolog. a historické ceny, *Moravský večerník* XVII, 1938, č. 21, 22. 1., s. 5.
- ²⁷⁸ Josef Cibulka (1886–1968), historik umění. Orientoval se zejména na raně křesťanské umění. V letech okupace byl ředitelem Národní galerie v Praze. Mimo to také člen několika uměleckohistorických spolků a komisí.
- ²⁷⁹ AVMO, fond *MM*, k. 2, žádost o pořízení fotografií (21. 4. 1938).
- ²⁸⁰ V letech 1948–1949 proběhl pod vedením Státního archeologického ústavu alespoň výzkum rajského dvora. – Marek Perůtka (red.), *Národní kulturní památka Přemyslovský palác v Olomouci* (průvodce), Olomouc 1988, s. 41.
- ²⁸¹ Karel Krejčí (1893–1972), profesor gymnázia v Tišnově. V roce 1930 obhájil na MU v Brně závěrečnou práci z dějin umění na téma „Sochařské práce Ondřeje Schweigla na Tišnovsku“. – Soupis závěrečných (disertačních a diplomových) prací podaných a obhájených na MU a v Semináři dějin umění od roku 1922, http://www.phil.muni.cz/dejum/content/archiv/diplomove_prace.php, vyhledáno 10. 3. 2010.
- ²⁸² AVMO, fond *MM*, k. 2, dopis Krejčímu (21. 6. 1938). – Ibidem, dopis městské radě (31. 8. 1938).
- ²⁸³ Ibidem, dopis konzervátoru Nešporovi (8. 7. 1938) – Ibidem, dopis správě městské cihelny a VSMO (2. 4. 1938).
- ²⁸⁴ Neúspěšný byl i druhý Smetanův pokus. – Ibidem, k. 24, Zápis o schůzi kuratoria musea hlav. města Olomouce (3. 2. 1938). – Ibidem, k. 2, rozhodnutí městské rady (leden 938).
- ²⁸⁵ Ibidem, k. 24, Zápis o schůzi kuratoria musea hlav. města Olomouce (3. 2. 1938). – Ibidem, k. 2, rozhodnutí městské rady (28. 1. 1938).
- ²⁸⁶ Ibidem, k. 24, Zpráva o činnosti Musea hlav. města Olomouce v době od 23. prosince 1937 do 3. února 1938. – Ibidem, k. 2, usnesení městské rady ze dne 15. 3. 1938. – Ibidem, úřední záznam (26. 3. 1938).

- ²⁸⁷ Ibidem, k. 3, nedatovaná zpráva určená vládnímu komisaři Fritzi Czermakovi (Panorama der Stadt Olmütz as dem Jahre 1674). – Ibidem, k. 2, účet za restaurování (5. 9. 1938).
- ²⁸⁸ Jaromír Pečírka (1891–1966), absolvent dějin umění na pražské univerzitě. Krátce zaměstnán v Uměleckoprůmyslovém muzeu v Praze, tamní Moderní galerii a v Centrální komisi pro ochranu památek. Poté v letech 1920–1958 profesorem na pražské Uměleckoprůmyslové škole. Jeden z posledních žáků Maxe Dvořáka. – JKk [Jiří Kropáček], Pečírka Jaromír, in: Anděla Horová (ed.), *Nová encyklopedie českého výtvarného umění N–Ž*, Praha 1995, s. 606–607.
- ²⁸⁹ AVMO, fond *MM*, k. 2, dopis Pečírkovi (11. 4. 1938).
- ²⁹⁰ Bohuslav Slánský (1900–1980) byl zakladatelem české restaurátorské školy. V letech 1934 až 1946 působil jako restaurátor Státní sbírky starého umění Národní galerie v Praze, kde za podpory tamějšího ředitele Vincence Kramáře položil základy restaurování středověkých děl. Poté se stal prvním pedagogem na nově založené restaurátorské škole na Akademii výtvarného umění v Praze (1946–1970). – DKr [Daniela Kramerová], Slánský Bohuslav, in: Anděla Horová (ed.), *Nová encyklopedie českého výtvarného umění N–Ž*, s. 755.
- ²⁹¹ ANM, fond *Robert Smetana*, k. 6, inv. č. 387, dopis Smetanovi (16. 4. 1938).
- ²⁹² Vincenc Kramář (1877–1960) absolvoval studia na pražské akademii výtvarných umění a ve Vídni. V roce 1919 se stal ředitelem Obrazárny Společnosti vlasteneckých přátel umění. Působil zde do počátku okupace. Byl významným sběratelem umění (zpočátku malba 19. století, poté se zaměřil zejména na kubismus). – VL [Vojtěch Lahoda], Kramář Vincenc, in: Anděla Horová (ed.), *Nová encyklopedie českého výtvarného umění A–M*, Praha 1995, s. 398–399.
- ²⁹³ Kramář si nutnost řešení tohoto problému uvědomoval a sám zřízení školy pro restaurátory několikrát navrhoval. – AVMO, fond *MM*, k. 2, dopis Smetanovi (3. 5. 1938).
- ²⁹⁴ Ibidem, k. 3, úřední záznam o restaurování obrazu (16. 1. 1939).
- ²⁹⁵ Ibidem, k. 2, zpráva prezidiu města o vykonané cestě (28. 6. 1938).
- ²⁹⁶ Viz korespondence, například: AVMO, fond *MM*, k. 2, dopisy (1. 9. 1938, 27. 9. 1938). – ANM, fond *Robert Smetana*, k. 5, inv. č. 324 (špatně označeno jako „Kunnder“), dopis Smetanovi (5. 9. 1938).
- ²⁹⁷ AVMO, fond *MM*, k. 2, pozvánka a program sjezdu.
- ²⁹⁸ Zabezpečení sbírek musejních, *Věstník Československého zemědělského musea XI*, 1938, č. 2, s. 86. – Nebylo totiž samozřejmostí, že každé muzeum mělo zavedeno řádný inventář, jak se již dříve požadovalo. Z toho důvodu nechal SČM ve věstníku

- zemědělského muzea otisknout „Návod pro inventarizaci a katalogizaci sbírek“ a ještě jej samostatně zaslal jednotlivým ústavům. Kromě rozboru, jak má vypadat inventář a lístkový katalog, opět poukazyval na inventarizaci sbírek jako na jeden z nejdůležitějších úkolů správcovy činnosti. – Inventarisace musejních sbírek, *Věstník Československého zemědělského muzea* XI, 1938, č. 1, s. 43–44.
- ²⁹⁹ AVMO, fond *MM*, k. 2, protokol o revizi muzea (24. 3. 1938).
- ³⁰⁰ Ibidem, k. 25, protokol o revizi (1. 4. 1938).
- ³⁰¹ Ibidem, k. 2, smlouva o pronájmu sejfu (23. 9. 1938). – Ibidem, zpráva prezidia města (24. 9. 1938).
- ³⁰² Ibidem, k. 2, dopis Jaroslavu Helfertovi (25. 9. 1938).
- ³⁰³ Ibidem, dopis městskému muzeu (29. 11. 1938).
- ³⁰⁴ Ibidem, zpráva prezidia města (5. 12. 1938).
- ³⁰⁵ Ibidem, seznam nově uspořádané expozice (1938).
- ³⁰⁶ Ibidem, dopisy městské radě (22. 3. 1938, 28. 3. 1938). – Ibidem, dopis zaslaný KPU (12. 4. 1938).
- ³⁰⁷ Ibidem, dopis Smetanovi (10. 1. 1938). – Ibidem, dopis nakladatelství Melantrich (23. 4. 1938).
- ³⁰⁸ Ibidem, dopis Kutalovi (4. 3. 1938). – Albert Kutal, Světice vlasteneckého musea v Olomouci, *Časopis VSMO* LI, 1938, č. 189–190, s. 86–87.
- ³⁰⁹ Smetana, Paměti (pozn. 51), s. 66.
- ³¹⁰ Mimoto o nálezech zasílal zprávy. – Archiv NPÚ, ú. o. p. v Brně, fond *PÚB, Olomouc*, P 146/2, zpráva zaslaná PÚB (8. 7. 1938). – AVMO, fond *MM*, k. 2, dopis městskému muzeu (12. 7. 1938). – Zprávu s fotografiemi a nákresem zaslal také Státnímu archeologickému ústavu v Praze. – AVMO, fond *MM*, k. 2, dopisy Státnímu archeologickému ústavu (11. 4. 1938, 8. 7. 1938).
- ³¹¹ SOkA, fond *AMO, Registratura 1920–1940*, k. 13, inv. č. 7, prezenční listiny a zápisy ze schůzí za rok 1938.
- ³¹² AVMO, fond *MM*, k. 2, zpráva prezidia města (16. 2. 1938). – Ibidem, úřední záznam (24. 3. 1938). – Ibidem, úhrada výloh za provádění cizinců (2. 7. 1938, 26. 7. 1938).
- ³¹³ Josef Král - Miloš Krátký (red.), *Monografie hlavního města Olomouce*, Olomouc, 1938.
- ³¹⁴ Ve stati *Rozvaha nad dny budoucími* se Šlapeta na jedné straně ztotožnil s názorem, že každá novostavba vymykající se vlastní kompozicí svému okolí je nežádoucí, ale současně se stavěl proti budování v historizujícím stylu. Tento problém uzavřel vlastním přesvědčením, podle něhož může vedle sebe existovat historická památka

a moderní stavba za předpokladu, že architekt vychází z „porozumění a piety“ starého prostředí. Jako důkaz uvedl kostel sv. Mořice, na němž ukázal, „*jak mistrně byl do asketické gotiky Mořického chrámu vkomponován hýřivý, světácký barok*“. – Ibidem, nestránkováno.

- ³¹⁵ Fischer, Šest let práce (pozn. 61), s. 254.
- ³¹⁶ AVMO, fond MM, k. 2, dopis Smetanovi (1. 6. 1938). – Ibidem, k. 18, žádost o bibliografické údaje (14. 6. 1938). – Ibidem, složka „Bibliografie“.
- ³¹⁷ SOkA, fond *Klub českých fotografů* (nezpracován), Protokoly schůzí od 21. 10. 1926–2. 9. 1937 (vázaný sešit), Zápis o výborové schůzi (14. 11. 1938).
- ³¹⁸ Fritz Czermak (1894–1966) vystudoval práva a v roce 1925 si v Olomouci otevřel vlastní advokátní kancelář. V letech 1939–1941 stál v čele města. I když působil v řadě německých spolků již v době svých studií, s nacistickou politikou se údajně nikdy plně neztotožnil a jako právník zachránil během správy Olomouce mnoho občanů české národnosti před těžkými tresty. Funkce vládního komisaře se sám vzdal, a protože mu hrozilo zatčení, přihlásil se do armády. Po válce byl vyšetřován olomouckým Lidovým soudem, ale pro nedostatek důkazů nakonec osvobozen. Poté se přestěhoval do Německa, kde byl mimo jiné také členem výboru pro odškodnění obětí nacismu. – Spáčil – Tichák (pozn. 8), s. 56–57. – Josef Bartoš – Miloš Trapl, Německá okupace města (Za nacistické okupace), in: Jindřich Schulz (red.), *Dějiny Olomouce II*, Olomouc 2009, s. 216–224, cit. s. 217.
- ³¹⁹ Olomouc nacisté pokládali za německé město. – Josef Špičák, Olomouc 1938–1945 – pohraniční město, *Střední Morava VI*, 2000, č. 10, s. 81–87, cit. s. 85.
- ³²⁰ Fritz Czermak, Obyvatelstvu města Olomouce, *Věstník hlavního města Olomouce V*, 1939, č. 9, 15. 7., s. 107.
- ³²¹ První výnos vyšel 21. března 1939 a povoloval úřadování v jazyce německém i českém. Dne 25. července následovalo nařízení další, zavádějící dvojjazyčnost s tím, že němčina má přednost a má být výhradně užívána při styku českých úřadů s okupačními. – Stanislav Šisler, Příspěvek k vývoji a organizaci okupační správy v českých zemích v letech 1939–1945, in: Zdeněk Šamberger – Bohumír Indra – Josef Kollmann et. al. (red.), *Sborník archivních prací XIII*, 1963, č. 2, s. 46–95, cit. s. 60.
- ³²² AVMO, fond MM, k. 3, nařízení o chování městských úředníků (22. 8. 1939).
- ³²³ Julius Röder (1891–1974), olomoucký pedagog se zájmem o dějiny města. Založil a vedl tzv. Heimatmuseum für die Olmützer Sprachinsel a archiv podobného rázu.
- ³²⁴ ANM, fond *Robert Smetana*, k. 20, inv. č. 1106, Vzpomínka na komisařského vedoucího Julia Rödera (strojopis), s. 1–7.

- 325 AVMO, fond *MM*, k. 24, Zápis o schůzi Kuratoria městského musea v Olomouci (23. 6. 1939).
- 326 SOkA, fond *Fischer Richard, JUDr.*, k. 19, inv. č. 120, výpis z Röderovy revizní zprávy z 30. 3. 1939.
- 327 Ibidem. – Röderovy snahy vypudit Nešpora z městského archivu dokládá také Smetana. – Smetana, Vzpomínka na Rödera (pozn. 324), s. 8. – Po Nešporově nuceném odchodu do předčasného důchodu v roce 1939 se o místo městského archiváře ucházel sám Röder. Avšak neúspěšně, neboť mu scházely základní předpoklady jako vysokoškolské vzdělání či archivní zkoušky. – SOkA, fond *AMO, Registratura 1920–1940*, k. 60, inv. č. 28, dopis oberlandrátovi (25. 7. 1939).
- 328 AVMO, fond *MM*, k. 24, Fischerova zpráva o rezignaci (17. 4. 1939).
- 329 Ibidem, k. 3, pozvánka na schůzi kuratoria (8. 9. 1939).
- 330 Ibidem, stížnost městské radě (22. 5. 1939). – Ibidem, k. 24, Zpráva o činnosti umělecko-historického oddělení Musea hlav. města Olomouce v r. 1939 (3. 1. 1940).
- 331 Ibidem, Zpráva o činnosti umělecko-historického oddělení Musea hlav. města Olomouce v r. 1939 (3. 1. 1940).
- 332 Ibidem, k. 16, složka „Seznam knihovna“.
- 333 AVMO, fond *MM*, k. 3, úřední záznam (19. 7. 1939). – Ibidem, Zpráva o činnosti umělecko-historického oddělení Musea hlav. města Olomouce v době od 23. června 1939 do 11. září 1939.
- 334 s., Nález hromadného hrobu v Olomouci. Tisíce koster svědčí o epidemiích v hanácké metropoli, *Moravský večerník* XVIII, 1939, č. 196, 20. 7., s. 2.
- 335 AVMO, fond *MM*, k. 3, záznam o účasti na sjezdu muzeí (2. 10. 1939). – Ibidem, žádost o povolení studijní cesty (4. 12. 1939). – Ibidem, záznam o studijní cestě (13. 12. 1939).
- 336 Ibidem, k. 24, Zpráva o činnosti umělecko-historického oddělení Musea hlav. města Olomouce v r. 1939 (3. 1. 1940).
- 337 Ibidem, k. 3, úřední záznam (31. 5. 1939).
- 338 Ibidem, k. 24, Zpráva o činnosti umělecko-historického oddělení Musea hlav. města Olomouce v r. 1939 (3. 1. 1940).
- 339 Ibidem, k. 3, žádost zaslaná vládnímu komisaři (23. 8. 1939).
- 340 Ibidem, dopis vládnímu komisaři (30. 8. 1939).
- 341 Ibidem, dopis zaslaný KPU (27. 1. 1939).
- 342 Ibidem, k. 4, Luftschutz in Museen, Büchereien, Archiven und ähnlichen Kultur (26. 8. 1939).
- 343 Ibidem, k. 3, zpráva o ukrytí předmětů (7. 9. 1939).

- 344 Ibidem, zpráva o odvolání nařízení o protileteckém opatření (6. 10. 1939).
- 345 Ibidem, k. 2, dopis Kramářovi (8. 6. 1938). – Ibidem, dopis Smetanovi (21. 6. 1938).
- 346 Pro srovnání lze uvést, že částka 8 000 Kč představovala zhruba polovinu Smetanova ročního platu. – Ibidem, k. 24, rozpočet muzea na rok 1940 (23. 6. 1939).
- 347 Ibidem, k. 18, dopis továrníku Adolfu Heikornovi (16. 11. 1938).
- 348 Největší částkou přispěli: olomoucká městská rada (1 000 Kč), arcibiskup Leopold Prečan (500 Kč), akciová společnost Ottahal (500 Kč), Spolek moravských cukrovarů (500 Kč), Jaroslav Šumšal z kněžského semináře (400 Kč), továrník Heřman Brach (400 Kč). – Ibidem, k. 3, nedatovaný soupis přispěvatelů na nákup obrazu.
- 349 Ibidem, k. 24, Zápis o schůzi Kuratoria městského muzea v Olomouci (23. 6. 1939).
- 350 s, Významné obohacení městských obrazových sbírek. Ještě jsou mecenáši v bohaté metropoli, *Moravský večerník* XVIII, 1939, č. 64, 5. 3., s. 8.
- 351 AVMO, fond *MM*, k. 25, nabídka skulptury (20. 3. 1939). – Ibidem, k. 2, Zpráva o činnosti umělecko-historického oddělení Musea hlav. města Olomouce v době od 1. ledna 1939 do 23. června 1939.
- 352 Ibidem, k. 3, dopisy Smetanovi (3. 3. 1939, 7. 3. 1939).
- 353 Ibidem, úřední záznam (28. 4. 1939). – totéž tiskem: Převzetí obrazů, *Věstník hlavního města Olomouce* V, 1939, č. 6, 25. 5., s. 77.
- 354 Ibidem, úřední záznam (22. 4. 1939).
- 355 Ibidem, Zpráva o činnosti umělecko-historického oddělení Musea hlav. města Olomouce v době od 23. června 1939 do 11. září 1939.
- 356 Ibidem, k. 4, dopis Josefu Skutilovi (16. 7. 1940). – Ibidem, k. 24, Zápis o schůzi Kuratoria městského muzea v Olomouci (23. 6. 1939).
- 357 ANM, fond *Robert Smetana*, k. 2, inv. č. 103, dopisy Smetanovi (11. 3. 1940, 15. 9. 1940). – AVMO, fond *MM*, k. 3, dopis Smetanovi (2. 11. 1939). – Výstava se nakonec neuskutečnila. – Ibidem, k. 4, dopis Smetanovi (23. 4. 1940). – Vyšla alespoň monografie, která měla být završením Černo-horského bádání na tomto poli. Několik fotografií v ní užitých pochází od Smetany. – Karel Černo-horský, *Moravská lidová keramika*, Praha 1941.
- 358 ANM, fond *Robert Smetana*, k. 1, inv. č. 11, Smetanův životopis (1950?).
- 359 Fischer, Šest let práce (pozn. 61), s. 166.
- 360 Smetana, Vzpomínka na Rödera (pozn. 324), s. 20.
- 361 ANM, fond *Robert Smetana*, k. 1, inv. č. 11, Smetanův životopis (1950?). – Smetana, Paměti muzejníka (pozn. 74), s. 8–9.
- 362 Archiv NPÚ, ú. o. p. v Brně, fond *PÚB*, *Spisy*, 21/K – c, jmenování konzervátorem (20. 2. 1939).

- ³⁶³ Roubík (pozn. 24), s. 115.
- ³⁶⁴ Kamil Novotný, Nová složka v organizaci úřední ochrany památek, *Zprávy památkové péče* III, 1939, č. 6–7, s. 97–98.
- ³⁶⁵ Prozatímní instrukce pro dopisovatele památkových úřadů v Praze a v Brně, *Zprávy památkové péče* III, 1939, č. 6–7, s. 109–110.
- ³⁶⁶ Archiv NPÚ, ú. o. p. v Olomouci, D – 054a, Památková péče v Olomouci v letech 1936 až 1976 (strojopis), s. 7–8.
- ³⁶⁷ SOkA, fond *AMO, Registratura 1920–1940*, k. 13, inv. č. 7, Zápis o schůzi komise pro ochranu uměleckých památek (25. 5. 1939).
- ³⁶⁸ AVMO, fond *MM*, k. 3, zpráva o prohlídce města (1. 3. 1939).
- ³⁶⁹ S [Robert Smetana], Žeň olomouckých fotografů amatérů, *Moravský večerník* XVIII, 1939, č. 155, 8. 6., s. 5.
- ³⁷⁰ AVMO, fond *MM*, k. 4, pozvánka členům komise (19. 2. 1940).
- ³⁷¹ Ibidem, Denkschrift (11. 3. 1940).
- ³⁷² Ibidem, Denkschrift (11. 3. 1940).
- ³⁷³ Ibidem, Museum der Hauptstadt Olmütz (Tätigkeit im 1940, nedat.) – Ibidem, Tätigkeitsberichts des Museums (5. 12. 1940).
- ³⁷⁴ Ibidem, Amtliche Aufzeichnung (27. 4. 1940). – Ibidem, Amtliche Aufzeichnung (19. 8. 1940). – Archiv NPÚ, ú. o. p. v Brně, fond *PÚB, Olomouc*, P 145/1, zpráva o nálezu keramiky (20. 8. 1940).
- ³⁷⁵ Ibidem, P 145/4, zpráva o odkrytí podzemních chodeb (14. 6. 1940).
- ³⁷⁶ SOkA, fond *AMO, Registratura 1920–1940*, k. 766, inv. č. 339, žádost o zaměření chodeb (červen 1940).
- ³⁷⁷ AVMO, fond *MM*, k. 4, dopis Páleníčkovi (3. 5. 1940).
- ³⁷⁸ Pro rok 1940 a dobu nejbližší byly na oberlandrátovu žádost naplánovány opravy obou hlavních olomouckých náměstí (Horního i Dolního). Většími změnami mělo projít Horní náměstí, u něhož se kromě odstranění obchodních stánků po stranách radnice počítalo také s úpravou fasád domů. V duchu syntetizujícího přístupu, prosazovaného za nacistické okupace, mělo dojít k vytvoření jednotného vzhledu. Měla tak být například opravena kavárna Ring, jejíž „věžičkovitá střecha“ měla narušovat celou frontu náměstí. Ještě jasněji vystihl tyto tendence článek v *Českém slovu*, který v souvislosti s úpravami olomouckých náměstí uvedl: „*Tato péče se nezastavuje ani před domy, jež svým dobovým slohem rušivě zasáhly do jednotného starého slohu bývalých šlechtických paláců a měšťanských domů.*“ – Archiv NPÚ, ú. o. p. v Brně, fond *PÚB, Olomouc*, P 145/12, nalepený novinový výstřižek (Důsledná ochrana stavebních památek v Olomouci, 23. 8. 1941). – Ibidem, dopisy zaslané

- PÚB (22. 3. 1940, 15. 8. 1941). – Ibidem, P 146/7, dopis PÚB (29. 3. 1940). – O pu-
rizujících snahách více: Zatloukal, *Výtvarná kultura – za okupace* (pozn. 19),
s. 267–268.
- ³⁷⁹ AVMO, fond *MM*, k. 4, závazek o provedení odlitků (21. 8. 1940). – Archiv NPÚ,
ú. o. p. v Brně, fond *PÚB, Olomouc*, P 147/1, nalepený novinový výstřížek (Oboha-
cení uměleckých pokladů města Olomouce, 4. 1. 1941).
- ³⁸⁰ Ibidem, nalepený novinový výstřížek (*Moderní práce městského musea*, 1943).
– AVMO, fond *MM*, k. 4, *Museum der Hauptstadt Olmütz (Tätigkeit im 1940, ne-
dat.)*. – Ibidem, *Tätigkeitsberichts des Museums* (5. 12. 1940). – Ibidem, žádost
o povolení zakoupit fotoaparát (26. 9. 1940). – Ibidem, účet za nákup fotoaparátu
(11. 10. 1940).
- ³⁸¹ Uloženy volně v AVMO, fond *MM*, k. 4.
- ³⁸² Archiv NPÚ, ú. o. p. v Brně, fond *PÚB, Olomouc*, P 147/4, dopis zaslaný PÚB (4. 4.
1940).
- ³⁸³ Rudolf Michalik, *Obraz sv. Vavřince z radniční kaple*, *Věstník hlavního města Olo-
mouce* VI, 1940, č. 10, 30. 8., s. 123–125.
- ³⁸⁴ Ibidem, s. 125.
- ³⁸⁵ AVMO, fond *MM*, k. 4, dopis profesoru R. Lischkovi (14. 9. 1940).
- ³⁸⁶ Ibidem, dopis zaslaný KPU (13. 12. 1940).
- ³⁸⁷ Ibidem, *Tätigkeitsberichts des Museums* (5. 12. 1940). – *Tätigkeit des Museums im
Dezember 1940* (6. 1. 1941).
- ³⁸⁸ Smetanův přítel i vrstevník Vojtěch Hořínek (1906–1998) pocházel
z kamenosochařské rodiny. První zkušenosti získal v dílně svého otce, poté studoval
na Uměleckoprůmyslové škole a Akademii výtvarných umění v Praze. V roce 1933
se natrvalo usadil v Olomouci, kde se zúčastňoval výstav KPU a od roku 1937 také
SOV, kterou pomáhal založit. Kromě vlastní sochařské tvorby (často spolupracoval
s Rudolfem Doležalem) se věnoval restaurování památek (soubor olomouckých ka-
šen, sloup Nejsvětější Trojice). – Michal Soukup (red.), *Vojtěch Hořínek – sochař-
ské dílo* (katalog výstavy), Olomouc 1987, nestránkováno.
- ³⁸⁹ AVMO, fond *MM*, k. 4, zadání práce Hořínkovi (24. 1. 1940).
- ³⁹⁰ SOkA, fond *Fischer Richard, JUDr.*, k. 19, inv. č. 120, nalepený novinový výstřížek
(Kamenný reliéf památné pečetě z r. 1314 ozdobou olomoucké radnice). – O záměru
a celkové realizaci pojednává třístránkový strojopis, jenž lze na základě jeho obsahu
i rukopisných oprav v textu připsat Robertu Smetanovi. – AVMO, fond *MM*, k. 4,
Nová výzdoba starostovy úřadovny na radnici v Olomouci (nedat.). – Také tiskem:

- Nová výzdoba starostovy úřadovny na radnici v Olomouci, *Věstník hlavního města Olomouce* VI, 1940, č. 8, 3. 6., s. 92–93.
- 391 AVMO, fond *MM*, k. 4, dopis určený patrně Nešporovi (16. 10. 1940).
- 392 Ibidem, Zakoupená [umělecká] pozůstalost prof. Karla Wellnera v městském muzeu v Olomouci (nedat.).
- 393 Ibidem.
- 394 Ibidem.
- 395 Ibidem, dopis Smetanovi (23. 4. 1940). – Ibidem, dopis Haneschovi (22. 4. 1940). – ANM, fond *Robert Smetana*, k. 13, inv. č. 939, dopis Smetanovi (2. 7. 1940).
- 396 Smetana, Vzpomínka na Rödera (pozn. 324), s. 21.
- 397 Volně v AVMO, fond *MM*, k. 4.
- 398 Viz dopisy v ANM, fond *Robert Smetana*, k. 2, inv. č. 77.
- 399 Smetana, Vzpomínka na Rödera (pozn. 324), s. 20–21.
- 400 AVMO, fond *MM*, k. 4, dopis správě muzea s dotazníkem (25. 5. 1940).
- 401 Ibidem, Smetanův rukopis o městském muzeu (25. 5. 1940).
- 402 Skutil, Moravská musea (pozn. 121). – Druhý díl měl podle autorovy představy seznámit čtenáře s podrobnými programy moravského vlastivědného výzkumu a s MZM v Brně, které nebylo pro obsáhlost textu do prvního dílu zařazeno.
- 403 AVMO, fond *MM*, k. 4, Reorganisierung der Gemeindeverwaltung (24. 3. 1941).
- 404 Ibidem, k. 4.
- 405 Ibidem, dopis vládnímu komisaři (4. 4. 1941).
- 406 Ibidem, výkaz zaměstnanců (26. 6. 1941).
- 407 Ibidem, žádost o zakoupení fotoaparátu (20. 2. 1941).
- 408 Obrazovou evidenci památek Smetana zavedl již dříve. Lze připomenout například snímky z renovovaného kostela sv. Mořice či sloupu Nejsvětější Trojice, obou s cílem pořídít obrazovou přílohu pro plánované monografie.
- 409 AVMO, fond *MM*, k. 4, žádost o povolení fotografování (8. 1. 1941). – Ibidem, povolení fotografovat teze v muzejních prostorách (9. 1. 1941).
- 410 Archiv NPÚ, ú. o. p. v Brně, fond *PÚB, Olomouc*, S 59/7, dopis vládnímu komisaři (5. 11. 1942). – Celá věc spojená se zasíláním kopií jmenovaným ústavům byla vyřízena až v roce 1943. – Ibidem, dopis Kühnovi (29. 3. 1943).
- 411 AVMO, fond *MM*, k. 4, dopis metropolitní kapitule, povolení od metropolitní kapituly, dopis stavebnímu úřadu (vše 8. 3. 1941).
- 412 Ibidem, Tätigkeit des Museum im Mai und Juni 1941 (26. 6. 1941).

- ⁴¹³ Ibidem, Amtliche Aufzeichnung (1941). – ANM, fond *Robert Smetana*, k. 21, inv. č. 1123, Amtliche Aufzeichnung (i s nákresem, 10. 5. 1941). – Opravy památek, *Časopis turistů* LIII, 1941, č. 11, s. 152.
- ⁴¹⁴ AVMO, fond *MM*, k. 4, žádost o navýšení Michalíkova platu (30. 1. 1941). – Ibidem, účty za restaurovaná díla (od ledna do července 1941).
- ⁴¹⁵ Voda, Rudolf Michalík – diplomová práce (pozn. 230), s. 50.
- ⁴¹⁶ AVMO, fond *MM*, k. 4, Tätigkeit des Museums im Mai und Juni 1941 (26. 6. 1941).
- ⁴¹⁷ Ibidem, Bericht über die Sicherstellung von wertvollen Archivalien und Museumsgütern (11. 6. 1941).
- ⁴¹⁸ Ibidem, dopis vládnímu komisaři (zpráva o činnosti muzea za leden 1941, 4. 2. 1941). – Nová galerie výtvarného umění, *Časopis turistů* LIII, 1941, č. 2, s. 28.
- ⁴¹⁹ AVMO, fond *MM*, k. 4, nedatovaný koncept dopisu Arturovi Herrovi.
- ⁴²⁰ Ibidem, zpráva vedoucímu skupiny č. 3 (25. 6. 1941). – Ibidem, dopis Hansi Andrešovi (22. 6. 1941). – Ibidem, protokol o převzetí olejomalb (4. 7. 1941).
- ⁴²¹ Oberlandrát (vrchní zemský úřad) byl třetím stupněm civilní nacistické okupační správy. Měl dohlížet na českou správu určeného obvodu. V počáteční fázi okupace působilo na Moravě celkem 12 oberlandrátů, z nichž jeden sídlil také v Olomouci. Do jeho kompetence spadaly mimo Olomouc-město a venkov také okresy Hranice na Moravě a Přerov. V roce 1942 byl podobně jako řada dalších zrušen. Na území protektorátu jich tou dobou zůstalo jen sedm (Praha, Hradec Králové, Plzeň, České Budějovice, Ostrava, Brno a Jihlava). – Více o tom: Stanislav Šisler, Studie o organizaci a působnosti nacistické okupační správy v českých zemích v letech 1939–1945, in: Josef Nuhlíček – Jaroslav Dřímál (red.) et al., *Sborník archivních prací* XXII, č. 1, Praha 1972, s. 183–220, cit. s. 184, 186, 205.
- ⁴²² AVMO, fond *MM*, k. 4, zpráva o činnosti muzea za leden 1941 (4. 2. 1941). – Ibidem, Tätigkeit der Abteilung im Mai 1941 (5. 6. 1941).
- ⁴²³ Jeho hlavní úkol spočíval v podávání informací o navštívených muzeích. – Ibidem, ustanovení Brauna zvláštním pověřencem muzejnictví (7. 7. 1941).
- ⁴²⁴ Ibidem, k. 4, korespondence Brauna se Smetanou.
- ⁴²⁵ Ibidem, Denkschrift (11. 3. 1940).
- ⁴²⁶ Ibidem, výpověď nájemníků v Purkrabské ulici č. 4 (30. 3. 1941). – Ibidem, dopis oberlandrátovi (24. 4. 1941).
- ⁴²⁷ SOkA, fond *AMO*, *Registratura 1920–1940*, k. 680, inv. č. 275, Kostenvoranschlag für die Errichtung eines lapidariums (22. 5. 1941).
- ⁴²⁸ Archiv NPÚ, ú. o. p. v Brně, fond *PÚB*, *Olomouc*, P 146/16, Bericht über die geplante Umgestaltung des Hotel Tatra (1941).

- 429 SOkA, fond *AMO, Registratura 1920–1940*, k. 680, inv. č. 275, dopis oberlandrátovi (17. 9. 1941).
- 430 Ibidem, k. 26, inv. č. 29, dopis vládnímu komisaři (9. 12. 1941).
- 431 AVMO, fond *MM*, k. 4, dopis vládnímu komisaři (9. 4. 1942).
- 432 Archiv NPÚ, ú. o. p. v Brně, fond *PÚB, Olomouc*, P 146/16, dopis Karlu Kühnovi (16. 5. 1942).
- 433 Funkci zastával až do konce roku 1948, kdy se jí dobrovolně vzdal. – ANM, fond *Robert Smetana*, k. 11, inv. č. 816, Smetanův životopis (12. 1. 1953). – Soudním znalcem se mohla stát osoba se zvláštními vědomostmi z daného oboru, získanými buď vzděláním či praxí. Svými posudky pomáhali objasnit skutkový stav věci, do jehož speciální povahy nemohl samotný soudce proniknout. – Josef Pražák, *Soudní znalci*, Praha 1940, s. 22.
- 434 Nejedlý (pozn. 246), s. 76–77.
- 435 Archiv NPÚ, ú. o. p. v Brně, fond *PÚB, Olomouc*, S 62/1, dopis zasláný PÚB (19. 12. 1941).
- 436 SOkA, fond *AMO, Registratura 1941–1945*, k. 26, inv. č. 29, dopis městskému muzeu (5. 12. 1941).
- 437 Julius Schreitter (1897–1966) byl vystudovaný právník s předchozí praxí v městské správě v Mostě, Chebu a v Liberci, odkud v březnu 1942 přišel do Olomouce. K podřízeným se údajně choval korektně, hovořil plynně česky. Po válce byl odsouzen k pěti letům nucených prací. V květnu 1950 propuštěn a vyhoštěn do Německa. – Spáčil – Tichák (pozn. 8), s. 58–59.
- 438 Voda, Rudolf Michalik – diplomová práce (pozn. 230), s. 50. – AVMO, fond *MM*, k. 5, Verzeichnis der Museumsangestellten (5. 7. 1943).
- 439 SOkA, fond *AMO, Registratura 1920–1940*, k. 681, inv. č. 278, žádost měřičskému oddělení (26. 10. 1942).
- 440 Zachovala se pouze zpráva o vyúčtování cest bez uvedení jejich účelu. – AVMO, fond *MM*, k. 4, výkaz městské účtárně (30. 9. 1942).
- 441 Ibidem, dopis J. Jadrníčkovi (1942). – Ibidem, k. 5, dopis starostovi města Fryštáku (26. 11. 1942).
- 442 Snímky byly zaslány správám obcí Fryštáku, Holešova, Uherského Hradiště, Náměšti nad Oslavou a Jindřichova u Brna teprve počátkem roku 1944. – Ibidem, dopisy správám obcí (1944).
- 443 Rudolf Michalik, *Die Kunstuhr*, Olmütz 1943. – Publikace sice vyšla až roku 1943, její text měl však Michalik připravený již v květnu 1942. – AVMO, fond *MM*, k. 4, dopis Braunovi (1. 5. 1942).

- 444 Archiv NPÚ, ú. o. p. v Brně, fond PÚB, Olomouc, S 62/1, Aktenvermerk (červenec 1942).
- 445 AVMO, fond MM, k. 4, dopis Karlu Fischerovi (14. 11. 1942). – Ibidem, k. 6, úřední záznam (16. 8. 1945). – Na toto téma si Michalik často dopisoval s Braunem.
- 446 Ibidem, k. 4, Vom Städtischen Museum in Olmütz übernommene Widmungen vom 1. 1. 1942–31. 5. 1942.
- 447 Ibidem, dopis vládnímu komisaři (6. 6. 1942). – Ibidem, koncept dopisu vládnímu komisaři (17. 7. 1942). – Ibidem, k. 2, dopis policejnímu ředitelství v Olomouci (28. 11. 1938). – Archiv NPÚ, ú. o. p. v Brně, fond PÚB, Olomouc, P 147/3, dopis zaslaný PÚB (14. 12. 1938).
- 448 AVMO, fond MM, k. 4, dopis vládnímu komisaři (13. 2. 1942). – Mimoto byla zakoupena také díla Karla Wellnera, Arnolda Bergera a Josefa Polzera. – Ibidem, účty za nákup děl (31. 1. 1942, 19. 2. 1942).
- 449 Ibidem, k. 6, Ausgefolgtes Bildmaterial (1942).
- 450 Smetana, Vzpomínka na Rödera (pozn. 324), s. 21–22. – Braun měl jako zvláštní muzejní pověřenec volný pohyb po celém území Protektorátu. Této možnosti využíval také k získávání materiálu pro vlastní badatelskou činnost. S prací o barokním sochařství souvisely cesty podniknuté v letech 1940–1942 na střední a jižní Moravu (Olomouc, Dub na Moravě, Šternberk, Rokytnice u Přerova, Kroměříž, Moravská Třebová, Holešov a Uherské Hradiště). – Šopák, Braun – Acta (pozn. 119), s. 94. – Vzhledem k jmenovaným destinacím, z nichž některé se shodují s městy či obcemi navštívenými letos zaměstnanci městského muzea, i k citaci ze Smetanových vzpomínek se lze domnívat, že je oba přátelé podnikli dohromady.
- 451 Ivo Kříž, *Historie muzea ve Velké Bíteši* (bakalářská práce), Ústav archeologie a muzeologie, FF MU, Brno 2006, s. 16–17.
- 452 Do *Moravského večerníku* přispíval pravidelně od roku 1936.
- 453 Mezi oběma došlo k ostré výměně názorů: „bylo použito několik vulgárních výrazů [...] rozmluva redaktora Kváše s obviněným [Smetanou] měla do určité míry ráz donucování obviněného k psaní článku.“ – SOKA, fond ÚNV, k. 566, inv. č. 520, protokol o ústním jednání před trestní komisí (24. 10. 1946). – Ibidem, potvrzení od redakce *Moravského večerníku* (29. 8. 1945).
- 454 Tiskem jako: Dr. Robert Smetana, Nový věk v musejnictví, *Moravský večerník XXI*, 1942, č. 24, 14. 3., s. 6.
- 455 Ze zprávy musejního inspektora pro Moravu, *Zprávy památkové péče V*, 1941, č. 3, s. 46–47.
- 456 Smetana, Vzpomínka na Rödera (pozn. 324), s. 24–25.

- 457 AVMO, fond *MM*, k. 4, dopis Karlu Fischerovi (14. 11. 1942).
- 458 Smetana, *Nový věk* (pozn. 454), s. 6.
- 459 SOKA, fond *ÚNV*, k. 566, inv. č. 520, protokol o ústním jednání před trestní komisí (24. 10. 1946).
- 460 Smetana, *Vzpomínka na Rödera* (pozn. 324), s. 30. – ANM, fond *Robert Smetana*, k. 1, inv. č. 11, Připomínky k výměru ÚNV ze dne 31. 10. 1946.
- 461 Dr R. Smetana, *Tisícileté město, Moravský večerník XXII*, 1943, č. 32, 16. 3., s. 2.
- 462 Další činy, za něž byl Smetana v roce 1946 souzen, například prokazování věrných služeb nacistům, byly svědeckými výpověďmi vyvráceny a trestní řízení bylo po jednohlasné poradě komise zastaveno. Smetanův případ, nařčení z provinění proti tzv. Malému retribučnímu dekretu, nebyl ve sledovaném období v Olomouci ojedinelý. Za dobu své činnosti (od ledna 1946 do května 1947) vyřídily nalézací trestní komise přes 2 000 takových záležitostí, z nichž v drtivé většině (1 886 případech) došlo k zastavení řízení. – Sylva Sklenářová – Jiří Štěpán, *Olomouc a tzv. Malý retribuční dekret č. 138/145 Sb. Retribuční soudnictví, Střední Morava VIII*, 2002, č. 14, s. 4–23, cit. s. 11. – Proti Smetanovi vypovídali hlavně funkcionáři VSMO: Rostislav Bartocha, Josef Kšíř a Jan Springer, kteří také vznesli trestní oznámení. Celý spor byl podnícen osobní zaujetím, na kterém se jistě podílela Smetanova kritika Muzea VSMO, celkové neshody mezi představiteli obou olomouckých muzeí, z nichž určitou roli sehrály i malicherné záležitosti (Smetanova žádost o uvolnění jedné z mnoha místností VSMO v Purkrabské ulici). Jmenované členy VSMO muse-
la popudit také poslední věta Smetanova článku „Nový věk v musejnictví“, v níž vyzdvihuje Brauna, který jako zvláštní pověřenec pro muzea „*je jistě dostatečnou zárukou, že další vývoj českého a moravského musejnictví bude nepoměrně snažší, méně nutný a velkorysejší ve způsobu práce i ve výsledcích*“. – Smetana, *Nový věk* (pozn. 454), s. 6. – Byl tím míněn tentýž Braun, jehož Kšíř na poradě VSMO v roce 1945 označil za „smutně proslulého pa-vědce“, jenž nazval jejich muzejní sbírky „hnojištěm“. – SOKA, fond *Fischer Richard, JUDr.*, k. 13, inv. č. 75, *Vlastenecký musejní spolek v Olomouci za války*.
- 463 Archiv NPÚ, ú. o. p. v Brně, fond *PÚB, Spisy*, 21/K – c/1–6, *Verzeichnis der Konservatoren* (26. 11. 1942).
- 464 Smetana, *Památková péče* (pozn. 366), s. 8.
- 465 AVMO, fond *MM*, k. 5, *Bericht über die Tätigkeit des Denkmalamtes, Zweigstelle Brünn im Jahre 1942* (Karel Kühn).
- 466 Na nutnost opravy této skupiny, z níž jedné postavě scházela hlava, bylo upozorňováno již v 30. letech 20. století.

- 467 Archiv NPÚ, ú. o. p. v Brně, fond *PÚB, Olomouc*, S 60/4, dopis městskému muzeu (5. 12. 1941).
- 468 Bratři František (1907–1972) a Heřman (1913–1989) Kotrbovi, řezbáři a restaurátoři, specializovali se na gotické umění.
- 469 AVMO, fond *MM*, k. 5, dopis vrchnímu starostovi (22. 7. 1942). – SOkA, fond *AMO, Registratura 1941–1945*, k. 26, inv. č. 29, Durchgeführte und durchzuführende abgussarbeiten.
- 470 AVMO, fond *MM*, k. 5, dopis městskému muzeu (3. 8. 1942).
- 471 Ibidem, Bericht über die Tätigkeit des Denkmalamtes, Zweigstelle Brünn im Jahre 1942 (Karel Kühn).
- 472 Archiv NPÚ, ú. o. p. v Brně, fond *PÚB, Zvony*, O/43, Odevzdání zvonů. Pokyny k vlád. nař. č. 414/41 Sb. (19. 12. 1941).
- 473 Ibidem, O/47, nedatovaná zpráva dopisovatele Kolářka.
- 474 Ibidem, Sbírka zákonů a nařízení Protektorátu Čechy a Morava, částka 152, (9. 12. 1941).
- 475 Ibidem, O/43, Pokyny pro odevzdávání zvonů, 2. oprava (1942).
- 476 AVMO, fond *MM*, k. 5, Bericht über die Tätigkeit des Denkmalamtes, Zweigstelle Brünn im Jahre 1942 (Karel Kühn).
- 477 Ibidem, k. 4, dopis Smetanovi (27. 12. 1941). – Ibidem, dopis městskému prezidiu (28. 1. 1942).
- 478 Archiv NPÚ, ú. o. p. v Brně, fond *PÚB, Zvony*, O/43, Merkblatt (podepsáno Karel Kühn, 1941).
- 479 AVMO, fond *MM*, k. 4, dopis zaslaný PÚB (9. 2. 1942).
- 480 Archiv NPÚ, ú. o. p. v Olomouci, D – 054b, Památková péče v Olomouci v letech 1936 až 1976. Dodatky (strojopis), s. 8.
- 481 Radek Lunga, Rekvizice českých zvonů za 2. světové války (napsáno jako expertiza pro ženevskou organizaci IOM, 2002), <http://pamatky.bcb.cz/Zvony/Rekvizice-ceskych-zvonu-za-2-svetove-valky>, vyhledáno 20. 2. 2010.
- 482 Jaroslav Dobrodinský, Památková ochrana zvonů, *Zprávy památkové péče* XV, 1955, č. 3, s. 99–104, cit. 103.
- 483 Archiv NPÚ, ú. o. p. v Brně, fond *PÚB, Zvony*, O/43, Verzeichnis der Glocken in Mähren (nedat.).
- 484 SOkA, fond *ÚNV*, k. 202, inv. č. 211, dopis Matějčkovi, arcibiskupské konzistoři a okrašlovacímu spolku s dodacím listem od ministerstva průmyslu (30. 8. 1945).

- 485 Josef Bartoš – Miloš Trapl, Odpor a odboj v prvních letech okupace (Za nacistické okupace), in: Jindřich Schulz (red.), *Dějiny Olomouce II*, Olomouc 2009, s. 233–248, cit. s. 240.
- 486 SOkA, fond *ÚNV*, k. 208, inv. č. 236, dopis kulturní a školské komisi NV (8. 6. 1945).
- 487 David Voda, *Rudolf Michalik. Malíř a mystik ve sbírce kresby Muzea umění Olomouc* (postupová práce), katedra dějin umění, FF UP, Olomouc 1998, s. 23. – V pozdější korespondenci, kterou Michalik se Smetanou udržoval i po odchodu z Olomouce, vzpomínal na společnou práci v městském muzeu velmi rád. – ANM, fond *Robert Smetana*, k. 6, inv. č. 390, dopis Smetanovi (13. 2. 1966).
- 488 AVMO, fond *Robert Smetana*, k. 5, Oeffentliche Museen und Galerien. Luftschutzmassnahmen (23. 6. 1943).
- 489 ANM, fond *Robert Smetana*, k. 1, inv. č. 11, Smetanův životopis (1950?).
- 490 AVMO, fond *MM*, k. 16, Bergungsbuch (Museumsbestände der Hauptstadt Olmütz, 1943–1944).
- 491 Smetana, Památková péče (pozn. 366), s. 13. – Některé další předměty byly uschovány již dříve na hradě Bouzově.
- 492 AVMO, fond *MM*, k. 6, zpráva vedoucímu skupiny č. 3 (26. 10. 1943).
- 493 Smetana, Památková péče (pozn. 366), s. 10. – Archiv NPÚ, ú. o. p. v Brně, fond *PÚB, Olomouc*, P 147/1, nalepený novinový výstřižek (Moderní práce městského musea, 1943). – AVMO, fond *MM*, k. 5, objednávka na registraturní skříň za 2 000 K (18. 1. 1943).
- 494 Archiv NPÚ, ú. o. p. v Brně, fond *PÚB, Olomouc*, P 147/1, nalepený novinový výstřižek (Moderní práce městského musea, 1943). – Smetana, Památková péče (pozn. 366), s. 9.
- 495 AVMO, fond *MM*, k. 5, dopisy vrchnímu starostovi (22. 3. 1943, 6. 4. 1943).
- 496 Více o tom: Perůtková – Perůtka (pozn. 21). – AVMO, fond *MM*, k. 5, program „Kulturních týdnů“.
- 497 ANM, fond *Robert Smetana*, k. 2, inv. č. 114, dopis Denksteinovi (14. 5. 1985).
- 498 Edmund Wilhelm Braun – [Robert Smetana], *Tausendjähriges Olmütz. Führer durch die Ausstellung im erneuerten Festsaal des Rathauses anlässlich der Olmützer Kulturwochen 9.–23. Jänner 1943* (katalog výstavy), Olmütz [1943], s. [3]. – Samotné pojmenování výstavy „Tisíciletá Olomouc“ mělo v duchu nacistické ideologie vyjadřovat „tisíc let“ trvající příslušnost „německého“ města Olomouce stejně jako území celého protektorátu k říši německého národa. – Šisler, Příspěvek k vývoji správy (pozn. 321), s. 48. – Petr Němec, Český národ a nacistická teorie germanizace pro-

storu, *Český časopis historický* LXXXVIII, 1990, č. 4, s. 535–558. – Nestalo se tak však poprvé, kdy bylo hesla „tisícileté Olomouce“, jehož význam nelze chápat pouze v tomto jednom smyslu, užito poprvé. V článku „Olomouc v ústním podání“, zveřejněném v roce 1937, se autor zamýšlel nad užíváním dvou rodů (ženský a mužský) při skloňování jména „Olomouc“. V závěru se přiklonil k mužskému rodu, tak jak byl užit v hesle městské rady v roce 1928 v souvislosti se Zemskou výstavou, plánovanou v Olomouci v roce 1940: „*Tisíciletý Olomouc Vás zve na výstavu roku 1940.*“ – -ze, Olomouc v ústním podání, *Věstník hlavního města Olomouce* III, 1937, č. 19–20, 30. 12., s. 245–246. – Spojení „Tisíciletá Olomouc“ bylo oblíbené také po válce. Rád ho užíval především referent kulturního oddělení ÚNV Stanislav Křupka („tisíciletá kulturní a duchovní tradice Olomouce“). – SOKA, fond *ÚNV*, k. 208, inv. č. 237, dopis propagačnímu oddělení ÚNV (23. 9. 1947). – *Zpráva rady ÚNV hlavního města Olomouce za správní období roku 1946*, [Olomouc 1947], nestránkováno (část o kulturním oddělení, Stanislav Křupka). – Jeho význam rozebíral také Jaroslav Böhm, *Tisíc let Olomouce?*, *Věstník hlavního města Olomouce* VII, 1948, č. 16–17, s. 167–168.

- 499 Braun – Smetana, Tausendjähriges Olmütz (pozn. 498). – Jako autor textu byl na Smetanovu žádost uveden Edmund Wilhelm Braun, jehož jméno mělo výstavě, na níž Smetana prezentoval doklady o slovanských počátcích města a přítomnosti Přemyslovců, dodat punc legálnosti. – ANM, fond *Robert Smetana*, k. 31, inv. 1, inv. č. 1189, dodatek k výstavě.
- 500 SOKA, fond *Fischer Richard, JUDr.*, k. 21, inv. č. 129, nalepený novinový výstřižek (*Tisíciletá Olomouc. Výstava, která dokazuje historický a kulturní význam Olomouce*, 1943).
- 501 Bartoš – Trapl, *Problémy kultury* (pozn. 19), s. 233. – Zbyněk Válka, *Olomouc pod hákovým křížem. Temná léta okupace 1939–1945*, Olomouc 2001, s. 104.
- 502 AVMO, fond *MM*, k. 5, nabídka od Johanna Barabase (13. 3. 1943). – Ibidem, zpráva vedoucímu skupiny č. 3 (18. 3. 1943). – Ibidem, zpráva o zakoupení obrazu zasláná PÚB (22. 4. 1943).
- 503 ANM, fond *Robert Smetana*, k. 5, inv. č. 326, dopis Smetanovi (1943).
- 504 Smetana, *Dvě vzpomínky* (pozn. 5), s. 187–189.
- 505 V AVMO, fond *MM*, k. 6, zachovány účtenky.
- 506 Archiv NPÚ, ú. o. p. v Brně, fond *PÚB, Olomouc*, S 60/3, dopis Kühnovi (22. 2. 1943).
- 507 AVMO, fond *MM*, k. 5, cestovní účty (10. 2. 1943, 25. 3. 1943, 28. 8. 1943).

- ⁵⁰⁸ Bartoš – Trapl, *Odpor a odboj* (pozn. 485), s. 240–241. – ANM, fond *Robert Smetana*, k. 20, inv. č. 1104, Olomouc 1938–1945. *Vzpomínky na průběh událostí (strojopis)*.
- ⁵⁰⁹ AVMO, fond *MM*, k. 3, dopis Smetanovi (26. 4. 1944). – Helena Michalíková Smetanovi psala z uprchlického tábora v Německém Brodě a litovala, že nezůstala v Olomouci, když je tam „*alles in Ordnung*“, jak věděla od nově příchozích. *Vzpomínala také na svou práci v muzeu a zajímala se o tamní dění*.
- ⁵¹⁰ *Ibidem*, k. 16, *Bergungsbuch* (Museumsbestände der Hauptstadt Olmütz, 1943–1944).
- ⁵¹¹ ANM, fond *SČM* (nezpracován), složka „Olomouc – krajské mus.“, *Zprávy o zkušenostech s ukrytím sbírek* (4. 4. 1946).
- ⁵¹² Více o tom: *Smetana, Památková péče* (pozn. 366), s. 19–20. – AVMO, fond *MM*, k. 7, úřední záznam (14. 11. 1945).
- ⁵¹³ Archiv NPÚ, ú. o. p. v Brně, fond *PÚB, Olomouc*, S 60/1, dopis zaslaný PÚB (26. 4. 1947).
- ⁵¹⁴ SOkA, fond *AMO, Registratura 1941–1945*, k. 26, inv. č. 29, dopis Státnímu fotoměřičskému ústavu (10. 3. 1944).
- ⁵¹⁵ Antonín Friedl (1890–1975), historik umění, v letech 1939–1952 ředitel fotoměřičského ústavu, kde předtím jako smluvní pracovník sepisoval české iluminované rukopisy. – Štoncner, *Příspěvky k dějinám* – 3. část (pozn. 128), s. 61.
- ⁵¹⁶ *Smetana, Památková péče* (pozn. 366). – *Smetana, Památková péče – dodatky* (pozn. 480).
- ⁵¹⁷ *Ibidem*, s. 3.
- ⁵¹⁸ S touto činností museli zaměstnanci muzea začít mnohem dříve, neboť do 22. února 1944 měli nafotografováno již přes tisíc snímků *Bible boskovické*. – AVMO, fond *MM*, k. 5, zpráva o protiletectkých opatřeních v muzeu (22. 2. 1944).
- ⁵¹⁹ Byl zhotoven její odlitek a socha uschována. – *Ibidem*, *Zápis o převzetí dvou dřevěných soch* (18. 2. 1944).
- ⁵²⁰ SOkA, fond *AMO, Registratura 1941–1945*, k. 26, inv. č. 29, *Weltliche Kunstdenkmalier in Olmütz und kirchliche Kunst ausserhalb der Olmützer Kirchen und Orden* (seznam zabezpečených a do plánu na zajištění zahrnutých olomouckých památek zaslaný vrchnímu starostovi města, 14. 10. 1944).
- ⁵²¹ *Smetana, Památková péče* (pozn. 366), s. 11.
- ⁵²² *Ibidem*, s. 10.

- 523 Zaměřování fasád se nestihlo do konce války kompletně provést. Po válce se Smetana přimlouval za jeho dokončení. – AVMO, fond *MM*, k. 7, dopis zaslaný NV (17. 1. 1946).
- 524 SOkA, fond *AMO*, *Registratura 1941–1945*, k. 26, inv. č. 29, dopis Smetanovi s přílohami nákresů (7. 8. 1944).
- 525 Ibidem, dopis vrchnímu starostovi (21. 8. 1944).
- 526 AVMO, fond *MM*, k. 6, dopis vrchnímu starostovi s přiloženým seznamem sejmutých ozdob (14. 10. 1944).
- 527 Ibidem, k. 5, dopis vrchnímu starostovi (21. 2. 1944).
- 528 SOkA, fond *AMO*, *Registratura 1941–1945*, k. 26, inv. č. 29, Durchgeführte und durchzuführende abgussarbeiten.
- 529 Ibidem, dopis vrchnímu starostovi (11. 3. 1944).
- 530 Ibidem, zpráva vrchnímu starostovi (20. 5. 1944), podtrženo autorem. – Podle Smetany neměl ani Braun Kühna příliš v oblibě. Doslova ho prý „nenáviděl“ a „*bavil se tím, že ho rafinovaně dráždil*“. – Smetana, *Dvě vzpomínky* (pozn. 5), s. 188.
- 531 Ibidem, s. 190.
- 532 AVMO, fond *MM*, k. 6, protokol o jednání o zabezpečení sloupu (30. 5. 1944). – Od tohoto úmyslu se nakonec odstoupilo a reliéfy byly odlity. – SOkA, fond *AMO*, *Registratura 1941–1945*, k. 26, inv. č. 29, Amtsvermerk (15. 11. 1944).
- 533 SOkA, fond *Fischer Richard*, *JUDr.*, k. 25, inv. č. 173, nalepený novinový výstřižek (Zabezpečení soch olomoucké sv. Trojice).
- 534 AVMO, fond *MM*, k. 6, žádost vrchnímu starostovi (1. 6. 1944).
- 535 SOkA, fond *AMO*, *Registratura 1941–1945*, k. 26, inv. č. 29, dopis vrchnímu starostovi (4. 10. 1944). – Ibidem, *Gesamtkosten der LS-Massnahmen an der Dreifaltigkeitssäule in Olmütz* (11. 11. 1944). – Ibidem, zpráva zaslaná PÚB (21. 12. 1944).
- 536 Kühn požadoval, aby při poškození památek pořizoval Smetana jejich fotografickou dokumentaci, která by nesměla být jako úřední pomůcka nikomu kromě památkového úřadu vydána či zapůjčena. – SOkA, fond *AMO*, *Registratura 1941–1945*, k. 26, inv. č. 29, dopis vrchnímu starostovi (19. 12. 1944).
- 537 Smetana, *Památková péče* (pozn. 366), s. 11.
- 538 AVMO, fond *MM*, k. 6, dopis prehistorickému oddělení MZM v Brně (6. 4. 1944). – Ibidem, dopis městskému muzeu (13. 1. 1944). – Ibidem, zpráva Kühnovi (27. 1. 1944). – *Fremdenführer Olmütz. Olmütz im Wandel eines Jahrtausends*, Olmütz 1944, s. [81].
- 539 Smetana, *Olomouc 1938–1945* (pozn. 508). – Toto prohlášení nakonec odvoláno.

- 540 Ibidem. – Jan Cekl, *Kraj, jímž táhla válka. Děje, události a dokumenty z let 1939–1945*, Olomouc 1946, s. 14–15.
- 541 Smetana, Památková péče (pozn. 366), s. 15.
- 542 ANM, fond *Robert Smetana*, k. 20, inv. č. 1107, O bojích o Olomouc v roce 1945 (strojopis), s. 2.
- 543 Josef Bartoš, *Za nacistické okupace*, in: Jindřich Schulz (red.), *Olomouc. Malé dějiny města*, Olomouc 2002, s. 251–268, cit. s. 268.
- 544 SOkA, fond *ÚNV*, inventář M1 – 29, s. III, VII.
- 545 AVMO, fond *MM*, k. 6, Presidiální oběžník č. 1 (10. 5. 1945).
- 546 Smetana, Olomouc 1938–1945 (pozn. 508).
- 547 Smetana, Památková péče (pozn. 366), s. 15–16. – ANM, fond *SČM* (nezpracován), složka „Olomouc – krajské mus.“, Zprávy o zkušenostech s ukrytím sbírek (4. 4. 1946).
- 548 Voda, Rudolf Michalik – diplomová práce (pozn. 230), s. 52. – Smetana měl soubor těchto děl přijmout údajně od Michalikovy sestry Heleny. S tímto údajem se však neshodují informace v dopise zaslaném Smetanovi Helenou Michalikovou v dubnu loňského roku (1944) z uprchlického tábora v Německém Brodě, kde uvádí, jak je ráda, že obrazy jejího bratra mohou být stále uschovány a že by měla výčitky, kdyby zůstaly v ateliéru. – AVMO, fond *MM*, k. 3, dopis Smetanovi (26. 4. 1944).
- 549 Ibidem, k. 7, dopis správě muzea (27. 5. 1945). – Členství Muzea hlavního města Olomouce v *SČM*, přerušené za okupace, bylo obnoveno až koncem roku 1945. – ANM, fond *SČM* (nezpracován), složka „Olomouc – krajské mus.“, dopis městskému muzeu (14. 11. 1945).
- 550 AVMO, fond *MM*, k. 6, opis nařízení o soupisu škod (24. 8. 1945).
- 551 Smetana, Památková péče (pozn. 366), s. 19. – ANM, fond *SČM* (nezpracován), složka „Olomouc – krajské mus.“, Zprávy o zkušenostech s ukrytím sbírek (4. 4. 1946).
- 552 Ještě v roce 1948 nebyl svoz dokončen, v náměšťském zámku se tou dobou nacházely dřevěné sošky či odlitky a formy ze sousolí Nejsvětější Trojice. – SOkA, fond *ÚNV*, k. 240, inv. č. 345, dopis stavebnímu úřadu (26. 7. 1948).
- 553 AVMO, fond *MM*, k. 6, úřední záznam (16. 8. 1945).
- 554 Souviselo s poválečným odsunem Němců, při němž tito lidé ztráceli občanství i veškerý majetek.
- 555 AVMO, fond *MM*, k. 6, žádost prezidiálnímu referátu (6. 6. 1945).
- 556 Ibidem, zpráva pro NV (1945). – Ibidem, k. 7, dopis zaslaný NV se seznamem zaměstnanců muzea (5. 1. 1946).

- 557 Ibidem, k. 6, Smetanův návrh NV (26. 6. 1945). – SOkA, fond *ÚNV*, k. 208, inv. č. 236, Smetanův návrh NV (21. 6. 1945).
- 558 Ibidem, Smetanův návrh NV (8. 6. 1945).
- 559 Ibidem, Zápis o schůzi poradní komise musejní a archivní (27. 8. 1945). – AVMO, fond *MM*, k. 6, zpráva městskému muzeu (12. 7. 1945).
- 560 SOkA, fond *ÚNV*, k. 208, inv. č. 236, Smetanova žádost NV (23. 6. 1945).
- 561 Ibidem, zpráva kulturní komisi NV (2. 7. 1945).
- 562 Ibidem, žádost zasláná SČM (6. 12. 1945).
- 563 Jaroslav Helfert (ředitel MZM v Brně), Jan Kühndel (ředitel městského muzea a archivu v Prostějově), Karel Herain (ředitel Uměleckoprůmyslového muzea v Praze) a Karel Tuček (jednatel SČM a přednosta mineralogického oddělení Národního muzea v Praze). – Ibidem, závěr komise o řešení otázky městského muzea (8. 3. 1946).
- 564 Zpráva rady *ÚNV* (pozn. 498).
- 565 Stanislav Křupka (1907–1972), levicově orientovaný básník. Jako kulturní referent inicioval a rozvíjel řadu aktivit: stál u zrodu Domu umění, zadávání veřejných výtvarných zakázek zdejšími umělci, podnítil vznik mnoha olomouckých pomníků a památníků, podílel se na nejvýznamnější poválečné výstavě v Olomouci (tvorba soudobého španělského umělce Oscara Domínqueze, 1947). – Pavel Zatloukal, Výtvarná kultura (Krajské město), in: Jindřich Schulz (red.), *Dějiny Olomouce II*, Olomouc 2009, s. 360–373, cit. s. 361–362.
- 566 SOkA, fond *ÚNV*, k. 5, inv. č. 132, Zpráva o činnosti *ÚNV* Olomouc 1946–1947, s. 8.
- 567 Velký podíl na sjednocení muzeí i získání klariského kláštera měl Smetana. Jak sám vzpomínal, prosadil u člena rady NV Jaroslava Fusche, aby byly klášterní budovy zajištěny pro muzeum. – Smetana, Památková péče (pozn. 366), s. 25. – Tuto skutečnost potvrzuje také stať: 125 let muzejnictví (pozn. 18), s. 100–101. – Podobně tento fakt dokládá poněkud exaltovaný dopis od VSMO adresovaný ústřednímu radovi pražského magistrátu Emanueli Svobodovi, v němž se uvádí: „*Patrně žárlivý vedoucí činitel [míněn Robert Smetana] městského /většinou obsahu německého/ muzea bez jakýchkoliv větších zásluh a bez tradice asi usiluje v pražském Svazu museí o tom, aby naše velké národní museum přišlo do městských rukou [...] Jestliže tato tendence prorazí v zákonité formě vlivem Svazu, přestaneme po šesti desítiletích existovat, aby úřední, placený činitel nastoupil tam, co naši předchůdci konali ne z povinnosti úřední, nýbrž z povinnosti lásky k národu*“. – ANM, fond SČM (nezpracován), složka „Olomouc – krajské mus.“, dopis magistrátnímu radovi Svobodovi

- (16. 7. 1945). – Citovaný text jasně dokládá již zmíněný nepříliš přátelský vztah představitelů obou hlavních olomouckých muzeí.
- ⁵⁶⁸ SOkA, fond *AMO, Registratura 1941–1945*, k. 26, inv. č. 29, zpráva vrchnímu starostovi (8. 2. 1945). – Ibidem, zpráva proboštovi kostela sv. Mořice (13. 2. 1945).
- ⁵⁶⁹ Karel Kühn byl v roce 1945 popraven Sověty. – Smetana, *Památková péče* (pozn. 366), s. 24.
- ⁵⁷⁰ Fotodokumentaci olomouckých památek prováděl na vlastní žádost Smetana. – AVMO, fond *MM*, k. 6, žádost zasláná NV (12. 5. 1945). – SOkA, fond *ÚNV*, k. 208, inv. č. 236, povolení k fotografování (19. 5. 1945).
- ⁵⁷¹ Václav Nešpor, Archiv NPÚ, ú. o. p. v Brně, fond *PÚB, Olomouc*, S 148/3, dopis zasláný PÚB se seznamem poškozených památek (10. 7. 1945). – Ibidem, S 147/1, nalepený novinový výstřížek (Jen náhodné škody na olomouckých památkách, 1. 8. 1945). – Ibidem, S 60/12, dopis zasláný PÚB (válečné škody na kostele sv. Michala, 27. 5. 1945). – Ibidem, S 61/3, zápis o zhlédnutí válečných škod na sloupu Nejsvětější Trojice (20. 9. 1945). – Ibidem, S 62/1, zápis o zhlédnutí škod poutního kostela na Svatém Kopečku (20. 9. 1945). – Smetana, *Památková péče* (pozn. 366), s. 18. – Cekl (pozn. 540), s. 141–142. – Josef Kšír, *Olomouc po skončení bojů*, in: Adolf Kubis (red.), *Český máj. Pamětní spis k prvnímu výročí osvobození Olomouce*, Olomouc 1946, s. 20–23.
- ⁵⁷² SOkA, fond *ÚVN*, k. 208, inv. č. 236, návrh zasláný NV (23. 8. 1945).
- ⁵⁷³ Již předtím zpracovala kartotéku památek pro město Ivančice, odkud pocházela. Od roku 1946 je uvedena v seznamu zaměstnanců městského muzea jako smluvní úřednice. – AVMO, fond *MM*, k. 7, dopis s příloženým seznamem zaměstnanců muzea zasláný NV (5. 1. 1946).
- ⁵⁷⁴ Například podnět k pojmenování některé z olomouckých ulic po Bedřichu Václavkovi. – Ibidem, k. 6, návrh zasláný NV (26. 6. 1945).
- ⁵⁷⁵ Václav Stibor-Kladenský (1892–1968) od počátku tíhnul k levicové straně, proto byl z Prahy, kde prožil své dětství, přesunut počátkem 30. let do Olomouce. Zde se usadil a po válce se stal prvním nejvyšším představitelem městské správy (1945–1947). – Spáčil – Tichák, (pozn. 8), s. 62–63.
- ⁵⁷⁶ Smetana, *Vzpomínka na Rödera* (pozn. 324), s. 25–26. – ANM, fond *Robert Smetana*, k. 11, inv. č. 816, Smetanův životopis (12. 1. 1953).
- ⁵⁷⁷ SOkA, fond *ÚNV*, k. 202, inv. č. 211, dopis zasláný NV (18. 6. 1945).
- ⁵⁷⁸ Smetana do výboru vyslán od NV. – ANM, fond *Robert Smetana*, k. 31, inv. č. 1190, zpráva Smetanovi (3. 7. 1945).

- 579 Ibidem, program oslav určený účastníkům jízdy slavnostním vlakem (11. 8. 1945). – Přípravný výbor původně počítal s mnohem bohatším programem: zábavy, průvo-
dy, vypravení skutečné hanácké svatby ve slavnostním vlaku, tak jak tomu bylo
v roce 1845. Mimoto navrhoval vyzdobit město květinami, prapory a osvětlit kašny
a sousoší. – SOKA, fond *ÚNV*, k. 202, inv. č. 211, dopis s požadavky přípravného
výboru zaslaný NV (13. 7. 1945).
- 580 AVMO, fond *MM*, k. 6, dopis přípravnému výboru v Praze (2. 8. 1945). – V říjnu se
výstava přesunula do Olomouce a byla instalována v galerii SOV v Hynaisově ulici.
– ANM, fond *Robert Smetana*, k. 31, inv. č. 1190, leták o olomoucké výstavě
(1945).
- 581 Proslov mu připravil Smetana. – ANM, fond *Robert Smetana*, k. 20, 1105, projev
pro Stibora-Kladenského.
- 582 Ibidem, k. 31, inv. č. 1190, pozvánka k jízdě slavnostním vlakem s programem praž-
ských akcí.
- 583 Pavel Halavanja, *Sto let dráhy olomoucko-pražské*, Olomouc 1945.
- 584 SOKA, fond *ÚNV*, k. 208, inv. č. 236, nedatovaný dopis tiskařské firmě IGO [1946
či počátkem 1947]. – ANM, fond *Robert Smetana*, k. 13, inv. č. 929, dopis zaslaný
nakladatelství Velehrad (14. 1. 1947). – Jmenované čtyři svazky stanoveným poža-
davkům plně vyhovují. Snímky pro obrazové přílohy knih zapůjčilo městské muze-
um, někdy za spoluúčasti dalších korporací. O původním záměru (vydávat monogra-
fie olomouckých památek) svědčí také tituly děl, které Smetana plánoval do edice
prvotně zařadit a z kterých z různých důvodů nakonec sešlo: Václav Richter měl se-
psat text o dómu sv. Václava, téma románského paláce mělo být zpracováno v rámc
ci uměleckohistorického semináře katedry dějin umění na UP, na základě autorské
smlouvy s Ottou Františkem Bablerem z doby okupace měla vyjít publikace o pout-
ním chrámu na Svatém Kopečku (její tisk byl z důvodu nevhodného textu pozasta-
ven). – Ibidem, k. 1, inv. č. 4, Smetanův životopis (26. 10. 1956).
- 585 AVMO, fond *MM*, k. 6, úřední záznam pro prezidiální komisi (6. 8. 1945). – Ibidem,
dopis Smetanovi (10. 10. 1945). – SOKA, fond *ÚNV*, k. 1, inv. č. 130, zpráva prezi-
diální komisi NV (5. 11. 1945).
- 586 Dům umění vznikl po roce 1945 přeměnou bývalé střelnice německé nacistické or-
ganizace SA (Sturmabteilung), zbudované za protektorátu. „Lví“ podíl, jak při sou-
kromém rozhovoru uvedl Karel Hořínek, na tomto aktu, jenž vyústil ve vznik první
„skutečné“ galerie umění v Olomouci, měl právě Smetana. Oproti existujícím vý-
stavním sálům (například v domech v ulici Křížkovského či na Mořickém náměstí)
se jednalo o reprezentativní jednoduše řešené prostory s horním světlem. Střelnice

byla navíc stavbou přízemní, což značně usnadňovalo manipulaci s objemnějšími skulpturami či plastikami a jejich přemísťování. Po adaptaci, provedené Lubomírem Šlapetou, byla 7. září 1947 v Domě umění zpřístupněna expozice sochařských a malířských děl od doby pozdní gotiky (reliéf *Smrti Panny Marie* z mořického kostela) až po díla 19. a 20. století (Antonín Procházka, Emil Filla). – *Adresář hlavního města Olomouce* I, Praha 1948, s. 33. – Po sloučení městského a vlasteneckého muzea v Krajské muzeum se Dům umění proměnil v Galerii výtvarného umění (1952), která jako základní fond převzala část sbírek bývalého Muzea hlavního města Olomouce. Až do druhé poloviny 70. let sídlila v budově střelnice na Hynaisově ulici. Poté byla stavba namísto plánované adaptace zbořena. Dnes ji zastupuje Muzeum moderního umění v Denisově ulici. – Pavel Zatloukal, *Muzeum umění Olomouc*, Olomouc 1992, s. 6, 8.

- ⁵⁸⁷ ANM, fond *Robert Smetana*, k. 31, inv. č. 1190, plakát „Oslavy prvního výročí osvobození Olomouce dne 8. května 1945“.
- ⁵⁸⁸ SOkA, fond *ÚNV*, k. 208, inv. č. 236, návrh na uspořádání výstavy (4. 4. 1946).
- ⁵⁸⁹ AVMO, fond *MM*, k. 7, dopis Smetanovi (9. 7. 1946).
- ⁵⁹⁰ Ibidem, dopis ředitelství hospodyňské školy v Šumperku (13. 5. 1946).
- ⁵⁹¹ Ibidem, Oběžník čj. 614/46 (21. 9. 1946).
- ⁵⁹² Ibidem, plán práce zaslaný kulturnímu oddělení NV (12. 7. 1946).
- ⁵⁹³ V srpnu například historikem umění Pavlem Preissem (fotografie výkopu falce v křížové chodbě biskupského paláce), v říjnu Františkem Dvořákem (snímky ze Svatého Kopečku). – ANM, fond *Robert Smetana*, k. 6, inv. č. 473, dopis Smetanovi (17. 8. 1946). – Ibidem, k. 3, inv. č. 132, dopis Smetanovi (21. 1946).
- ⁵⁹⁴ Jaroslav Böhm (1901–1962) pocházel z rodiny olomouckého berního úředníka. Zájem o historii Moravy si prohloubil nejprve u kustoda Muzea VSMO Filipa Kováře a archeologa Jaroslava Pallardiho. Po studiích v Praze (obor archeologie) nastoupil do Státního archeologického ústavu, který od roku 1939 vedl. Prosazoval velkoplošné terénní výzkumy za užití moderních metod, zejména na jižní Moravě, kde tak zmapoval obraz velkomoravské kultury. Po válce byl soukromým docentem na pražské univerzitě, přednášel také na UP v Olomouci. – Pavel Kodera, Jaroslav Böhm, 100 let od narození, *Akademický bulletin*, únor 2001, <http://abicko.avcr.cz/cs/archiv/2001/2/obsah/jaroslav-bohm-100-let-od-narozeni.html>, vyhledáno 22. května 2010.
- ⁵⁹⁵ SOkA, fond *ÚNV*, k. 208, inv. č. 236, zpráva zaslaná SČM (6. 11. 1946). – Ibidem, zpráva osobnímu a prezidiálnímu oddělení města (12. 11. 1946).
- ⁵⁹⁶ Smetana, Vzpomínka na Rödera (pozn. 324), s. 14–15.
- ⁵⁹⁷ Ibidem, s. 27–28.

- 598 AVMO, fond *MM*, k. 7, potvrzení za nákup (14. 1. 1950).
- 599 Ibidem, návrh zaslaný NV (17. 1. 1946). – Ibidem, zpráva městskému muzeu (31. 1. 1946).
- 600 Ibidem, dopis Františku Kotrbovi (18. 5. 1946).
- 601 Archiv NPÚ, ú. o. p. v Brně, fond *PÚB, Olomouc*, S 61/1, protokol o restaurování (29. 7. 1946).
- 602 ANM, fond *Robert Smetana*, k. 5, inv. č. 289, dopis Smetanovi (19. 9. 1946).
- 603 Archiv NPÚ, ú. o. p. v Brně, fond *PÚB, Olomouc*, S 60/2, dopis zaslaný PÚB (17. 7. 1946).
- 604 AVMO, fond *MM*, k. 6, dopis farnímu úřadu (26. 7. 1946).
- 605 Archiv NPÚ, ú. o. p. v Brně, fond *PÚB, Olomouc*, S 60/1, dopis zaslaný PÚB (8. 8. 1946). – Ibidem, koncept dopisu pro NV (16. 8. 1946). – Ibidem, zpráva zaslaná PÚB (11. 10. 1946).
- 606 AVMO, fond *MM*, k. 7, dopis Hořínkovi (13. 7. 1946).
- 607 Archiv NPÚ, ú. o. p. v Brně, fond *PÚB, Olomouc*, S 61/3, koncept dopisu pro NV (4. 9. 1946).
- 608 Opravené figury andělů měly být uloženy do lapidária městského muzea. – Ibidem, protokol o kolaudaci opravy (18. 7. 1949).
- 609 Proč, *Nová svoboda* XXII, 1966, č. 44, 20. 2., s. 2. – Jan Navrátil (red.), *Kapitoly z dějin olomoucké university 1573–1973*, Ostrava 1973, s. 113.
- 610 AVMO, fond *MM*, k. 6, zpráva Smetanovi (28. 8. 1945).
- 611 Josef Ludvík Fischer (1894–1973), filozof, kulturní pracovník, vysokoškolský pedagog. Do Olomouce přišel v roce 1923 a nastoupil do Studijní knihovny. Již před okupací začal vyučovat na MU v Brně, kde byl 1945 zvolen děkanem FF. V letech 1946–1949 působil na FF UP jako první rektor obnovené univerzity. – Dvořák, J. L. Fischer (pozn. 53), s. 23–49.
- 612 ANM, fond *Robert Smetana*, k. 11, inv. č. 781, dopis občanskému výboru (9. 5. 1963).
- 613 SOkA, fond *ÚNV*, k. 1, inv. č. 130, nedatovaná zpráva o nutnosti propagace univerzity. – Ibidem, úřední záznam (srpen 1945).
- 614 Olga Uhrová-Vávrová, *Listář olomoucké university 1566–1946*, Olomouc 1947.
- 615 vn [Václav Nešpor] (rec.), Olga Uhrová-Vávrová: Listář olomoucké university 1566–1946, *Časopis VSMO* LVII, 1948, č. 209–210, s. 83.
- 616 Smetanův žák Vladimír Hudec vzpomíná na „obdivuhodné“ semináře bez prezenčních listin, kdy se v sále Divadla hudby pořádaly dramaturgicky komponované hudební pořady s filmovou či diapositivovou projekcí. – Vladimír Hudec, Robert Sme-

tana, in: Pavel Urbášek (red.), *Zakladatelé a pokračovatelé. Památník osobností obnovené univerzity*, Olomouc 1996, s. 200–202, cit. s. 200–201.

- ⁶¹⁷ Na Smetanův podnět byly „založeny“ a poté se každoročně konaly uměnovědné dni zvané Václavkova Olomouc (1960–1987) s cílem rozvíjet na UP folkloristickou tématiku. – Hudec, K počtě Smetany (pozn. 16), s. 10. – Počátkem 1961 podal Smetana návrh na program „Václavkovy Olomouce 1962“, kterou chtěl zaměřit na barokní kulturu a barokní umění v Čechách a na Moravě. Referáty z oblasti hudby, výtvarného umění, literatury, školství a dalších, jež lze pod pojem kultury zahrnout, měli přednést ti nejlepší znalci nastíněných oborů, ne však v duchu jeho „glorifikace“, nýbrž ve smyslu „konference proti baroku“. – Více o tom: ANM, fond *Robert Smetana*, k. 31, inv. č. 1198, návrh zasláný vědecké radě FF UP (4. 1. 1961). – Soudě podle vydaných sborníků, Smetanův návrh přijat nebyl.
- ⁶¹⁸ Robert Smetana, *Průvodce památkami v Olomouci*, Olomouc 1948, s. 81.
- ⁶¹⁹ ANM, fond *Robert Smetana*, k. 13, inv. č. 929, smlouva na Průvodce dějinami hl. města Olomouce (21. 11. 1946).
- ⁶²⁰ Do tohoto data měl být *Průvodce* také odeslán na ministerstvo zahraničního obchodu, kde měl být pořízen jeho překlad do angličtiny a francouzštiny. – SOKA, fond *ÚNV*, Úřední knihy, inv. č. 2, Zápis o schůzi rady ÚNV konané 22. 11. 1946, s. 308.
- ⁶²¹ ANM, fond *Robert Smetana*, k. 13, inv. č. 929, dopis zasláný ÚNV (15. 12. 1946).
- ⁶²² Smetana, Paměti muzejníka (pozn. 74), s. 15. – S tímto nakladatelstvím měl Smetana již dřívější zkušenosti. Počátkem roku 1947 jej totiž požádal o vydání druhého a třetího svazku (*Listář olomoucké university 1566–1946* a *Otevření Palackého university v Olomouci 21. února 1947*) edice „Průvodce dějinami Olomouce“. Správa města, která vznik ediční řady podnítila, se tak na ní podílela vlastně jen vydáním první brožury (*Sto let dráhy olomoucko-pražské 1845–1945*).
- ⁶²³ ANM, fond *Robert Smetana*, k. 13, inv. č. 929, dopis děkanovi FF UP Jaroslavu Langovi (29. 3. 1961).
- ⁶²⁴ Nakladatelství založil Václav Poláček (1898–1969) na základě koncese z roku 1940. Zaměřovalo se na vydávání uměleckohistorických monografií. Inspiraci našel Poláček v edicích *Umělecké památky* a *Doby, postavy a díla*, vydávaných v prvním dvacetiletí 20. století Topičovým nakladatelstvím, s nímž uzavřel dohodu a na tyto knižní řady navázal. Redakci prováděl historik umění Emanuel Poche. V roce 1949 odevzdal Poláček své nakladatelství městu Praze. Doufal, že bude pokračovat v původním vymezeném programu. Zanedlouho poté však zaniklo (1951). V době svého působení vydalo Poláčkovo nakladatelství přes padesát titulů, mezi jejichž autory se objevovala jména významných historiků umění a památkářů (Oldřich J. Bla-

žíček, Dobroslava Menclová, Hana Volavková, Václav Wagner, Zdeněk Wirth a řada dalších). – Pražské nakladatelství V. Poláčka, Slovník českých nakladatelství 1849–1949, <http://www.slovník-nakladatelství.cz/nakladatelství/prazwske-nakladatelství-v-polacka.html>, vyhledáno 30. 5. 2010.

- ⁶²⁵ ANM, fond *Robert Smetana*, k. 13, inv. č. 929, dopis Poláčkovi (2. 1. 1947).
- ⁶²⁶ Emanuel Poche (1903–1987) absolvoval dějiny umění na Univerzitě Karlově v Praze. Po dokončení studií se věnoval soupisové práci (pro Státní fotoměřičský ústav a pro Archeologickou komisi). Od třicátých let působil v Uměleckoprůmyslovém muzeu v Praze, které v letech 1948–1959 vedl. Přispíval do řady uměleckohistorických periodik, redigoval časopis *Umění*. Zajímal se zejména o období baroka. – JH [Jiřina Hořejší], Poche Emanuel, in: Anděla Horová (ed.), *Nová encyklopedie českého výtvarného umění N–Ž*, Praha 1995, s. 629–630.
- ⁶²⁷ ANM, fond *Robert Smetana*, k. 13, inv. č. 929, dopisy Smetanovi (18. 2. 1947, 10. 3. 1947).
- ⁶²⁸ Celý text četla bývalá kolegyně z městského muzea Olga Uhrová-Vávrová, archeologické části Jaromír Böhm. Dále měl být požádán také Václav Nešpor a nejmenovaní docenti dějin umění. – Ibidem, dopis Poláčkovi (12. 3. 1947).
- ⁶²⁹ Smetana, Průvodce (pozn. 618), s. 82.
- ⁶³⁰ ANM, fond *Robert Smetana*, k. 13, inv. č. 929, dopis Poláčkovi (23. 2. 1947).
- ⁶³¹ Ibidem, dopis Poláčkovi (12. 3. 1947).
- ⁶³² J. K., Čeho je nám třeba k propagaci našeho města, *Věstník hlavního města Olomouce* I, 1935, č. 12, 23. 10., s. 96. – Josef Král, O propagaci cestovního ruchu se zvláštním zřetelem k městu Olomouci, *Věstník hlavního města Olomouce* III, 1937, č. 8, 29. 5., s. 105–106.
- ⁶³³ František Doucha, *Den v Olomouci. Stručný průvodce městem*, Propagační publikace Zemského Cizineckého svazu v Brně č. 16, Brno 1923.
- ⁶³⁴ Zemánek, Stručný průvodce (pozn. 112).
- ⁶³⁵ Nešpor, Olomouc – průvodce (pozn. 105).
- ⁶³⁶ Prombergrův průvodčí (pozn. 94).
- ⁶³⁷ Konrád Sedláček, *Průvodce po Vel. Olomouci* [I], Olomouc 1929. – Konrád Sedláček, *Průvodce po Vel. Olomouci* II, Olomouc 1930.
- ⁶³⁸ Například: Václav Nešpor – Arnošt B. Taussig (red.), *Výstavba a národní hospodářství evropských měst. Československá republika. Olomouc*, Olomouc 1930–1931. – Jan Zedek (red.), *Olomouc město i okres*, Brno [1931]. – Král – Krátký (pozn. 313).

- 639 Viz: vn [Václav Nešpor] (rec.), Průvodce po Olomouci, *Časopis VSMO* LVIII, 1949, č. 213–214, s. 91.
- 640 Walter Haage (red.), *Olmütz. Wesentliches und Wissenswertes*, Olmütz 1943.
- 641 Fremdenführer (pozn. 538).
- 642 Richard Zimprich, *Die königliche Hauptstadt Olmütz*, Olmütz 1944.
- 643 Richard Zimprich, Die bedeutsamsten Jahre in der Olmützer Geschichte, in: Walter Haage (red.), *Olmütz. Wesentliches und Wissenswertes*, Olmütz 1943, s. 37–42, cit. s. 42.
- 644 Walter Haage, Olmütz, in: *Ibidem*, s. III–V, cit. s. III.
- 645 Nešpor, Průvodce po Olomouci – recenze (pozn. 639), s. 91.
- 646 Josef Král, *Po stopách tisícileté kultury v Olomouci. Místopisný průvodce*, Olomouc 1939.
- 647 Josef Král, *Po stopách tisícileté kultury v Olomouci. Místopisný průvodce*, Olomouc 1942, 2. vyd.
- 648 Král, *Po stopách – 1939* (pozn. 646), s. [1].
- 649 Nešpor, Průvodce po Olomouci – recenze (pozn. 639), s. 91–92. – Květa Reichertová (rec.), Dr Robert Smetana: Průvodce památkami v Olomouci, *Zprávy památkové péče* IX, 1949, č. 1–2, s. 46. – Rbk (rec.), *Z vlastivědné literatury, Časopis společnosti přátel starožitností* LVII, 1949, č. 1, s. 60–64, cit. s. 64.
- 650 ANM, fond *Robert Smetana*, k. 13, inv. č. 929, dopisy Smetanovi (6. 1. 1947, 23. 1. 1947).
- 651 Nešpor, Průvodce po Olomouci – recenze (pozn. 639), s. 92.
- 652 ANM, fond *Robert Smetana*, k. 9, inv. č. 674, dopis Smetanovi (3. 5. 1957).
- 653 Smetana, Paměti muzejníka (pozn. 74), s. 15–16.
- 654 ANM, fond *Robert Smetana*, k. 1, inv. č. 11, Smetanův životopis (1950?).
- 655 Václav Richter, *Raněstředověká Olomouc. Stavební dějiny vzniku města*, Praha – Brno 1959.
- 656 Ivo Hlobil – Pavel Michna – Milan Togner, *Olomouc*, Praha 1984.
- 657 *Ibidem*, s. 7.
- 658 Jindřich Schulz (red.), *Dějiny Olomouce I*, Olomouc 2009, (Bibliografie) s. 598.
- 659 Vičar, Za Robertem Smetanou (pozn. 16), s. 9. – Bibliografie Roberta Smetany (pozn. 15), s. 303.
- 660 Robert Smetana, *Průvodce památkami v Olomouci*, Ostrava 1966.
- 661 Robert Smetana – Josef Bartoš – Jan Bistrický, *Olomouc. Průvodce – Informace – Fakta*, Praha 1979.

- ⁶⁶² SOkA, fond *Daňhelka Jiří* (uloženo v Olomouci), k. 92, inv. č. 469, dopis Daňhelkovi (25. 11. 1986).
- ⁶⁶³ Robert Smetana – Josef Bartoš – Jan Bistrický, *Olomouc. Průvodce – Informace – Fakta*, Praha 1988, 2. vyd.
- ⁶⁶⁴ Jitka Vyvozilová (1941) se jako blízká rodinná známá podílela také na pořádání Smetanovy pozůstalosti před jejím předáním ANM. – Soupisy Smetanových děl: Jitka Vyvozilová, Soupis prací univ. prof., PhDr. Roberta Smetany, DrSc. (29. 8. 1904–6. 10. 1988), in: Jaroslav Dušek (red.), *Hudební věda a výchova* 6. Acta Universitatis Palackianae Olomucensis. Facultas Paedagogica. Musica IV, Olomouc 1993, s. 173–183. – Bibliografie Roberta Smetany (pozn. 15). – Vyvozilová, Doplněk bibliografie (pozn. 15).
- ⁶⁶⁵ Vladimír Hudec (1929–2003), muzikolog, hudební kritik a pedagog. Na olomoucké univerzitě byl studentem Roberta Smetany a Bohumila Markalouse. Od roku 1951 působil na katedře hudební vědy a výchovy FF UP jako asistent, v letech 1973–1980 jako její vedoucí. Po krátké pauze (1987–1990), kdy učil na brněnské akademii múzických umění, se vrátil zpět do Olomouce, kde pracoval na obnovené katedře muzikologie až do roku 2003. – Jan Vičar, Hudec Vladimír, *Český hudební slovník osob a institucí*, http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&action=record_detail&id=4594, vyhledáno 1. 6. 2010.
- ⁶⁶⁶ Bibliografie Roberta Smetany (pozn. 15), s. 382.
- ⁶⁶⁷ Dohnalová – Musilová (pozn. 15), s. 259, 304.
- ⁶⁶⁸ Při soukromém rozhovoru poznamenala, že se ohledně Smetanova autorství radila také s jeho dosud žijící manželkou Miloslavou Smetanovou (1923).
- ⁶⁶⁹ Několik Smetanových seznamů vlastních prací je uloženo v ANM, fond *Robert Smetana*, k. 16, inv. č. 985. – O své přednášce *O konkrétní program olomouckého muzejnictví* a obou článcích v *Moravském večerníku* (*Nový věk v muzejnictví* 1942, *Tisícileté město* 1943) se zmínil pouze v některých svých memoárech, nikoliv však v bibliografiích.
- ⁶⁷⁰ Jiránek, Rozhovor (pozn. 16), s. 305.
- ⁶⁷¹ Jak uvedl olomoucký historik Miloš Trapl (1935) na přednášce uspořádané Vědeckou knihovnou v Olomouci 24. února 2010 na téma „Kuriozity novodobých dějin Olomouce“ (o příhodách spojených se sepsáním monografií o dějinách města Olomouce), mají memoáry pamětníků pro historii obecně velký význam.
- ⁶⁷² XX. valná schůze Svazu českých museí, *Zprávy Svazu českých museí* I, 1940, č. 1, s. 11–14.

- ⁶⁷³ Karel Guth, Ochrana památek a musea, in: Rudolf Hudec (red.), *Pečujme o památky a krásy domova*, Sborník úvah a pokynů pro kulturní pracovníky NS, veřejné péče osvětové, samosprávy a přátelé památek uměleckých a přírodních, Praha 1941, s. 48–52.
- ⁶⁷⁴ Smetana, Paměti (pozn. 51), s. 69.
- ⁶⁷⁵ Fismoll [Robert Smetana], Výtvarníci a hudba, *Hudební rozhledy* X, 1957, č. 3, s. 130.
- ⁶⁷⁶ Smetanovi předchůdci byli: německý lékař, správce archivu a muzea Johann Kux (1861–1940), který spravoval sbírky ještě samostatného městského historického muzea; po něm převzal správu spojených muzeí (historického a uměleckoprůmyslového) František Doucha (1926–1935). Po Smetanovi (1946) nastoupil na kratší období František Drkal a již v roce 1951 bylo městské muzeum spolu s vlasteneckým ústavem sloučeno v Krajské muzeum.
- ⁶⁷⁷ Roubík (pozn. 24), s. 58. – František Šach, Přispívejme k fotografickému soupisu nemovitých památek, in: *Pečujme o památky a krásy domova*, Sborník úvah a pokynů pro kulturní pracovníky NS, veřejné péče osvětové, samosprávy a přátelé památek uměleckých a přírodních, Praha 1941, s. 88–90.
- ⁶⁷⁸ O dokumentaci výtvarných děl formou odlitků a o nutnosti zřízení muzea odlitků se podrobněji vyjádřil Václav Vilém Štech. – V. V. Štech, O potřebě sbírky odlitků, *Zprávy památkové péče* I, 1937, č. 4, s. 6–8.
- ⁶⁷⁹ Zdeněk Wirth, Vývoj zásad a praxe ochrany památek v období 1800–1950, *Umění* V, 1957, č. 2, s. 105–116. – Vlastimil Vinter, *Úvod do dějin a teorie památkové péče* I. *Nástin vývoje a základní ideové otázky památkové péče*, Praha 1971. – Jiřina Nesvadbíková – Zdeněk Wirth – Vlastimil Vinter, *K vývoji památkové péče na území Československa I. Přehled právních dokumentů a nástin vývoje 1749–1958*, Praha 1983. – Josef Štulc, Vývoj české památkové péče, její proměny a myšlenkové zápa-
sy, in: Milan Pavlík (red.), *Regenerace historických budov, sídel a krajiny, ochrana památek* (skripta ČVUT), Praha 1998, s. 6–16. – Nejedlý (pozn. 246). – Petr Štoncner, Příspěvky k dějinám památkové péče v Československé republice v letech 1918–1938. Část 1. – Vznik nové organizace státní památkové péče v roce 1918, *Zprávy památkové péče* LXIV, 2004, č. 5, s. 426–430. – Petr Štoncner, Příspěvky k dějinám památkové péče v Československé republice v letech 1918–1938. Část 2. – Organizační vývoj jednotlivých památkových úřadů, *Zprávy památkové péče* LXIV, 2004, č. 6, s. 539–545. – Štoncner, Příspěvky k dějinám – 3. část (pozn. 128). – Petr Štoncner, Příspěvky k dějinám památkové péče v Československé republice v letech 1918–1938. Část 4. – Snahy o vydání památkového zákona, *Zprávy památ-*

- kové péče*, LXV, 2005, č. 3, s. 246–252. – Petr Štoncner, Příspěvek k dějinám památkové péče v Československé republice v letech 1918–1938. Část 5. – Státní subvence na opravy památek, *Zprávy památkové péče*, LXVI, 2006, č. 1, s. 55–60.
- ⁶⁸⁰ Například: Špét (pozn. 30), s. 76. – Pro olomoucké prostředí konkrétně: Zatloukal, *Výtvarná kultura – za okupace* (pozn. 19), s. 272.
- ⁶⁸¹ Pracovní doba zaměstnanců olomouckého městského muzea trvala tou dobou v podstatě od rána do večera, jak uvedl fotograf Jaroslav Juryšek. Konkrétně od 7.30 do 18.00 hodin. – SOKA, fond *ÚNV Olomouc*, k. 566, inv. č. 520, protokol s výpovědí Jaroslava Juryška (14. 10. 1946).
- ⁶⁸² Smetana, *Památková péče* (pozn. 366), s. 14. – Smetana, *Dvě vzpomínky* (pozn. 5), s. 190.
- ⁶⁸³ Smetana byl žalován také například ze servilního způsobu nacistického pozdravu prokazovaného vrchnímu starostovi Juliu Schreitterovi. I přesto, že „árijský“ pozdrav byl úředně nařízen, dva svědci toto tvrzení vyvrátili s tím, že Schreitter, který se ke svým podřízením údajně choval vždy korektně, si tyto pozdravy sám nevyučoval. Při vlastním poválečném soudním procesu navíc nezávisle vypověděl, že mnozí, mezi nimi i Smetana, ho zdravili obyčejným „občanským“ pozdravem. – SOKA, fond *ÚNV Olomouc*, k. 566, inv. č. 520, protokol o ústním jednání před trestní komisí (17. 10. 1946).
- ⁶⁸⁴ Smetana, *Památková péče – dodatky* (pozn. 480), s. 7.
- ⁶⁸⁵ Smetana, *Paměti muzejníka* (pozn. 74), s. 32 (podtrženo autorem).
- ⁶⁸⁶ Více o něm: Vít Vlnas, Josef Cibulka 1939–1945: skica k portrétu, in: Hana Barvíková (ed.), *Věda v českých zemích za druhé světové války*. Sborník z konference (Praha, 18.–19. listopadu 1997), Praha 1998, s. 233–244. – Vít Vlnas: Diskusní vystoupení k bloku „Společenské vědy a humanitní obory“, in: *Ibidem*, s. 417–418.
- ⁶⁸⁷ SOKA, fond *ÚNV Olomouc*, k. 199, inv. č. 205, dopis prezidiálnímu a personálnímu oddělení ÚNV (28. 2. 1947).
- ⁶⁸⁸ O nutnosti samostatné stavby pro olomoucká muzea se všeobecně vědělo a během let 1936–1950 padlo několik návrhů, jak problém řešit. Kromě kláštera sv. Kláry se navrhovala olomoucká radnice, klášter Hradisko (Vlad. Rozsypal, *Olomoucké kapitoly IX – Hradisko*, *Moravský večerník* XVI, 1937, č. 8., 12. 1., s. 2.) a vážně se zvažovala úprava bývalého hotelu Tatra (paláce Hauenschildů) na Dolním náměstí.
- ⁶⁸⁹ Burešová, *Vzpomínka na Smetanu* (pozn. 16), s. 38.
- ⁶⁹⁰ ANM, fond *Robert Smetana*, k. 12, inv. č. 867, dopis nakladatelství Profil (18. 10. 1978).

- ⁶⁹¹ Stalo se tak na podnět univerzitního profesora a historika umění Ivo Hlobila (1942). – ANM, fond *Robert Smetana*, k. 12, inv. č. 844, dopis Okresnímu středisku státní památkové péče a ochrany přírody (8. 2. 1982). – V archivu NPÚ, ú. o. p. v Olomouci se nachází Smetanovy skleněné negativy (formát 9 x 12 cm) pod signaturou B16 631–16 985.
- ⁶⁹² Bohumil Markalous využíval fotografií neznámých osob jako inspiračního zdroje. Například ve svém *Moudrém Engelbertovi* na nich založil a postavil celý příběh. Takto „použité“ fotografie poté vložil do knihy, čímž smyšleným osudům svých hrdinů jakoby dodal punc relativní pravdivosti. Celé dílo je prostoupeno autorovým velkým smyslem pro ironii, jak je patrné i v jeho doslovu: „*Nejhorší na tom je, že nakonec já sám, autor, propadám ilusi skutečnosti. [...] Když kniha vyšla, vracely se její postavy ke mně, a tu si vyčítám, že jsem leckomu ublížil, pomluvil a mnohého i sepsul.*“ – Jaromír John, *Moudrý Engelbert*, Praha 1956, s. 375. – V dopise z počátku roku 1951, v němž Markalous nabízí Smetanovi podíl na ilustraci svého dalšího díla „Pampováňka“, píše: „*Rád bych totiž ilustroval Pampováňka právě tak, jak je tomu u „Moudrého Engelberta“.* Mám sice řadu upotřebitelných snímků, ze své sbírky fotografií neznámých osob, ale nestačí. Musím si vypomoci snímky hereckými – na př. nemám sestru Julii. Tou bude má sekretářka pí Jaroslava, která se v divadle ustrojí za jeptišku. A potřebuju řadu jiných.“ Z textu jasně plyne ironický podtón a také skutečnost, že se mělo jednat o snímky postav. – ANM, fond *Robert Smetana*, k. 4, inv. č. 247, dopis Smetanovi (5. 2. 1941). – Oproti tomu Ivana Fialová ve své diplomové práci uvádí, že se šlo o soubor fotografií z oboru památkové péče a ochrany, který byl pro vydání knihy již připraven. – Fialová (pozn. 11), s. 48.
- ⁶⁹³ ANM, fond *Robert Smetana*, k. 11, inv. č. 781, Připomínka k jednání OV KSČ a ONV v Olomouci na zasedání dne 25. 1. 1967 (26. 1. 1967).
- ⁶⁹⁴ I když se část archivních dokladů o Smetanově působení v těchto komisích dochovala přímo ve Smetanově pozůstalosti v ANM (z nich víme také o Smetanově členství v komisi pro expozici v kapli sv. Jana Křtitele), objektivní zhodnocení jeho činnosti by bylo možné pouze po prostudování dobového kontextu a dalšího materiálu z fondu *ONV Olomouc*, uloženého v SOKA. Tuto možnost ztěžuje fakt, že písemnosti po roce 1960 nejsou dosud zpracovány. Vzhledem k této skutečnosti, ale i časově vymezenému tématu diplomové práce jsou Smetanovy aktivity na tomto poli, jimž se věnoval už v pokročilém věku, připomenuty v závěru a pouze některými body.
- ⁶⁹⁵ Vydán jako zvláštní příloha *Stráže lidu* IL, 1969, č. 1, 4. 1.
- ⁶⁹⁶ Referát souvisel se snahami o rehabilitaci Olomouce. Více o tom: Pavel Zatloukal, *Olomoucký Prior aneb Chrám proti chrámu*, in: Ladislav Daněk – Pavel Zatloukal

(ed.), *Skleník. Kapitoly z dějin olomoucké výtvarné kultury 1969–1989*, Olomouc 2009, s. 80–93.

⁶⁹⁷ ANM, fond *Robert Smetana*, k. 21, inv. č. 1125, nedatovaný koncept diskusního příspěvku.

⁶⁹⁸ Robert Smetana, Za Vladimírem Helfertem, in: Jiří Vysloužil – Rudolf Pečman (ed.), *Sborník prací filosofické fakulty brněnské university XXIII. Studia minora Facultas Philosophicae Universitatis Brunensis. H 9*, (příloha: Vladimír Helfert, pokrokový vědec a člověk. Studie, korespondence a vzpomínky), Brno 1976, s. 63–67, cit. s. 66.

⁶⁹⁹ První místo zaujímalo hlavní zemské město Brno (264 925 obyvatel), druhá byla Moravská Ostrava (125 304 obyvatel), třetí Olomouc (66 440 obyvatel). – Jaroslav Stehlík (red.), *Statistická ročenka republiky Československé*, Praha 1936, s. 8–9.

11 SEZNAM ZKRATEK

AMO	Archiv města Olomouc
ANM	Archiv Národního muzea v Praze
AVMO	Archiv Vlastivědného muzea v Olomouci
FF	filozofická fakulta
inv. č.	inventární číslo
k.	karton
KPU	Klub přátel umění
MM	Městské muzeum
MU	Masarykova univerzita
MZM	Moravské zemské muzeum v Brně
NPÚ	Národní památkový ústav
NV	Národní výbor
ONV	Okresní národní výbor
PÚB	Památkový úřad Brno
SČM	Svaz československých (českých) muzeí
SOkA	Státní okresní archiv v Olomouci
SOV	Skupina olomouckých výtvarníků
ú. o. p.	územní odborné pracoviště
ÚNV	Ústřední národní výbor
UP	Univerzita Palackého
VSMO	Vlastenecký spolek muzejní v Olomouci

12 SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ A LITERATURY

Prameny

ANM, fond *Robert Smetana*.

ANM, fond *SČM*.

ANM, fond *Vladimír Denkstein*.

Archiv NPÚ, ú. o. p. v Brně, fond *PÚB, Olomouc*.

Archiv NPÚ, ú. o. p. v Brně, fond *PÚB, Spisy*.

Archiv NPÚ, ú. o. p. v Brně, fond *PÚB, Zvony*.

Archiv NPÚ, ú. o. p. v Olomouci.

AVMO, fond *MM*.

Kateřina Černá, *Umění v životě Františka Matouše* (diplomová práce), FF Jihočeské univerzity, České Budějovice 2009.

Ivana Fialová, *Robert Smetana – život a dílo* (diplomová práce), katedra hudební vědy a výchovy, pedagogická fakulta UP, Olomouc 1992.

Fotoarchiv Vlastivědného muzea v Olomouci.

Otakar Kirsch, *Německé muzejnictví na Moravě* (disertační práce), historický ústav FF MU, Brno 2008.

Ivo Kříž, *Historie muzea ve Velké Bíteři* (bakalářská práce), Ústav archeologie a muzeologie, FF MU, Brno 2006.

David Řepický, *Muzeum hlavního města Olomouce (v období mezi léty 1924 až 1939)* (diplomová práce), ústav historie a muzeologie, filozoficko-přírodovědecká fakulta Slezské univerzity, Opava 2002.

SOkA, fond *AMO, Registratura 1920–1940*.

SOkA, fond *AMO, Registratura 1941–1945*.

SOkA, fond *Fischer Richard, JUDr.*

SOkA, fond *Klub českých fotografů*.

SOkA, fond *ÚNV Olomouc*.

Pavel Šopák, *Edmund Wilhelm Braun v Opavě* (diplomová práce), katedra dějin umění, FF UP, Olomouc 1998.

David Voda, *Rudolf Michalik (1901–1993)* (diplomová práce), katedra dějin umění, FF UP, Olomouc 2002.

David Voda, *Rudolf Michalik. Malíř a mystik ve sbírce kresby Muzea umění Olomouc* (postupová práce), katedra dějin umění, FF UP, Olomouc 1998.
Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond *Daňhelka Jiří*.

Literatura

16. ledna, *Věstník hlavního města Olomouce* IV, 1938, č. 1, 22. 1., s. 4–5.
- 125 let olomouckého muzejnictví, in: Jaromír Dvořák (red.), *Sborník Vlastivědné společnosti muzejní v Olomouci* LXII, Olomouc 1973, s. 98–106.
- XX. valná schůze Svazu českých museí, *Zprávy Svazu českých museí* I, 1940, č. 1, s. 11–14.
- a., Galerie umění dra Julia Ambrose v Olomouci, *Našinec* LXIV, 1928, č. 237, 16. 10., s. 3.
- A. K., Musea na kapitulním děkanství v Olomouci, *Časopis VSMO* XLVII, 1934, č. 175–176, s. 128.
- Adresář hlavního města Olomouce* I, Praha 1948.
- (b. v.), Olomoucké muzejnictví, *Selské listy* LIV, 1936, č. 99, 24. 12., s. 3.
- Josef Bartoš (red.), *Malé dějiny Olomouce*, Ostrava 1972.
- Rostislav Bartocha, Dr. Bohuš Vybíral padesátníkem, *Časopis VSMO* L, 1937, č. 187–188, s. 292–294.
- Rostislav Bartocha, Otevření nových muzejních místností, *Časopis VSMO* L, 1937, č. 185–186, s. 165–172.
- Rostislav Bartocha, Půlstoletí Vlasteneckého spolku muzejního v Olomouci 1883–1933, *Časopis VSMO* XLVII, 1934, č. 173–174, s. 1–43.
- Rostislav Bartocha, Řádná valná schůze VSMO za správní rok 1935, *Časopis VSMO* XLIX, 1936, č. 181–182, s. 91–96.
- [Rostislav Bartocha], Slavnostní otevření musea VSMO, *Věstník hlavního města Olomouce* II, 1936, č. 8, 18. 5., s. 88–89.
- Rostislav Bartocha, Spolková zpráva VSMO za dobu od 13. února do 31. října 1934, *Časopis VSMO* XLVII, 1934, č. 175–176, s. 130–131.
- Rostislav Bartocha, Spolková zpráva za dobu od 23. února do 30. listopadu 1935, *Časopis VSMO* XLIX, 1936, č. 183–184, s. 159–160.
- Rostislav Bartocha, Valná schůze VSMO za správní rok 1936, *Časopis VSMO* L, 1937, č. 185–186, s. 173–180.

- Rostislav Bartocha, Valná schůze VSMO za správní rok 1937, *Časopis VSMO* LI, 1938, č. 189–190, s. 90–98.
- bi-, Olomouc profesora Roberta Smetany, *Hanácké noviny* V, 1994, č. 251, 17. 12., s. 8.
- Jaroslav Böhm, Tisíc let Olomouce?, *Věstník hlavního města Olomouce* VII, 1948, č. 16–17, s. 167–168.
- Edmund Wilhelm Braun – [Robert Smetana], *Tausendjähriges Olmütz. Führer durch die Ausstellung im erneuerten Festsaale des Rathauses anlässlich der Olmützer Kulturwochen 9.–23. Jänner 1943* (katalog výstavy), Olmütz [1943].
- Slavomír Brodesser – Jan Břečka – Jiří Mikulka, *K poznání a slávě země... Dějiny* MZM, Brno 2002.
- Alena Burešová (ed.), *Hudba v Olomouci. Historie a současnost II. In honorem Robert Smetana*, Sborník referátů z konference „Hudba v Olomouci – Historie a současnost“, Olomouc 2004.
- Alena Burešová, Vzpomínka na Roberta Smetanu, *Kulturní měsíčník. Kulturně politický časopis Severomoravského kraje* VI, 1988, č. 12, s. 38–39.
- Jan Cekl, *Kraj, jímž táhla válka. Děje, události a dokumenty z let 1939–1945*, Olomouc 1946.
- František Cinek, *C. M. bohoslovecká fakulta v Olomouci v akad. roce 1936–1937. Památník obnovy fakultní budovy a inaugurační slavnosti 22. února 1937*, Olomouc [1937].
- Fritz Czermak, Obyvatelstvu města Olomouce, *Věstník hlavního města Olomouce* V, 1939, č. 9, 15. 7., s. 107.
- Karel Černohorský, 50 let Zemského musea v Opavě, in: Václav Čepelák (red.), *Věstník Matice opavské. Slezský sborník XXXVIII*, 1933, s. 127–128.
- Karel Černohorský, *Moravská lidová keramika*, Praha 1941.
- Činnost musea hlav. města Olomouce za rok 1937*, Olomouc [1938].
- Diecesní museum v Olomouci, *Mojmírova říše* I, 1938, č. 7, s. 112.
- Jaroslav Dobrodinský, Památková ochrana zvonů, *Zprávy památkové péče* XV, 1955, č. 3, s. 99–104.
- Emilie Dohnalová – Eva Musilová, *Bibliografie okresu Olomouc 1. Město Olomouc*, Brno, 1997.

- Dotazník o hudebních památkách, *Věstník Moravského musea zemského v Brně*, 1921, č. 1–3, s. 38–39.
- Aleš Doubrava, Ludvík Domečka (1861–1937), in: František Vich (red.), *Ludvík Domečka. Personální bibliografie*, Hradce Králové 1979, s. 5–11.
- František Doucha, *Den v Olomouci. Stručný průvodce městem*, Propagační publikace Zemského Cizineckého svazu v Brně č. 16, Brno 1923.
- František Doucha, Zpráva musea města Olomouce, *Časopis VSMO XLIV*, 1931, č. 165–166, s. 204–205.
- Josef Duda (red.), *150 let Slezského muzea*, Ostrava 1964.
- Jaromír Dvořák, J. L. Fischer a jeho boj proti provincialismu, in: Jaromír Dvořák (red.), *Index 1929–1939*, Olomouc 1964, s. 23–49.
- Jaromír Dvořák – Jaroslav Křivohlavý (red.), *Poslední roky Bedřicha Václavka. Sborník vzpomínek*, Havlíčkův Brod 1965.
- Richard Fischer, *České noviny a novináři v Olomouci 1848–1938*, Olomouc 1938.
- Richard Fischer, O musejní budovu v Olomouci, *Časopis VSMO XLVI*, 1933, č. 171–172, s. 27–34.
- Richard Fischer, *Šest let práce (1932–1938) na olomoucké radnici*, Olomouc 1938.
- Fismoll [Smetana Robert], Výtvarníci a hudba, *Hudební rozhledy X*, 1957, č. 3, s. 130.
- Zdeněk Fišer, Učitel – muzejník, in: Lukáš Fasora – Jiří Hanuš – Jiří Malíř et al. (ed.), *Člověk na Moravě v první polovině 20. století*, Brno 2006, s. 69–78.
- Fotografické Besedy klubu českých fotografů amatérů v Olomouci, *Moravský večerník XVI*, 1937, č. 57, 10. 3., s. 4.
- Fremdenführer Olmütz. Olmütz im Wandel eines Jahrtausends*, Olmütz 1944.
- Květoslav Growka, Bedřich Václavek a olomoučtí výtvarníci, *Zprávy Krajského vlastivědného muzea v Olomouci*, 1979, č. 200, s. 1–5.
- Karel Guth, Ochrana památek a musea, in: Rudolf Hudec (red.), *Pečujme o památky a krásy domova*, Sborník úvah a pokynů pro kulturní pracovníky NS, veřejné péče osvětové, samosprávy a přátelé památek uměleckých a přírodních, Praha 1941, s. 48–52.
- Walter Haage (red.), *Olmütz. Wesentliches und Wissenswertes*, Olmütz 1943.
- Pavel Halavanja, *Sto let dráhy olomoucko-pražské*, Olomouc 1945.

- Jaroslav Helfert, Moravská musea ve Svazu čsl. museí. Organizační poznámky, in: Josef Skutil (red.), *Od Horácka k Podyjí VIII. Vlastivědný sborník jihozápadní Moravy*, Znojmo 1931, s. 319–325.
- Jaroslav Helfert, O úkolech našeho musejnictví, *Naše revoluce XII*, 1936, č. 4, s. 369–374.
- Ivo Hlobil – Pavel Michna – Milan Togner, *Olomouc*, Praha 1984.
- Anděla Horová (ed.), *Nová encyklopedie českého výtvarného umění. Dodatky*, Praha 2006.
- Anděla Horová (ed.), *Nová encyklopedie českého výtvarného umění A–M*, Praha 1995.
- Anděla Horová (ed.), *Nová encyklopedie českého výtvarného umění N–Ž*, Praha 1995.
- Jarmila Hrušková, Vývoj muzejnictví v Olomouci, *Metodický zpravodaj pro vlastivědu v Severomoravském kraji*, 1978, č. 3, s. 37–41.
- Vladimír Hudec, Dvojí jubileum Roberta Smetany, *Hudební věda XVI*, 1979, č. 3, s. 287–288.
- Vladimír Hudec, Jubileum Roberta Smetany, *Hudební rozhledy VII*, 1954, č. 15, s. 686.
- Vladimír Hudec, K poctě Roberta Smetany, in: Vladimír Hudec (red.), *Hudební věda a výchova 3*, Acta Universitatis Palackianae Olomucensis. Facultas Paedagogica. Musica, Praha 1984, s. 9–13.
- Vladimír Hudec, K sedmdesátinám Roberta Smetany, *Hudební věda XII*, 1975, č. 1, s. 92–93.
- Vladimír Hudec, Robert Smetana osmdesátiletý, *Hudební věda XXII*, 1985, č. 2, s. 191–192.
- Chrám sv. Mořice v Olomouci, *Moravský večerník XVI*, 1937, č. 250, 2. 10., s. 7.
- Inventarisace musejních sbírek, *Věstník Československého zemědělského musea XI*, 1938, č. 1, s. 43–44.
- J. K., Čeho je nám třeba k propagaci našeho města, *Věstník hlavního města Olomouce I*, 1935, č. 12, 23. 10., s. 96.
- Jaroslav Jiránek, Robert Smetana odešel, *Hudební věda XXVI*, 1989, č. 1, s. 85–86.
- Jaroslav Jiránek, Robert Smetana šedesátiletý, *Hudební věda I*, 1964, č. 4, s. 536–540.

- Jaroslav Jiránek, Rozhovor s Robertem Smetanou, *Opus musicum* XII, 1980, č. 10, s. 304–308.
- Jaromír John, *Moudrý Engelbert*, Praha 1956.
- Vladimír Jochman (red.), *Ročenka museí olomouckého kraje I*, 1955, Olomouc 1957.
- Josef Kachník, *Kdy kde co v Olomouci*, 1990, prosinec, s. 1.
- JP, Minulost a současnost fotoarchivu Vlastivědného muzea v Olomouci, *Kdy kde co v Olomouci*, 1992, březen, s. 28–29.
- jpů-, Stále podnětný odkaz profesora Václava Richtera, *Památky a příroda XV*, 1990, č. 8, s. 449–450.
- Jaromír Kalus – Jiří Pernes – Vladimír Tkáč, *Muzea na Moravě a ve Slezsku*, Ostrava 1988.
- Josef Král, O propagaci cestovního ruchu se zvláštním zřetelem k městu Olomouci, *Věstník hlavního města Olomouce III*, 1937, č. 8, 29. 5., s. 105–106.
- Josef Král, *Po stopách tisícileté kultury v Olomouci. Místopisný průvodce*, Olomouc 1939.
- Josef Král, *Po stopách tisícileté kultury v Olomouci. Místopisný průvodce*, Olomouc 1942, 2. vyd.
- Josef Král – Miloš Krátký (red.), *Monografie hlavního města Olomouce*, Olomouc 1938.
- Josef Kšíř, Olomouc po skončení bojů, in: Adolf Kubis (red.), *Český máj. Pamětní spis k prvnímu výročí osvobození Olomouce*, Olomouc 1946, s. 20–23.
- Josef Kšíř, Prohlídka olomouckých stavebních památek, *Bezkydy – Jeseníky IV*, 1930, č. 5, 15. 5., s. 7–26.
- Václav Kubíček, Katechetické museum v Olomouci, *Časopis VSMO XLVII*, 1934, č. 175–176, s. 128–129.
- Jan Kühndel, Městské museum v Prostějově, in: Josef Skutil (red.), *Od Horácka k Podyjí VIII. Vlastivědný sborník jihozápadní Moravy*, Znojmo 1931, s. 338–339.
- Kv., Krásný dar Klubu přátel umění, *Moravský večerník XVI*, 1937, č. 275, 26. 10., s. 2.
- Kv., O Olomouci pro Olomoučany. Propagační přednášky o olomouckých památkostech, *Moravský večerník XVI*, 1937, č. 231, 12. 9., s. 2.

- Kv., Obohacení měst. musea v Olomouci, *Moravský večerník* XVI, 1937, č. 265, 17. 10., s. 2.
- Kv., Po stopách zapadlé slávy olomouckého hradu. Průzkum dómských památek. Očekávají se objevy značné archeolog. a historické ceny, *Moravský večerník* XVII, 1938, č. 21, 22. 1., s. 5.
- I., Pieta z kostela sv. Tomáše v Brně, *Moravský večerník* XVI, 1937, č. 163, 4. 7., s. 6.
- L. Lipovský – Antonín Veselý – Jaroslav Prosecký (red.), *Bibliografie díla univ. prof. dr. Josefa Skutila*, Lomnice u Tišnova 1969.
- Jaroslav Malina (ed.), Vladimír Helfert, Brno 2003.
- Jiří Malina – Aleš Doubrava, *Hradecké muzeum*, Hradec Králové 1983.
- Pavel Marek, *Jan Kühndel. Historik – archivář – muzejník (K 100. výročí narození 1899–1970)*, Prostějov 1991.
- František Matouš, Gotická sbírka Městského muzea v Českých Budějovicích a její nová instalace, *Zprávy památkové péče* I, 1937, č. 9, s. 14–17.
- Rudolf Michalik, *Die Kunstuhr*, Olmütz 1943.
- Rudolf Michalik, Obraz sv. Vavřince z radniční kaple, *Věstník hlavního města Olomouce* VI, 1940, č. 10, 30. 8., s. 123–125.
- Mistr Julius Pelikán, *Věstník hlavního města Olomouce* III, 1937, č. 5, 6. 4., s. 71.
- Jan Navrátil (red.), *Kapitoly z dějin olomoucké university 1573–1973*, Ostrava 1973.
- Vratislav Nejedlý, Obrisy přístupů k památkové péči na Moravě do poloviny 20. století, in: Ivan Řeholka (red.), *Památková péče na Moravě. 150 let od vzniku první státní instituce na ochranu památek (sborník příspěvků)*, Brno 2002, s. 9–110.
- Vladimír Nekuda, *150 let Moravského musea v Brně. Stručný přehled historického vývoje*, Brno 1969.
- Jiřina Nesvadbíková – Zdeněk Wirth – Vlastimil Vinter, *K vývoji památkové péče na území Československa I. Přehled právních dokumentů a nástin vývoje 1749–1958*, Praha 1983.
- Václav Nešpor, *Dějiny města Olomouce*, Olomouc 1998 (reprint původního vydání z 1936).
- Václav Nešpor, Ochrana památek olomouckých v posledních desíti letech, *Pozor* XXXV, 1928, č. 276, 22. 11., s. 3.

- Václav Nešpor, Ochrana památek olomouckých v posledních desíti letech (dokončení), *Pozor* XXXV, 1928, č. 282, 29. 11., s. 3–4.
- Václav Nešpor, *Olomouc. Průvodce místopisný a kulturně historický s 26 vyobrazeními a mapkou*, Olomouc 1927.
- Václav Nešpor – Arnošt B. Taussig (red.), *Výstavba a národní hospodářství evropských měst. Československá republika. Olomouc*, Olomouc 1930–1931.
- Petr Němec, Český národ a nacistická teorie germanizace prostoru, *Český časopis historický* LXXXVIII, 1990, č. 4, s. 535–558.
- Adolf Němeček, O vzniku Loveckého a kynologického spolku pro Olomouc a okolí v Olomouci, *Časopis VSMO* XLVIII, 1935, č. 179–180, s. 155–156.
- Nová galerie výtvarného umění, *Časopis turistů* LIII, 1941, č. 2, s. 28.
- Kamil Novotný, Nová složka v organizaci úřední ochrany památek, *Zprávy památkové péče* III, 1939, č. 6–7, s. 97–98.
- O konkrétní program vlastivědného musejnictví, *Zprávy památkové péče* I, 1937, č. 3, s. 17–18.
- O konkrétní program vlastivědného musejnictví, *Zprávy památkové péče* I, 1937, č. 4, s. 20.
- Ochrana památek, musea a archivy, *Věstník hlavního města Olomouce* I, 1935, č. 1, 2. 4., s. 2.
- Ochrana památek, musea a archivy, *Věstník hlavního města Olomouce* II, 1936, č. 1, s. 5.
- Ochrana památek, musea a archivy, *Věstník hlavního města Olomouce* IV, 1938, č. 2, 11. 2., s. 23.
- Ochrana předvěkových nálezů, *Věstník hlavního města Olomouce* II, 1936, č. 1, 13. 1., s. 10.
- Opravy památek, *Časopis turistů* LIII, 1941, č. 11, s. 152.
- Josef Otruba, Jindřich Laus, *Časopis VSMO* LV, 1946, č. 203–204, s. 83–84.
- Jaroslav Pacák, *Mladé umění na Hané. Pět let skupiny olomouckých výtvarníků 1937–1942*, Olomouc 1942.
- Marek Perůtka (red.), *Národní kulturní památka Přemyslovský palác v Olomouci* (průvodce), Olomouc 1988.
- Marek Perůtka (ed.), *Na základech konzervativní teorie české památkové péče. Výbor z textů /Ivo Hlobil*, Praha 2008.

- Marta Perůtková – Marek Perůtka, Protektorátní výstava Tisíciletá Olomouc, in: Martin Elbel – Ondřej Jakubec (ed.), *Olomoucké baroko I. Proměny ambicí jednoho města* (katalog výstavy), Olomouc 2010, s. 352–358.
- Otto Placht – František Havelka (red.), *Příručka školské a osvětové správy*, Praha 1934.
- Pokyny č. 1. Státního památkového úřadu v Brně pp. konservátorům, *Zprávy památkové péče* I, 1937, č. 6, s. 12–13.
- Zdeněk Pospíšil, Zasloužilý umělec Rudolf Doležal, *Výtvarná kultura* X, 1986, č. 4, s. 59–61.
- Josef Pražák, *Soudní znalci*, Praha 1940.
- Ladislav Prchal, Naše města, in: B. J. Jelínek – V. Roštlapil (red.), *Středomoravská výstava 1936 Přerov* (katalog výstavy), Přerov 1936, s. 52–53.
- Proč, *Nová svoboda* XXII, 1966, č. 44, 20. 2., s. 2.
- Prombergrův průvodčí po Olomouci*, Olomouc 1912.
- Prozatímní instrukce pro dopisovatele památkových úřadů v Praze a v Brně, *Zprávy památkové péče* III, 1939, č. 6–7, s. 109–110.
- Průvodce Museem Národního osvobození v Olomouci*, Olomouc 1934.
- pst-, PhDr. Robert Smetana, DrSc., *Kdy kde co? v olomoucké kultuře*, 1969, č. 7, září, s. 6.
- Rbk (rec.), Z vlastivědné literatury, *Časopis společnosti přátel starožitností* LVII, 1949, č. 1, s. 60–64.
- Květa Reichertová (rec.), Dr Robert Smetana: Průvodce památkami v Olomouci, *Zprávy památkové péče* IX, 1949, č. 1–2, s. 46.
- Revise měst. musea v Prostějově, *Kulturní zprávy* V, 1939, č. 1–2, s. 64–65.
- Václav Richter, *Raněstředověká Olomouc. Stavební dějiny vzniku města*, Praha – Brno 1959.
- Ročenka Cyrilometodějské fakulty bohoslovecké v Olomouci za dobu od r. 1918 do r. 1928*, Olomouc 1929.
- Antonín Roubic, K jubileím ing. Josefa Kšíra, in: Vladimír Spáčil (red.), *Ročenka Státního okresního archivu v Olomouci* 1992, Olomouc 1993, s. 152–156.
- František Roubík, *Příručka vlastivědné práce*, Praha 1941.
- Vlad. Rozsypal, Olomoucké kapitoly IX – Hradisko, *Moravský večerník* XVI, 1937, č. 8., 12. 1., s. 2.

Jan Římský, Úryvky z paměti sochaře Josefa Hladíka. Ke stému výročí jeho příchodu do Olomouce, in: Marek Perůtka (red.), *Památkový ústav v Olomouci 1992*, Olomouc 1993, s. 103–120.

s [Smetana Robert], Významné obohacení městských obrazových sbírek. Ještě jsou mecenáši v bohaté metropoli, *Moravský večerník* XVIII, 1939, č. 64, 5. 3., s. 8.

s. [Smetana Robert], Nález hromadného hrobu v Olomouci. Tisíce koster svědčí o epidemiích v hanácké metropoli, *Moravský večerník* XVIII, 1939, č. 196, 20. 7., s. 2.

S [Smetana Robert], Žeň olomouckých fotografů amatérů, *Moravský večerník* XVIII, 1939, č. 155, 8. 6., s. 5.

Konrád Sedláček, *Průvodce po Vel. Olomouci*, [I], Olomouc 1929.

Konrád Sedláček, *Průvodce po Vel. Olomouci* II, Olomouc 1930.

Jindřich Schulz (red.), *Dějiny Olomouce* I, Olomouc 2009.

Jindřich Schulz (red.), *Dějiny Olomouce* II, Olomouc 2009.

Jindřich Schulz (red.), *Olomouc. Malé dějiny města*, Olomouc 2002.

Alena Schulzová, Český výtvarný život v Olomouci po první světové válce, in: Vladimír Spáčil (red.), *Okresní archiv v Olomouci 1990*, Olomouc 1991, s. 71–77.

Alena Schulzová, Snahy o budování domu umění a stálé galerie v Olomouci ve dvacátých a třicátých letech 20. století, *Vlastivědný věstník moravský* XLIII, 1991, č. 1, s. 346–349.

Sjezd museí v roce 1937, *Věstník Československého zemědělského musea* X, 1937, č. 1, s. 37–38.

Sjezd SČM, *Zprávy památkové péče* I, 1937, č. 8, s. 17.

Sylva Sklenářová – Jiří Štěpán, Olomouc a tzv. Malý retribuční dekret č. 138/145 Sb. Retribuční soudnictví, *Střední Morava* VIII, 2002, č. 14, s. 4–23.

Josef Skutil, *Moravská musea* I, Brno 1941.

Lubomír Slavíček, Století profesora Alberta Kutala, *Bulletin UHS* XVI, 2004, č. 1, s. 21–22.

Služba ochrany památek, *Věstník Československého zemědělského musea* IX, 1936, č. 1, s. 39.

Robert Smetana, Dvě olomoucké okupační památkářské vzpomínky, in: Vladimír Spáčil (red.), *Okresní archiv v Olomouci 1987*, Olomouc 1988, s. 187–192.

- Robert Smetana, K otázkám stavu a perspektivy rozvoje v oblasti kultury v okrese Olomouc, *Stráž lidu* IL, 1969, č. 1, 4. 1., zvláštní příloha.
- Robert Smetana, Musea v Olomouci, *Krásy našeho domova* XXIX, 1937, č. 5, s. 77–79.
- Robert Smetana, Nález středověké keramiky v Olomouci, *Zprávy památkové péče* II, 1938, č. 3, s. 50.
- [Robert Smetana], Nová výzdoba starostovy úřadovny na radnici v Olomouci, *Věstník hlavního města Olomouce* VI, 1940, č. 8, 3. 6., s. 92–93.
- Robert Smetana, Nový věk v musejnictví, *Moravský večerník* XXI, 1942, č. 24, 14. 3., s. 6.
- [Robert Smetana], *O konkrétní program olomouckého musejnictví*, Olomouc [1937].
- Robert Smetana, O konkrétní program olomouckého musejnictví, *Věstník hlavního města Olomouce* III, 1937, č. 1, 21. 1., s. 1–4.
- Robert Smetana, *Průvodce památkami v Olomouci*, Olomouc 1948.
- Robert Smetana, *Průvodce památkami v Olomouci*, Ostrava 1966, 2. vyd.
- [Robert Smetana], Převzetí obrazů, *Věstník hlavního města Olomouce* V, 1939, č. 6, 25. 5., s. 77.
- Robert Smetana, Svědectví o Bedřichu Václavkovi, in: Otakar Franěk – František Kalivoda – František Priester et al. (red.), *Index. Vzpomínkový sborník Bedřicha Václavka*, s. 5–11.
- Robert Smetana, Tisícileté město, *Moravský večerník* XXII, 1943, č. 32, 16. 3., s. 2.
- Robert Smetana, Za Vladimírem Helfertem, in: Jiří Vysloužil – Rudolf Pečman (ed.), *Sborník prací filosofické fakulty brněnské university XXIII. Studia minora Facultas Philosophicae Universitatis Brunensis. H 9*, (příloha: Vladimír Helfert, pokrokový vědec a člověk. Studie, korespondence a vzpomínky), Brno 1976, s. 63–67.
- Robert Smetana, Zhlédněte město památek, *Cestovní zpravodaj. Propagační časopis ČSD*, 1936, č. 9–10, s. 20–22.
- [Robert Smetana], Zpráva o činnosti historického a uměleckého oddělení Musea hlav. města Olomouce za rok 1936 (z valné schůze kuratoria musea), *Věstník hlavního města Olomouce* III, 1937, č. 7, 13. 5., s. 93–94.

- Robert Smetana – Josef Bartoš – Jan Bistřický, *Olomouc. Průvodce – Informace – Fakta*, Praha 1979.
- Robert Smetana – Josef Bartoš – Jan Bistřický, *Olomouc. Průvodce – Informace – Fakta*, Praha 1988, 2. vyd.
- Robert Smetana – Jindřich Laus, Činnost musea hlav. města Olomouce v r. 1937, *Věstník hlavního města Olomouce* IV, 1938, č. 5, 2. 4., s. 61–62.
- Michal Soukup (red.), *Vojtěch Hořínek – sochařské dílo* (katalog výstavy), Olomouc 1987.
- Soutěž. Obsazení místa správce museí, *Věstník hlavního města Olomouce* I, 1935, č. 12, 23. 10., s. 97–98.
- Vladimír Spáčil – Milan Tichák, *V čele města Olomouce. Správa města a její představitelé v průběhu staletí*, Olomouc 2002.
- Statistická ročenka hlav. města Olomouce VIII. Rok 1924*, Olomouc 1925.
- Jaroslav Stehlík (red.), *Statistická ročenka republiky Československé*, Praha 1936.
- š., Krásné místo pro sňatkové obřady, *Pozor* XLIII, 1936, č. 343, 17. 12., s. 2.
- š., O soustavný průzkum praehistorického terénu na Olomoucku. Bude musejnictví v Olomouci dále přezíráno?, *Pozor* XLIII, 1936, č. 343, 17. 12., s. 2.
- š., Moravské musejnictví ve službách čsl. propagandy, *Pozor* XLIII, 1936, č. 342, 16. 12., s. 2.
- Š., Přednášky o výtvarném umění, *Moravský večerník* VI, 1937, č. 285, 7. 11., s. 6.
- František Šach, Přispívejme k fotografickému soupisu nemovitých památek, in: *Pečujme o památky a krásy domova*, Sborník úvah a pokynů pro kulturní pracovníky NS, veřejné péče osvětové, samosprávy a přátele památek uměleckých a přírodních, Praha 1941, s. 88–90.
- Eva Šamánková, Soupis památek, jeho vývoj a současný stav, in: Helena Hanšová – Otilie Svobodová – Aleš Vošahlík et al. (ed.), *Památková péče 1945–1970. Sborník statí o úkolech a výsledcích státní památkové péče v letech 1945–1970*, Praha 1973, s. 41–45.
- Stanislav Šisler, Příspěvek k vývoji a organizaci okupační správy v českých zemích v letech 1939–1945, in: Zdeněk Šamberger – Bohumír Indra – Josef Kollmann et al. (red.), *Sborník archivních prací* XIII, 1963, č. 2, s. 46–95.

Stanislav Šisler, Studie o organizaci a působnosti nacistické okupační správy v českých zemích v letech 1939–1945, in: Josef Nuhlíček – Jaroslav Dřímál (red.) et al., *Sborník archivních prací XXII*, č. 1, Praha 1972, s. 183–220.

Pavel Šopák, *Edmund Wilhelm Braun*, Acta historica Universitatis Silesianae Opaviensis – Supplementa Tomus I., Opava 2008.

Jiří Špét, *Přehled vývoje českého muzejnictví I. (do roku 1945)*, Brno 2003.

Josef Špičák, Olomouc 1938–1945 – pohraniční město, *Střední Morava VI*, 2000, č. 10, s. 81–87.

Václav Vilém Štech, O potřebě sbírky odlitků, *Zprávy památkové péče I*, 1937, č. 4, s. 6–8.

Petr Štoncner, Příspěvky k dějinám památkové péče v Československé republice v letech 1918–1938. Část 1. – Vznik nové organizace státní památkové péče v roce 1918, *Zprávy památkové péče LXIV*, 2004, č. 5, s. 426–430.

Petr Štoncner, Příspěvky k dějinám památkové péče v Československé republice v letech 1918–1938. Část 2. – Organizační vývoj jednotlivých památkových úřadů, *Zprávy památkové péče LXIV*, 2004, č. 6, s. 539–545.

Petr Štoncner, Příspěvky k dějinám památkové péče v Československé republice v letech 1918–1938. Část 3. – Konzervátoři a další památkové instituce a spolky, *Zprávy památkové péče, LXV*, 2005, č. 1, s. 58–62.

Petr Štoncner, Příspěvky k dějinám památkové péče v Československé republice v letech 1918–1938. Část 4. – Snahy o vydání památkového zákona, *Zprávy památkové péče, LXV*, 2005, č. 3, s. 246–252.

Petr Štoncner, Příspěvek k dějinám památkové péče v Československé republice v letech 1918–1938. Část 5. – Státní subvence na opravy památek, *Zprávy památkové péče, LXVI*, 2006, č. 1, s. 55–60.

Josef Štulc, Vývoj české památkové péče, její proměny a myšlenkové zápasy, in: Milan Pavlík (red.), *Regenerace historických budov, sídel a krajiny, ochrana památek* (skripta ČVUT), Praha 1998, s. 6–16.

Olga Uhrová-Vávrová, *Listář olomoucké university 1566–1946*, Olomouc 1947.

Olga Uhrová-Vávrová, *Otevření Palackého university v Olomouci 21. února 1947*, Olomouc 1947.

Urban, Okrašlovací spolek v Olomouci, *Kráska našeho domova IXXX*, 1937, č. 6–7, 10. 6., zadní obálka.

- Pavel Urbášek (red.), *Zakladatelé a pokračovatelé. Památník osobností obnovené univerzity*, Olomouc 1996.
- V. N., Moravský památkář Karel Svoboda, *Zprávy památkové péče* LIV, 1994, č. 4, s. 132.
- Zbyněk Válka, *Olomouc pod hákovým křížem. Temná léta okupace 1939–1945*, Olomouc 2001.
- Věstník svazu čsl. museí, *Věstník Československého zemědělského musea* X, 1937, č. 1, s. 35–38.
- Jan Vičar, Za Robertem Smetanou, *Hudební rozhledy* XLII, 1989, č. 1, s. 9–10.
- Vlastimil Vinter, *Úvod do dějin a teorie památkové péče I. Nástin vývoje a základní ideové otázky památkové péče*, Praha 1971.
- Vít Vlnas: Diskusní vystoupení k bloku „Společenské vědy a humanitní obory“, in: Hana Barvíková (ed.), *Věda v českých zemích za druhé světové války*. Sborník z konference (Praha, 18.–19. listopadu 1997), Praha 1998, s. 417–418.
- VK., K otevření galerie KPU v Olomouci, *Moravský večerník* XVI, 1937, č. 292, 14. 11., s. 6.
- Vít Vlnas, Josef Cibulka 1939–1945: skica k portrétu, in: Hana Barvíková (ed.), *Věda v českých zemích za druhé světové války*. Sborník z konference (Praha, 18.–19. listopadu 1997), Praha 1998, s. 233–244.
- vn [Václav Nešpor] (rec.), Olga Uhrová-Vávrová: Listář olomoucké university 1566–1946, *Časopis VSMO* LVII, 1948, č. 209–210, s. 83.
- vn [Václav Nešpor] (rec.), Průvodce po Olomouci, *Časopis VSMO* LVIII, 1949, č. 213–214, s. 91.
- Bohuš Vybíral, Profesor František Doucha padesátníkem, *Časopis VSMO* XLV, 1932, č. 169–170, s. 280.
- Bohuš Vybíral, Zpráva o výroční valné hromadě, *Časopis VSMO* XLVII, 1934, č. 173–174, s. 44–46.
- Jitka Vyvozilová, Doplněk bibliografie Roberta Smetany, in: Eva Vičarová (ed.), *Hudba v Olomouci a na střední Moravě I. In memoriam Vladimír Hudec*, Olomouc 2007, s. 317–319.
- Jitka Vyvozilová, Soupis prací univ. prof., PhDr. Roberta Smetany, DrSc. (29. 8. 1904–6. 10. 1988), in: Jaroslav Dušek (red.), *Hudební věda a výchova* 6. Acta Uni-

- versitatis Palackianae Olomucensis. Facultas Paedagogica. Musica IV, Olomouc 1993, s. 173–183.
- Zdeněk Wirth, Vývoj zásad a praxe ochrany památek v období 1800–1950, *Umění V*, 1957, č. 2, s. 105–116.
- Zabezpečení sbírek musejních, *Věstník Československého zemědělského musea XI*, 1938, č. 2, s. 86.
- Pavel Zatloukal, *100 let výtvarné kultury v Olomouci 1889–1989* (katalog stálé expozice), Olomouc 1995.
- Pavel Zatloukal, *Muzeum umění Olomouc*, Olomouc 1992.
- Pavel Zatloukal, Olomoucký Prior aneb Chrám proti chrámu, in: Ladislav Daněk – Pavel Zatloukal (ed.), *Skleník. Kapitoly z dějin olomoucké výtvarné kultury 1969–1989*, Olomouc 2009, s. 80–93.
- ze, Olomouc v ústním podání, *Věstník hlavního města Olomouce III*, 1937, č. 19–20, 30. 12., s. 245–246.
- Ze zprávy musejního inspektora pro Moravu, *Zprávy památkové péče V*, 1941, č. 3, s. 46–47.
- Jan Zedek (red.), *Olomouc město i okres*, Brno [1931].
- Antonín Zemánek, *Olomouc město s vlastním zřízením. Příručka pro občanstvo i školy*, Olomouc 1937.
- Antonín Zemánek, *Stručný průvodce po uměleckých a historických památkách Olomouce*, Olomouc [1936].
- Richard Zimprich, *Die königliche Hauptstadt Olmütz*, Olmütz 1944.
- Bohumil Zlámal, *Dějiny kostela sv. Mořice v Olomouci*, Olomouc 1939.
- Bohumil Zlámal, Dějiny kostela sv. Mořice v Olomouci (pokračování), *Věstník hlavního města Olomouce IV*, 1938, č. 3–4, 8. 3., s. 39–43.
- Bohumil Zlámal – Robert Smetana, Oprava kostela sv. Mořice v Olomouci, *Časopis VSMO L*, 1937, č. 187–188, s. 310–312.
- Zpráva o výroční valné hromadě Musea hlav. města Olomouce, konané dne 21. března 1935 v zasedací síni na radnici, *Časopis VSMO XLVIII*, 1935, č. 179–180, s. 152–154.
- Zpráva rady ÚNV hlavního města Olomouce za správní období roku 1946, [Olomouc 1947].

Zvláštní instrukce pro konservátory Státního památkového úřadu v Praze, *Zprávy památkové péče* I, 1937, č. 4, s. 13–14.

Jarmila Zvolánková, 90 let přírodovědeckého muzea v Olomouci, in: Vlastimil Tlusták (red.), *150 let olomouckého muzejnictví*, Sborník ze stejnojmenné konference, Olomouc 1999, s. 8–10.

Život a dílo Bedřicha Václavka (pokus o biografický přehled), in: Otakar Franěk – František Kalivoda – František Priester et al. (red.), *Index. Vzpomínkový sborník Bedřicha Václavka*, s. 69–72.

Internetové zdroje

Josef Gebauer, Braun Edmund Wilhelm (oficiální web města Opavy), <http://www.opava-city.cz/scripts/detail.php?id=2548>, vyhledáno 1. 6. 2010.

Josef Gebauer, Černoohorský Karel Václav (oficiální web města Opavy), <http://www.opava-city.cz/scripts/detail.php?id=2549>, vyhledáno 1. 6. 2010.

Karel Hořínek (osobní web umělce), <http://horinek.condata.cz/autor.htm>, vyhledáno 20. 4. 2010.

Pavel Kodera, Jaroslav Böhm, 100 let od narození, *Akademický bulletin*, únor 2001, <http://abicko.avcr.cz/cs/archiv/2001/2/obsah/jaroslav-bohm-100-let-od-narozeni.html>, vyhledáno 22. 5. 2010.

Bohumír Kolář, Unie výtvarných umělců Olomoucka, *Radniční listy*, 2003, č. 11, http://www.uvuo.eu/historie_soubory/kolar_uvuo.htm, vyhledáno 30. 3. 2010.

Anna Kubišta, Setkání mladého Čecha s Francií v roce 1920, <http://www.listy.cz/archiv.php?cislo=063&clanek=030616>, vyhledáno 24. 5. 2010.

Radek Lunga, Rekvizice českých zvonů za 2. světové války (expertiza pro ženevskou organizaci IOM, 2002), <http://pamatky.bcb.cz/Zvony/Rekvizice-ceskych-zvonu-za-2-svetove-valky>, vyhledáno 20. 2. 2010.

Muzeum Prostějovska v Prostějově (oficiální web muzea), http://www.muzeumpv.cz/html/hlavni_budova.html, vyhledáno 1. 6. 2010.

Muzeum východních Čech v Hradci Králové (oficiální web muzea), <http://www.muzeumhk.cz/historie-muzea.html>, vyhledáno 1. 6. 2010.

Ivan Poledňák, Helfert Vladimír, Český hudební slovník osob a institucí, http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&action=record_detail&id=3343, vyhledáno 30. 4. 2010.

Pražské nakladatelství V. Poláčka, Slovník českých nakladatelství 1849–1949, <http://www.slovník-nakladatelství.cz/nakladatelství/prazské-nakladatelství-v-polacka.html>, vyhledáno 30. 5. 2010.

Slezské zemské muzeum (oficiální web muzea), <http://www.szmo.cz/>, vyhledáno 1. 6. 2010.

Soupis závěrečných (disertačních a diplomových) prací podaných a obhájených na MU a v Seminárii dějin umění od roku 1922, http://www.phil.muni.cz/dejum/content/archiv/diplomove_prace.php, vyhledáno 10. 3. 2010.

Středomoravská výstava v Přerově (1936), archiv fotografií J Rosmus, <http://www.rosmus.cz/obrazky/vystava%2D1936/>, vyhledáno 20. 4. 2010.

Jan Vičar, Hudec Vladimír, Český hudební slovník osob a institucí, http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&action=record_detail&id=4594, vyhledáno 1. 6. 2010.

Eva Vičarová, Smetana Robert, Český hudební slovník osob a institucí, http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&action=record_detail&id=783, vyhledáno 18. 5. 2010.

13 SUMMARY

The topic chosen for this thesis interconnects several aspects. First of all, the personality of Robert Smetana (1904–1988), active in Olomouc as musicologist, university professor, cultural officer, and in the specified decade (1936–1946), administrator of the municipal museum. Smetana's music research activities have already been evaluated more times in academic literature, nevertheless, his work in the fields of museology and preservation of monuments remained out of scholarly interest. As administrator of the municipal museum – one of the two main institutes of its kind in Olomouc (the other being the Museum of the Patriotic Museum Society in Olomouc) – he took, in the discussed time period, an active part in forming local museology practice. Due to insufficient museum space capacity, he could not implement his idea of modern presentation of its collections. As a result, he focused on creating the right conditions for scientific work in the institute (established photographic, conservation, and cabinetmaker laboratories; cooperated with art historians and administrators of other museums, etc.). He identified with the ideas of one of the prominent museology figures Jaroslav Helfert – the director of the Moravian Museum in Brno and the director of the Union of Czechoslovak Museums – and within the bounds of his authority, he attempted to put them into effect. Thus, he steered the institute in Olomouc also towards preservation of local monuments (register of photographs, cooperation with the office for preservation of monuments in Brno, attempts to publish research treatises, promotion of monuments). All this was done in a time full of overturns and critical political changes, in a period that has not been analyzed before in detail from the point of view of museology and conservation of monuments in Olomouc. Via Smetana's personality and work, the thesis was enriched by other topics, such as the activities of the municipal museum (art history department), the attitude towards local preservation of monuments, and partially also the cultural climate of Olomouc in 1930s and 1940s, shaped considerably by the aspects named above.

14 SEZNAM OBRAZOVÉ PŘÍLOHY

1. Robert Smetana; Fotoarchiv Vlastivědného muzea v Olomouci, N 189, reprofoto, 1985.
2. Tiskopis soutěže na obsazení místa správce městského muzea v Olomouci, 1935; SOkA, fond *AMO, Registratura 1920–1940*, k. 64, inv. č. 28.
3. Bedřich Václavek a Robert Smetana v zimě 1937; repro: Jaromír Dvořák – Jaroslav Křivohlavý (red.), *Poslední roky Bedřicha Václavka. Sborník vzpomínek*, Havlíčkův Brod 1965, obr. č. [4].
- 4.–5. Vstup a pohled do expozice Muzea Národního osvobození v Olomouci, 1934; repro: *Průvodce Museem Národního osvobození v Olomouci*, Olomouc 1934, s. 7, 23.
6. Jubilejní výbor VSMO v roce 1933 (nahore zleva: Josef Otruba, Josef Mašek, Josef Hrdlička, Jaromír Hambálek, Josef Brauner, František Filip; uprostřed: František Doucha, Jaroslav Mastný, František Ziegelheim, Josef Kšíř, Rostislav Bartoča, Karel Němeček, František Krestýn; dole: Josef Rypka, Jan Hlavica, Josef Vašica, Richard Fischer, Bohuš Vybíral, Libuše Kovářová, Jan Hublík); repro: *Časopis VSMO XLVII*, 1934, č. 173–174, s. 11.
- 7.–8. Pohledy do národopisné expozice Muzea VSMO v Purkrabské ulici, kolem 1941; repro: Josef Skutil, *Moravská musea I*, Brno 1941, s. 123.
- 9.–10. Pohledy do expozice uměleckoprůmyslové sbírky Muzea hlavního města Olomouce ve slavnostním sále radnice, 20. léta 20. století; Fotoarchiv Vlastivědného muzea v Olomouci, B 223–224.
11. Pohled do síně v druhém patře olomoucké radnice s instalací sbírky obrazů Muzea hlavního města Olomouce, před 1930; repro: Václav Nešpor – Arnošt B. Tausig (red.), *Výstavba a národní hospodářství evropských měst. Československá republika. Olomouc*, Olomouc 1930–1931, s. 44.
12. Pohled do zasedacího sálu olomoucké radnice s instalací sbírky obrazů Muzea hlavního města Olomouce, před 1930; Václav Nešpor – Arnošt B. Tausig (red.), *Výstavba a národní hospodářství evropských měst. Československá republika. Olomouc*, Olomouc 1930–1931, s. 24.

13. Dietrichsteinský palác v Brně s nástavbou 3. patra z roku 1928; repro: Slavomír Brodesser – Jan Břečka – Jiří Mikulka, *K poznání a slávě země... Dějiny MZM*, Brno 2002, s. 34.
14. Pohled do expozice pravěku MZM v Brně v Dietrichsteinském paláci, po 1928; repro: Slavomír Brodesser – Jan Břečka – Jiří Mikulka, *K poznání a slávě země... Dějiny MZM*, Brno 2002, s. 35.
15. Novostavba Uměleckoprůmyslového muzea v Opavě (1893–1895); zdroj: Slezské zemské muzeum (oficiální web muzea), <http://www.szmo.cz/>, vyhledáno 1. 6. 2010.
16. Radnice v Prostějově, sídlo městského muzea, kolem 1941; repro: Josef Skutil, *Moravská musea I*, Brno 1941, s. 135.
17. Instalace městského muzea z roku 1884 v domě č. 33 v Hradci Králové; zdroj: Muzeum východních Čech v Hradci Králové (oficiální web muzea), <http://www.muzeumhk.cz/historie-muzea.html>, vyhledáno 1. 6. 2010.
18. Jan Kotěra, skica druhé definitivní verze novostavby muzea v Hradci Králové, 1908; zdroj: Muzeum východních Čech v Hradci Králové (oficiální web muzea), <http://www.muzeumhk.cz/historie-muzea.html>, vyhledáno 1. 6. 2010.
19. Pohled do expozice pravěku (tzv. Domečkovy síně) v novostavbě muzea v Hradci Králové, po 1930; repro: Jiří Malina – Aleš Doubrava, *Hradecké muzeum*, Hradec Králové 1983, obr. č. [6].
20. Pohled do uměleckoprůmyslové expozice v novostavbě muzea v Hradci Králové, po 1930; repro: Jiří Malina – Aleš Doubrava, *Hradecké muzeum*, Hradec Králové 1983, obr. č. [7].
21. Pohled do slavnostního sálu olomoucké radnice s expozicí uměleckoprůmyslové sbírky Muzea hlavního města Olomouce a modelem sloupu Nejsvětější Trojice, 2. polovina 30. let 20. století; Fotoarchiv Vlastivědného muzea v Olomouci, A 7972.
22. Jan Kryštof Handke, *Sv. Jan Křtitel (1752)*, olej, dřevo, Muzeum umění Olomouc; SOkA, fond AMO, *Registratura 1920–1940*, k. 13, inv. č. 7, fotografie přiložená k dopisu památkové komisi, 16. 11. 1936.
- 23.–24. Středomoravská výstava v Přerově, pohled na výstaviště a padákovou věž, 1936; zdroj: Středomoravská výstava v Přerově (1936), Soukromý archiv fotografií

- J. Rosmus, <http://www.rosmus.cz/obrazky/vystava-1936/index.html>, vyhledáno 20. 4. 2010.
- 25.–26. Středověká keramika nalezená při stavebních pracích na Dolním náměstí v Olomouci roku 1937; AVMO, fond *MM*, k. 2, fotografie přiložené k dopisu Státnímu archeologickému ústavu, 8. 2. 1938.
- 27.–28. Nová instalace gotického umění Městského muzea v Českých Budějovicích z roku 1937; repro: *Zprávy památkové péče* I, 1937, č. 9, s. 15.
29. Výstava „Poučení o včelách, bourcích a moruších“ uspořádaná Krajským vlastivědným muzeem v Olomouci, 1952; repro: Vladimír Jochman (red.), *Ročenka museí olomouckého kraje* I, 1955, Olomouc 1957, obr. č. 37.
- 30.–31. Karel František Josef Haringer, *Sv. Vavřinec na rožni* (první čtvrtina 18. století), olej, plátno, Muzeum umění Olomouc, stav před a po restaurování, před a v roce 1940; repro: *Věstník hlavního města Olomouce* VI, 1940, č. 10, 30. 8., s. 124–125.
32. Hotel Tatra, bývalý palác Hauenschildů na Dolním náměstí v Olomouci, kolem 1943; repro: Walter Haage (red.), *Olmütz. Wesentliches und Wissenswertes*, Olmütz 1943, obr. č. XIII.
33. Vyplněný ohlašovací list pro bronzové zvony, 1942; SOkA, fond *AMO*, *Registratura 1941–1945*, k. 32, inv. č. 42, Meldebogen für Bronzeglocken (zvony na radnici, 18. 2. 1942).
34. Stvrzenka za odevzdané zvony, 1942; SOkA, fond *AMO*, *Registratura 1941–1945*, k. 32, inv. č. 42, Empfangsbescheinigung Nr. 3 (zvony z dominikánského konventu, 15. 5. 1942).
35. Vyplněná tiskovina pro soupis zvonů v Olomouci, 1942; Archiv NPÚ, ú. o. p. v Brně, fond *PÚB*, *Zvony*, O/47, tiskovina s údaji o zvonu sv. Joachim z poutního kostela na Svatém Kopečku.
36. Pohled do expozice „Tisíciletá Olomouc“ ve slavnostním sále radnice v Olomouci, 1943; repro: Jindřich Schulz (red.), *Dějiny Olomouce* II, Olomouc 2009, obr. č. 83.
37. Smetanův nákras metody užívané při snímání iluminací kodexů počátkem 40. let 20. století, 1981; repro: Archiv NPÚ, ú. o. p. v Olomouci, D – 054b, Památková péče v Olomouci v letech 1936–1976. Dodatky, strojopis, s. 9.

38. *Sto let dráhy olomoucko-pražské* (1945), 1. svazek edice „Průvodce dějinami Olomouce“; repro: Pavel Halavanja, *Sto let dráhy olomoucko-pražské*, Olomouc 1945, foto obálky.
39. *Listář olomoucké university 1566–1946* (1947), 2. svazek edice „Průvodce dějinami Olomouce“; repro: Olga Uhrová-Vávrová, *Listář olomoucké university 1566–1946*, Olomouc 1947, foto obálky.
40. *Otevření Palackého university v Olomouci 21. února 1947* (1947), 3. svazek edice „Průvodce dějinami Olomouce“; repro: Olga Uhrová-Vávrová, *Otevření Palackého university v Olomouci 21. února 1947*, Olomouc 1947, foto obálky.
41. *Průvodce památkami v Olomouci* (1948), 4. svazek edice „Průvodce dějinami Olomouce“; repro: Robert Smetana, *Průvodce památkami v Olomouci*, Olomouc 1948, foto obálky.
42. Stěžejní průvodcovská literatura o městě Olomouci vydaná v letech 1900–1939, *Prombergrův průvodčí po Olomouci* (1912); repro: *Prombergrův průvodčí po Olomouci*, Olomouc 1912, foto obálky.
43. Stěžejní průvodcovská literatura o městě Olomouci vydaná v letech 1900–1939, *Den v Olomouci. Stručný průvodce městem* (1923); repro: František Doucha, *Den v Olomouci. Stručný průvodce městem*, Propagační publikace Zemského Cizineckého svazu v Brně č. 16, Brno 1923, foto obálky.
44. Stěžejní průvodcovská literatura o městě Olomouci vydaná v letech 1900–1939, *Olomouc. Průvodce místopisný a kulturně historický s 26 vyobrazeními a mapkou* (1927); repro: Václav Nešpor, *Olomouc. Průvodce místopisný a kulturně historický s 26 vyobrazeními a mapkou*, Olomouc 1927, foto obálky.
45. Stěžejní průvodcovská literatura o městě Olomouci vydaná v letech 1900–1939, *Stručný průvodce po uměleckých a historických památkách Olomouce* (1936); repro: Antonín Zemánek, *Stručný průvodce po uměleckých a historických památkách Olomouce*, Olomouc [1936], foto obálky.
46. Průvodcovská literatura o městě Olomouci vydaná v letech 1939–1945, *Olmütz. Wesentliches und Wissenswertes* (1943); repro: Walter Haage (red.), *Olmütz. Wesentliches und Wissenswertes*, Olmütz 1943, foto obálky.
47. Průvodcovská literatura o městě Olomouci vydaná v letech 1939–1945, *Fremdenführer Olmütz* (1944); repro: *Fremdenführer Olmütz. Olmütz im Wandel eines Jahrtausends*, Olmütz 1944, foto obálky.

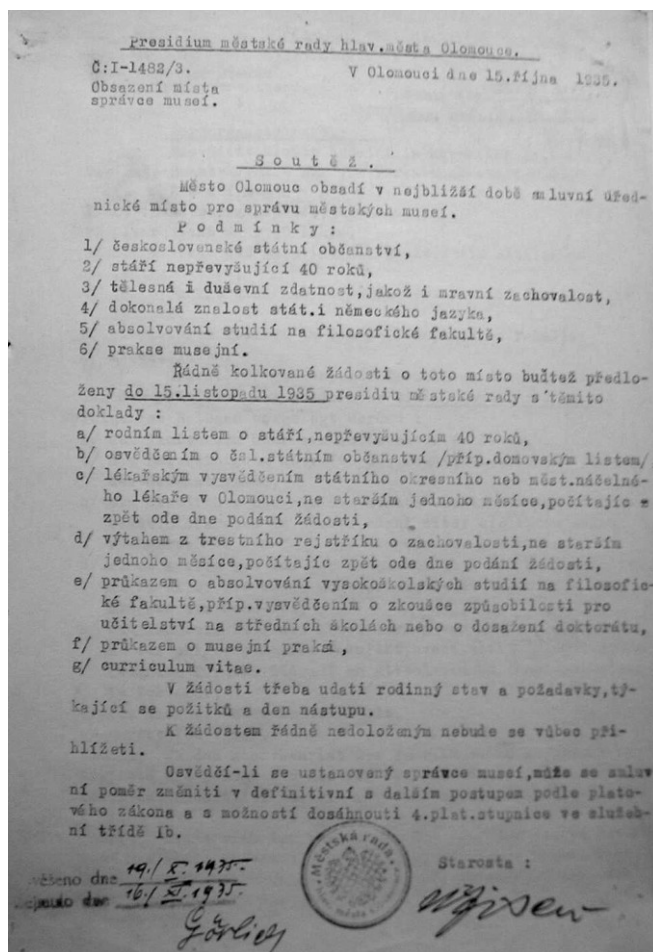
48. Průvodcovská literatura o městě Olomouci vydaná v letech 1939–1945, *Die königliche Hauptstadt Olmütz* (1944); repro: Richard Zimprich, *Die königliche Hauptstadt Olmütz*, Olmütz 1944, foto obálky.

49. Průvodcovská literatura o městě Olomouci vydaná v letech 1939–1945, *Po stopách tisícileté kultury v Olomouci* (1939); repro: Josef Král, *Po stopách tisícileté kultury v Olomouci. Místopisný průvodce*, Olomouc 1939, foto obálky.

15 OBRAZOVÁ PŘÍLOHA

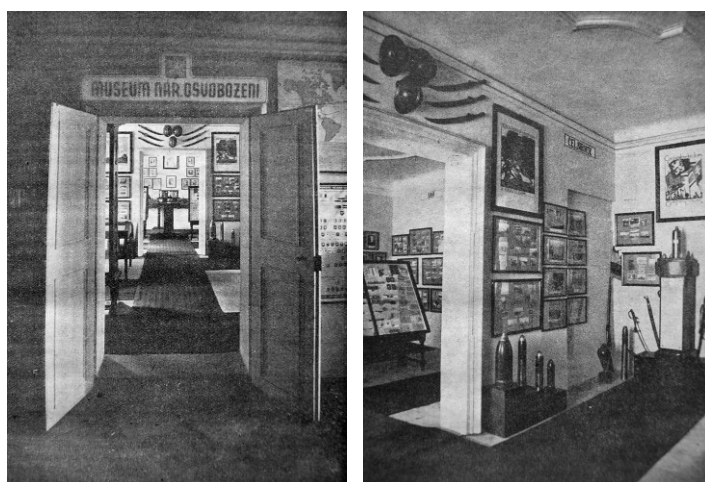
1. Robert Smetana; Fotoarchiv Vlastivědného muzea v Olomouci, N 189, reprofoto, 1985.

2. Tiskopis soutěže na obsazení místa správce městského muzea v Olomouci, 1935; SOkA, fond AMO, Registratura 1920–1940, k. 64, inv. č. 28.

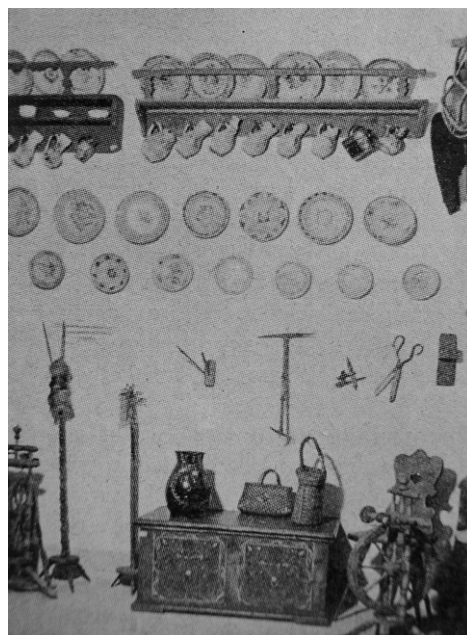
3. Bedřich Václavek a Robert Smetana v zimě 1937; repro: Jaromír Dvořák – Jaroslav Křivohlavý (red.), *Poslední roky Bedřicha Václavka. Sborník vzpomínek*, Havlíčkův Brod 1965, obr. č. [4].

4.–5. Vstup a pohled do expozice Muzea Národního osvobození v Olomouci, 1934; repro: *Průvodce Museem Národního osvobození v Olomouci*, Olomouc 1934, s. 7, 23.

6. Jubilejní výbor VSMO v roce 1933 (nahore zleva: Josef Otruba, Josef Mašek, Josef Hrdlička, Jaromír Hambálek, Josef Brauner, František Filip; uprostřed: František Doucha, Jaroslav Mastný, František Ziegelheim, Josef Kšíř, Rostislav Bartocha, Karel Němeček, František Krestýn; dole: Josef Rypka, Jan Hlavica, Josef Vašica, Richard Fischer, Bohuš Vybíral, Libuše Kovářová, Jan Hublík); repro: *Časopis VSMO XLVII*, 1934, č. 173–174, s. 11.

7.–8. Pohledy do národopisné expozice Muzea VSMO v Purkrabské ulici, kolem 1941; repro: Josef Skutil, *Moravská musea I*, Brno 1941, s. 123.

9.–10. Pohledy do expozice uměleckoprůmyslové sbírky Muzea hlavního města Olomouce ve slavnostním sále radnice, 20. léta 20. století; Fotoarchiv Vlastivědného muzea v Olomouci, B 223–224.

11. Pohled do síně v druhém patře olomoucké radnice s instalací sbírky obrazů Muzea hlavního města Olomouce, před 1930; repro: Václav Nešpor – Arnošt B. Taussig (red.), *Výstavba a národní hospodářství evropských měst. Československá republika. Olomouc, Olomouc 1930–1931*, s. 44.

12. Pohled do zasedacího sálu olomoucké radnice s instalací sbírky obrazů Muzea hlavního města Olomouce, před 1930; Václav Nešpor – Arnošt B. Taussig (red.), *Výstavba a národní hospodářství evropských měst. Československá republika. Olomouc, Olomouc 1930–1931*, s. 24.

13. Dietrichsteinský palác v Brně s nástavbou 3. patra z roku 1928; repro: Slavomír Brodesser – Jan Břečka – Jiří Mikulka, *K poznání a slávě země... Dějiny MZM*, Brno 2002, s. 34.

14. Pohled do expozice pravěku MZM v Brně v Dietrichsteinském paláci, po 1928; repro: Slavomír Brodesser – Jan Břečka – Jiří Mikulka, *K poznání a slávě země... Dějiny MZM*, Brno 2002, s. 35.

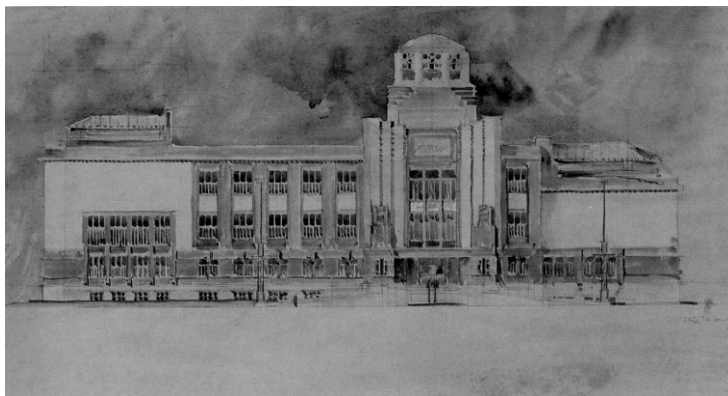
15. Novostavba Uměleckoprůmyslového muzea v Opavě (1893–1895); zdroj: Slezské zemské muzeum (oficiální web muzea), <http://www.szmo.cz/>, vyhledáno 1. 6. 2010.

16. Radnice v Prostějově, sídlo městského muzea, kolem 1941; repro: Josef Skutil, *Moravská muzea I*, Brno 1941, s. 135.

17. Instalace městského muzea z roku 1884 v domě č. 33 v Hradci Králové; zdroj: Muzeum východních Čech v Hradci Králové (oficiální web muzea), <http://www.muzeumhk.cz/historie-muzea.html>, vyhledáno 1. 6. 2010.

18. Jan Kotěra, skica druhé definitivní verze novostavby muzea v Hradci Králové, 1908; zdroj: Muzeum východních Čech v Hradci Králové (oficiální web muzea), <http://www.muzeumhk.cz/historie-muzea.html>, vyhledáno 1. 6. 2010.

19. Pohled do expozice pravěku (tzv. Domečkovy síně) v novostavbě muzea v Hradci Králové, po 1930; repro: Jiří Malina – Aleš Doubrava, *Hradecké muzeum*, Hradec Králové 1983, obr. č. [6].

20. Pohled do uměleckoprůmyslové expozice v novostavbě muzea v Hradci Králové, po 1930; repro: Jiří Malina – Aleš Doubrava, *Hradecké muzeum*, Hradec Králové 1983, obr. č. [7].

21. Pohled do slavnostního sálu olomoucké radnice s expozicí uměleckoprůmyslové sbírky Muzea hlavního města Olomouce a modelem sloupu Nejsvětější Trojice, 2. polovina 30. let 20. století;
Fotoarchiv Vlastivědného muzea v Olomouci, A 7972.

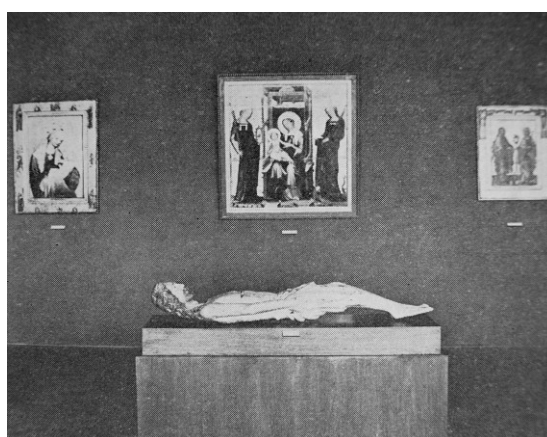
22. Jan Kryštof Handke, *Sv. Jan Křtitel* (1752), olej, dřevo, Muzeum umění Olomouc; SOkA, fond AMO, Registratura 1920–1940, k. 13, inv. č. 7, fotografie přiložená k dopisu památkové komisi, 16. 11. 1936.

23.–24. Středomoravská výstava v Přerově, pohled na výstaviště a padákovou věž, 1936; zdroj: Středomoravská výstava v Přerově (1936), Soukromý archiv fotografií J. Rosmus, <http://www.rosmus.cz/obrazky/vystava-1936/index.html>, vyhledáno 20. 4. 2010.

25.–26. Středověká keramika nalezená při stavebních pracích na Dolním náměstí v Olomouci roku 1937; AVMO, fond MM, k. 2, fotografie přiložené k dopisu Státnímu archeologickému ústavu, 8. 2. 1938

27.–28. Nová instalace gotického umění Městského muzea v Českých Budějovicích z roku 1937;
repro: *Zprávy památkové péče* I, 1937, č. 9, s. 15.

29. Výstava „Poučení o včelách, bourcích a moruších“ uspořádaná Krajským vlastivědným muze-
em v Olomouci, 1952; repro: Vladimír Jochman (red.), *Ročenka museí olomouckého kraje* I, 1955,
Olomouc 1957, obr. č. 37.

30.–31. Karel František Josef Haringer, *Sv. Vavřinec na rožni* (první čtvrtina 18. století), olej, plátno, Muzeum umění Olomouc, stav před a po restaurování, před a v roce 1940; repro: *Věstník hlavního města Olomouce* VI, 1940, č. 10, 30. 8., s. 124–125.

32. Hotel Tatra, bývalý palác Hauenschildů na Dolním náměstí v Olomouci, kolem 1943; repro: Walter Haage (red.), *Olmütz. Wesentliches und Wissenswertes*, Olmütz 1943, obr. č. XIII.

Meldebogen für Bronzeglocken
Ohlašovaci list pro bronzové zvony

Politischer Bezirk: **Olmütz-Stadt**
Politický okres: **Olmütz**

Der Meldebogen ist unverzüglich an die Bezirksbehörde einzusenden.
Ohlašovací list budíž ihned zaslán okresnímu úřadu.

44
35

Ort/Místo: **Olmütz** Straße, Platz/Třída, náměstí: **Adolf Hitler-Ring** Nr./Čís.: _____ Post/Pošta: _____

Name des Bauwerks/Název budovy: **Rathausgebäude**

Inhaber/Majitel: **Gemeinde Olmütz** Anschrift/Adresa: _____
(Gewerkschaftler oder Gebrauchszweck/Účelové nebo podnikatelské)

Eigentümer/Vlastník: **Gemeinde Olmütz** Anschrift/Adresa: _____
(oder Verlagsberechtigter/Či jiný osoba k nakládání oprávněná)

a*) Lfd. Nr. Běžné číslo	b*) Gewicht in kg Váha v kg	c*) Größe zutage Höhe zum Glockenrand in cm Výška až ke okraj zvona v cm	d*) Höhe bis zum Glockenrand in cm Výška až ke okraj zvona v cm	e*) Ton Ladění	f*) Gießjahr und Gießer Rok, kdy byl ulit a jméno zvonáře	g*) Glockenschrift, soweit vorhanden Případný nápis na zvonu	h*) Verwendungszweck Použití	i*) Art der Aufhängung Způsob zavěšení	k*) Angabe, ob u. aus welchem Grunde die Glocke im Kriege 1914-1918 abgenommen wurde Údaj, zda a z jakého důvodu byl zvon za války 1914-1918 ponechán	Gruppe (von dem Meldenden nicht auszufüllen) Skupina (nepřijímá ohlašovatel)
1	unbekannt	172	67	Moll Ladung	1603 Meister Johann domini	(gegossen worden) Urschalen fest in d. Turmuhr Turmlaternensäulen nicht möglich.			Entfernung d. Säulen nicht möglich.	D C
2	"	96	37	"	Bonoler	1605 sind diese Urschalen auf Befehl Veit Steinhäusl			"	C
3	"	85	80	"	1603		Diese Glocke war eine Sturmglocke.		"	C
In der Kunstuhr befinden sich 16 Glocken im Durchmesser von 18 1/2 cm bei einer Höhe von 14 cm bis 40 Ø und 35 1/2 cm Höhe, als Glockenspiel. Diese Glocken sind gegossen von Peter Hiltzer in Wiener-Neustadt im Jahre 1899 und sind genau aufeinander abgestimmt. Dieses Glockenspiel wurde im Jahre 1914-1918 nicht abgenommen, da es ein fester Bestandteil der Olmützer historischen Kunstuhr ist.										

12. 11. 1942

In Auftrage:
Zyboř
Unterschrift/Podpis

Getilgt: **Olmütz** Datum: **18.2.1942.**

33. Vyplněný ohlašovací list pro bronzové zvony, 1942; SOkA, fond AMO, Registratura 1941-1945, k. 32, inv. č. 42, Meldebogen für Bronzeglocken (zvony na radnici, 18. 2. 1942).

Bezirksbehörde (Magistrat) in **O l m ü t z**
Okresní úřad (magistrát) v _____

Dritte Ausfertigung.
Třetí vyhotovení.

Empfangsbescheinigung Nr. 3
Stvrzenka čís. 3

über die unten angeführten Bronzeglocken, die gemäß der Reg. Vdg. vom 26. November 1941 Sig. Nr. 414. von oben genannter Bezirksbehörde (Magistrate) übernommen wurden.

na níže uvedené bronzové zvony, jež byly převzaty podle vládn. nař. ze dne 26. listopadu 1941 č. 414 Sb. výše uvedeným okresním úřadem (magistrátem).

Name des Ablieferers: **Konvent der Dominikaner**
Jméno odevzdavatele: _____

Wohnsitz des Ablieferers: Ort: **Olmütz-Stadt** Strasse, Platz, **Bernhardinerg. Nr. 14**
Bydliště odevzdavatele: Místo: _____ Třída, náměstí: _____ čís.: _____

Name des Eigentümers: **Konvent der Dominikaner in Olmütz**
Jméno vlastníka: _____

Lfd. Zahl. Běžné číslo	Gruppe der abgelieferten Glocken skupina odevzdaných zvonů	Gewicht in kg váha v kg	Lfd. Zahl. Běžné číslo	Gruppe der abgelieferten Glocken skupina odevzdaných zvonů	Gewicht in kg váha v kg
1.	A	120	6.		
2.	C	130	7.		
3.			8.		
4.			9.		
5.			10.		
Stückzahl: Počet kusů: zwei		Gesamtgewicht: Celková váha: 250.-kg			

Ort/Místo: **Olmütz-Stadt** Datum: **15. Mai 1942**

Erläuterungen unentgeltlich.
Vysvětlivky viz na rubru listu!

Unterschrift des Anstellers
(Podpis vydavatele)

34. Stvrzenka za odevzdané zvony, 1942; SOkA, fond AMO, Registratura 1941-1945, k. 32, inv. č. 42, Empfangsbescheinigung Nr. 3 (zvony z dominikánského konventu, 15. 5. 1942).

HAUPTSTADT OLMÜTZ

JANUAR 1942

GLOCKENINANSPRUCHNAHME

KIRCHE: Hlg. Berg - Wallfahrtskirche 2. GLOCKE: St. Joachim

TON: g

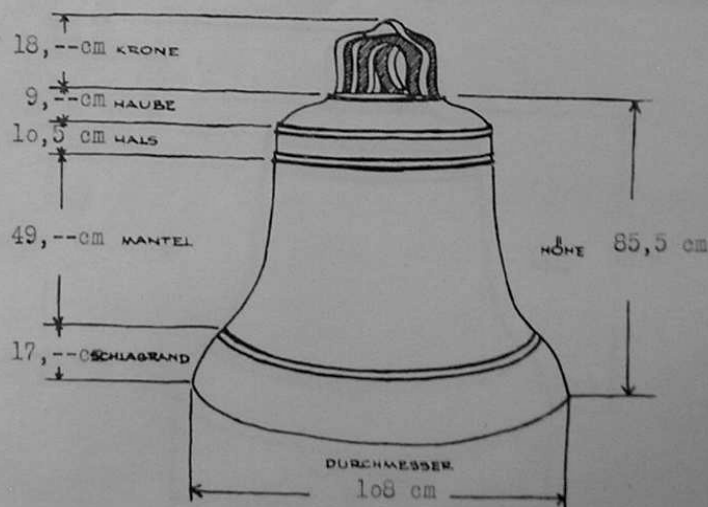
GEWICHT: unbekannt

DURCHMESSER: 108 cm

HOHE: 85,5 cm

ALTER: 1689.

VORDERSEITE Die Krone ist sechsarmig, die Kronenarme mit stark stilisierten Maskaronen verziert. Die Haube endet in einer Platte und wird durch schmale, stufenweise angebrachte Ringe gegliedert. Am unteren Rande ist eine Verzierung, die 5, bzw. 3 cm hoch ist. Der Hals wird von 2 Textbändern gebildet, die je 5 cm hoch sind. - Schrift Antiqua, Majuskeln, 2,5 cm hoch: RDMUS ET AMPLIMUS DOMINUS NORBERTUS ZIELECKY DE POTZENITZ LI. ABBAS GRADIC. ORD. PRAEM. - Das zweite Textband trägt die Inschrift: IN HONOREM S. JOACHYM DEI PARENTIS PATRIS SSMI PIERI CURAVIT ANNO 1689. - Am oberen Teil des Mantels ist eine reiche ornamentale Ausschmückung angebracht, die 17, bzw. 9 cm hoch ist. Vorne am Mantel befindet sich das Relief des hlg. Joachim. Am unteren Teil des Mantels sind 3 Doppelstreifen. Am Schlagrand ein Schriftband mit der Inschrift: JOACHYM GROSS HATT MICH GEGOSSEN DURCH FEUER UND

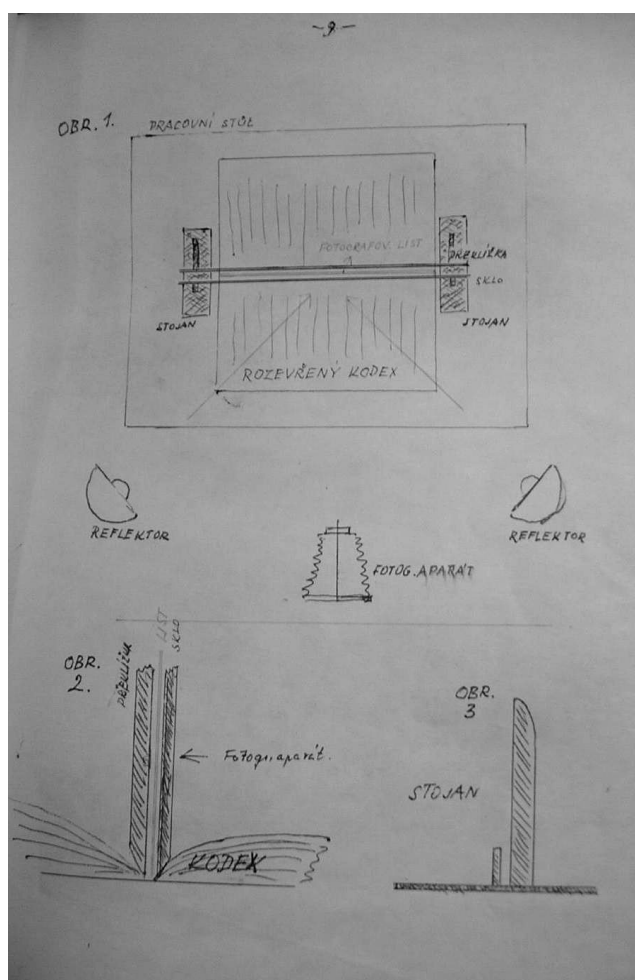
ROCKENHITZ HITZ BIN ICH GEFLOSSEN. - Am Mantel ist ein Relief des Doppelwappens angebracht, das 18 cm breit und 14 cm hoch ist. In barocker Kartusche mit Ritterkrone das Wappen des Klosters und das des Abtes Zielesky.

48 49

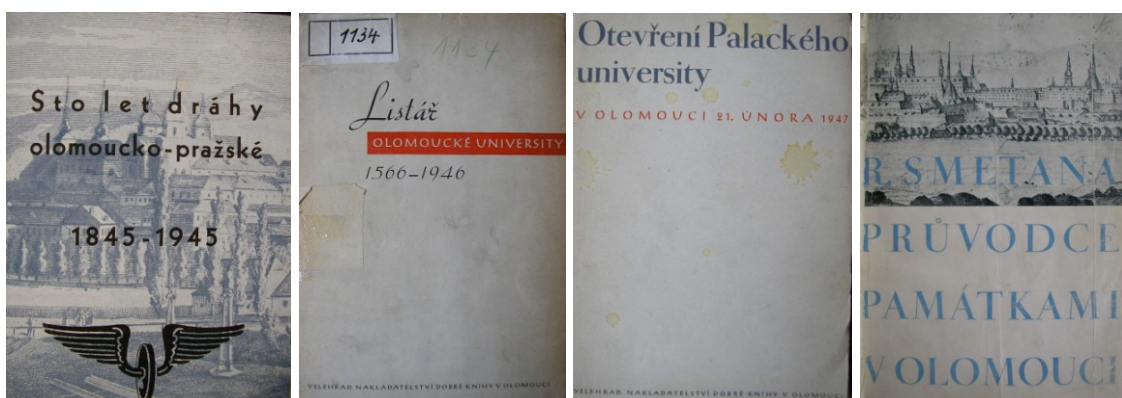
35. Vyplněná tiskovina pro soupis zvonů v Olomouci, 1942; Archiv NPÚ, ú. o. p. v Brně, fond PÚB, Zvony, O/47, tiskovina s údaji o zvonu sv. Joachim z poutního kostela na Svatém Kopečku.

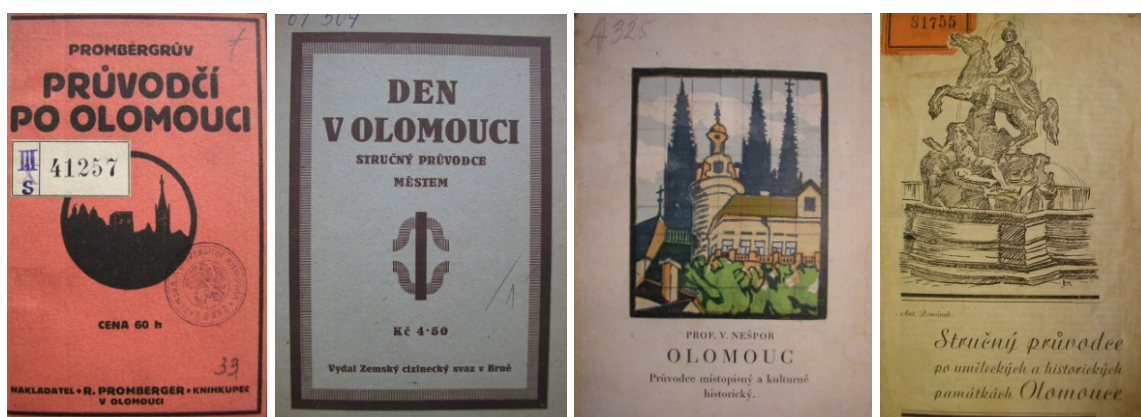
36. Pohled do expozice „Tisíciletá Olomouc“ ve slavnostním sále radnice v Olomouci, 1943; repro: Jindřich Schulz (red.), *Dějiny Olomouce II*, Olomouc 2009, obr. č. 83.

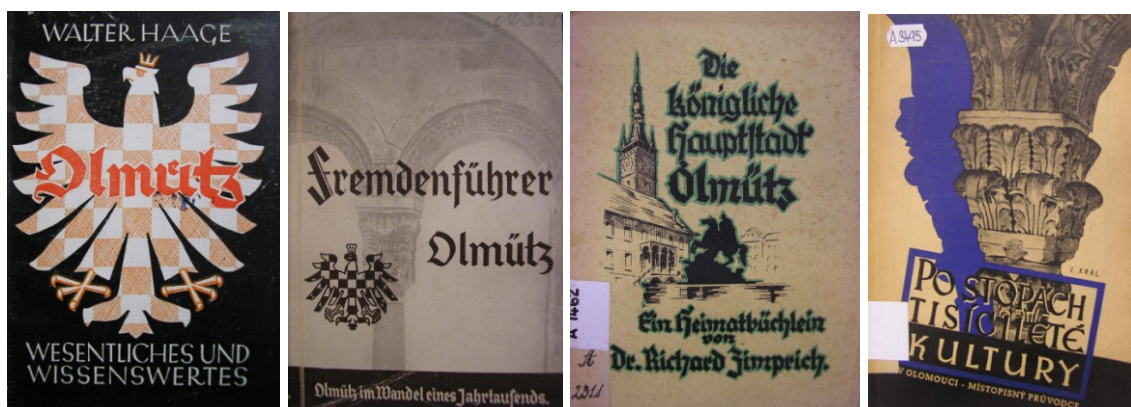
37. Smetanův náčrt metody užívané při snímání iluminací kodexů počátkem 40. let 20. století, 1981; repro: Archiv NPÚ, ú. o. p. v Olomouci, D – 054b, Památková péče v Olomouci v letech 1936–1976. Dodatky, strojopis, s. 9.

38.–41. Svazky vydané v edici „Průvodce dějinami Olomouce“ v letech 1945–1948.

42.–45. Stěžejní průvodcovská literatura o městě Olomouci vydaná v letech 1900–1939.

46.–49. Průvodcovská literatura o městě Olomouci vydaná v letech 1939–1945.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Markéta Doláková
Katedra:	dějin umění
Vedoucí práce:	PhDr. Marek Perůtka
Rok obhajoby:	2011

Název práce:	Robert Smetana a jeho působení v oblasti muzejnictví a památkové péče v Olomouci v letech 1936–1946
Název v angličtině:	Robert Smetana and His Work in the Fields of Museology and Preservation of Monuments in Olomouc 1936–1946
Anotace práce:	Práce v sobě spojuje několik témat: osobnost Roberta Smetany a jeho působení, činnost olomouckého městského muzea, přístup k ochraně zdejších památek a částečně i kulturní klima města ve třicátých a čtyřicátých letech 20. století, na jehož utváření se výše zmíněné aspekty spolupodílely.
Klíčová slova:	muzeologie, památková péče, okupace
Anotace v angličtině:	The thesis interconnects several topics: the personality of Robert Smetana and his work, the activities of the municipal museum in Olomouc, the attitude towards local preservation of monuments and partially also the cultural climate of the town in 1930s and 1940s, shaped considerably by the aspects named above.
Klíčová slova v angličtině:	museology, preservation of monuments, occupation
Přílohy vázané v práci:	obrazová příloha (49 fotografií)
Rozsah práce:	234 stran
Jazyk práce:	čeština
